

OTTHON LENNI

OTTHON LENNI VALAHOL

Szerkesztette: Surján László

Trianon századik
és a Charta XXI Megbékélési Mozgalom tizedik évfordulójára kiadta a
Charta XXI Egyesület

2020

Budapest

Lebó Ferenc: az Isten tenyerén
(ahol otthonra lelhetünk)

ISBN 978-615-6232-03-8

© Charta XXI. Egyesület

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2020.

Tartalomjegyzék

Itthon, a szülőföldünkön van az otthonunk	6
I. Miért szükséges megbékélés?	11
Vári Fábián László: Mindenki Trianonja	12
Marosz Diána: Anya, beszélj halkabban!	16
Peternai Zsuzsanna: Mi a haza?	18
Ottlik Domonkos: Szégyen vagy büszkeség?	19
Istenes József: Üzenet az Anyaországba.....	22
Honosítás	23
II. Széteső Magyarország.....	24
Tóth Gábor interjú Andrásfalvy Bertalannal: Trianon nem csupán az első világháború következménye!	25
Surján László: Az „ezeréves magyar elnyomásról”	29
Kós Károly: Levél a balázsfalvi gyűlésről	31
Makkai Béla: A pozitív szomszédságkép(ek) formálása a regáti magyar sajtóban (1860-1918)	34
III. Útkeresés - Ahogy lehet	43
Kós Károly: Kiáltó szó	44
Surján László: Fekete Nagy Béla újévi gondolatai, 1924.....	49
Esterházy Lujza: A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről	50
Köteles Pál: Töprengés egy torzkép előtt	52
Anton Hykisch: Ne felejtsük el Közép-Európát, ne felejtsük el önmagunkat!	58
Palojtay Márta: Itthon Magyarországon, otthon Kárpátalján Simon-Palov Judit interjú.....	61
Galán Angéla és Zámbozszi Ákos: Szomszédaink, a magyarok. Simon-Palov Judit interjú	73
Harangozó Imre: Lelkünk csordultig tele fénnel. Simon-Palov Judit interjú	85
IV. Az évfordulók sodrásában.....	95
Kiss Gy. Csaba: Száz év után	96
Kuzmányi István interjú Jelenits Istvánnal: Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdalomunkra emlékezzünk!	99
Vízi Elemér: Miben rejlik Trianon Húsvétja? Szőnyi Szilárd interjú.....	103
Orosz Atanáz: Elszakadni az előítéletektől	106
Böjte Csaba: Trianon 100. évfordulójára	109
V. Korkép, ami kórkép.....	111
Vladimir Palko: A forradalom szerinti ember	112
Vladimir Palko: Forradalmárok talárban	118

VI. Nő már a fény	136
Márai Sándor: Irgalom, szeretet, megbocsátás – út a győzelemhez	137
Surján László: Baráti szavak Štefan Hríbhez.....	139
Štefan Hríb: Magyarok, szlovákok és a megbékélés	141
Székely János: Kereszt vagy púp?	143
Herczku Ágnes: Bartók szemével.....	146
Surján László Mindig, mindig gondoljunk reá.....	149
Tóth Gábor interjú Surján Lászlóval: A kocsmapolitika nem gyógyítja a trianoni sebeket..	165
Convivence Vallási Pluralizmus Kutatócsoport: Állásfoglalás	170
Sajgó Szabolcs: Összetartozó emberiség	172
Molnár Imre: A sorsközösségről Az Esterházy János élete és mártírhalála című könyvből..	173
Surján László Az én Trianonom	174
Majnek Antal: Bocsássunk meg és kérjünk bocsánatot!	176
Tárgy és név mutató	178

**S. Benedek András:
Vesztett csaták után**

Se Majtény, se Világos!
Nincs is letenni fegyverem.
Hiába, hogy fölindulának
E labanc hadak ellenem.

Ki előtt térdepelnék,
S hová futhatnék, na mondd?!
Itthon vagyok már ezer éve,
S huszonhat éve bolond.

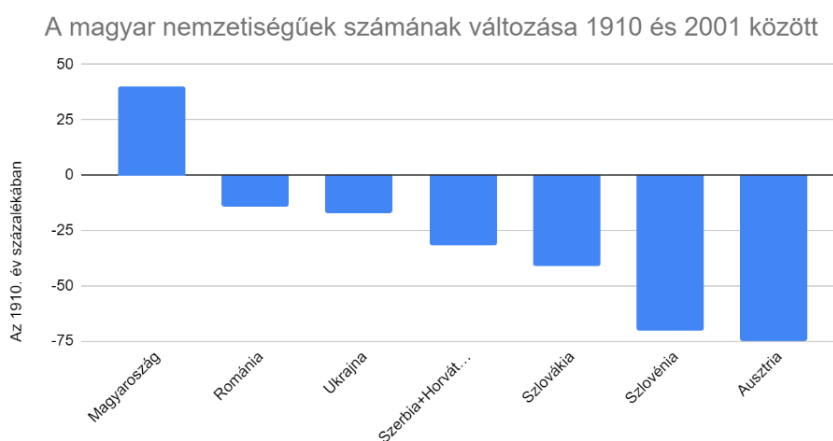
.....

Apáink csak nevet, gőgöt,
De hazát nem hagytak örökölni.
Papjaink csak jótanácsot:
Tanulj tótul, törökölni.

1973

Itthon, a szülőföldünkön van az otthonunk

Szeretjük mondogatni, hogy a világon mindent mi magyarok találtunk ki. Tény, hogy a golyóstolltól az atombombáig nagyon sok mindennek a létrejöttében szerepeltek hazánk fiai. Am azt állítani, hogy még Trianont is mi találtuk ki, a megkövezés veszélyével járhat. Pedig pontosan ez a helyzet: báró Wesselényi Miklós Klauzál Gábor földművelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterhez 1848. június 18-án írt levelében felvetette az állampolgári tudatában egységes, területileg kisebb új magyar nemzeti állam alapításának lehetőségét. Szerinte az egy tömbben élő tótok és az oláhok „*el fognak tőlünk szakadni, amazok a hegyeiken túl lévő szláv rokonaikkal, emezek pedig a velük határos oláhországi s moldvai testvéreikkel külön s önálló hont s országot fognak alakítani*”¹. Nemcsak területvesztésben gondolkodott, hanem népességcserét is akart, amelynek során a románok között lakó magyarok lakhelyet cserélnének „a valódi magyar lakta föld határaihoz közelebb lakó” románokkal. Elképzelése az íróasztal fiókban maradt, de 1920-ban tőle függetlenül megvalósult, ám sokkal durvábban, mint ahogy ő képzelte. Mintegy három és félmillió magyar hazátlan lett. Helyzetük máig sem rendeződött. Létük feszültségforrás, bár jövőjük nemzetközi egyezményekben és szép szavakban biztosított, de a valóság keserűen más. A régi határokon kívülre került magyarság létszáma a kivándorlás, a spontán és az olykor erőszakos asszimiláció miatt fogy. A népszámlálási adatokban lehet némi bizonytalanság, de a jelenség nem tagadható: 2001-ben mintegy 800 ezerrel kevesebb magyar él az elcsatolt területeken, mint 1910-ben. Akik megmaradtak, azok sem érzik jól magukat. Sem az új állam, sem a régi nem hazájuk. Az utódállamok a területükön maradt magyarokat idegennek tartották, és féltek tőlük: létük a határ újra rajzolásának a veszélyével fenyeget. Az anyaországban pedig a négy évtizedes elzártság során sokan el is feledkeztek róluk. Grendel Lajos fájdalmas őszinteséggel mondta ki²: „Majdnem mindegy számomra, hogy hol nem vagyok otthon.”

lamok a területükön maradt magyarokat idegennek tartották, és féltek tőlük: létük a határ újra rajzolásának a veszélyével fenyeget. Az anyaországban pedig a négy évtizedes elzártság során sokan el is feledkeztek róluk. Grendel Lajos fájdalmas őszinteséggel mondta ki²: „Majdnem mindegy számomra, hogy hol nem vagyok otthon.”

Ez a helyzet egyik félnek sem jó. Tarthatatlan, hogy európai polgárok milliószám hazátlanok legyenek. Minden józan megfontolás ennek a száz éves folyamatnak a lezárását sürgeti. Kössünk valódi békét! Teremtsünk hazát, biztonságot a Kárpát-medence minden lakójának. Nem erőből kikényszerített megoldás, de a kölcsönös megértés és a közös érdek a reményünk. A világ mai helyzete esélyt ad erre, hiszen a közép- vagy ha tetszik, köztes-európaiak közös céljaikat csak egymásra támaszkodva érhetik el. Nehéz úgy csatába menni, ha a felvonuló seregek egymást is ütik-verik. Az elrontott diktátum helyett megegyezéssel kell kötni egymással, minden kéréstlen nagyhatalmi beavatkozás nélkül.

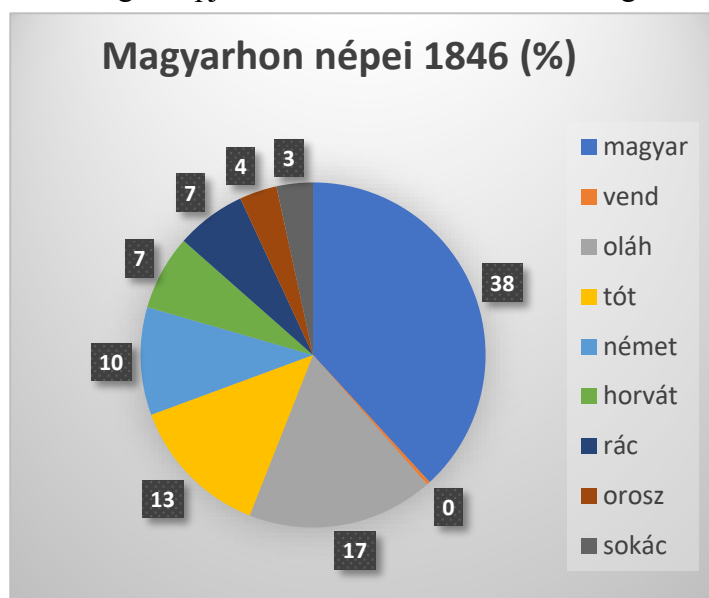
Mozgalmunk tizedik születésnapjára olyan írásokat gyűjtöttünk össze, amelyek érthetővé teszik a múltat és felcsillantják a vállalható jövőt. Nem átfogó monográfiáról van szó, hanem

¹ Miskolczy Ambrus professzor közlése, aki a levelet Kossuth Lajos rendezetlen iratai között találta meg. Lásd az Erdély Története (Főszerkesztő Köpeczi Béla) III. kötetének 1376. oldalát.

² Grendel Lajos: És eljön az Ő országa. Az Elbeszélő szavai a regény II. részében.

antológiáról, amelynek darabjai egy irányba mutatnak. Nem titkolt célunk, hogy aki átgondolja a kötetbe foglalt írásokat, annak változzon meg a gondolkodása. Ugyanis, amiben felnőttünk, az sajnos zsákutca. Ha eltekintünk a borgőzös handabandázóktól, értelmes és felelős emberek között is megtaláljuk a területi revízióra vágyókat, akik az igazságot keresik, és nehezen cáfolható érveik vannak. Ők, ha tisztában vannak a politikai realitásokkal, jegelik revíziós vágyakat. De ez sültgalambra várás, és életveszélyes. Várunk és lassan, sőt nem is olyan lassan, porlad, eltűnik a határon túli magyarság.

Az a kép, ami kibukkan a jövő homályából, nem visszakanyarodás a múlt kacagányos, buzogányos világába, hanem értékeket emel ki a mögöttünk hagyott ezeregyszáznál is több esztendőből. Fel kell ismernünk: soha nem voltunk „nemzetállam”. Emlékezzünk arra, hogy hét törzs szövetsége alapján álltunk össze nemzetté, és egész történelmünk folyamán befogadó nemzet

voltunk. Az egymás mellett élés és az egymással való együttműködés képességét kell elődeinktől megtanulnunk. 1848-49 megmutatta, hogy az egymás ellen fordulás akár létünket is veszélyeztetheti. Sokan ma is, de például Wesselényi Miklós már 1843-ban az országvezetés hibájának tartotta, hogy a hozzánk bejött, behívott népeket nem magyarosítottuk el. De Csaplovics János ezt inkább erőforrásnak látta: Magyarország Európa kicsinyben, írta. Igen, lehettünk volna az európai összefogás példája is. Hogy a magyar élet mennyire – mai szóval – multietnikus élet, jól mutatja a régi Magyarország ismertetésekor

használt „Magyarhon népei” kifejezés és e népek egymáshoz viszonyított aránya³.

Ha tehát a Kárpát-medencében és a tágabb régióban ebben a szellemben szeretnénk élni, akkor a gondolkodásunkat alapjaiban meg kell változtatnunk. Ha nem akarjuk, hogy több millió magyarnak, bár szülőföldjén él, ne legyen hazája, akkor el kell fogadnunk, hogy ez a haza közös másokkal, ahogy közös volt oly sok évszázadon keresztül. Bár keresztényként nyilván másképp fogalmazzuk meg, hogy mi dolgunk a világon, de Tamási Áron feleletének, - hogy valahol otthon legyünk benne, - mélységes tanítása van. Valahol otthon lenni alapvető emberi jog, még akkor is, ha nem rögzítik nemzetközi szerződések. Tamási Áronnak e szállóigévé lett mondata az Ábel Amerikában végén olvasható, az író egy amerikai néger emberrel mondatja ki, akinek a harmincas évek Amerikájában nehezen lehetett otthon érzése. Az otthont, ha nincs, meg kell teremteni. Az a dolgunk. Nekünk magyaroknak, szlovákoknak, ruszinoknak, mindenkinek, aki itt él. Nem nyugodhatunk meg Grendel Lajos Elbeszélőjének fájdalmas lemondásába.

Ez az antológia, ha olykor a múltról beszél is, elsősorban a jövőt keresi. Trianon fontos, fájdalma gátolja a megegyezései békét. Pedig hidat kell verni az egyik nemzet öröme és a másik fájdalma között. A száz év elszakíttottság miatt nekünk magyaroknak még hidat kell verni egymás között is. Fáj, ha mások megsebeznek, de még jobban fáj, ha „önfia vágta a sebet.”⁴

³ Vahot: Magyarföld és népei Pest 1846. A több mint 12 milliós országban a 40 ezres vendség is, bár messze volt az egy százaléktól, meg tudott maradni. Akkor még nem volt üres jelszó az „egység a sokféleségben”.

⁴ „Nem! Nem az ellenség, önfia vágta sebet.” Kisfaludy Károly: Mohács

A szükséges szemléletváltás a keresztény kultúrából is fakad. Hiteltelen az a kereszténység, amely képtelen a megbocsátásra. Távol áll a keresztény gondolkodástól, aki elfelejti, hogy szeretnie kell felebarátját, mint önmagát.

A közép-európaiak egymásra utaltságának, a Németh László féle „tejtestvériségnek” óriási irodalma van. Ebből van, ami közismert, van, ami nem. József Attila A Dunánál című versét tanítják az iskolában, de a szomszéd országokkal és az ott élő magyarokkal való megbékélés és együttműködés gondolata sokaknak idegen. A közös dolgok rendezése nemcsak állami, hanem társadalmi feladat is. Ezt az igényt fogalmaztuk meg 2009. június 4-én az un. Szentimrevárosi Üzenetben. Erre vállalkoztunk a Charta XXI. Megbékélési Mozgalom 2010. október 24-én történt indulásakor. Az alapelveket összefoglaló nyilatkozat (Charta XXI) elnevezése a 21. századra utal. Jelzi, hogy nem a múltban, hanem a jövőben keressük a megoldást. Ma névjegynek számít egy honlap elérhetősége is. A miénk: chartaxxi.eu. Azért választottuk, mert a charta szó a régió minden nyelvén érthető, a XXI. jövőre irányul, és az eu kiterjesztés is beszédes: nem a

Magyar Királyság restaurációját akarjuk, hanem egy korszerű, az eredeti európai kultúrának megfelelő társas viszonyt szeretnénk. Az alapelveinket rögzítő chartát immár több mint 7500-an írták alá, magyarok, szlovákok, románok, szerbek, horvátok, ruszinok, szlovének egyaránt. A mozgalom elindítása óta célkitűzéseink egyfajta korparancsá lettek. Az évforduló kapcsán megjelent tanulmányok és publicisztikák zöme nem áll meg a trianoni veszteség feletti önsajnálkozásnál, hanem a kibontakozás útját kereste. „Csak” végig kell mennünk ezen az úton, hogy a Kárpát-medence szülöttei mind otthonra találjanak.

Hogy ez nem lehetetlen, és nem is távoli utópia, az kiviláglott Csoma Botondnak a

trianoni centenárium alkalmából megfogalmazott gondolataiból⁵: „Száz évvel Trianon után itt, Kolozsváron, mi magyarok, itthon érezzük magunkat ebben az országban. Magyarként akarunk megmaradni száz év után is elkerülve az asszimilálódást. Trianonról meg kell emlékezni, de nem hagyhatjuk, hogy a trianoni trauma meghatározza mindennapjainkat. Az utóbbi száz évben megtanultuk az együttélés szabályait. Voltak feszültebb pillanatok, voltak jobb időszakok és ez valószínűleg az elkövetkezőkben is így lesz. Az elmúlt száz év jó és rossz tapasztalataiból kiindulva kell építkeznünk, mert mi itthon vagyunk.”

⁵ <http://szabadsag.ro/-/nem-hagyhatjuk-hogy-a-trianoni-trauma-meghatarozza-mindennapjainkat->

Végvári: Eredj, ha tudsz

Eredj, ha tudsz...
Eredj, ha gondolod,
hogy valahol, bárhol a nagy világon
könnyebb lesz majd a sorsot hordanod,
eredj...

Szállj, mint a fecske, délnek
vagy északnak, mint a viharmadár,
magasából a mérhetetlen égnek
kémleld a pontot,
hol fészekrakó vágyaid kibontod.
Eredj, ha tudsz.

Eredj, ha hittelen
hiszed: a hontalanság odakünn
nem keserűbb, mint idebenn.
Eredj, ha azt hiszed,
hogy odakünn a világban nem ácsol
a lelkedből, ez érző, élő fából
az emlékezés új kereszteteket.

A lelked csillapuló viharának
észrevétlen ezer új hangja támad,
süvít, sikolt,
s az emlékezés keresztfáira
téged feszít a honvágy és a bánat.
Eredj, ha nem hiszed.

Hajdanában Mikes se hitte ezt,
ki rab hazában élni nem tudott,
de vállán égett az örök kereszt,
s egy csillag Zágon felé mutatott.
Ha esténként a csillagok
fürödni a Márvány-tengerbe jártak,
meglátogatták az itthoni árnyak,
szelíd emlékek: eszeveszett hordák,
a szívét kitepték.
S hegyeken, tengereken túlra hordták...
Eredj, ha tudsz.

Ha majd úgy látod, minden elveszett:
inkább, semmint hordani itt a jármot,
szórd a szelekbe minden régi álmod;
ha úgy látod, hogy minden elveszett,
menj őserdőkön, tengereken túlra
ajánlani fel két munkás kezéd.
Menj hát, ha teheted.

Itthon maradok én!
Károgya és sötéten,
mint téli varjú száraz jegenyén.
Még nem tudom:
jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
de itthon maradok.

Leszek őrlő szű az idegen fában,
leszek az alj a felhajtott kupában,
az idegen vérben leszek a mérge,
miazma, láz, lappangó rút féreg,
de itthon maradok!

Akarok lenni a halálharang,
mely temet bár: halló fülekbe eseng
és lázít: visszavenni a mienk!
Akarok lenni a gyújtózsínór,
a kanóc része, lángralobbant vér,
mely titkon kúszik tíz-száz évekig
hamuban, éjben,
míg a keservek löporához ér.
És akkor...!!

Még nem tudom:
jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
de addig, varjú a száraz jegenyén:
én itthon maradok.

Alighanem kevesen vannak, - legalább azok körében, akik a szívükön viselik az elszakított nemzetrészek sorsát, - akik ezt a verset nem ismerik. A megmaradás kérdéséről gondolkodva Reményiknek ez a száz éves verse megkerülhetetlen. Amikor 1956-ban az anyaországban is sokan feltették a kérdést, menni vagy maradni, talán ennek a versnek is volt szerepe abban, hogy sokan a maradás mellett döntöttek. Azonban egy évszázad sok idő. Látjuk, hogy hányan távoztak Délvidékről, hányan Kárpátaljáról, ezekben a kisszámú közösségekben a veszteség

fájdalmasabb, mint másutt. 1920-ban még vállalható programnak látszott, hogy akkor is maradni kell, ha nincs remény a „nyugalmas sarokra”.

Az ellenállásnak ez szép megfogalmazása ma már nem elfogadható életcél. Szeretheti bárki a szülőföldjét, meglehet benne a legizőbb hazaszeretet, aligha hiszi, hogy a feladata az, hogy tíz, száz évekig lázítson. Hiszen elmúlt a tíz, el a száz év is. Meddig szóljon a halálharang? Arra neveljük az utódainkat, hogy alj legyenek a felhajtott kupában, őrlő szű az idegen fában? Odaállhatunk egy életét tervező fiatal elé azzal, hogy légy vajú a száraz jegenyén? Ez elől a jövőkép elől menekülni fognak az emberek. Menekülnek is. Vagy a beolvadást választják, vagy távoznak, akár a jobb megélhetés reményében a Kárpát-medencéből is. A nemzet szempontjából még az a jobbik eset, ha az anyaországba jönnek. (Lásd fent Wesselényi elgondolását a népességcseréről.) De a szomszéd nemzetektől sem várhatjuk, hogy védjék, óvják azokat, akik „idegen vérben mérge” szerepre vágnak.

Mit kell tenni azért, hogy Grendel Elbeszélője is otthonra leljen? Miben áll ma a József Attila féle közös dolgok rendezése? Abban, hogy a Kárpát-medencében élők gondolkodása változzon: fogadjuk el mind, hogy ez a terület közös szerelmünk, közös otthonunk. Egyikünk sem idegen e tájon. Vannak persze ma is betelepülők: Kárpát-aljára ukránok, Erdélybe Regátból jövő románok, Délvidékre montenegrói, macedóniai, boszniai szerbek. Velük nincs közös múltunk. Nem feledhetjük viszont el a befogadás hagyományát, és reménykedhetünk az olyan – ma még fehér hollónak számító – hozzáállásban, mint Roxána Tudoré, a tiszteletbeli székelyé. Száz éves mulasztást kell behozni, mert az első világháború nyertesei még nem érezték szükségét annak, hogy megegyezzenek kisebbségi sorsba kényszerült állampolgáraikkal. De nekik is jobb lenne a vitás kérdésekben, az együttélés szabályaiban a kölcsönös megegyezés, egy olyan régió kialakítása, amelyben az emberi jogok maradéktalanul érvényesülnek, ahol mindenki félelem nélkül él, és mindenkinek nemcsak lakása van, hanem otthona, hazája is. Hogy senki ne legyen téli varjú száraz jegenyén!

Összeállításunkban látszólag kakukktozás az V. fejezet, két részlet Vladimir Palko magyarul még meg nem jelent *Jönnek az oroszok* című művéből. Két indokunk is van, hogy elolvassuk: Nem ismerjük eléggé a Szlovákiában megjelent műveket és így nincsenek helyes fogalmaink a szlovák gondolkodásról. Másrészt Palkonak ez a műve korunknak azokra a problémákra utal, amelyek fenyegetése közelebb hozza egymáshoz Közép-Európa népeit. A közös bajban rá kell döbbernünk, hogy nagyobb veszedelem jövőnkre a korszellem, mint az egymással még nem rendezett ügyeink. A közelgő vihar előtt viszont rendezni kell a dolgainkat. Mert csak együtt lehetünk otthon!

I. Miért szükséges megbékélés?

Akár a szomszédaink, akár a nyugat-európaiak könnyen kimondják az ítéletet: a magyarok a hibásak abban, hogy száz évvel az első világháború vége után még mindig az akkor kapott sebeiket fájlalják. Már rég túl lehetnek rajta! Mások, a konfliktus kezelés szakértői a kibeszéletlenségben látják a hibát. Ám a hiba a megoldatlanságban van.

Hogy a történetek higgadt elemzése elmaradt, az tény. Az is tény, hogy a hazánkat ért veszteség aránytalan volt, ezért nehéz józan belátással elfogadni, amit kívántak tőlünk, azt ugyanis, hogy a háború vesztesei lévén viseljük el szó nélkül a következményeket. De ha csak ennyi történt volna, a panaszt és a fájdalmat azóta talán elmosta volna az idő. Aki csak ennyit lát a történetekben, érthetően bennünket hibáztat. Trianonnal kapcsolatban azonban nem csupán az a probléma, ami akkor történt, hanem az, ami utána, 1920-tól, sőt már 18-tól fogva napjainkig.

Összeállításunk nyitó fejezete élén Vári Fábián László áttekinti az egész száz évet, és kinyit a jövő felé is egy ablakot. Ezt vallomások követik, amelyből megérthetjük, mit jelent ma, száz évvel az úgynevezett békekötés után, kisebbségi helyzetben élni.

2004. december ötödikének tapasztalata alapján ezeknek a vallomásoknak kulcsszerepe van: a négy évtizedes elzártság, távolságtartás miatt az anyaországiak jelentős része nincs tisztában a helyzettel. Sokan nem érzik át, hogy minden magyar felelős minden magyarért, s összekeverik az állampolgárságot a nemzethez tartozással. Az állampolgárság megadása viszont hatalmas felszabadító erő, egyfajta beérkezést jelent.

De nemcsak az anyaországi köztudatnak kell változnia. Kinek a hibája, hogy Európában mindenki tud a szerbiai albánok problémáiról, az észak-ír feszültségekről, a katalánok elszakadási vágyáról, de már az is meglepi őket, hogy Szlovákiában, Romániában, Szerbiában, Ukrajnában magyarok is élnek? A száz évvel ezelőtti történetekről sokszor a szomszédban sem tudnak már semmit. Főleg a Délvidéken fordul elő, hogy Jugoszlávia déli részeiről északra menekült szerbek megkérdik a magyaroktól, hogy miért jöttek Szerbiába. De az is furcsa, hogy egy regátbeli román kifogásolja a magyarok jelenlétét Erdélyben.

Az utódállamoknak el kellett volna érniük, hogy az új államba kényszerített magyar ajkú polgáraik továbbra is hazájuknak érezzék szülőföldjüket, és ezzel párhuzamosan a saját nemzetük tagjai maradhassanak. Erről csak ködös ígéretek hangoztak el. Nincsenek a nemzetközi közösség által ellenőrizhető követelmények, és az ígéretek megszegésének nincs következménye. A trianoni seb állandóan felszakad, sőt egyre mélyül. Pedig, ha nem is hozzánk hasonlítható mértékben, de szomszédaink is hasonló helyzetben vannak. A szlovákok kitelepültek a hajdanvolt Magyarország minden szegletébe, így Trianon után szintén számos országban vannak kisebbség-nagyobb közösségeik. Moldova miatt a határon kívüli románok helyzetét sem lehet elhallgatni, Jugoszlávia szétesése pedig egyenesen a szerbek Trianonja.

Közös ügyünk lehet(ne) a nemzet és az ország közötti eltérés kulturált kezelése. Közép-Európa jövőjének sikereinek egyik kulcsa ez.

Vári Fábián László: Mindenki Trianonja

A MEGTERVEZETT SORSCSAPÁS

A versaille-közel nagy Trianon palota nevét jó száz éve alig ismerte valaki a Kárpát-medencében. Megszületett azonban – dehogyan született, botrányos összeesküvések szereplői rángatták világra – a nevéhez kötődő békediktátum, s beláthatatlan időre belerágtta magát a köztudatba. Furcsa, talán restellnivaló is kimondani, hogy szülőföldem a nevét köszönheti neki. Az egykor észak-Keleti Felvidékként ismert négy vármegyéni országrész új neve a magyar közbeszédben – a cseh podkarpatszka fordításaként – Kárpátalja lett. Ezért azonban nem jár köszönet.

A nagyhatalmak és a nyertes országok népei talán magalapozottan hitték, hogy a békeszerződéssel két legyet ütöttek egyszerre. Egyik az ölükbe hullott felbecsülhetetlen területi, gazdasági és politikai nyereség; a másik, ami nekik talán ennél is fontosabb, hogy ezzel elkezdődött az általuk pokolra kívánt magyarság régóta eltervezett, lassú sorvasztása. A tény azonban, hogy száz évvel a gyalázatos események után is erről beszélünk, azt üzeni a világnak, hogy homok kerülhetett a fogaskerek közé. Évtizedeken át a Miatyánk mellett Trianon névvel tért nyugovóra és ébredt minden felelős gondolkodású magyar, aztán jött egy hosszabb – történelmi léptékkal is mérhető – korszak, amikor kiejteni sem volt szabad az átkozott nevet, mert csattant máris a revizionizmus vádja.

A rendszerváltozást követően időről-időre felröppent a hír, hogy letelt a 80 év, majd később letelt a 90 esztendő is, és az egykor titkosított záradékok értelmében a régi határok vissza fognak rendeződni. Mindig is tudtuk – a titkos záradékok hiányában – csak álhírek ezek, melyeket az időnként föl-fölhorgadó remény gerjeszt. Jusson eszünkbe, hogy Petőfit is folyton hazavárták a segesvári csatából. Az emberek, akiknek tudatát még nem torzította el teljesen Trianon, képtelenek voltak elhinni, hogy végképp le kell mondaniuk a csalárd módon elperelt magyar területekről. E hit erősítésére szoktuk idézni a Szózat szerzőjét, akinek hajlamosak vagyunk elhinni, hogy „Az nem lehet”. „De, lehet” ábrándít ki Márai Sándor túl a 20. század közepén, nagy elődjénél sokkal több rálátással a világtörténelemre. Lám, itt a 100. esztendő is, mégsem történik semmi. Azaz – dehogynem! Erről azonban majd később.

KÁBULATBAN

Hogy miként fogadta Ung-, Bereg-, Ugocsa- és Máramaros megyék lakossága a trianoni döntést, arról sokat és sokféleképpen lehetne beszélni, én azonban ugocsaiként állítom, hogy szép szavakkal semmiképpen. Ilyenkor hátrább a költészettel és a nemzeti romantikával is. Az említett megyék lakossága ugyanis etnikailag erősen vegyes, és ez a makacs tény minden szentencia-szerű kinyilatkoztatás előtt szigorú körültekintést igényel. Elképzelem, hogy 1920. június 5-én, amikor a viski vagy técsői gazda kiengedte a csordára a tehenét, vagy kiment a földjére kapálni, milyen érzésekkel tudott román, esetleg ruszin szomszédja szemébe nézni. Valószínűnek tartom, hogy lehajtott fejjel mondta ki az Aggyistent, mert egész éjszaka azon törte a fejét, hogy milyen lesz ezen túl köztük a szomszédsági vagy komasági kapcsolat. És hogyan ébredtek azon a napon a román, ruszin vagy szlovák honfitársak? Volt bennük annyi emberi érzés, hogy visszafogják magukban a káröröm kitöréseit? Eszükbe jutott egyáltalán a tájon ma is erősen otthonos „Emberek vagyunk” szólás magatartásának méltósága? Mindezt visszakövetni már

nem áll módunkban, azonban arra több emlékező utal, hogy a legkisebb mezsgye-vita során csakhamar előtérbe került a származás, a nyelv, és elhangzott – az egyébként a hasonló konfliktushelyzetekre jellemző – a „Milyen kenyeret eszel?” durva, megalázó kérdése. De mindez csak szóbeszéd.

A változás irodalmi feldolgozása már hitelesebb, sokkal hivatkozhatóbb. A beregszászi Tamás Mihály (1897-1967) kitűnő novellistát, regényíró-t hívom segítségül, aki mellesleg a Felvidék magyar irodalmának is elismert alkotója. *Két part között fut a víz* című kulcsregényében (Budapest, 1936) viszonylag friss élmények alapján próbálja megrajzolni a Beregszász környéki magyar lakosság Trianon utáni hangulatát. A mű főhőse Bodák Iván, a budapesti műegyetem hallgatója, aki a történet szerint a csehek által frissen megszállt szülővárosába, Beregszászba készül, s közben „...arra gondol, hogy holnap vagy holnapután egy kicserélt országba ér el, ahol minden megváltozott azóta, hogy eljött onnét.” A vonaton arisztokrata útítársa azzal próbálja vigasztalni, hogy „Pár hónap kérdése az egész, de maguk csak legyenek készen... mi majd kívülről, maguk belülről.” Amikor azonban kiderül, hogy Beregszászba útlevél kell, mindjárt el is lehet gondolkodni a fenti kijelentés felelőtlenségén. A főhős előtt ott a dilemma: melyik partot válassza? Budapestet-e, ahol diplomát kapott, a biztosnak tűnő jövőt, vagy Beregszászt, a vidéket, a poros másik partot, ahol a magyarság egy szempillantás alatt a többségi etnikumi státuszából kisebbségi helyzetbe került? A főhős, azaz a szerző egyértelműen állást foglal a szülőföldön maradás mellett, és ezen kívül a kisebbségi élet módját is meghatározza. „Én itt születtem” – mondja –, „az én hazám itt van, én itt akarok megélni a munkámból...” És otthon az okosok a passzív ellenállás lehetőségét latolgatva maguk is belátják, hogy minden átgondolatlan kísérlet hasztalan időpocsékolás lenne, merthogy az ellenállásnak a hatása is érezhető legyen, azt meg is kell szervezni valakinek. S amikor „A kábulat már engedni kezdett” – írja Tamás Mihály a regény harmada táján –, „az emberek hideg szemmel kezdték nézni az eseményeket, de senki se hitte, hogy az állapot állandó maradjon. Mindenki valami megváltó csodát várt. Abban az érzésben élt minden, hogy odaát még mindig lélegzik a húszmilliós magyar állam, és nem látta senki, hogy a túlsó oldalon egy agyonsújtott ember hever a porban, aki magán se tud segíteni, nemhogy még a gyerekei védelmére siethetne.” Nagyon lehangoló gondolatsor, nem is szabad mellette leragadni.

AZ ESZMÉLÉS

Aztán ha lassan is, de a helyben maradt, magára találó értelmiség soraiban elindul valami erjedéské, s egy másfél évtizednyi, megerőltető küzdelmet követően már felállt Kárpátalján a magyar kisebbség nemzetiségi önvédelmi intézményrendszere. Kiépült az iskolahálózat, létrejött a magyar sajtó, megalakultak az érdekvédelmi szövetségek, a különböző szakmai, kulturális, hagyományőrző szervezetek, és megerősödtek az egyházak. S mire mindez megteremtődött, elérkezett a várva várt változás. Fedinec Csilla, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató intézetének tudományos főmunkatársa 2015-ben könyvet adott ki *A Magyar Szent Koronához visszatért Kárpátalja* címmel. Azt mindannyian tudjuk, hogy a visszacsatolást euforikus hangulat kísérte. Azt viszont már kevesebben emlegetik, hogy az eufória elcsendesedésével a lakosság közérzetében érezhető, negatív előjelű változás következik be. Közigazgatási és gazdasági, ipari szakemberek százai érkeznek Kárpátaljára, hogy szervező és irányító munkájuk által beinduljon a termelés, meginduljon az élet, s erre nem tekint mindenki egyaránt jó szemmel, hiszen a segítők sem mind angyalok. Fedinec Csilla fontos körülményként hangsúlyozza, hogy a sok szempontból „köztes térnek” számító, összetett nyelvi és etnikai bonyolalmakkal szembenéző régióban nem fogadta egyöntetű lelkesedés a két évtizedes szünet után visszatérő magyar közigazgatást. „Minden drága, vissza Prága!” – járta a kissé már népi

demokrácia ízű mondás, amit, ha nem is kell szentírásnak tekinteni, mindenféleképpen elgondolkodtató üzenet. A katonaviselt férfiak az alföldi, dunántúli őrmesterek fölényes, lekezelő modorát sérelmezték, akiktől a legkisebb fegyelemsértésért is kijárt a „bűdös felvidéki kommunista” minősítés. Nem volt szép, de ettől sokkal durvább eseteket is emlegettek az ugyancsak besorozott ruszin-ukrán honvédek. Sokak szerint nem kellene emlegetnünk ezeket a dolgokat. Igazuk lehet, hiszen voltak a visszacsatolásnak ennél felemelőbb, az emlékezést kellemesebbé tevő vonatkozásai is.

PERMANENS TRIANON

Családunkra tekintve elsősorban a nagyszüleim nemzedékének okozott örökös gyulladásban lévő, váladékozó sebeket Trianon. Apai nagyapámat 1919 áprilisában, mert szekerét, lovait nem adta át önként és azonnal a Máramaros felől betóduló románoknak, öt héten át, heti egy alkalommal beidéztek Tiszaújlakról Nagyszőlőstre, hogy hátára verjék büntetése esedékes részletét, az alkalmankénti 25 botot. Az apám 1926-ban kelt születési anyakönyve szerint Ladiszláv, aki anyja méhéből egyenesen Csehszlovákiába érkezett. Én magam '51-ben már a második kisebbségi nemzedék tagjaként, mint Vaszilij láttam meg a napvilágot, pedig valójában mindketten Lászlók vagyunk. Gyerekeink anyakönyvezésénél – a később esedékes adminisztrációs problémák elkerülése végett – elferdíthetetlen utóneveket választottunk, miközben szovjet állampolgárból velünk együtt egy csapásra ukránok lettek ők is. Süldő gyerekként nekem még természetesen tűnt, hogy településünk határában a szovjet hadsereg egyik hírközlési zászlóalja állomásozik, és szívesen tartózkodtam a többnyire barátságos katonák közelében. De apáink – jól tudták, mi okból – megszállóknak tartották őket. Húsz éves koromra, amikor az én homlokomra is felkerült a vörös csillag, némi polgárjogi mozgalmi előélettel, már kellőképpen trianonizált tudattal azon elmélkedtem, hogy Poroszföldön, a szovjet hadsereggel állomásozó magyarként hogyan ússzam meg az előttem álló másfél évet? Katonatársaim szerint, mert latin betűs leveleimet nem tudták elolvasni, egyszerűen „francúz”, azaz francia voltam, az ő szemükben egyfajta különc, aki képtelen ellátni a rábízott katonai feladatokat, akit csak jó sorsa védett meg a hadbírástól. Holott a hiba ott történt, hogy nem saját hazám védelmére adtak a kezembe fegyvert. Én valóban hazátlannak éreztem magam, akárcsak nemzedékem tagjai. Ezt az érzést talán a leghitelesebben barátunk, S. Benedek András fogalmazta meg – a nevünkben is, még 1973-ban. *„Apáink csak nevet, gőgöt – hazát nem hagytak örököül. Papjaink csak jó tanácsot: tanulj tótul, törököül.”* Azóta is fáj a strófa kikezdhetetlen igazsága.

Az ungvári folyóparti sétány évszakonként más-más hangulatot áraszt. Ha kellemes az idő járása, általában a vízre néző padokat is elfoglalják az arra járók. Kovács Vilmos, boldog emlékezetű költőnk az őszi napsütésben üldögélt itt szívesen, s az érett gesztenyék kopogását hallgatva, magába mélyedve, népe sorsa fölött borongott, mert a vereckei úthoz kötődő látomásai nem voltak derűsek. Tartott egy bármikor bekövetkező újabb népvándorlástól, talán egy újabb szovjet inváziótól. *„Mert ez az út – kígyó bőre – kit nem vitt már temetőre, s ki tudja, még kit hoz erre, menni vele öltre, perre?”* – írta a '60-as évek végén, s félelme nem volt alaptalan. Ugyanekkor, ugyanezen a sétányon háborús trófeáktól zörgő zakókban kivénhedt szovjet hadifik, úgynevezett veteránok sétáltak, beszélgettek, ismerkedtek, mert voltak – hála az ő istenüknek – elég sokan ahhoz, hogy ne ismerjék egymást valamennyien. *„Ön hol született, honnan érkezett Uzshorodra?”* – kérdezi fülem hallatára az egyik. *„Kirovográdból, már huszonkét éve”* – feleli amaz, majd bizalmasan kacintva folytatja. *„Igazán jó itt, az éghajlat is kitűnő, csak egy a probléma: még mindig sok itt a helybeli lakos.”* Trianon tehát, amint tapasztalható, akárcsak a református ének szerint az Úr, az én gyermekkorom és ifjúságom idején is „csodásan” működött, de már nem párizsi, hanem moszkvai, aztán meg kijevei háttérrel. Ez utóbbi vonatkozás

kapcsán elegendő, ha az ukrán nacionalisták és félkatonai szervezetek ungvári és beregszászi fáklyás, magyarellenes jelszavakat ordítózó felvonulásaira emlékeztetnek. Valóban jó érzés, még mindig felemelő Kárpátalján magyarnak lenni?

TOTÁLIS TRIANON

Bizony, már 100 éve! Magyarország emlékezik, Románia ünnepel. Oda arany eső, emide ragya és máig tartó sorsverés. Elég lehetne már a múltért-jövőért egyaránt bűnhődött népünk fojtogatásából! De Trianon továbbra is szorongat, működtetői végső veszтүnkre törnek. Ha 100 éve még csak nemzetünk életfájának lombozatát vagdosták le, ma már gyökerére élesítik vágóeszközeiket. Ennek egyetlen oka, hogy még léteзүnk és ellent merүnk mondani a világ átfarmálására, a nemzeti gondolkodás és a kereszténység megsemmisítésére kiagyalt sátáni terveknek. Ma azonban már nem egyedүl állunk a célkeresztben. Hinni szeretnénk, hogy nemcsak mellettүnk állnak, de velүnk is vannak azok a népek, akikben él a nemzeti szellem, akik a megváltó Krisztus keresztjére tekintenek. És velүnk szemben – több mint 100 éve – a kozmopolitizmus, internacionalizmus, globalizmus, liberalizmus. Egy szuka kölykei mind, és erejüket egyesítve azt üzenik, hogy Trianon 100 éves szelleme újra aktív, csak ez alkalommal már nem elégszik meg a Kárpát-medencével – a fél világ kell neki. Micsoda zseniálisnak hazudott filozófiákkal és gazdaságpolitikai elméletekkel erősített stratégiát dolgoztak ki a konzervatív értékrend felszámolására! De amíg ez meghozza az eredményeit, a társadalmat addig is mételyezni kell. Sületlen marhaságokat sugárzó tévécsatornák százaival, a drogliberizálás szүntelen sulykolásával, a családcentrikus gondolkodás és a keresztényi értékek lenézésével, a nők szabadságjogaik harsány hangoztatásával (ide értendő az abortuszhoz való jogok követelése), a gender elmélet tételeinek erőszakos terjesztésével, a köztudatba való beүltetésével. Vagyis: kítүzték a hagyományos, nemzeti értékekre épүlő társadalmak átalakítását, s hogy a védekezésre állítható erőket mindjobban lekössék, kitalálták és bevetették a migráció csodafegyverét, amely rövid időn belül minden valamirevaló anyagi tartalékot fel fog emészteni.

A gazdasági válságok előidézői a jó ember köntösébe bűjva, nagylelkűen és számolatlanul adnak a pénzt örökös törlesztésre, örökös adósságba kényszerítve a megsegítetteket. Mert pénzből olyan mennyiség halmozódott fel bizonyos körökben, amiből oázissá lehetne változtatni Afrikát és a bolygó valamennyi elszegényedett régióját. Csakhogy az nem lenne üzlet. Az örökös adósság – az már valami! Attól már csak fél lépés a modern rabszolgaság! Ez lenne az emberbarátság és a jogegyenlőség nyílt társadalma?

Európa nem hazudtolja meg magát, most is csendes, ahogyan Petőfi tapasztalta. nem hajlandó sem eszmélni, sem megszólalni. És nem szakad le az ég sem, amikor tudván tudja a világ, hogy arcátlanul hazudnak, a fehérre feketét kiáltanak egyre elszántabb és harsányabb kórusokban. És hallgatnak – mi más tehetnének? – hajdani nagy szövetségeseink, az örökös vezeklés hipnózisában bódorgó, gyereknemzésre képtelen németek is. Ez már a totális Trianon!

Forrás: Együtt 2020/3 8-11. oldal

Marosz Diána: Anya, beszélj halkabban!

Átlagos délután. Gyerekeim társaságában igyekszem a zeneiskola felé. A legkisebbet kendőbe kötve viszem, nagyobbik lányom a kezemet fogja, másik oldalamon a fiam lépked. Időnként egy pillanatra elfeledkezik magáról, és megengedi, hogy megfogjam a kezét. Aztán föleszmél, s rögtön visszahúzza. Tizenegy éves – a kamaszkor már a küszöbön áll. Beszélgetünk. A fiam szemmel láthatóan ideges. Állandóan rám szól: „Anya, beszélj halkabban!” Pedig nem szoktam kiabálni. Körülöttünk járókelők, senki nem figyel ránk. Akkor mi a baj? Tulajdonképpen csak egy apróság. A nyelv, amelyen beszélgetünk: magyar. A várost, ahol sétálunk, Zsolnának hívják.

Nagyon szeretem a szlovák nyelvet. Ennek ellenére mindig is világos volt számomra, hogy a gyerekeimhez magyarul fogok szólni. A magyar az anyanyelvem. Amikor magyarul beszélek, nincsen akcentusom. Ezen a nyelven ki tudok fejezni olyan árnyalatokat is, melyeket szlovákul sohasem leszek képes egészen pontosan visszaadni. Azt szeretném, ha a gyerekeim ismernék a magyar irodalmat. Azt szeretném, ha tudnának beszélgetni a magyar nagyszüleikkel.

Hogyan reagált a kétnyelvűségünkre a környezetünk? Sokan csodálkozásuknak adtak hangot, hogy a gyerekek tényleg értik „ezt a halandzsát”. Egyik ismerősöm bizalmasan elmesélte, hogy az ő apja is magyar, de a lányait tudatosan nem tanította meg magyarul, nehogy Zsolnán félniük kelljen.

Elsőszülöttünk még nem volt két éves, amikor egyszer busszal utaztunk. Éppen a vasúti híd alatt kaptunk pirosat. A motor zúgása alábbhagyott, a fiam pedig a beállt csendben elkiáltotta magát magyarul: „Szia, alagút, hová mész?” Óvatosan körülnéztem, de az utasok arcán nem látszott semmi különös.

Talán hároméves lehetett a fiunk, amikor az ügyeleten kötöttünk ki. Felszúrták a fülét, magas láza volt. Magyarul nyugtatgattam. Az asszisztensnő mintegy viccből megkérdezte, ismerem-e a „*Szlovákiában szlovákul!*” mondást.

Egyszer pozsonyi magyar filmesek kerestek föl bennünket. Készítettek rólunk egy rövidfilmet, melyet aztán a szlovák televízió magyar nemzetiségi adásában vetítettek le. A riporter hölgy a filmben azt kérdezte a fiamtól, milyen nyelven beszél. Ő azt válaszolta, hogy anyával csak magyarul, apával csak szlovákul. A stúdióban ott ült Hunčík Péter pszichiáter, aki kommentálta a kisfilmet. „Nagyon kedves, hogy a kisfiú ilyen magabiztosan használja a magyar nyelvet, de meglátjuk, mi történik majd, amikor közösségbe megy, és kapcsolatba kerül a zsolnai valósággal” - mondta próféta színezettel. Szívembe véstem a szavait, mint Mária Simeon jóslatát...

Amikor Sebestyén hatéves lett, érezhető volt, hogy már érzékeli a szlovák-magyar konfliktust. Egyszer egy hatalmas fejet rajzolt nekem éles fogakkal, és odaírta magyarul: „Megeszlek, te magyar, mert én szlovák vagyok!”

Akkor kezdett iskolába járni, amikor Zsolnán minden sarkon a Szlovák Nemzeti Párt óriásplakátjai virítottak: „*Nem akarunk a Felvidéken élni!*” „*A Tátrától a Dunáig szlovákul!*”. Egyre gyakrabban jutottak eszembe Hunčík Péter szavai. A fiam ugyanis elkezdte visszamondani, amit az osztálytársaitól hallott. Otthon olyan szlogeneket szajkózott, mint „*A magyarok hülyék!*” („*Maďari sú magori!*”). Amikor érte mentem az iskolába, szégyenkezett, és kérte, ne beszéljek vele magyarul a társai előtt. Ez rosszul esett, de bíztam benne, hogy ez csak egy

átmeneti időszak. Így is történt. Mire 9-10 éves lett, az osztálytársai már hozzászoktak, hogy magyar az anyukája, és ő is tud magyarul. Már nem találták ezt sem nevetségesnek, sem furcsának. Sőt, idővel némi tiszteletet is kivívott magának. Ennek ellenére máig figyelmeztet, ha Zsolnán sétálunk, hogy beszéljek halkabban.

Két évvel fiatalabb húga egészen más természet. Kicsi kora óta büszke rá, hogy ő magyar is meg szlovák is. Az osztálytársak vagy a tanárok esetleges magyarelles megjegyzései sem tudják kizökkenteni lelki egyensúlyából.

A gyerekeinkkel sokat beszélgetünk arról, miért nem szeretik a szlovákok a magyarokat és fordítva. Hiszem, hogy egyszer elül a vihar a lelkükben, és képesek lesznek értékelni kettős identitásukat.

Időnként arról álmodom, hogy olyan helyen élünk, ahol a többnyelvűség normális állapot és az élet szerves része. Ahol a gyerekeknek nem kell a szüleiket figyelmeztetniük, hogy beszéljenek halkabban...

A Marosz (ejtsd: Maros) család 2016-ban

Forrás: <https://bechny.blog.sme.sk/>

Peternai Zsuzsanna: Mi a haza?

A Miért is sorozat (Bonum TV) 2017. május 26-i adásában az érsekújvári Pázmány Péter gimnázium igazgatója, Peternai Zsuzsa beszélgetett Surján Lászlóval.

S.L.: Egy érsekújvári magyarnak mi a hazája?

P. Zs.: Valójában az az igazság és a legtöbb felvidéki úgy érzi, hogy úgy sehol. A szlovák közösség bennünket nem tart igazán szlováknak. Bármennyire jól beszélünk mi szlovákul, úgy mindig egy kicsit kiközösítve érezzük magunkat. Már csak akkor is, amikor meg kell szlovák nyelven szólalni és érződik benne a rossz ragozás, a magyar akcentus. Illetve, ha Magyarországra átjövünk, mi valójában nem vagyunk magyarországi magyarok, hallani újra csak, hogy nem a megfelelő magyar szavakat kifejezéseket használjuk, más a tónus. Tehát itt sem igazából érezzük, hogy ez itt otthon, vagy ez a haza. Tehát nagyon-nagyon nehéz. Én inkább úgy mondanám, az a vidék, ahol mi felnőttünk, az nekünk a haza. Ahol a családom él, a környezetem, ahol én érvényesültem, távolabb már nem annyira, tehát egy nagyon kis szűk közösség helyhez kötött ott, ahol otthon érzi magát az ember.

S.L.: Azt hiszem, ez a szülőföld.

P. Zs.: Igen.

S.L.: Erről egy szép gondolatot olvastam: Szülőföld, az a hely, ahol a szülő földdé lesz. Tehát az egyik kitörési pont ebből a lehetetlen helyzetből, hogy a haza szót egy kicsit zárójelbe tesszük, és azt mondjuk, hogy szülőföld. Mi itt ebben a megbékélési mozgalomban azt szeretjük hangsúlyozni, hogy minden embernek joga van a saját kultúrája szerint élni a szülőföldjén. Persze azt is el kell fogadni, hogy Érsekújváron vannak olyan emberek, akiknek szintén ott a szülőföldje, de nem magyarok.

P. Zs.: Igen.

Ottlik Domonkos: Szégyen vagy büszkeség?

Borbély Alexandra előadása a TEDxLibertyBridgeWoman konferencián

2018. november 30.

Ismerős az érzés, amikor egy film vagy színdarab karaktere annyira megtetszik, vagy olyan nyomot hagy bennünk a játéka, hogy kíváncsiak leszünk az azt játszó színészre is? Aztán utána olvasunk, jobban megismerjük, és lehet, egy szimpatikus embert látunk a művészte mögött, akinek utána a többi alakítására is jobban odafigyelünk. Vagy éppen egy olyat, akiből köszönjük, nem kérünk többet, még ha az általa játszott karakter így is nyomot hagy bennünk, akár tanít is valamire.

Ha ismerős ez az kíváncsiság, akkor is ritkaság köztük Borbély Alexandra esete, hogy ha a karakterei mögé nézünk, akkor egy bátran felvállalt, tanulságos történettel is gazdagodhatunk.

Borbély Alexandra színművész Szlovákiában született, 18 éves kora óta Magyarországon él és dolgozik, így két kultúra elemeit egyesíti játékában. 2012-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, azóta a Katona József Színház tagja. 2017-ben az Európai Filmakadémia (European Film Awards) legjobb színésznőnek járó díját vehette át a Testről és Lélekről című filmben nyújtott alakításáért. 2018-ban Jászai Mari-díjat kapott kiemelkedő színművészeti, színházi tevékenysége elismeréseként. Borbély Alexandra a szlovák-magyar kettős identitásáról és az ezzel kapcsolatos megéléseiről mesél a TEDxLibertyBridgeWomen színpadán. Összinté előadásában abba avatja be a nézőket, hogy ez a kettősség vajon előny-e vagy hátrány, és erről való döntésünk hogyan befolyásolja életünket, tetteinket. (ted.com)

*Ültünk esténként a nagymamánál, merthogy nála laktunk, amíg építettük a saját házunkat. – fog bele első, kétnyelvűséggel kapcsolatos élményének elmesélésébe Borbély Alexandra. – Mindig magyarul beszélgettünk, és kérdezték tőlünk gyerekektől a felnőttek, hogy: „No, Szandrika, hogyan van az szlovákul, hogy ház?” És akkor mondtam, hogy „Dom!” „És az, hogy virág?” Mondtam, hogy „Kvet!” „Jól van, nagyon ügyes vagy. És hogyan van a macska?” „Az ugyanúgy, macska!” „Na látod, **nem is olyan nehéz!**”*

*Én egyáltalán nem tudtam, hogy ez mire való. Aztán elmentünk anyukámmal vásárolni Nyitrára Nagycétényből, a faluból a városba, és az anyukám rám szólt, hogy „**Cssss, itt nem szabad hangosan magyarul beszélni, csak szlovákul lehet!**”*

„Szandrika” úgy élte meg ezt a megosztottságot, úgy tudta összehangolni magában ezeket a különböző világokat, hogy Nagycétényre, a szülőfalujára egy kis szigetként tekintett, ahol magyarul beszélgetnek, „csak ezt a falut valamilyen varázslatos módon idefűjta a szél Szlovákiába.” Szülei, családja nem volt a kisebbségi zárványosodás híve: szlovák óvodába járaták őt és az unokatestvéreit is – akiket azonban magyar szüleik a kezdetektől szlovákul nevelték, hogy jobb lehetőségeik lehessenek a többségi társadalomban. Így tanult meg szlovákul, és kezdett kialakulni a kettős identitása. „Én akkor ott az oviban megtanultam a nyelvet. Otthon magyarul beszélgettünk, de azért használtunk szlovák szavakat, amik később beépültek a nyelvezetünkbe. A legjobb barátnőm anyukája szlovák, apukája magyar, és sokszor játszottunk egymással úgy, hogy ő szlovákul beszélt hozzám, én meg magyarul hozzá, de így is értettük egymást. Nekünk ez teljesen automatikus és természetes volt.” – meséli. A kisebbségi léthelyzetből fakadó konfliktusok azonban már a gyermekkorunktól végig kísérik az embert. Ha túl kicsi vagy magas, ha túl vékony vagy kövér, de különösen, ha más nyelvet beszél, mint a kortársai... „Boldog gyerekkorom volt, de valahogy mégis bekúszott az életembe, hogy nem is kell a szlovákokat annyira szeretni, mert ők sem szeretnek minket, és hogy **hülye tótok**, meg hogy nehogy egy szlovák fiú

teszen meg nekem. Akkor hallottam, hogy szlovák kamaszfiúk ilyeneket kiabálnak utánunk, hogy „Mad’ari, za Dunaj!” Ami azt jelenti, hogy „Magyarok a Duna mögé!”

A szülei válasza? Már nem csak a saját bőrükön, hanem most már gyermekük életében is tapasztalják a megkülönböztetést – és mégsem az áldozatszerepet erősítik benne, hanem a felül-emelkedésre és a megbocsátásra tanítják: *„Azt mondták a szüleim, hogy ezzel ne foglalkozzak, mert buta ember a magyarok és a szlovákok között is van.”*

És a klasszikus kisebbségi trauma, amit más határon túli magyar ismerőseim is meséltek: az önfeledt beszélgetést, jókedvet megtöri egy kritika: *„nem viselkedtek jól!”*. *„Utaztam a buszon, a barátnőmmel, mentünk Nyitrára, és magyarul beszélgettünk. Odajött hozzánk egy néni, és azt mondta, hogy „Dievčence, na Slovensku po slovensky!” Azaz „Szlovákiában szlovákul, kislányok!” Nagyon elszégyelltem magam, nem tudtam, hogy mit kell ilyenkor mondani. Csak ültem lefagyva és alig vártam, hogy leszállhassak a buszról.”*

Nem csoda, ha ebből azt szűrte le magának gyermekfejjel, hogy: *„Valamiféle háborúban vet-tünk részt. Úgy, hogy én ezt egyáltalán nem akartam. És pusztán attól, hogy én magyarnak születtem Szlovákiában, az egyesek szemében automatikusan azt jelentette, hogy ellenség vagyok.”* Pedig, ahogy elmondta, ő odavolt a szlovák filmekért, színészekért, műsorokért, és sosem volt ellenérzése a szlovákokkal szemben.

Viszont mikor húgával és édesanyjával ellátogattak Győrbe vásárolni, egyszerre álmélkodott, hogy itt magyarul vannak kiírva a dolgok, egyszerre pedig újra szégyent érzett: ahogy a butik eladónői a családja tájszólásán nevetgélnek.

„Amikor hazamentem, azt hiszem, hogy akkor fogalmazódott meg bennem először, hogy én miért nem lehetek csak egy valamilyen, vagy csak magyar, vagy csak szlovák.

És akkor jöttem rá arra is, hogy Magyarország is idegenek vagyunk.”

Nem egyedülként tapasztalta meg ezt a hontalanság-érzést: falujában egyre több szülő írta be gyermekét az iskolai beiratkozáskor szlovákként, magyarázva, hogy így sokkal könnyebb lesz a gyereknek.

Viszont pozitív, megerősítő élmények is érték a kettős identitása és a tájszólása miatt. A Selye János Gimnáziumban kevesekkel együtt mondhatta el magáról, hogy tud szlovákul, hirtelen többnek érezhette magát az addig tehernek érzett nyelvtudásától. Amikor pedig színésznőnek jelentkezett a Színművészeti Egyetemre, épp a palóc nyelvjárásban mondott monológja bizonyult adu ásznak! *„Megtaláltam azt a helyet, ahol értékelik, hogy én így is tudok beszélni. Ízes beszéd. Így hívták.”*

A bizonytalan érzések azonban nem értek véget... Máté Gábor osztályában, amikor egyjelene-tet kellett előadnia magyarul és szlovákul, azt a visszajelzést kapta: *„Szandra, sokkal jobb szlo-vákul. Sokkal önazonosabb vagy!”* Bezzeg, mikor hazatért! *„Apukámmal beszélgettünk, és va-lamit a kelleténél magyarosabban mondhattam, és ő azt mondta erre, hogy „Te itt nekem ne pestieskedjél, megértetted?”* A taxisofőr pedig, akivel elbeszélgetett a színházról, azt mondta, hogy ő már nem jár, *„mert már a színpadokon is csak ilyen tótok, meg románok vannak. Min-denhowa beengedik ezeket a határontúliakat.”*

Így jutott el Borbély Alexandra egy olyan felismerésig, amiből mi is sokat gazdagodhatunk az életünkben: *„Mindig másoknak volt ezzel baja. Mindig mások ütköztek meg azon, hogy én ma-gyar vagyok, szlovák vagyok, egyszerre mindkettő. Mindig mások akarták megmondani, hogy minek érezzem magam. Mindig mások döntötték el, hogy milyen nyelven beszélek. Mindig má-sok határozták meg, hogy a szégyent érezzem, vagy a büszkeséget.”*

Aztán váratlan helyről érkezett számára egy újabb esemény, ami miatt újra át kellett gondolnia, hogyan is viszonyul a magyarságához. Hiába emelte a jelöltek közé a Junior Prima Díj bizottsága, magyar állampolgárság nélkül nem vehette át a díjat, az állampolgárság felvételével viszont elveszítette volna a szlovákokat. *„Azt még egy díj miatt sem akartam, mert nekem ott él a családom, és én ott vagyok otthon. (...) Sokat sírtam, mert végre kaphattam volna egy díjat, csak a szlovák-magyarország közbeszólt...*

Aztán az élet adta a legfrappánsabb választ: 2017-ben Borbély Alexandra megkapta az Európai Filmakadémia legjobb európai színésznőnek járó elismerését a Testről és Lélekről című filmben nyújtott alakításáért. Ahogy ő tekintett rá: *Egy olyan díjat, ami se nem magyar, se nem szlovák. Sőt, egyáltalán nem érdekli az identitásom. Mielőtt felmentem volna a színpadra, azon gondolkodtam, hogy ha én nyerek, akkor majd megköszönöm szlovákul és magyarul is. Amikor viszont ott álltam, egyáltalán nem bírtam kimondani ezeket a szavakat. Sőt, beszélni sem tudtam a könnyektől és a meghiúsultságtól. Mert ez a díj végre azt jelentette, hogy nem számít, hogy honnan származom, hogy hol élek most, és hogy milyen nyelven szólalok meg.*

Pár hónappal később egyike lett Szlovákiában az év fontos személyiségeinek, rövidesen pedig Magyarországon megkapta a Jászai Mari-díjat.

Életem során sokszor találkoztam az identitásom miatt a haraggal, a gyűlölettel, a csúnya szavakkal, vagy éppen a szégyennel. – foglalja össze Borbély Alexandra. – Én viszont egész életemben tudtam, hogy a békét akarom választani.

Hogy én döntöttem el, hogy erre az egészre haragszom, vagy különlegesnek érzem magam tőle.

A <https://youtu.be/Wo3HP1jwuIU> videó alapján.

Istenes József: Üzenet az Anyaországba

Mi magyarok, itt a Kárpát-medence felső karéjában sok történelmi teher batyuját hordozzuk hátunkon nap mint nap és az Anyaországba érkezvén rokonainkhoz, barátainkhoz letesszük és kinyitjuk azt. Mi is van hát benne.....?

Néhány örömkönny sok – sok keserű tapasztalásban felítatva.

Csak a legutóbbi évszázadban egy világháború is elég lett volna ahhoz, hogy megszűnjünk létezni magyarként itt a Felvidéken, de volt belőle kettő is. Megmaradtunk mégis.

Volt világgazdasági válság és államosítás, a kisipar felszámolása és erőszakos kollektivizáció. Megmaradtunk mégis.

Volt kitelepítés Magyarországra és Csehországba kényszermunkára hurcolás. Bezárták magyar iskoláinkat, törvényen kívül helyezték magyar közigazgatásunkat, megszüntették magyar sajtónkat, elűldözték a magyar értelmiség jelentős részét. A kollektív bűnösség elvét gyakorolva megfosztottak állampolgárságunktól, elvették földjeinket. Vezető magyar politikusainkat bebörtönözték, üldözték, gyötörték egészen a haláluk napjáig. Volt hát sok epe a keserű pohárban, mi megmaradtunk mégis.

És mit hozott az új korszak ?

Egyenlő emberként nem létezzük a többségi nemzet szemében és az új állam alaptörvényében sem. Anyanyelvünk egyenlő használata nincs biztosítva a bíróságokon és a közigazgatásban. Ha felvesznénk a magyar állampolgárságot elveszítjük a szlovákot beleértve annak minden politikai, társadalmi és szociális következményeit.

Zűrzavaros a mostani világ. Népeségünk fogy a magyar vidékeken, iskoláinkban egyre kevesebb a gyermek. Fiataljaink, tudván ezekről a múltbeli megpróbáltatásainkról és érezvén saját helyzetükön azok máig ható következményeit, külföldön keresik boldogulásukat. Hiányoznak hagyományörző közösségeinkből, ifjúsági szervezeteinkből, az itteni magyar közéletből.

De mindezek ellenére és talán éppen ezért mi itt maradunk. És nem menekülünk el szülőföldünkről a Dunán, az Ipolyon át, hanem éppen hogy látogatni megyünk szeretteinket és barátainkat az Anyaországba. És kívárvuk amíg a keserű pohár keverői végleg belefáradnak álságukba és eltűnnek a szemünk elől.

És megérjük a jobb napokat, békésebb holnapokat. Mert tudjuk, mi magyarok itt a Kárpát-medencében a legnagyobb nemzeti tömb vagyunk és leszünk. Mi, az elszakított nemzetrészek fiai és leányai és az Anyaország magyarjai egy vérből valók vagyunk. És a vért nem lehet megtagadni.

Üdvözet a végekről, Érsekújvár végvárból.

Istenes József, 2020.augusztus 4.

Honosítás

Hivatali bükkfanyelv jellege van a szónak, amíg az elején a „hon” át nem melegíti az egészet. Egyszer egy Indiából származó, de nálunk letelepedett ember állampolgári esküjén vettem részt. Mélyen érintett az ő meghatódottsága. Semmi gondja nem volt szülőhazájával, de ide vetette a sorsa, és vállalta a velünk való közösséget.

A határon túlról jöttek esetében mindezt hatványozottan érezzük. Aki még nem szégyelli magát azért, hogy 2004. december 5-én otthon maradt, annak részt kellene venni egy ilyen honosítási ünnepségen. De legalább olvassa el az alábbiakat, amelyből megtudható, hogy mit jelent ez az érintetteknek. **Csernik Pál Szende** facebook bejegyzése⁶:

„Ahányszor olyan ízű szót kapok mint: " befogadott hazád " s ez keserű szájjal mondván, eszembe jut, hogy nekem milyen szakrális jelentésű ez az Egész, ami a honosítást jelenti. A román állampolgárságunk akaratunk ellenére született, nekünk a határon túl. S végig ott volt bennünk, végig ott élt az, hogy Magyarország a hazánk, mint egy anyaország. Ez olyan, mint egy kenyér, ha leszelnék belőle, akkor is tudjuk, hogy egykor egy kenyérhez tartoztunk, szervesen, s a szelet kenyér önmagában is kenyér-karéjként él, megéli, hogy ő ugyanaz a tésztából gyúródott s kovászból kelesztett, mint az Egész. Minden egyes morzsa emlékszik a születésére. Tudom giccsesnek tűnhet s pátoszosnak mindez, hogy így élem meg, nem zavar s soha nem is fog szűnni ez a nemzeti öntudatom, mert nem ellenséges s nem romboló érzés, ez számomra természetes, mint az élet maga, vagy mint az édesanyám felé érzett velem született hovatartozás s szeretet. Nincs bennem politikai határ, magyar vagyok s nyitott lelkű és szemléletű, nem utálok semmilyen más nemzetet, szeretem a világot, az embereket, kíváncsi vagyok erősen más népek szokásaira, gyökereire, nem zár be a hazám iránti szeretetemet. Szabad vagyok és szeretem, hogy magyar vagyok.

S azt is érzem, hogy nem befogadott a haza, hanem visszaölelt magához.

Köszönöm neki erősen!”

⁶ https://www.facebook.com/permalink.php?id=112265976790743&story_fbid=135457444471596

II. Széteső Magyarország

Ha egy ház összeomlik, ha egy híd leszakad, az természetesen váratlanul ér mindenkit. Később azután eszébe jut az embereknek, hogy bizonyos jelek alapján számítaniuk kellett volna a tragédiára.

Az országcsonkolás elképzelhetetlen volt a korabeli magyar közvélemény számára, annak ellenére, hogy sokan féltették az ország egységét. Mégsem tettek le az asztalra egy olyan megoldást, ami minden érdekeltnek megfelelt volna.

Volt erre reális lehetőség? Nehéz megmondani. Nincs is sok értelme utólag okosnak lenni, csak azt érdemes megnézni, amiből ma is tanulhatunk. Az alaptétel az volt, hogy egy ezer éves ország nem eshet szét.

Nagyon felületes viszont a történelem tudásunk, ha úgy gondoljuk, hogy egészen 1918-ig minden a legnagyobb rendben volt, és mint a viharlás zúdult ránk a Trianoni sorscsapás. Kijózanító például Andrásfalvy Bertalan kritikája. A magyar nép jelentős hányada, sőt többsége kívül esett a nemzet közösségén, és ez igen sok baj forrása lett. Mivel iskoláinkban nem tanítják, gyűjteményünkben bemutatjuk, hogy 1817-ben magyarként miként gondolkodtak a velünk élő nem magyar ajkú polgárok nemzetté alakulásáról: egyértelműen kizárták ennek lehetőségét. A Duna sem változik, éltek a hasonlattal, hogy mellékfolyói bele ömlenek. A hasonlat szellemes, csak ez a szemlélet éppenséggel megágyaz a szétszakadásnak.

Gyerekkoromban büszkeséggel töltött el, hogy Budapest után Bukarest a legnagyobb magyar város. Nem esett szó arról, hogy miért mentek a magyarok, elsősorban a székelyek át a királyi Romániába. Ez pedig nem lett volna büszkeség tárgya: az éhség elől mentek, a jobb megélhetés reményében. Egy részük ott maradt, egy részük elrománosodott, más részük próbálkozott a két nép között hidat verni. Igyekezetük ma is tanulságos.

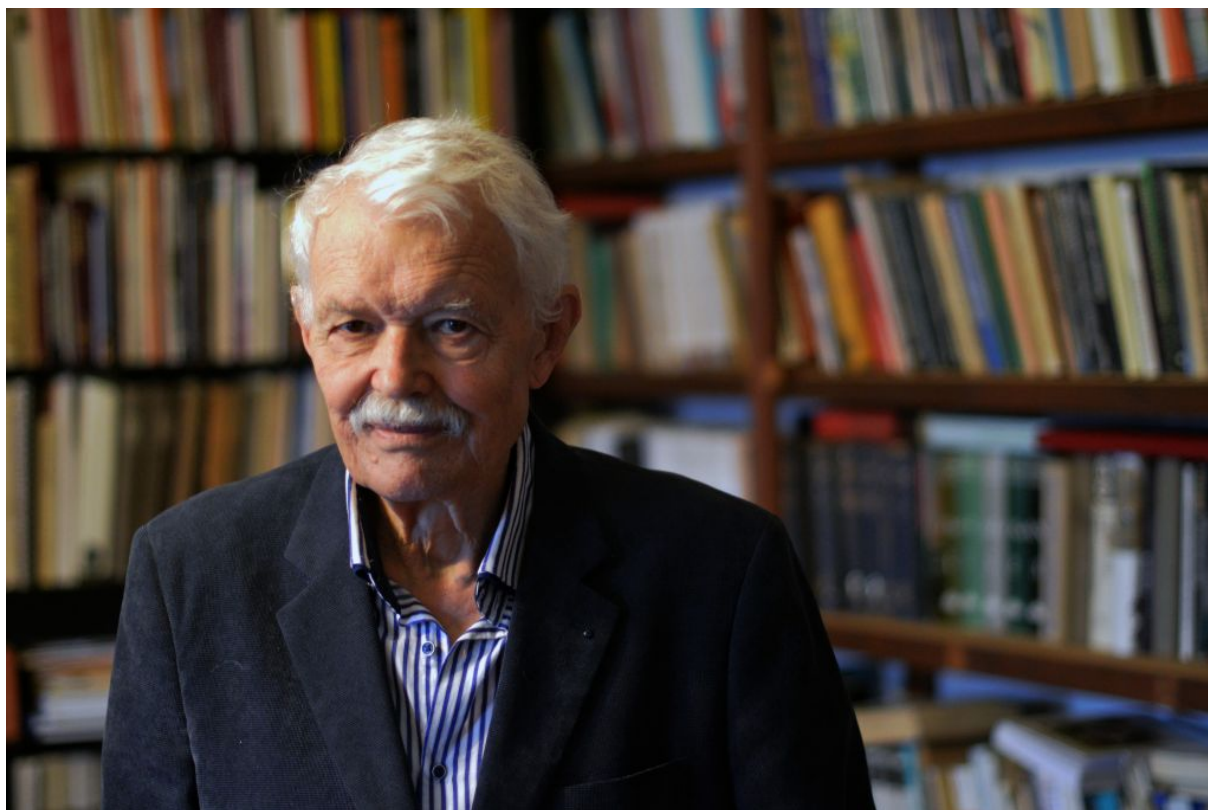
Nincs magyar, aki Erdélyt ne tartaná a magyar haza szerves részének. Nem hiszem, hogy ezt bizonygatni kellene. De ritkán jut eszünkbe, hogy a Váradi béke már 1538-ban szentesítette különállását, s amikor végre a kiegyezés során megindult az egységesülés, akkor épp oly feszültségek keletkeztek, mint korunkban a két német állam egyesítésekor. Budapestről nem látták, hogy mi is történik Erdélyben, és úgy tűnik, nem is törődtek vele. Ez nem utólagos bele-magyarázás, csak el kell olvasni Kós Károly 1911-ben írott kétségbeesett levelét.

Mikor volt a fordulópont, amittől fogva az ország szétesése elkerülhetetlenné vált? Nehéz ezt meghatározni. Különben is, késő bánat, eb gondolat. Ennek a fejezetnek nem ez a célja, hanem talán több: ráébreszteni a tisztelt olvasót, hogy a Trianoni diktátumnak előzményei is voltak, és a hozzá vezető utat részben mi köveztük ki. Ettől persze a győztesek felelőssége nem lesz kisebb, az igazságtalanság sem válik igazsággá, viszont saját hibáink meg- és elismerése jó alap lehet arra, hogy újjá építsük a szomszéd nemzettekkel való kapcsolatainkat.

Tóth Gábor interjú Andrásfalvy Bertalannal: Trianon nem csupán az első világháború következménye!

– Trianon századik évfordulójához közeledve mit tudunk mondani, mi vezetett Magyarország széteséséhez?

– Trianon nem csupán az első világháború következménye, hanem egy sok évszázados elhibázott, a magyar arisztokrácia érdekeit kiszolgáló politika része, melyben a népet, a magyar parasztságot folyamatosan megfosztották életterétől és lehetőségeitől. A hódoltság után a bécsi udvarnak egyszerűbb volt a magyar arisztokraták igényeit kielégíteni, mint nagy társadalmi, szociális változásokat és földosztást végrehajtani.

Andrásfalvy Bertalan dolgozószobájában (Fotó: Tóth Gábor, Vasárnap.hu)

Az első világháború lezárása során Magyarország ellenségei azzal érveltek, amit sok száz esztendővel azelőtt a magyarok is írtak magukról: *Werbőczy István* 1514-ben megjelent *Tripartitumában* ugyanis kimondja, hogy a honfoglalók utódai csak a magyar nemesek. Tehát az egész magyar parasztságot, a népet kitagadta a nemzet tagjai közül!

Ez a gondolat Trianonkor, a Beneš-dekrétumok esetében is megjelent: azaz, hogy nincs magyar nép, csak magyar urak vannak és más ajkú, elnyomott szolganépek. Az első világháború után szomszédjaink egyetértettek abban, hogy a magyar urak nagy földbirtokait fel kell osztani az országból megkapott részekben, és azt betelepíteni saját embereikkel. A francia küldött a békediktátum megfogalmazásakor így érvelt: „Nem kell meghagyni a trianoni kis Magyarországot sem, mert nincs magyar nép, csak magyar urak vannak. A nép szlovák, román, szerb vagy éppen német”.

Ezzel az érveléssel még az 1980-as években is találkoztam a szlovákok között.

– A középkori Magyar Királyság csúcsán kezdődött meg a nemesek és a parasztok konfliktusa?

– Nem, már jóval előbb. Sajnos elmondható, hogy a történelmünket a magyar nemesek tették tönkre. 1222-ben a sokak által felmagasztalt *Aranybulla* nem más, mint a nép mellé állt király hatalmának a csökkentése, de úgy is mondhatnám, hogy az a nemesi nemzet önző kapzsiságát kiszolgáló irat.

Az 13. században meginduló marhaexport volt az, ami komoly érdekelletéket teremtett a nemesség és a parasztság között. A nagyállattartáshoz legelők kellettek, melynek következtében pusztává tették az Alföldet. A történelemkönyvek ma is azt írják, hogy azért jöttek a honfoglaló magyarok a Kárpát-medencébe, mert itt az Alföldön a nagyállattartó életmódhoz szükséges szteppék voltak. Ez azonban nem igaz. A magyar urak változtatták legelővé a tájon addig sokoldalúan gazdálkodó, vízgazdálkodásban is jártas magyar falvak tömegeit.

Erőszakkal elvették a földjeiket, hogy azon legelőket létesítsenek, hiszen a magyar marha keletre lett egész Európában. Felnevelték a szarvasmarhákat, majd saját lábukon vezették őket nyugatra. A nemesek anyagi haszonszerzése vezetett oda, hogy Debrecen határában 30, Kiskunfélegyháza körül legalább 15 falu is elpusztult! Tudjuk a neveiket, a régészek többüknek ismerik helyüket is. A magyarság példátlan önpusztítása a már 13-14. századtól megkezdődött, a magyar nemesség kizsákmányoló szemlélete pedig a hódoltság után sem változott meg.

– Mi történt a török kiűzése után?

– A magyar nemesség mohósága továbbra is megmaradt. Az 18. század elejétől a magyar földesurak elkergetik a jól dolgozó, de öntudatos magyarokat és székelyeket, s helyükre románokat telepítenek be. Ők olcsóbban dolgoznak és a könnyen pénzzé tehető állatállománnyal érkezik a korábban a színmagyar lakta vidékekre. *Wass Albert* is megírta, hogy saját ősei is elűzték magyar parasztjaikat!

Ismerünk 17-18. századi levelezéseket, feljegyzéseket melyek beszámolnak arról, hogy volt olyan falu, ahol azelőtt egyetlen egy román sem volt, de húsz-harminc év múlva már román többségű lett! Trianon tehát nem az első világháború elvesztésével kezdődött, hanem jóval korábban.

– A bécsi udvarnak milyen szerepe volt abban, hogy a magyar parasztság ne tudjon meg erősödni?

– Mária Terézia szétverte a paraszti közösségeket, és a földesuraknak kedvező politikát folytatott. Hol van még egy olyan erőszakos európai uralkodó, mint ő? 1764-ben a határőrszervezések miatt tárgyalni összejövő, tiltakozó székelyeket lemeszárolták, gyerekekkel, asszonyokkal együtt. Hol volt még egy ilyen eset? Ezt Európában az ellenségével sem tette meg egy uralkodó, mert az olyan elítélést váltott ki, de Magyarországon a magyar királyné, akit ma is „kegyes királynéként” említünk, megtette ezt Madéfalván a székelyekkel.

Akkor székely családok ezrei hagyták el Erdélyt. Volt még egy nagyon jelentős kivándorlásuk – melyet a történetíróink gyakorta meg sem említenek – az 1870-es években. Addigra teljesen kisemmizték a székelyeket, pont akkor, amikor a románok a térségben erőre kaptak. Egy példát említek csak: a 19. században megalakult az *Erdélyi Románok Szövetsége*. Ehhez csatlakozott majd a bukaresti ifjúság, az értelmiség is. Létrehoztak egy nagy pénzalapot, egy bankot ez volt az *Albina Bank*. Az Albina pedig minden románnak, aki magyar házat vagy földet vett, annak kamatmentes kölcsönt adott! Fölvásárolták az eladósodott magyarok és székelyek birtokait, akik nem bírták a rájuk nehezedett terheket megfizetni.

Több mint százezer székelyt üldöztek el Erdélyből a 19. század végére. A magyar bankok megbízásából magyar csendőrök kergették ki házaikból, lakásából az eladósodott székelyeket. Ezek

a székelyek fogták a kis holmijukat, és kimentek Moldvába vagy Bukarestbe. Akkor lett Bukarest a második legnagyobb magyar város. Több magyar élt akkor ott, mint Szegeden! A román fővárosban már nem tudtak földet kapni, így ipari munkások lettek, majd asszimilálódtak.

A századfordulóra a hatalom birtokosai megszegényítették, ellehetetlenítették a magyar parasztokat, székelyeket, ezért elmenekültek az országból. Másfél millió ember hagyta el Magyarországot. Ha ők itthon maradnak, akkor sok minden egészen másképpen alakult volna 1918-ban is! A magyarság másik nagy problémája az egykézés volt, mely, ha nem így alakul, akkor ma a Kárpát-medence nagy részén magyar többség lenne.

Az egykézés nagyobb kárt okozott, mint a két világháború összesen. Nem szoktunk beszélni arról sem, hogy Magyarország lélekszámához képest a legtöbb katonát veszítette az első világháborúban. Magyarország adta a legnagyobb véráldozatot, és hogyan jöttünk ki a háborúból? Hogy még Ausztria is kap egy darabot Magyarországból!

Mindez miért alakult így? Mert 1867-ben a földesurak érdekében *hitbizományi törvényt* hoztunk, lemondtunk minden földreform lehetőségéről, átadtuk a pénzügyet, a hadügyet, a külügyet az osztrák kormányzónak, és ezért keveredtünk bele az első világháborúba.

– A békediktátum után mi jelentette a legnagyobb problémát Magyarországon?

– Az, hogy nem került sor a földosztásra. Magyarország megtartotta azt a torz birtokstruktúrát, ami Mária Terézia idején kialakult. Ráadásul a megcsonkított országban az aránytalanságok tovább folytatódtak. A Horthy-korszak idején egy arisztokrata kevesebb adót fizetett egy hold föld után, mint a három-négy holdas törpebirtokos! Nem vagyok Horthy-ellenes, de nyíltan kell beszélni ezekről a konfliktusokról, mert ezek nagyban hozzájárultak az ország és társadalmának széteséséhez.

Óriási ellentétek teremtődtek Magyarországon a második világháború után is. Egész Európában a legmegosztottabb társadalommá vált a magyar. Feljelentések, koncepciós perek tízezrei is példa nélküliek még a vasfüggöny keleti oldalán is. Az állandó ellenségkeresés talán annak is az oka, hogy nem tudjuk egymást eléggé megbecsülni, szeretni. Az *Andrássy út 60*-ban és a *recski kényszermunkatáborban* nem oroszok verik és kínozzák meg a magyarokat, hanem magyarok! Az, hogy mindez megtörténhetett, nagyon mély társadalmi okokra vezethetők vissza.

Ennél az örökös ellenségkeresésnél visszautalnék egyetemi tanáromra, *I. Tóth Zoltán* történészre, akit 1956 októberében agyonlőttek. Néprajz-román szakos hallgató voltam, és ő tanította nekünk a román történelmet. Tudtam, hogy az 1848-49-es szabadságharc leveréséből a románok is bőségesen kivették részüket, azt viszont tőle tudtam meg, hogy volt egy román értelmiségi réteg, aki a magyar forradalommal és annak eszméivel szimpatizált. Kérdeztük I. Tóth Zoltántól, hogy a magyar szabadságharc leverése után mit csináltak azokkal a románokkal, akik támogatták a magyar szabadságharcot. Elmondta, hogy nem csináltak velük semmit, hiszen ugyanolyan románok voltak, mint ők. A románok érdeke volt, hogy ne bántsák, hanem minden körülmények között segítsék egymást.

Ez a szemlélet sajnálatosan kevésbé van meg bennünk magyarokban, számos történelmi és társadalmi válság ennek is köszönhető.

– Mit tehetünk ma a trianoni sebek gyógyulása érdekében?

– Elsőnek is a magyar történelemről nyíltan és a lehető legteljesebben kell beszélünk, azokról az eseményekről is, amelyek fájók vagy éppen nincsenek megírva, túlhangsúlyozva a történelemkönyveinkben! Továbbá a magyarságnak mindent meg kell tennie ahhoz, hogy közösségeket hozzon létre. *Kopp Mária* a rendszerváltoztatás után nem sokkal megírta, hogy a magyar nép azért beteg, mert alig vannak társadalmi kapcsolata. A legkisebb közösség a család, de

idehaza minden második házasság felbomlik, a gyermekek száma nem éri el átlagban az 1,5-öt sem!

Egy német átlagosan három-négy csoportnak, közösségnek a tagja: egy horgásztársaságnak, egy teniszkлубnak, egy kórusnak, egy egyházi felekezetnek, egy pártnak stb. Magyarországon pedig elmagányosodott emberek milliói élnek.

Az emberi kapcsolatok felvételének egyik módja a művészet, a szépség megalkotása és annak befogadása. A kellő művészeti, esztétikai nevelést kell az iskoláknak előtérbe helyezniük, hiszen a lényeg végül is az, hogy egymásnak örömet okozó tagjai legyenek. Így alakulhatnak ki tartós közösségek is. Akár ének-, akár tánccsoportba jár valaki, az létfontosságú, hiszen ezek alkotják meg az emberi kapcsolatokat. A közösség élménye pedig nagyobb, mint a versenyé.

A versenyben a cél az, hogy legyőzzük a másikat. A néphagyomány azért tudott valamennyi magyar népet megtartani a Kárpát-medencében, mert következetesen minden versenyt kiirtott. A népi játékokban nincs első, második, harmadik, csak szerepcsere! Így mindenki mindig boldognak érezheti önmagát.

Hazánk évszázadok óta a gyökeres ellentétek országa. Ezen kell változtatni mindannyiunknak! A Kárpát-medencei magyarság jövője olyan lesz, amilyené tagjai egymáshoz fűződő kötelékei, szeretetkapcsolatai alakítják.

Forrás: vasarnap.hu

Az Aranybulla emlékmű Székesfehérvárnál, a feltételezett kihirdetés helyén. A sötét felhők, mintha Andrásfalvy professzor mondanivalójára utalnának.

Surján László: Az „ezeréves magyar elnyomásról”

„Mielőtt bármit mond, kijelentem, hogy az ezeréves magyar elnyomás gondolatát felejtjük el, ilyen ugyanis nem volt.” Ezekkel a szavakkal fogadott egyszer a Szlovák Köztársaság budapesti nagykövete. Jól esett, viszont a nem magyar ajkú polgártársaink két évszázados elnyomását el kell ismernünk, különben épp oly hiteltelenek leszünk, mint azok, akik az ezeréves sanyargatást szajkózzák. 1817-ben a Tudományos Gyűjteményben⁷ „Észrevételek a Posonyi Tót Újság kis-sebbitő Homlokírása ellen” címmel E.P.N.P monogrammal megjelent egy írás. Bár mondani-valója már megjelenésének idejére okafogyottá vált, mert az általa kifogásolt szöveget megvál-toztatták, az ismeretlen szerző írása fontos. A cikk elsősorban azoknak szól, akik szerint ele-inknek a velünk együtt élő nem magyar ajkúakkal való bánásmódja kifogástalan volt. A szöveg eredeti szóhasználatát és helyesírását megtartottam.

„Én Magyarországban Magyar Nemzetet esmérek, szívesen megvallom azomban, hogy ezen Nemzetet a' felvessebb számú Uralkodó Magyarok, Honnyunkban békességesen lakozó, s talán részről megis magyarosodott 's characterizálódott Tót, Német 's a' t. atyafiakkal együtt formál-ják, minden mái virágzó Nemzetek'pé Idájára: melyek eleve maroknyiak, csak belső szapo-rodás, 's Külföldiek' özsze elegyedése által nyomulván előbbre, lettek nagyokká. —

A' számos sisegő Patakok szülik a' nagy folyókat, ezek pedig a' széles terjedésű Tengereket: úgy a' magánosan sinlödők a' gyülevész csoportokat, ezek pedig nemzik a' Nemzeteket. A' ne-vezetes Dunába sok kisebb, nagyobb folyamok ömlenek; de azért híres neve változást nem szenved, sőt azok vele eggyesülnek. — Az alább való egy két itcze töltelék, a' nemessebb bor-nak kellemes ízét, hathatós elejét, 's többi tulajdonságait el nem rongálja, hanem azzal nem különböztethetőleg özsze keveredik. — Hasonló ezekhez a' Nemzetek sorsa, melyek ugyan felveszik a' külső idegeneket, de soha sem azért, hogy kebeleikben új Nemzetet formáljanak, hanem, hogy velek eggyé olvadjanak. —

Vitéz Eldődink Ázsiai Nagy Magyar Országból ide költözködvén, vér patakokkal foglalták el mái lakhelyünket; s léptsőnként haladván az udvariságban, az üdökhöz, környüállásokhoz mér-sékelve elég bölcs Alkotványt szerzetek; olly arányzással, hogy az, a' Magyar Hazát, 's Nem-zetet nyelvével eggyütt örökösített: a' meghódoltattakat, vagy az utóbb bebocsájtott Külföldie-ket, — ha annak pártfogása alatt élni akarnak — szerencséltesse, boldogéttsa, — E' nézőpont-ból vizsgálván a' dolgot, a' Magyarok Hazájában való Nemzetisége nyilvánágos. — El nem gondolhatom tehát kiket tárgyo-z az említett Tót Újság' illetlen Homlokírása? A' Magyarokat bizonyosan nem; mivel a' Tót nyelvet nem tudják, 's vagyon nekik Magyar Nemzeti Újságjok: Honnyukban lakó Tótokat sem, mivel előbbi előadásom' értelmében Magyarországban Ma-gyar Nemzet vagyon, nem pedig .Tót. — A' többi különböző nyelvűeket sem, mivel a' Tót Nemzetiség reájok nem alkalmaztatható. —>Es így botránkoztató álom, vagy gúnyoló költe-mény a' Magyar Országi Tót Nemzet. — Ha vagyon Országunkban Tót Nemzet; bizonyára va-gyon: Német, Oláh, Görög, Örmény, Vendus, Zsidó, Czigány is, mivel ezek mind lakosi Hazánk-nak, de ez nem kétkem a' Kiadó Urnák is képtelenségnek látszik. — Továbbá homlok özszeütközik a' megjegyzett Tót Újság' rágolmazó Czimje a' Nemzetiség kitételével; — tudni-illik az a' Köztársaság nevezethetik Nemzetnek, melly önnön magából veszi polgári életének minden formáit, változásait, functioit; — vagy mellynek tagjai már eleve is önként, és megha-tározott célból egyesültek, 's utóbb is minden határozásokat önnön belső, vagy is maga erejéből, 's természetéből fejtett ki. Úgy de ezen kitétel Hazánkban egyedül az Uralkodó Magyarokra illik; kiknek tulajdona lévén a' Magyar Honny bizonyos üdőkben megjelennek az Országos Gyűlésen a' Törvényhozás', 's a' többi Haza-javát elősegéllő eszközökről tanácskozás végett. — - Tagadhatatlan tehát a' Tót Újság' Kiadójának, vagy tudatlanságból esett nagy hibája; vagy az

⁷ 1. évfolyam 12. kötet 116. lap. A közölt részlet eredeti szóhasználatát és helyesírását megtartottam.

Uralkodo Nemzet' becsét lealacsonyító törekedése : ki tudniillik a' Magyar Törvény' bátorsága alatt élvén, a' Magyarától a' Nemzetiséget, vagy tudatlanságból megtagadja: vagy a' Haza' kebelében rossz szándékkal Tót Nemzetet akar alkotni.”

A szerző őshonosokat (meghódítottakat) és befogadottakat különböztet meg. Minkét csoport előtt nyitva az út a magyarosodás felé, de nemzetné fejlődésről szó sem lehet. Kétszáz éve, bár valójában multikulturális ország voltunk, nemzetállamként viselkedtünk, s ezt a hibát követik el most szomszédaink is. A bosszúra száz év elegendő lehetne. Nekünk azonban minden érvünk megsemmisül, ha nem ismerjük el azokat a hibákat, amelyeket eleink elkövettek, s amire a fenti szöveg egyértelmű bizonyíték, még akkor is, ha a Dunába ömlő kisebb folyókkal való példálózás szellemes és találó.

2. Észrevételek a' Posonyi Tót Újság' kissebbítő Homlokírása ellen. *)

Minden csinosodottabb Nemzeteknél, részről a' természeti Törvény, részről a' kijelentett Vallás, és az Országos Alkotvány kötelezik a' honnyi polgárt kölcsönös türedelemre, felebaráti szeretetre, és az innen szükségképpen folyó nemzeti boldogság' előmozdítására. — Hogy e' három szent kötelességet Édes Magyar Hazánk' kebelében nagyon sértegeti a' Posonyi Tót Újság' Szerzője, héti Újságának nyomban következő becsstelen Homlokírása megvalósítja. —

T y d e n n j k,

aneb

Cysařske Kráľowske Národnej Nowiny z obzwlásstnjho cýs. král. dowolenj pracňanákľadem Giřjho Palkoviče w Presspurku wydaný.

H é t i l e v é l.

vagy

Császari, Királyi Nemzeti Újság, különös Cs. K. Privilegiommal kidolgoztatott, 's ünnön költségén kiadatott Palkovics György által Posonyban.

Az E. P. N. P. jelzéssel írt cikk azon háborog, hogy Palkovič úr **nemzeti** újságot merészelt tótul kiadni.

Kós Károly: Levél a balázsfalvi gyűlésről

Sztána, Kalotaszeg, szept. 4.

Mélyen tisztelt szerkesztő uram!

Ha én itt Erdélyben magyar pap volnék, akkor a tegnapi vasárnapon prédikációm textusát Dávid zsoltáraiból választottam volna: „Uram, mely igen megsokasodtak az én ellenségeim! mely sokan vágnak az ellenem támadók. (3. zsoltár, 2. vers.)

Mert én láttam az Asztra⁸ gyűlését és erdélyi magyar népemnek szerettem volna beszélni a balázsfalvi napokról.

Láttam azt az ünnepet és tudom, hogy Erdély oláhságának győzelme volt az rajtunk. Beszélnék ellenségeinkről az én népemnek, de nem szidnám őket, és nem kicsinyelném az ő munkájukat.

Mert láttam Balázsfalván seregleni hatezer embert: romániai urakat és asszonyokat és országunk minden szegletéből: főpapokat, tanárokat, birtokosokat, ügyvédeket és képviselőket; szegény prédikátorokat és dászkeleket⁹, iparost és kereskedőt és pórnépet: egy egész társadalmat. Ez a sok különböző ember mind lelkesedésből, saját jószántából jött oda; nem inni, nem mulatni; csak lelkesedni, csak tanulni, vezéreit meghallgatni, hogy szavukat szívébe vésve, újabb tíz esztendőre való munkakedvet, nemzeti öntudatot vihessen haza az otthon maradiaknak.

Ezt mi magyarok nem tudjuk utánuk csinálni. Mi, erdélyiek már fáradtak vagyunk; a magyarországi közvéleményt pedig most nem érdekli a magyarság sorsa; de fontos az ott künn, hogy egy pizskolódásból élő újság terjesztheti-e szabadon a mocskot a magyar nép között a sajtósabadság szentségének védelme alatt vagy sem. ,

A sajtó a közvéleménynek hű tükre: a balázsfalvi napok idején a fővárosi lapok közöltek néhány cikket az Asztra-gyűlésről (igaz, hogy egyrészüké, még tekintélyes lapoké is, roppant téves és furcsa volt), de hamar végeztek vele, és ma már vígan tovább csépelik az obstrukció üres szalmáját.

De mi nem térhetünk oly könnyen és oly hamar napirendre; mert elvégre ez a játék a mi bőrünkre megy. Közvetetlenül a miénkre, de végeredményben az egész magyarságéra.

És mi tanulni is akartunk ott Balázsfalván, mert nagyon nagy szükségünk van immár arra; és lehetett is olt tanulni sokat — az oláhoktól.

Láttunk egy hatalmas nemzetgyűlést, hallottunk halálosan komoly beszédeket. De nem láttunk pózolást, nem hallottunk frázisokat.

Ez az egyik tanulság.

Láttunk ott egy hadsereget: nemzeti hadsereget. Mert ez a gyülekezet nem Janku és Axentye¹⁰ hordája többé, ez nem támad ellenünk kaszával és faággyúval. És nem fog többé Bécs szolgáláta állani. Ez itt már nemzet, mely öntudatos munkával, pénzzel és kultúrával szerelte föl magát.

Ez a másik tanulság.

⁸ Az Astra, teljes nevén Asociația Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român (Erdélyi Egyesület a Román Irodalomért és a Román Nép Kultúrájáért) 1861-ben alapított, ma is működő kulturális egyesület, amely jelentős szerepet játszott a [román nemzeti ébredés](#)ben. Az elnevezés első szavának első két betűje és a második első három betűje a latin astra 'égitestek, csillagok' szót teszik ki.

⁹ Dászkel v dászkal: román kántortanító

¹⁰ Sever, Axente román népvész, Avram Iancuval vezette a szabadcsapatokat a honvédek ellen 1848-49-ben.

Láttuk azt, hogy az odasereglett nép milyen áhítattal szívta magába vezérei tanítását, milyen lelkesedéssel hallgatta a sokszor unalmas beszédeket, hogy meg volt elégedve mindennel, a mit kapott, nem kritizált semmit, de fizette örömmel filléreit az Asztrá-nak. És nem volt ott rendetlenség, nem volt ott szó politikáról, nem volt ott izgatás; száraz számadatokat hallottunk, száraz tényeket soroltak elő a szónokok nyugodtan, majdnem unalmasan.

És az volt a benyomásunk, hogy ez volt az utóbbi esztendőök egyik legnagyobb politikai eseménye, ez volt a legveszedelmesebb nemzetiségi politikai izgatás.

Ez a harmadik tanulság.

Néhai való nagy újságírónk, magyarságunk ideáljaiért utolsó leheletéig harcoló Beksics Gusztáv megjövendölte egykoron — nem is olyan régen — hogy mihelyest az erdélyi oláhság kulturailag, vagyoniilag és társadalmilag konszolidálódik, abban a pillanatban kérdésessé válik a magyar Erdély léte.

Ma, az Asztra gyűlése után, tudhatjuk — ha csak el nem fedtük szemünket, be nem dugtuk fülünket — tudhatjuk, hogy a vagyoniilag, társadalmilag, sőt kulturailag is szervezett oláh társadalom Erdélyben készen van. Ez a társadalom tisztában van erejével, céljaival; ez a társadalom fegyelmezt, fanatikus és — idealista. Ez a társadalom — nemzet.

Olvasom a zsoltárokat:

„A mi utainkban most körülvettek minket és csak azt szemlélik, holott az földhöz ragaszthaszanak.“

„Hasonlóak a prédaleső oroszlánhoz és a barlangban ülő oroszlánkölökhöz.“ (Dávid 17. zsoltár, 11—12. vers.)

Ez az oláh társadalom annyira természetes ellenségünk, hogy ezt sem szép szóval, sem erőszakkal a magunk részére nyerni nem tudhatjuk. A mit állam és társadalom erre a célra áldoz, az teljesen haszontalan munka és erő- pocsékolás. Az erdélyi oláh a maga jószántából magyarrá nem lesz soha. A magyar nyelv megtanulására sincsen szüksége — hiszen nekünk, erdélyi magyaroknak sokkal inkább szükségünk van az oláh nyelv tudására. Inkább francia és német nyelvekre taníttatják gyermekeiket. De a magyar állameszme részére sem hódíthatjuk meg oláhságunkat többé, a mióta tőszomszédunk a szabad, nemzeti és hatalmasan fejlődő Románia.

Mai helyzetünk az, hogy a zárt sorokban, egységes vezetés alatt és öntudatosan előnyomuló oláhsággal szemben az erdélyi elszegényedett, fáradt és reményvesztett magyar társadalom lépésről-lépésre, lassan, de folytonosan kénytelen visszavonulni minden téren. Sorsunkat előre látjuk és csodára nem számíthatunk. Mi magunk gyöngék vagyunk és segítségünkre nem jön sem a nagymagyarországi társadalom, sem az államhatalom.

A magyarországi társadalomra sohasem is számítottunk. A múltban is mi: Erdély voltunk azok, a kik, ha kellett, segítséget vittünk Magyarországnak. Jutalmat ezért sohasem kértünk és sohasem vártunk.

De az államhatalom mai másképpen vagyunk. Annak kötelessége volna minket legalább segíteni, ha már nem vállalja a teljes védelmet. Kötelessége volna minden eszközt, minden fegyvert a mi részünkre szolgáltatni és oláhjainktól minden eszközt és minden fegyvert elvenni, mellyel nekünk árthat. Ezt nevezhetjük jogtalanságnak, nevezhetjük embertelenségnek; jogállamban nincsen is ez helyén. De az orvos is megöli a magzatot, tehát gyilkol, a mikor arról van szó, hogy vagy az anya, vagy a gyermek maradjon életben. És lássuk, vajjon a külföld nemzeti államai milyen eszközökkel védekeznek nemzetiségeik ellen, illetőleg hogyan védelmezik nemzetüket:

1. Pózenben tilos a lengyeleknek német birtokot vásárolniok.

2. Romániában tilos iskolákban (nyilvános iskolákban), sőt templomokban más nyelven, mint oláhul beszélni és tanítani.

3. A szabad Amerika csak azt ismeri el állama polgárául, a ki szóban és írásban bírja az angol nyelvet és tisztában van az alkotmány főbb elveivel; szavazati joga pedig csak állampolgárnak van.

Mi sok törvényt, elvet vettünk át idegenből, sokszor a ránk károsat vagy legalább is problematikusát; vajon miért nem vettünk át ilyenforma törvényeket is? Pedig ilyen törvényeknek sikerük van és — nem kerülnek pénzbe.

E helyett évekig tartó válságokba visszük országunkat a problematikus egyenlő, általános, titkos választójogért való küzdelemmel és a nemzeti hadseregért való harccal (az utóbbi — elismerem — nagy dolog, de bajosabb megcsinálni, mint egy új nemzetiségi törvényt.)

De nemzetiségeink kultúráját milliókkal segíti a magyar állam — méltányosság címén!...

... E héten Kolozsvárott ünnepi közgyűlést tart az Emke¹¹.

Hatszáz vendég jelentkezett eddig és a város aggódik, hogy hol helyezze el ezt a sok embert. Balázsfalván — a 2500 lakosú faluban — 6000 embert láttak szíves vendégül három napig — a román kultúra nevében.

Kolozsvárott — a 60.000 lakosú városban — 600 vendég gondot okoz — a magyar kultúra nevében.

Ehhez — úgy gondolom — nem kell kommentárt fűznöm.

Majdnem minden évben tartunk Erdélyben székely-kongresszust; melynek eredménye mindenkor egy-egy memorandum — de sikere egyiknek sem volt. Azt hiszem, már meg is unták a minisztériumok az erdélyi magyarok ügyeit — el is olvasni.

A székelyek segítésére miniszterileg Sepsiszentgyörgyre telepített „Hitelbank“ akár be is csukhatja a boltját — semmi dolga nincsen. Ma is olcsóbb a Transsilvania, az Albina, meg a szebeni bank pénze, mint a magyar pénz. És éppen a múlt héten árverezték el a Kolozsvári Nemzeti Színház alapítványi birtokát; a magyar kultuszminiszter asszisztenciája mellett, — oláhok vették meg.

Ehhez sem kell kommentár.

Hát tessék Kolozsvárra jönni Emke gyűlésre. De nekünk hiába beszélnek, hiába ígérnek már. Kezdünk nem hinni semmiben, a mi Pestről jön; kezdünk nem hinni miniszteri nagy nemzetmentő terveknek.

Ha magyar pap volnék, jövő vasárnap a következő textusról tartanék prédikációt: „Az én szívem csak kereng, elhagyott engemet az én erőm és az én szememnek világa.“ „Az én barátaim és társaim az én csapásomban félreállottak és az én rokonaim távol állottak.“ (Dávid 38. zsoltár, 11—12. vers.);

Hazafias tisztelettel Kós Károly

Forrás: Budapesti Hírlap 1911. szeptember 6. 5. oldal.

¹¹ EMKE Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület. Kolozsvárt alakult 1885-ben. 1991 óta ismét működik. Ld: <https://www.emke.ro/node/4>

Makkai Béla: A pozitív szomszédságkép(ek) formálása a regáti magyar sajtóban (1860-1918)

A kezdetek – a Bukuresti Magyar Közlöny (1860)

A regáti magyar sajtó kezdetei a 19. század derekáig nyúlnak vissza. Az első magyar lap alapítása a '48-as emigrációhoz kötődik. A *Bukuresti Magyar Közlöny* következetesen őrizte a heroikus erőfeszítésekkel megvívott szabadságharc emlékét, s öntudatosan szembelyezkedett az osztrák abszolutizmus ármánykodásaival; de a román közgondolkodást 1848/49 polgárháborús jelleget öltő konfliktusa¹² óta terhelő magyarellenes előítéletekkel is,¹³ amelyek csak sokasodtak az Erdélyből átözoñlő¹⁴ frusztrált román értelmiségiek lejárató kampánya által.¹⁵

A hetilap ápolta olvasóiban az elvesztett haza iránti szeretet és a befogadó haza iránti tisztelet és hála érzését. Idegen földön ezt a magatartást diktálta a beilleszkedés gyakorlatias érdeke és az a friss történelmi tapasztalat, hogy a fenyegető osztrák-német és orosz birodalmi törekvések *szükségessé teszik a térség két nem szláv népének összefogását*, amint ezt Kossuth és Bălcescu Szegeden, az 1849. július 14-ei magyar-román megbékélési tervben lefektette. A szerkesztő, Koós Ferenc lapját olyan „kapocs”-nak nevezte, amely a közös dicső múlt tükre és a szomszédok közötti reményteljes jövőépítés eszköze.¹⁶ A kölcsönös előítéleteken azonban nem volt könnyű túllépni.

Noha cikksorozat indult a közös történelmi múlt többnyire pozitív emlékeinek megismertetésére,¹⁷ a *Național* „képmutatónak” nevezte a magyarok szabadságszeretétét, s azzal a nemzeti-ségi elnyomás „pokoli terveinek” vádját szegezte szembe. Oroszhegyi doktor a *Román testvéreink* című rovatban válaszolt. Rámutatott, hogy a földesúri elnyomást a magyar paraszt évszázadokon át épp úgy megszenvedte, mint a román; egyúttal a két ország újságíróit arra intette, hogy egymás lapjainak tárgyilagos szemlélésével – tehát *egymás kölcsönös megismerésével* – próbálják megfékezni a felelőtlen hangulatkeltést. A Szathmáry Papp Károly, későbbi román udvari fényképész nyomdájában megjelenő lap néhány hónap sikeres működés után a jászvásári Tribuna¹⁸ és az Independentă, valamint a Nikipercia sorsára jutva¹⁹ 1860 karácsonyán elnémult.

A Bukuresti Híradó (1876/85)

¹² Dél-Erdélyben (ld. Zalatna, Nagyenyed) a küzdelem etnikai tisztogatás jelleget öltött, ami kiváltotta a honvédsereg megtorló akcióit. Ld.: HERMANN Róbert: *Az abrudbányai tragédia, 1849. Hatvani Imre szabadságparvezér és a magyar-román megbékélés meghiúsulása*. Heraldika Kiadó, Budapest, 1999.

¹³ Bukuresti Magyar Közlöny, 1860. aug. 25. Vö.: MAKKAI Béla: *Idegenben. Tanulmányok a magyar-magyar kapcsolatok korai történetéből*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2004.

¹⁴ Az Erdélyből Romániába kivándorlók főként román ajkúak (60 %) voltak, mintegy tizedük szász, de minden harmadik – magyar. Vargha Gyula KSH igazgató 1901. május 23-ai jelentése Széll Kálmán miniszterelnökhöz. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára K 26 Miniszterelnökség iratai 548. csomó, 1937. 1901 XXXI. tétel. 811. alapszám. A továbbiakban: MNL OL K 26 ME 548. cs. 1937. 1901 XXXI. t. 811. asz.

¹⁵ Németh Gábor szerkesztő írta, hogy 1884-ben a Horea-Cloșca ünnepet „itt élősködő erdélyi románok” a jó szomszédi viszony kárára, zavarkeltésre akarták kihasználni, de a hatóságok elővigyázatosságból betiltották rendezvényüket. – Hora és Kloska ünnep Bukarestben. Bukaresti Magyar Közlöny, 1884. nov. 11.

¹⁶ Bukuresti Magyar Közlöny, 1860. aug. 25.

¹⁷ Bukuresti Magyar Közlöny. 1860. máj. 15., uo., aug. 11. és uo., aug. 25.

¹⁸ Bukuresti Magyar Közlöny, 1860. aug. 18 A szerkesztőséget katonák dúlták fel, de az elkövetőket a fejedelem megbüntette.

¹⁹ A lapkiadókat 3 napi határidővel magas (5000 piaszter) letéti díj megfizetésére kötelezték. Bukuresti Magyar Közlöny, 1860. dec. 22.

Csaknem emberöltőnyi idő múlva érett meg a helyzet egy újabb magyar lap megalapítására. A *Bukuresti Híradó* beköszöntő vezércikke a szép fejlődést mutató fiatal Romániát, mint az európai kultúrnemzetek tagját üdvözölte.²⁰ Egyúttal eltökélt harcot hirdetett a gyanakvás és rémhírtérjesztés ellen. Ez utóbbi kategóriába sorolta azt a híresztelést, hogy a románság csak az alkalmra vár, hogy a Tiszaig érőnek hitt etnikai szállásterületet elfoglalja; míg a magyarok Havasföld, vagyis az egykor Szörényi Bánság visszafoglalását tervezgetik.²¹ Az 1875-ben kirobbant balkáni válságban az ellentétek csakugyan kiütköztek, noha a kezdeti kölcsönös oroszellenesség átmeneti közeledést hozott.²² Budapest török-barát politikája²³ miatt azonban a *Telegraful* 1876. évi szilveszteri száma a „szidalmak” „szokásos”[!] özönét zúdította a magyar laptársra.²⁴ A háborúskodás és gabona-válság miatti gazdasági recesszióban a jöttment magyar *haimanok*-ról, (másutt *boanghen*),²⁵ „gyűlöletes gúnnnyal” írta a román sajtó, hogy a világverő hunok elkorcsosult utódai, immár a románok szolgálíként keresik boldogulásukat.²⁶ A magyarországi sajtótermékek közül a Pesti Hírlap az 1886-ban kirobbanó vámháborút épp ilyen harsány elfogultsággal kezelte. A viszály felelősségét a román félre hárította, mégpedig bántóan fölényes hangnemben. Ekképpen: „*Egy pigmeus az európai államok között öklöt mutatott a Monarchiának*”.²⁷ A bukaresti magyar lap azonban visszautasította a hazai sajtó felelőtlen híradásait: „*Ne tüzeljük fel, ne ingereljük egymást – írta. A jó szomszéd többet ér (...), mint sok testvér*”.²⁸ E gondolat jegyében indította el Vándory Lajos 1880-ban lapja román nyelvű változatát, ám békéltető felhívása a román sajtóéletben nem talált visszhangra (miközben a szerkesztő építő törekvéseit a román király koronarenddel jutalmazta).²⁹ A lap állandó munkatársa, Veress Sándor mérnök (az első román vasútvonal tervezője) írta: „...a toll emberei a hírlapi hézagokat ellenünk való epekedésekkel töltik be, mi vagyunk szeréntök Európának műveletlen, türelmetlen barbárjai.”³⁰ A bizalmatlanság, előítélet és sértett önérték azonban mindkét oldalt jellemezte: úrhatnám és erőszakos magyarok az egyik – igénytelen, vad, és hálátlan románok a mérleg másik serpenyőjében. Magyar oldalon a sajtó szenzációhajhász tudósításai gyakran diplomáciai hullámverést keltettek. Ezért Széll Kálmán miniszterelnök 1902-ben arról tájékoztatta a közös külügyminisztert, hogy: „[...] a magam részéről a legnagyobb nyomatékkal figyelmeztetek minden itteni beavatott tényezőt a discretio szigorú szem előtt tartására, s a legjelentékenyebb magyar lapokat is felhívtam, hogy a romániai magyarság dolgaival egyáltalán ne foglalkozzanak.”³¹ (Merthogy ezzel is gyúanyagot szolgáltatnak az ellenségeskedéshez).

²⁰ Bukuresti Híradó, 1876. okt. 1.

²¹ Uo.

²² A szerkesztő lapja hasábjain gratulált Romániának taktikus semleges politikájához. Bukuresti Híradó, 1877. febr. 20./márc. 4.

²³ A budapesti diákság demonstratív tisztelgése „Európa beteg emberénél”. Bukuresti Híradó, 1877. febr. 6./18.

²⁴ Bukuresti Híradó, 1877. jan. 1./13. cáfolta azt az igaztalan román vádat, hogy román sebesültek javára a magyar hatóságok tiltanak adományok gyűjtését Erdélyben. A gyanús politikai aktivitást kifejtő bizottságokat csakugyan, de az egyedi segítyezést nem. Uo., 1877. máj. 22./jún. 3.

²⁵ Bukuresti Híradó, 1882. okt. 1.

²⁶ Bukuresti Híradó, 1877. márc. 15./ápr. 3. Ez összecseng a szomszéd ország viszonyait alaposan tanulmányozó közgazdász, Hegedüs Lóránt megállapításával, aki azt írta, hogy a szakképzetlen magyar cseléd valójában olyan már, mint valami „általános fogyasztási cikk, mint a thea, vagy kávé, melynek behozatala a szükségletek szerint ingadozik.” HEGEDÜS LÓRÁNT: *A székelők kivándorlása Romániába*. Budapest, 1902. 23.

²⁷ Pesti Hírlap, 1886. máj. 15.

²⁸ Bukuresti Híradó, 1877. máj. 22./jún. 3.

²⁹ Bukuresti Híradó, 1885. júl. 5.

³⁰ Bukuresti Híradó, 1877. febr. 13./25.

³¹ Széll Kálmán átirata a külügyminiszternek. Magyar nyelvű fogalmazvány, 1902. jún. 1/28. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Miniszterelnökség iratai. A továbbiakban: MNL OL K 26 ME 548. cs. 2418. 1902 XXII. t. 672. asz.

Nem volt jobb a helyzet a Kárpátok túloldalán sem! A kereskedelmi tárca bukaresti képviselője 1901-ben úgy jellemezte a regáti sajtóviszonyokat, hogy „[...] a rumán hírlapirodalom csaknem állandóan hamis és tendenciózus híreket közöl Magyarországról...”.³²

A Bukaresti Magyar Újság (1901-108) és a Romániai Hírlap (1907-1910)

A Kereskedelemügyi Minisztérium bukaresti tudósítója abban, hogy a Kárpátok túloldalán „még kivételképpen sem találni tárgyilagos sajtóterméket”, azt a veszélyt látta, hogy a kívándorolt magyarság – egyéb hírforráshoz nem jutva – a román sajtó tükrében gyengének, sőt ellenszenvesnek láthatja az odahagyott hazát, ezért egy mértékadó magyar lap megindítására tett javaslatot.³³

Az 1902-ben (újra)alapított *Bukaresti Magyar Újság* a Romániai akció³⁴ keretében a magyar kormány segélyével jelent meg, mégpedig azzal a szerkesztőnek szóló szigorú utasítással, hogy „Minden ízetlen hyperlojalitás elkerülésével tartozik Ön Románia és intézményei iránt lojaltással viselkedni...”³⁵

Ennek ellenére a fogadtatása nem a várakozások szerint alakult: az *Apărarea Națională* a magyar újság jelentkezését ügynökök mesterkedésének, a sajtószabadsággal való visszaélésnek, a szerkesztőket pedig „báránybőrbe öltözött farkasok”-nak nevezte, kiknek veszedelmes terve a csángók tudatának megzavarása.³⁶ A lapot ezek után a román posta nem kézbesítette számos moldvai csángó előfizetőnek.³⁷

A hiteles tájékoztatás követelményeinek megfelelni igyekvő lap romániai megítélését csakugyan sokat rontott az anyaországi sajtómunkások könnyelműsége, vagy nagyon is tudatos fölényeskedése, amelyek a szomszédsági kapcsolatokban felesleges feszültséget keltettek. Ezt példázza a *Pesti Hírlap* éles hangú cikke 1905-ből, amely a külföldi fenntartású romániai magániskolák zaklatása és a kötelező román nyelvórák számának tervezett radikális növelése ellen tiltakozott. A negatív román nemzeti karakterszempontokat és román politikai túlkapások példáit taglalva a cikkíró határozott fellépést követelt a román kormányzattal szemben.³⁸

A tiltakozásnak ezt a módját a miniszterelnökség referense helytelenítette, mondván, hogy a hazai sajtó önérzetes offenzívája „cél téveszt, s nekünk inkább árt, mint használ.”³⁹ S a lehetséges diplomáciai következményekre tekintettel sajtó-helyreigazítás jelent meg Rákosi Jenő

³² Márffy-Mantuano Rezső kereskedelmi miniszterhez írt 1901. febr. 22-ei jelentésének másolata. MNL OL K 26 ME 858. cs. 2274. 1902 XXII. t. 1496. asz.

³³ Márffy-Mantuano Rezső 1902. márc. 28-ai jelentése. MNL OL K 26 ME 858. cs. 1496. 1902 XXII. t.

³⁴ Az 1901-ben elindított titkos „nemzetgondozási” kormányakcióról ld. MAKKAJ Béla: A kivándorolt magyarság anyaországi támogatása a múlt század elején – Ploiești példáján. *Századok*, 136. 2002/1. 3–30. és uő.: „Magyarok temetője” – Ó-Románia. A regáti magyarság a dualizmus kori nemzetpolitikában. Budapest, Magyarországtudományi Intézet, 2020.

³⁵ Pro domo. (Dátum nélkül.) Szóbeli utasítások Poliány Zoltán szerkesztőnek. MNL OL K 26 ME 858. cs. 2981. 1903 XVIII t. 405. asz.

³⁶ BARNA [BARABÁS] Endre: *Románia nemzetiségi politikája és az oláhajkú magyar polgárok*. Kolozsvár, EMKE, 1908. 18. Bukaresti Magyar Újság [a továbbiakban: BMÚ], 1902. júl. 6.

³⁷ Uo.18.

³⁸ A cikkíró idézte a román törvénycsomag tartalmát, amihez hozzáfűzte románellenes indulatok szítására is alkalmas reflexióit: A román vádak szerint a külföldi iskolák nem képviselik eléggé a román [?!] nemzeti szellemet; az osztálytermékből hiányzik Károly király képmása, és a román hősök cselekedeteinek emléket állító faliképek; a tanterv mellőzi a román ünnepeket és dalkincs-oktatást. A törvénytervezet ezen „anomáliákat” kívánta felszámolni, illetve szankcionálni. A cikkíró felháborodottan utasította vissza a román törekvéseket, mondván, hogy „Nagy”-nak nevezett István vajda voltaképpen törökbérenc volt, Tepes [Karós] Vlad Drakul (azaz Drakula) pedig a munkakerülőket zsírban süttette meg, s ragadványneve tanúsága szerint is válogatott kegyetlenkedések terhelik emlékét. Az írás végkövetkeztetése ez volt: „Ezek a hősök kell, hogy lógnak magyar pénzen magyar iskolák falán.” Magyar iskolák elrománosítása. *Pesti Hírlap*, 1905. márc. 12.

³⁹ MNL OL K 26 ME 631. cs. 1542. 1905 XVII. t.

Budapesti Hírlapjában.⁴⁰ A józan hangvételű cikk szerzője Poliány Zoltán volt. A bukaresti lap szerkesztője a magyarság romániai recepcióján azzal is igyekezett javítani, hogy a román király 40 éves uralkodói jubileumán rendezett nemzetközi kiállításra egybe kovácsolta a magyar egyesületeket, amelyek elsőként állítottak kiállítási pavilont I. Károly tiszteletére. Erőfeszítéseinek gyümölcse, hogy lapja az elfogulatlan tájékoztatás elismeréseképpen kiállítási nagydíjat nyert,⁴¹ a szerkesztő maga pedig aranytollat kapott az uralkodótól.⁴² A királyi pár félórás látogatása és a magas elismerés is csak átmeneti enyhülést hozott a magyarok megítélésében.

A bukaresti követség berkeiben elfogadott nézet volt, hogy az eset után nem sokkal, 1907 őszén jelentkező, s a magyar olvasói piacot kártékonyan megosztó új lapot, a *Romániai Hírlapot*⁴³ is a román hatóságok felügyeletével a regáti magyarok politikai befolyásolására szerkesztik. Az idegenellenes légkörben ezt a gyanút a Scheier Németh Ignác szerkesztésében elinduló újsággal szembeni heves román sajtótámadások⁴⁴ sem oszlatták el kétséget kizáróan. Az álhírektől is szított légkörben a *Secolul* című napilap a magyarok aknamunkája által a közrendet látta veszélyeztetve.⁴⁵ Míg a *Seara* az újabb magyar újság megjelenését, mint egy, a pesti lapoknál is sovínisztább, romángyalázó lap megszületését adta hírül. A cikkíró azt is felrótta az új magyar laptársnak, hogy miért kesereg a kivándorolt magyarok nyelvvesztése, eladósodása, vagy a csángók beolvadása miatt. A román napilap egyébként a gondok áthidalására „eszményi” megoldást kínált a bevándoroltaknak: a megelőbbi hazatérést...⁴⁶

Holott a beköszöntő vezércikk programadását az érdekvédelem és lojalitás kettőssége jellemezte: „*A mi irányelvünk tehát – olvashatjuk az első lapszámban – az őszinte, nyílt és becsületes munkásság nemzeti mivoltunk ébrentartásának szolgálatában, a megengedett módon és eszközökkel, hogy úgy hasznára legyünk önmagunknak, családjunknak, annak az áldott hazának, melytől elszakadtunk, s ennek, melynek vendégjogait élvezzük.*”⁴⁷

A *Romániai Hírlap* negatív elfogultságoktól mentes viszonyulását jelzi az is, hogy bekapcsolódott a resicai bányaszerencsétlenség (nagyreszt román ajkú) kárvallottjainak megsegítésébe.⁴⁸ A románsággal és Romániával ápolt viszonya bizonyos értelemben túlmutatott az üdvös lojalitáson is. Még ha van is példa az igazodó elfogultság visszautasítására. (Jelesül a „Megbocsáthatatlan tévedés” címmel közreadott „kabátlópós” írásban.)⁴⁹ A figyelmes gesztusok sorába tartozik, hogy a lap irodalmi szemelvényei között többször is szerepelt verseivel a királyné, Carmen Sylva álnéven,⁵⁰ s hosszabb cikk méltatta a „román Petőfi”, Mihai Eminescu munkásságát.⁵¹ Noha, a szerző szemérmesen elhallgatta a nagyformátumú költő izzó

⁴⁰ A romániai magyar iskolák ügye. Levél a szerkesztőhöz. Budapesti Hírlap, 1905. ápr. 21. Ha magyar iskolákat nem is, de görögöket bezárattak a román hatóság Dobrudzsában. BÍRÓ Sándor: *Kisebbségben és többségben. Románok és magyarok (1867–1940)*. Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1989. 247.

⁴¹ Bukaresti Magyar Újság, 1906. nov. 22.

⁴² L. MAKKAJ Béla: Egy kiállítás kép(telenség)ei. Az állampolgári-nemzeti kötődések példái a magyar-román viszonyban. Magyar Hírlap, 2010. dec. 10.

⁴³ L. MAKKAJ Béla: A regáti magyarság szócsöve – a *Romániai Hírlap* (1907–1910). *Pro Minoritate*, 2005/Ősz, p. 88–111.

⁴⁴ A nacionalista történész, Nicolae Jorga lapja, a *Neamul Românesc* a magyarok újabb sötét üzenetéről cikkezett. Idézem: *Romániai Hírlap*, 1907. dec. 1.

⁴⁵ Idézem a *Romániai Hírlapból*, 1908. jan. 19.

⁴⁶ *Seara*, 1908. nov. 19. MNL OL K 26 ME 858. cs. 245. 1908 XX. t.

⁴⁷ *Romániai Hírlap*, 1907. nov. 17.

⁴⁸ A Bukaresti Szent István Király Egyesület által hazaküldött 400 lei felét a szicíliai földrengés károsultjai javára ajánlotta fel. *Romániai Hírlap*, 1909. febr. 11.

⁴⁹ A cikk arról tudósít, hogy 1907 karácsonyán egy Kelemen Gyula nevű asztalos tetten ért és rendőrkézre adott egy tolvajt, ám a román sajtó másnap már úgy adott hírt a történetekről, hogy a magyar iparos volt az elkövető. Hírbehozása miatt az iparos hiába tett feljelentést a Dimineața és a Țara nevű lapok ellen. *Romániai Hírlap*, 1907. dec. 29.

⁵⁰ Elek Ferenc, giurgiui tanító tolmácsolásában. *Romániai Hírlap*, 1909. febr. 21.

⁵¹ *Romániai Hírlap*, 1908. máj. 24.

magyarellenességét.⁵² A lap egyik munkatársa pedig a román nemzetpolitika bővületébe esve (nem ok nélkül) úgy lelkendezett: „...a román nép szigorú ragaszkodása minden nemzeti ügy iránt bármely nemzetnek példaképpül szolgálhat”.⁵³

A Romániai Magyar Újság (1908-1916)

Nem volt könnyű dolga a Lex Apponyi elfogadását követő éles politikai pengeváltások időszakában az „utódlap” *Romániai Magyar Újság* szerkesztőinek sem. Akkor, amikor a román sajtó a bevándorolt *magyarok kiutasítását követelte*,⁵⁴ s a nagy nyilvánosságot kapott vitás kérdésekben kellett tényszerű és higgadt beszámolókat közölnie.⁵⁵ Tette ezt úgy, hogy csendes helytelenítéssel tárta olvasói elé a román társlapok rosszhiszemű közleményeit, s ha alkalom kínálkozott is a törlesztésre – nem élt vissza a helyzettel.⁵⁶ S amennyiben – akár hazai – hírforrásai a mértéktartás és a tárgyilagos tájokoztatás követelményeinek nem feleltek meg, nem közölte híradásaikat.⁵⁷ Közölte viszont a lap főmunkatársa által a gyors léptekkel fejlődő Romániáról készített ország-ismereti kötet sikeres budapesti bemutatójának hírét,⁵⁸ s történész munkatársuk negatív előítéleteket és politikai téveszméket oszlató cikksorozatát,⁵⁹ valamint a közös (pl. a törökellenes) múlt epizódjait a köztudatba visszaemelni próbáló építő írásait.⁶⁰ Ugyanebbe a sorba tartoznak román modernizációról és kulturális értékekről szóló szemelvények, s a diasztrifia tagjai előtt tisztelgő írások.⁶¹

A világháború előestéjére azonban a magyar-román viszony rohamosan romlani kezdett. Tisza István megegyezési kísérlete a hazai románsággal látványos kudarcba fulladt, részben a további kedvezmények korlátozott volta miatt, részben a Román Nemzeti Párt vezérkarának a „minél rosszabb, annál jobb” stratégiája okán.⁶² E politikai magatartás épp úgy a román lakta területek

⁵² KÖPECZI Béla: *Nemzetképkutatás és a XIX. századi román irodalom magyarságképe*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995. 131–160.

⁵³ Kertész József bukaresti református igazgató-tanító szavai. *Romániai Hírlap*, 1907. dec. 8.

⁵⁴ Mint a regáti és erdélyi viszonyok összemosásával tette az *Epoca* című lap (idézem: Bukaresti Magyar Újság, 1906. okt. 21.), vagy a *Seara*, 1908. nov. 19. MNL OL K 26 ME 858. cs. 245. 1908 XX. t.

⁵⁵ Ilyen volt Aurél Vlad nejeének a magyar nyelv és a Himnusz elleni kampánya és (le nem töltött) fogházbüntetése, amelyet a hazai és anyaországi román sajtó a budapesti orvos világkongresszus meghíúsítására is megpróbált kiaknázni. *Romániai Magyar Újság*, 1909. jún. 12.

⁵⁶ Kecskeméten balesetet szenvedett magyar repülőgép esetéből egy román hírlapíró arra a bölcsességre jutott, hogy a földhöz ragadt magyar csirke csak kapingáljon a nyüvek között, míg a román sas az égből szárnyal... Idézem: A román–magyar barátkozás. *Romániai Magyar Újság*, 1912. szept. 15. A sors fintora, hogy az ízetlen okfejtésért hamarosan lehetőség nyílt volna elégtételt venni, minthogy – éppen egy évvel később – Ploiești közelében a budapesti Műegyetem egykori hallgatója, a sebességkirály Aurel Vlaicu repülőgép-katasztrófa áldozata lett. Vljaku Aurél lezuhant. *Romániai Magyar Újság*, 1913. szept. 18.

⁵⁷ Mint a Budapesten rendezett orvos-világkongresszus román bojkottjának heves sajtóháborúja idején. A magyar beszámolók közül ezért csak két mértéktartó fővárosi lapot idézett. *Romániai Magyar Újság*, 1909. jún. 15.

⁵⁸ Magyar ismertetés a román királyságról. *Romániai Magyar Újság*, 1912. márc. 28.

⁵⁹ Tényfeltáró-elemző cikksorozata *Történelmi igazság és nemzeti sovinizmus* címmel közel húsz folytatást ért meg.

⁶⁰ A *Magyarok és románok* című cikksorozatában írta, hogy a magyarországi tankönyvek egy részében sok felesleges bántás mérgezi a két nép viszonyát, pedig a túlhajtott nemzeti/ségi agitáció fékezésével „meg lehet csinálni a magyar–román békét és barátságot”. *Romániai Magyar Újság*, 1910. nov. 13.

⁶¹ Ld.: A fejlődő Bukarest. *Romániai Magyar Újság*, 1909. jan. 6. Romániai városok fejlődése. Uo., 1909. máj. 1. Szócs Géza: Petőfi és Eminescu. Uo., 1912. márc. 31. Romániai fiatal festők és szobrászok együttes kiállítása. Uo., 1910. máj. 1. A királyné, „Carmen Sylva” versei is olvashatóak voltak magyar fordításban. *Romániai Hírlap*, 1909. febr. 21. Carmen Sylva (6.) *Romániai Magyar Újság*, 1910. júl. 14.

⁶² Ion Slavici a hazai románság egyik szellemi vezére ekképpen vallott Herczeg Ferencnek: „Ne higgye, hogy minket okossággal, vagy jóssággal meg lehet nyerni. Mi nem is akarjuk, hogy a magyar kormány jól bánjon a román néppel, jobban szeretnők, ha minél kegyetlenebbül elnyomná. Mert mi nem a megegyezést keressük, nekünk a jövőnk érdekében viszályra van szükségünk.” Raffay Ernő: Goga Octavian a magyar kultúra nemzeti

egyesítésének szándékából fakadt, miként a román anyaország bekapcsolódása az oszmán örökség megszerzéséért folyó második Balkán-háborúba. Ez utóbbi látványos eredményt hozott: 1913-ban a bukaresti békével a kevert lakosságú Dél-Dobrudda⁶³ is román fennhatóság alá került. S a sikereken felbuzdulva immár a legfőbb politikai cél a román többségűvé vált Erdély megszerzése lett, amelyért a román kormányzat évtizedek óta titkos kampányt folytatott.⁶⁴ A lap példákkal igazolta, hogy a románokat nem pusztán önvédelmi okok, hanem területabló szándékok mozgatják az 1883 óta szövetséges Monarchia ellenében.⁶⁵ S ez állt a háttérben az egyre sűrűsödő Monarchia- és magyarellenes támadásoknak.⁶⁶ A háborús mozgósításoktól kezdődően a lap a kisemberek elleni elszabadult indulatokról és tettelegességekről is kénytelen cikkezni,⁶⁷ annak ellenére, hogy Romániában ekkor már a közönséges rágalmakat cáfolni merő lapokat is elkobozták, nyilvánosan megsemmisítették, olvasóit bántalmazták.⁶⁸

Ezek ellenszerét a magyar újság szerkesztője a vigasságok szüneteltetésében, a (gyakran provokált) indulatok megfékezésében, s a törvényes jogorvoslat keresésében jelölte meg.⁶⁹ A magyarokat ért sérelmek⁷⁰ hatására azonban az együttélés több évtizedes mérlegét csak akképpen tudta megvonni, hogy a magyarellenes megnyilvánulások a regáti diaszpóra életét mindig is jellemezték, kivált a jelenben.⁷¹

S ez volt a legfőbb oka a vidéki magyarság tömeges hazaáramlásának.⁷² A magyar újság a korábbi csitító gesztusok⁷³ után immár maga is ezzel az útmutatással szolgált olvasóinak.⁷⁴

Akik hallgattak e tanácsra, még időben hazatérhettek, ugyanis a Brusilov-offenzíva sikerein felbátorodott bukaresti kormány titkos paktumot kötött az antanttal és 1916. augusztus 27-én a

karakterének sorvadásáról és ennek okairól. In: Makkai Béla (szerk.): *A Felvidék krónikása. Tanulmányok a 70 éves Popély Gyula tiszteletére*. L'Harmattan – Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2016. 56.

⁶³ Bolgár adatok szerint 1910-ben a terület 282007 lakosából 6539 volt román. GHENOV, G. P.: *Mezsdunarodni aktove i dogovori zasjagasti Balgarija*. Szofia, 1940. Pridvorna Pecsatnica 446.

⁶⁴ A konzervatív Marghiloman-kormány a háború végén elődei felelősségét firtatva adatokat szivárogtatott ki a háborús kampány kiadásairól. A *Gazeta Bucureștiilor* szerint 2350000 leit költöttek az Erdély-kampányra, amelyből bőven jutott a hazai román vezetőknek is. Idézem a Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. júl. 21-ei számából.

⁶⁵ Az expanziós szándékok egyértelmű jelének ítélte a lap szerkesztője a román sajtó felhívását Erdély térképének beszerzésére, úgymond „turisztikai” célokra... Romániai Magyar Újság, 1915. febr. 21. Hasonlóképpen szkeptikusan fogadta Pau, francia tábornok bukaresti útjának hírét, miután a főtiszt fogadására több tízezres tömeg verődött össze, élükön prominens személyiségekkel és politikusokkal. Romániai Magyar Újság, 1915. febr. 26.

⁶⁶ A Monarchia bukovinai románokkal szembeni rossz bánásmódjáról cikkező *Universul*-t a román közvélemény feltűzelésével vádolja. Romániai Magyar Újság, 1914. okt. 7. Az *Adevărul* egyenesen azt írta: „... kétségtelen, hogy a háborút Vilmos császár és Tisza provokálta”. Mire a lap úgy reagált, hogy nincsen oka szerénykedésre a szomszéd országok politikusainak sem... Romániai Magyar Újság, 1915. dec. 29.

⁶⁷ Ld. „A magyarok eladják házaikat” és a „Támadás egy magyar lány ellen” című írásokat. Romániai Magyar Újság, 1913. júl. 27. Továbbá: „Incidentek a külvárosokban. Panaszkodik a magyarság”. Uo., 1913. júl. 10. Kémkedés vádjával két törökországi expedícióra induló magyart letartóztatnak, s a Dunán közlekedő *Lehel* nevű magyar hajóra is tüzet nyit a román katonaság. Uo., 1913. aug. 7.

⁶⁸ Az ilyen újságok olvasóit esetenként bántalmazták is. Romániai Magyar Újság, 1915. dec. 31.

⁶⁹ Romániai Magyar Újság, 1913. júl. 10. és uo., 1913. júl. 27.

⁷⁰ Tóth Ferenc vívómester letartóztatása (Romániai Magyar Újság, 1914. nov. 29.), a magyar munkavállalók diszkriminatív elbocsájtása. Uo., 1915. febr. 21.

⁷¹ Szó szerint ekképpen: „már a háború előtt is voltak, akik történelmi okokból nem szimpatizáltak a magyarokkal, de a háború megkezdése után a magyarok elleni gyűlölet a legmagasabb fokra emelkedett”. Romániai Magyar Újság, 1914. nov. 29.

⁷² A hazaköltözőket a lap az otthoni megélhetés és otthonteremtés lehetőségeiről is igyekezett tájékoztatni. Romániai Magyar Újság, 1915. nov. 14.

⁷³ „A magyar fajról ez ideig nem panaszkodtak Romániában. Kötelességtudó odaadással dolgozott a fajunk minden tagja azon, hogy összeütközésbe ne kerüljön a kenyeret és munkaalkalmat adó állam törvényeivel és szokásaival, amelyeket elsőrendű kötelessége tiszteletben tartani.” Romániai Magyar Újság, 1916. jan. 7.

⁷⁴ Már a Balkán-háború idején írta a lap a sorozatos zaklatásokról: „... ezek az esetek térségük végre észhez magyarjainkat. (...) Ha honfitársaink meg akarnak szabadulni az incidensektől, ezt könnyű szírral megtehetik. Vándoroljanak vissza az elhagyott szülőföldre, amely védelmet kínál hűtlen fiainak és leányainak.” Romániai Magyar Újság, 1913. júl. 24.

román haderő a Kárpátok hágóin keresztül előzőnlötte Dél-Erdélyt támadt. – Ez a dátum egyben a Romániai Magyar Újság megszűnésének napja.

A Bukaresti Magyar Hírlap

A történeteket a háború utolsó évében Felek József lapszerkesztő a úgy értékelte: „a nagyvárosi Románia győzedelmeskedett a józanész fölött és így a katasztrófának be kellett következnie.”⁷⁵ A pálfordulása után nem sokkal legyőzött román hadsereg maradványával Moldva területére viszszaosztott román kormányzat 1918 májusában kénytelen volt békét kötni egykori szövetségeseivel. A központi hatalmak fennhatósága alatt így teremthetnek meg a *Bukaresti Magyar Hírlap* megjelenésének előfeltételei.⁷⁶

A *Hírlap* programja lényegileg a regáti magyar sajtó hagyományait követte: „... magyarságunk, s hazánkhoz való hűséges ragaszkodásunk erősítésére akarjuk oktatni testvéreinket, honfitársainkat, mindazokat, akiket megélhetés gondja, a kötelesség ide vetett egy idegen ország földjére. Összetartó kapcsolatot akarunk teremteni honfitársaink között állásra, foglalkozásra és hitre való tekintet nélkül, csak azt az egyet akarjuk, hogy magyarok maradjanak.”⁷⁷

A közelmúlt zaklatott történései után a román állammal szembeni lojalitásra – érthetően – kisebb hangsúly esett, s a főszerkesztő a román-magyar együttélés perspektíváit is borúlátóbban ítélte meg. A román „hítség” konzekvenciáinak levonása, s a szomszédsági kapcsolatok új alapokra helyezésének igénye⁷⁸ háborús vereség árnyékában honfitársait (anyaországiakat és kivándoroltakat) az éberség és akcióképesség fokozására figyelmezteti. Ugyanakkor hivatkozik a magyarság bosszúállástól mentes, toleráns karakterére,⁷⁹ amivel nemcsak övéi önbecsülését igyekszik erősíteni, de egyúttal – utalva a román alkotmányosság számos hiányosságára – igazolni próbálja a különbség szigorú rendelkezéseit.

Felek a rekvirálások és internálások sajtó emlékét felidézve szembesíti magyarjait a román vendégszeretet tévesnek bizonyult mítoszával (amely nemzedékeken át szívósan tartotta magát a regáti bevándoroltak körében), s minden érzelmesség nélkül leszámol vele.⁸⁰ Végkövetkeztése az, hogy a méltatlan bánásmód egyetlen ésszerű döntés lehetőségét hagyta nyitva a magyar diaszpóra tagjai számára – a hazatelepedését.⁸¹ S ez az okfejtés aligha tekinthető másnak, mint a *Romániai akciónak* a „faji erő” megővését és tömörítését célzó távlati programja melletti kiállásnak.

⁷⁵ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. szept. 8.

⁷⁶ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. ápr. 27.

⁷⁷ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. máj. 5. Másutt jelszószerűen („Ha magyarnak születél, légy magyar!”) is megfogalmazta ezt a programot, egyúttal arra figyelmeztetett, hogy az évekig lézengő kozmopolitaként viselkedő magyarokat a kritikus pillanatban ugyancsak idegennek bélyegezték és internálták. Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. aug. 4.

⁷⁸ Mint mondta: „A román csak abban részesült, amit önmaga keresett.” A feltételek között a történetileg kialakult határok elismerése, az irredenta kampány beszüntetése, a romániai magyaroknak (beleértve a csángókat is) a hazai románsághoz hasonló jogok biztosítása szerepelt. A budapesti keltezésű cikk Románia – Magyarország címmel jelent meg. Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. máj. 5.

⁷⁹ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. máj. 12.

⁸⁰ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. aug. 4. A továbbiakban a lap élénk érdeklődést mutatott az internált és bebörtönzött magyarok ügyei iránt. Felrótta ugyanakkor, hogy amíg a magyar belügyminisztérium megszüntette a rendkívüli eljárást a hazai románsággal szemben, Moldvában a magyarokat változatlanul kémkedési ügyekkel zaklatják és megfélemlítik. Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. aug. 18. és uo. 1918. szept. 22. Másutt az internáltak élelmézését és orvosi ellátását veszélyeztető korrupciós ügyekről tudósított a lap. Uo., 1918. szept. 1.

⁸¹ A Települjünk haza! című cikkben kihasználta és megalázott „munkás barmok”-nak címkézte a regáti magyar munkavállalókat, majd így folytatta: „... hogy valamennyiünket igába nem fogtak, csak azon múlt, hogy a kis Moldvába szorultak...” [Ti. a román kormány – M. B.] Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. jún. 30.

A Romániát választók számára ugyanakkor világossá tette, hogy a kenyéradó ország nem feltétlenül pótolja az odahagyott hazát, s amennyiben az új kötelékek mégis erősebbnek bizonyulnának,⁸² a régieket is érdemes ápolni, hiszen az anyaország a vészterhes időkben felelősségvállalásának számos tanújelét adta.⁸³

A Kárpátokon túli létbe gyökerezett, „maradó” magyarok egymással való kapcsolattartásának kíváncsi formáját a lap a szoros együttműködésben jelölte meg.⁸⁴ De azt is nyilvánvalóvá tette, hogy ez önmagában nem elég. A *Magyar-román barátkozás* című vezércikkében a szerkesztő a következőket írta: „Egymáshoz simuló országunk, a kelet és délkelet felé irányuló őröködés, a kereskedelmi élet azt követelik, hogy félre téve sehol meg nem alapozott tanokat és eszméket, adjunk egymásnak alkalmat és módot arra, hogy a békés viszony, tartós, maradandó barátság fejlődjön ki közöttünk.”⁸⁵ Feleky hite szerint ugyanis a magyarok ragaszkodása nyelvükhöz és kultúrájukhoz csupán az egymásra utalt két szomszéd nemzet megbékélése⁸⁶ esetén jelent elégséges garanciát a regáti diaszpóra fizikai megmaradásához. Diagnózisa és konstruktív cselekvési programja azonban a háború vérgőzös végjátékában és a békéltetés képmutató érdekharcaiban süket fülekre talált.

Összefoglalás

A román sajtóvilág és a magyar orgánusok viszonyának leírásához még a hűvös semlegesség jelzője is megszépítően túlzónak hat. A legharsányabban magyarellenes romániai lapokat a magyar olvasói piacról kitiltották,⁸⁷ a hazai román sajtómunkások pedig gyakorta szenvedtek el rövidebb fogházbüntetést a közös hazával ellenséges közleményeik miatt. Ezek egy része Romániába tette át székhelyét (mint Ion Slavici, vagy Vasile Lucaciu) s ott, és külföldön is terjesztették a „magyar barbárság” képét. A hazai magyar sajtó pedig nem maradt adós, hálátlan-sággal vádolta a románságot és lekezelő hangnemben írtak róluk. A romániai sajtó részben téves feltételezés alapján (hogy ti. a románság helyzete épp oly mostoha a Monarchiában, mint a török vagy orosz fennhatóság alatt), részben erdélyi román emigránsok híradásaiból eltúlzottan negatív képet alakítottak ki „erdélyi testvéreik elnyomóiról”. Mindezekhez képest üdítő kivétel a regáti magyar sajtó, amelyet az 1849-es emigráció hívott életre a szláv és germán tengerben társtanul álló két nép szövetkezésének reményében. A sorsközösség politikai megfontolásai mellett, a Regátba érkező s egyre gyarapodó magyarság (iparosok, idénymunkások, cselédek) mind zökkenő mentesebb beilleszkedésének reménye alakította konstruktív viszonyulásukat. E mellett szólt a korlátozott sajtószabadság viszonyai közötti óvatosság, amit erősített az eltartó olvasó közönség elvesztése miatti aggodalom is. Ezért a magyar lapok a xenofób karakterű befogadó hazával szemben kezdettől igen lojális hangot ütöttek meg. Szemlézték az ó- és új haza sajtóját, s szembesültek a kölcsönösen negatív szomszédságkép formálásának gyakorlatával és romboló hatásaival. S felvették a harcot a tévhitekkel és előítéletekkel, tompították a szélsőséges megfogalmazások életét, és józan hangon próbálták azokat a tényeket, ismereteket

⁸² Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. jún. 9. Hasonló, de még önkritikusabb gondolatok fogalmazódtak meg az 1918. júl. 17-ei lapszámban.

⁸³ A legtermészetesebb módon fogalmazta meg pl. a magyar állam felelősségét a moldvai csángók megmentésében. Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. ápr. 27. A csángók magyar nyelvhasználatára és hitéletére vonatkozóan egyébként a különbeke konkrét követeléseket fogalmazott meg. A lap említette a román határszáron (a Deliblát környékének ármentesített részein) tervezett telepítési programot is, megállapítva, hogy az államnak akár örökbérletek juttatásával biztosítani kell a hazahívott székelyek és csángók megélhetését. Uo., 1918. júl. 17.

⁸⁴ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. jún. 9. és uo., 1918. júl. 17.

⁸⁵ Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. okt. 6.

⁸⁶ Ld. a Magyarok és románok című cikkben. Bukaresti Magyar Hírlap, 1918. aug. 4.

⁸⁷ Köpeczi Béla (főszerk.) Szász Zoltán (szerk.): Erdély története (1830-tól napjainkig), III. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986. 1654.

tapintatosan hangsúlyozni, amelyek közelítették a két népet egymáshoz. Kulturális közvetítő szerepkört is vállaltak. A világháború végjátékában egy magyar–román szövetség, de legalább közeledés tervét is felvetette Feleky József szerkesztő, de ennek már a győztesekre és vesztesekre tagolt Kelet-Közép-Európában nem volt sok realitása.

A recept azonban elkészült, a mai újságíróknak mindkét oldalon csak ki kellene próbálni. Akkor, amikor már világosan látszik, hogy az elemi józanságot nélkülöző szembenállásunkkal a régió roppant globális erők játékává válhat; s amikor már tényként kezelhetjük, hogy a jelen kori migránsok, mint idegen vallások és kultúrák hordozóinak integrálása teljes kudarcot szenvedett. – Nem úgy, mint a több évszázados együttélésben a többség nyelvét, szokásait, kultúráját ismerő történelmi kisebbségeké!

Dr. Makkai Béla

III. Útkeresés - Ahogy lehet

A trianoni döntés akkora érvágás volt, amit sokak véleménye szerint nem lehetett túlélni. A szerződés aláírása Apponyi Albert megfogalmazásában egy olyan öngyilkosság, amit azért hajtunk végre, hogy ne haljunk meg. Így elbánni egy nemzettel: abszurdum. De megtörtént. Aláírtuk. A még csak az útkeresésénél tartó Horthy korszak más lehetőséget nem látott. Tiltakozva, drámai szavakat használva, de aláírták. A harangok temették a hajdan volt országot, a lobogók is jelezték a gyászt, irredenta versek árasztották el a lapokat, de mind a politika mind a közember azért dolgozott, hogy megmaradjunk.

Talpra kell állnunk – írta Kós Károly a Kiáltó szóban. Az elszakított magyarság kereste annak lehetőségét, hogy az új viszonyok között megmaradhasson. A tényeket lehetett szidni, de a valósággal szembe kellett nézni. A kisebbségi magyar gondolkodásában nyilván ott volt Végvári megfogalmazásában, hogy őrlő szű legyen az idegen fában, alj a felhajtott kupában, de a gyakorlatban kereste a megmaradás esélyét. Vagy elhagyta a szülőföldet. Akik maradtak, azok a megbékélésre hajlottak, nem elsősorban a helyzettel, hanem az együtt élő nemzetekkel. Ennek egyik szép példája Esterházy Lujza, aki kezdetben akár fegyveresen is ellenállt volna az idegen impériumnak, börtön is viselt emiatt, majd tudatosan és nagy lelki erővel kereste az együttélés lehetőségét és feltételeit. Évtized jött évtized után és az útkeresés során szembe kellett nézni a ténnyel, hogy az utódállamokban nemcsak tovább folyik a történelemhamisítás, hanem mintha magasabb fokozatra is kapcsolna, ahogy történt ez a kommunista Romániában. A „proletár internacionalizmus” leplével ugyan le akarták takarni ezeket, és az anyaországi vezetés nem adott teret még a teljesen szakmai vitának sem, de egy idő után már nem lehetett szó nélkül hagyni a legkirívóbb támadásokat. Köteles Pál felidézett írása azért is fontos, mert az általa kifogásolt gondolatok egyrésze ma is fel-fel bukkan a romániai magyarellenesség sajnos elég gyakori pillanataiban.

Összeállításunknak ebben a részében néhány interjú is található, ami érzékelteti a most egészen más körülmények közötti egymásmellettiesség, illetve együttélés mindennapjait.

Kós Károly: Kiáltó szó

Erdély, Bánság, Körös-vidék és Máramaros magyarságához

„Akkor megkérdeék őtet: Te kicsoda vagy? Illyés vagy-e te? és monda: nem vagyok. Próféta vagy-e te? És felele nem vagyok. Mondnának ezért néki: kicsoda vagy tehát, hogy meg tudjunk azoknak felelni, akik minket elküldöttek; mit mondva magad felől? És monda: Én kiáltó szó vagyok a pusztában!” (János evangéliuma, 1. 21-23.)

Két keserű esztendeje már, hogy szemünk nyugat felé néz. Láttuk, hogyan hanyatlott le ottan a nap. Reménykedő, bízó, sóvárgó és fájó szemünk nézte, hogy a könnyünk csordult ki attól.

Mert a nap csak haladt lefelé, hanyatlott egyre, eleinte lassan, aztán gyorsabban, végül lebukott, és az égen csak a vérveres fellegek maradtak.

Most már megdörzsölhetjük szemünket: Egyelőre nincsen tovább. Ez a nap lebukott, ennek vége. És arcunkról letörölhetjük a könnyeket. Még a nyomukat is.

Valahol aláírtak valamit, valahol megalkudtak valamit, valahol leosztottak valamit; valahol egy nyitott ajtót becsaptak, hogy legyen az zárva örökre.

Ahová a magunk erejével, ezer esztendő munkájával kapaszkodtunk, és minden lépcsőfokot a magunk izmaival és eszével vágtunk a magunk vérével öntözött irdatlan sziklába: onnan dobtak le minket.

Tudjuk miért.

*

Régi zászlónk össze-
tépve, fegyverünk
csorba – lelkünkön bi-
lincs.

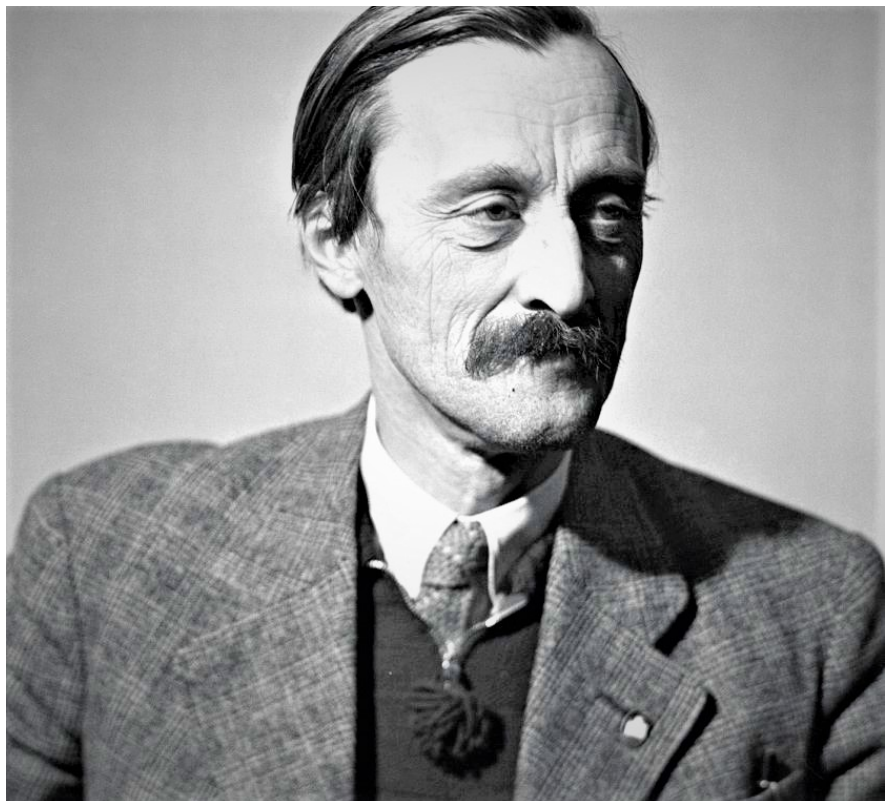
De tudom: talpra kell ál-
lanunk mégis.

De tudom: újra kell kez-
denünk az izzadságos,
nehéz munkát.

Tudom: vágni fogjuk
kemény, vad sziklába az
utat, melyen egy ke-
mény, régi nép lép majd
velünk és utánunk újra
csak felfelé!

*

Halljuk, látjuk és tudjuk
immár, mert valóság: a
régi Magyarország
nincs többé!

Nem akkor halt meg, amikor Párizsban temetését rendezték, de akkor amikor ő maga is beje-
lentette, hogy igenis: nem vagyok már a régi. Ez az igazság!

Hetven esztendeje, hogy apáink kimondották azt a szót egy akarattal, és fél évszázada, hogy megtestesült az ezeresztendős álom; az a Magyarország, amelynek fejére Párizsban mondották ki az ítéletet.

Félszáz esztendeig élt az egy Magyar föld, a nagy, ifjú, erős magyar műhely. Nem hagyatott úgy továbbdolgoznia.

Erdély, Bánság, Körös-vidék és Máramaros magyar népe: minket kiszakítottak, kidobtak abból a műhelyből, amely a mi izzadságos munkánk segédelmével épült fel egykoron.

Nem kérdezték: akarjuk-e?

Mi pedig mai napig nem akartuk elhinni, hogy ez megtörtént, hogy ez megtörténhetett.

És két esztendeje, hogy nem dolgoztunk. De vártunk. Vártuk reménykedve, hívő hittel, hogy felkeljen számunkra a nap: napnyugaton! Két esztendeig álmodtunk, és nem akartunk tudni az Életről, aki körülöttünk tusakodva robogott. Nem akartunk látni és hallani, nem akartunk érezni és élni, csak hinni akartunk és bízni és álmodni és csodákat várni, amik majd felébresztenek.

Mert megszoktuk a régit, szeretjük, amit egykor megalkottunk.

Hittük, hogy az örök időkre a mienk, úgy, ahogy azt mi magunknak alkottuk meg.

Most aztán kisült minden. Két esztendő keserű várakozása, dermedt álma után megtudtuk, hogy minden, amiben hittünk, bízunk, reménykedtünk: délibáb az. Megtudtuk, hogy a nap nem ott kel fel, ahol lenyugodott.

Valljuk be: a mi hitünk nagyot csalódott.

Valljuk be: fájt a csalódás; fájt, hogy el kell hajítanunk lelkünk hitét, merthogy nem igaz hit volt az.

Erdély, Bánság, Körös-vidék és Máramaros kétmillió magyarja, nem én mondom neked, de a megcsonkított Magyarország mondta ki a szentenciát rólunk: nem tehetek mást, elfogadom az ítéletét, mely akaratom és hitem ellenére fejemre olvastatott, kihirdettetett és végrehajtatott: Én rólatok, akiket erőszakkal leszakítottak rólam: lemondok.

Ez az igazság!

Aki mást mond: hazudik az; aki mást hiszen: álmodik az; aki másban reménykedik: délibábot kerget az.

Le kell vonnunk a tanulságot; szembe kell néznünk a kérlelhetetlenül rideg valósággal, és nem szabad ámítanunk magunkat. Dolgoznunk kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk.

De csak magunkban ezentúl, magunkért.

Napnyugat felé pedig ne nézzünk többé! Attól csak nehéz a szívünk, és fáj a szemünk. Ott lebukott a nap, és csak az ég veresedik még, és az égen gomolygó nehéz sorsfellegek. Attól csak a könnyünk csordul ki már.

Vigyázzunk! A könny drága, és – ne lássa azt senki idegen, ami nekünk fáj.

De ezeresztendős göggel tartjuk tekintetünket a mi hegyeink taréja felett, mert itt kell derengenie majd a mi hajnalunknak.

A régi Magyarország nincs többé a számunkra; de Erdély, Ardeal, Siebenbürgen, Transsylvania, vagy bármi nyelven nevezte és nevezi a világ: feltámadt és van, aminthogy volt akkor is, amikor azt hittük mi magunk, mert akartuk hinni, hogy nincs, és csak Magyarország van. Akkor is volt, de most is van, és akárhogyan is akarja akármilyen akarat, lesz örökkön-örökké!

Egy félszázados, szépséges útra eresztették le a sorompót; hogy tilos. Ezeresztendős erdélyi szerszámainkkal, próbált, ősi erőkkel új utakat kell vágnunk, de magunknak csupán.

Régi szerszámokkal új fegyvereket kell kovácsolnunk, a lerakatottaknál, az összetörteknél, a kezünkben kicsavartaknál jobbakat.

Senki sem fog segíteni minket; de akkor senki se is sajnáljon.

Építenünk kell! Fogunk hát építeni új, erős várakat a régi Isteneknek. Az Egynek, az Igazságosnak, az Erős Istennek. Aki ideküldött titkos Ázsiából egykoron minket, és akit mi idehoztunk magunkkal. Aki oltalmazott mind ez ideig, és akit mi is megvédelmeztünk – magunknak.

*

...Hát eltemették a régi Magyarországot. Szép temetése volt. Sírját beültették virágokkal, és fejtől hímes fejfát szúrtak. Hogy akik élünk még, sírhassunk és sírjunk, és ne merjen eszünkbe jutni az élet, de örökké lássuk a dombot és a virágos dombon a hímes, csillagos, buzogányos fejfát.

Minket még a temetésre sem hívtak meg...

Belenyugsunk, mert bele kell nyugodnunk ebbe is, és – hiszünk örök életünkben.

Elindulunk új utakon, de magunkkal visszük a nagy temetés emlékét és egy szilánkot egy keresztre feszített ország keresztjéből.

*

Két esztendeje, hogy sokan közülünk imádkozni tanultak és sokan átkozódni is. És sokan álmodozni, és sokan megtanultak sírni is, de a legtöbben a vizeket néztük, a mi vizeinket, akik harsogva sietnek hegyeinkből lefelé, ki az Alföldre. Sokan néztük a vizeket, és közülünk sokan el is indultak a vizek mentén le a hegyekből, ki, arra napnyugat felé. Hogy onnan soha vissza ne jöjjenek.

De az imádkozás ideje eltelt. És el az átkozódás ideje is. Az álmodozásnak is vége, és a sírásnak is. Aki pedig elindult a vizek mentén, a többé ide nem jöhet vissza, aki közülünk elmegy, az ne is kíváncsozzék közénk vissza valaha; annak itt helye nem lesz soha, és jussa sem lesz annak.

*

Felébredtünk. Látni akarunk tisztán. Szembe akarunk nézni az Élettel, tisztában akarunk lenni helyzetünkkel. Ösmerni akarjuk magunkat.

Számba kell vennünk erőinket, szerveznünk kell a munkát, tudnunk kell a célt, amit el akarunk érni.

Aki fél, aki gyáva, aki nem bízik, aki nem hisz, aki gyenge, az lépjen ki a sorból. Az menjen. Az nekünk bajt csinál, az a mi munkánkat akadályozza, az a mi lábunk elé gáncsot vet, a mi árulónk az!

Senkit se sirassunk, aki elmegy innen. Senkit se tartsunk vissza. De bíztassuk azt is, aki habozik; az ingadozóknak nincsen helye itt most.

Kiáltó szó vagyok: ezt kiáltom!

Az ítélet végrehajtatott: Erdély, Bánság, Körös-vidék és Máramaros kétmillió magyarság bekebelezett Romániába...

Nem rekriminálunk⁸⁸. Nem keresünk árulókat, nem keressük a megalkuvókat; a gyávákat, a bűnösöket, avagy a bűnbakokat. De viseljük sorsunkat, ahogyan az reánk méretett.

Nem keresünk jogot vagy jogtalanságot, nem igazságot vagy igazságtalanságot, nem várunk méltányosságot, sem kegyelmet.

Nem is kérünk.

Nem kutatjuk, hogy az a nélkülünk, rólunk részült és kötött trianoni szerződés miféle koldusalamizsnát rendelt számunkra.

Nincsen sok értelme ennek.

A mi igazságunk: a mi erőnk.

Az lesz a mienk, amit ki tudunk küzdeni magunknak.

A bátraknak kiáltok hát, a harcolni akaróknak, a kötelességtudóknak, a látni akaróknak, az előrenézőknek.

Álljanak elő, ne szégyenkezzenek, ne duzzogjanak.

Az Élet nem vár, az Élet rohan.

Kiáltó szómmal ezt kiáltom!

*

A fundamentum, amire nyugodt lelkiismerettel és bízó lélekkel építhetünk: kétmillió magyar.

Kétmillió magyar, ezeresztendős története tudatában és tanulságaival, geográfiai egységes területen egy 13-14 milliós, nem homogén lakosságú, fiatal, alig félszázados önálló életet élő, szegény ország keretében nagy súlydifferenciákat okozhat, amennyiben vele együttműködik, vagy pedig ellene dolgozik.

Velünk, Erdély magyarságával minden időben számolnia kell annak, aki szuverenitását reánk kiterjesztette. Számolnia kell Romániának is, ha azt akarja, hogy területi és népességben való gyarapodása erőgyarapodást is jelentsen, nem pedig fölös terhet, súlyos kölncöt.

Nem szabad elfelejtenie, hogy mi nem az egységes magyarságból elszakasztott egyszerű lélekszám vagyunk, de külön történelmi egység ezer esztendő óta, saját külön erdélyi öntudattal, önálló kultúrával, önérzettel, tudunk számolni minden helyzettel, tudunk kormányozni, és tudunk nehézségek után talpra állani. Erőnket ösmerjük, nem becsüljük azt túl, de nem is kicsinyeljük, sokszor próbáltuk, mennyit bírnak.

Mi, kétmillió dolgozó, adózó, anyagi és kultúrértékeket produkáló polgár, felséges erőgyarapodása vagyunk Romániának. De mi, kétmillió nem dolgozó, improduktív, gyűlölködő, alattomos belső ellenség: borzalmas rákfenéje vagyunk Romániának.

Nyíltan és őszintén valljuk azonban: inkább vagyunk lojálisak, mint rebellisek, inkább építők, mint rombolók, inkább nyílt barátok, mint titkos ellenségek.

De azzal a feltétellel, ha megadatik számunkra az új keretek között az a minimum, melyet mi nemzeti kultúránk, ősi szokásaink, faji öntudatunk, szociális érzéseink, gazdasági fejlődésünk szempontjából ezeresztendős múltunk tanulságaképpen nélkülözhetetlenek tudunk.

*

Kétmillió magyarra, mint fundamentumra akarjuk felépíteni az új keretek közt nemzeti autonómiánkat, melynek részét saját szabad elhatározásából ígéri nekünk a Románia szentesített

⁸⁸ Rekriminál: vádaskodik

törvénye: a gyulafehérvári határozat, más részét megszerzi egyfelől akaratunk és erőnk, másfelől Románia józan belátása.

Amit ma a magunk számára kérünk, amiért holnap harcba szállunk, és holnapután talán már szenvedünk is, de amit hitünk szerint végre is kivívunk, azt fogják kérni, azért fognak harcolni, szenvedni, és azt fogják végül kivívni maguknak szász és román erdélyi testvéreink is.

Nyíltan és bátran kiáltom ki ezt a végső célunkat. Minden hátsó gondolat nélkül, őszintén. És hiszem, hogy ott lappang ez az akarás mindnyájunk lelkében, akik tisztán igyekszünk látni új helyzetünkben az új célt.

Mert mi, magyarok megsemmisülhetünk – bár ez nem valószínű –, és eltűnhet Erdély földjéről a szász is, de élni fog akkor is Erdély, mert geográfiai egyéniség, gazdasági egyéniség, történelmi szükségesség.

Nyíltan és bátran kiáltom a velünk megnagyobbodott Romániának: mi, magyar fajú, magyar hitű és magyar nyelvű polgárai Romániának, nemzeti autonómiát akarunk, aminek birtokában bennünk Nagy-Románia megbízható polgárságot fog nyerni.

Alkudozni nem fogunk. Elég erősnek érezzük magunkat, hogy nyíltan és őszintén beszéljünk, és a kijelentett alapon szilárdan megálljunk.

Kétmillió állampolgár biztos támogatása, avagy ellenséges indulata nem lehet közömbös egy sokkal erősebb, konszolidáltabb, gazdagabb államra nézve sem, mint Románia.

*

Valóságot akartam láttatni, igazságokat akartam kiáltani. Valóságokat és igazságokat, amik fájnak a gyávnak, elnémíthatják az árulót, megrontják az ellenséget, megállítják az elnyomni akarót. Amik bátorságot adnak a csüggedőknek, világot gyújtanak a sötétben tévelygőknek, fegyvert adnak a védteleneknek.

Ezt akartam kiáltani, és lehet, hogy kiáltó szó leszek a pusztában...

Mégis kiáltok! Neked: Erdély, Bánság, Körös-vidéke és Máramaros ezeresztendős magyarsága:

Ébredj kétesztendős álmodból, szemedet nyisd ki; nézz széjjel, és állj az új életben tusakodni akarók közé.

A rohanó idő füledbe harsogja: elég a passzivitásból. Ami eddig orvosság volt, az védelem is talán, de mindenesetre becsület volt, méreg az ezentúl és gyávaság.

Kiáltom a jelszót: építenünk kell, szervezkedjünk át a munkára.

Kiáltom a célt: a magyarság nemzeti autonómiája.

De kiáltom még egyszer azt is: aki gyáva, aki rest, aki alkudozni akar, az nem közénk való, mert az a mi igazi ellenségünk; a mi árulónk.

Ezt kiáltom, és hinni akarom, hogy nem leszek mégsem pusztában kiáltó szó csupán...

1921

Surján László: Fekete Nagy Béla újévi gondolatai, 1924

Január elseje valamiképp „hivatalból” a reménykedés ideje. Jókívánságokat mondunk, megfontoltan vagy megszokásból. Szilveszteri áthallással jópofáskodva, olykor viccnek álcázott babonáskodással. De nehéz időkben másképp van.

„Román ország magyar nemzete a vele együtt élő testvérnemzetekkel való megértés, áldások béke friss reményében kezd hozzá az új esztendőben az új cél megvalósításához.” Fekete Nagy Béla írta ezt a *Magyar célok az új esztendőre!* című cikkében még 1924-ben. Megjelent a kolozsvári Magyar Nép c. hetilapban.⁸⁹

Ez a mondat nem üres sztereotípiá volt, hanem útkeresés és kinyújtott kéz. Hat éve múlt akkor, hogy a románok másodszor is betörték Erdélybe, s négy éve, hogy Trianonban rátették a pecsétet az impérium váltásra. Ez a mondat tényként veszi ezt a helyzetet: román ország. Mi lesz a sorsa, mi a feladata ebben az országban a magyar nemzetnek? A vízió gyönyörű: együtt élő testvérnemzetek. Kilencvenhat évvel később már tudjuk, hogy szó sincs testvérnemzetekről. Románia, a hivatalos Románia még a XXI. században sem tart igényt arra, hogy a területén élő magyarok nemzet jellegük megtartásával vegyenek részt az ország felvirágoztatásában. A felszínes szövegek és a tényleges tettek közötti kiáltó ellentmondás állandósult. Románia nemzet-államként határozza meg önmagát. Világos üzenet: nincs helye területén a magyaroknak.

Persze hosszasan sorolhatnánk azokat a jeles román embereket, akiknek homlokegyenest ellenkező a véleményük, akik a román-magyar megbékélésnek nemcsak hívei, hanem hangoztatói is, akiket talán sért is a fenti megfogalmazás. Nem feledhetjük azt a 242 románt sem, aki a Charta XXI. megbékélési nyilatkozat aláírásával hitet tett a közös jövő mellett. Sokak véleménye, hogy a két nép között nincs feszültség, vagy ha van, azt mindig felülről gerjesztik. Cáfolatul felhozhatják a kisebbségvédelmi törvényeket. Legfőképp pedig szemünkre vethetik, hogy hiába emlegette Fekete Nagy Béla a testvérnemzet szót, a magyarok, amikor tehették, azonnal területi revíziót akartak. Feltételezik, hogy ez ma is így van. Igaz, sokakban pislákol még a revízió reménye, de meg kell nézni: miért van ez így? A revízió gondolata nem fog eltűnni, amíg a magyar ember másodrendű polgárnak számít Romániában, amíg nem-kívánatos elem az állam számára. A magyaroktól mentes Romániára való törekvés pedig nem fog megszűnni, amíg a revíziós gondolat hol a fű alatt, hol nyíltan, jelen van a magyarok között. Róka fogta csuka helyzet ez.

Vagyunk jópáran, - magyarok és románok - akik úgy érezzük, hogy ebből az ördögi körből csak úgy lehet kitörni, ha veszünk egy mély lélegzetet és elkezdünk őszintén beszélni egymással. Vállalva a *mondj igazat, betörik a fejed* veszélyét. Álmodozás? Az, de talán lehet belőle Martin Luther King-féle álom is. Mai gondolatainktól függetlenül bizonyítható, hogy Erdély magyarsága, legalábbis egy része, a megegyezés útját kereste már a húszas évek elején is.

⁸⁹ Fekete Nagy Béla író, szül. Kolozsvár, 1869 márc. 31, megh. 1929 ápr. Fiatalabb éveiben újságírással és szépirodalommal foglalkozott. 1890. Trifolium címmel elbeszélései jelentek meg Kolozsvárt. Ezután Kolozsvár város szolgálatába lépett, ahol 25 évig működött, mint tanácsos és később helyettes polgármester. 1916. történt lemondása után a Közgazdaság c. lapot szerkesztette, 1923. nagyobb tanulmányt adott ki Erdély közigazdasági helyzetéről. (Révai Nagy Lexikona)

Esterházy Lujza: A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről

Mennél inkább kezdi érezni a mi társadalmunk is a háború szenvedéseit, mennél közelebb jut el mihozzánk is a háború perzselő előszele, annál inkább vágyódik mindenki arra, hogy a majdan eljövendő béke valóban jó és tartós béke legyen. S minél inkább fokozódik ez a vágy, annál fogékonyabbak lesznek az emberi szívek az olyan kérdések iránt, amelyek egy boldogabb békekorszak megalapozásával függnek össze. Amikor a háborút még csak messziről, páholyból nézte társadalmunk, akkor a legtöbb embert nem érdekelték a jó béke előfeltételeinek kérdései. Az erről írt cikkek, előadások visszhang nélkül maradtak, sőt némi ellenszenvet, ellenkezést váltottak ki a lelkekből. Ma azonban egészen más a helyzet – ma mindenki felfigyel ezekre a kérésekre, különösen akkor, ha rámutatunk arra, hogy minden ember hozzájárulhat magatartásával ahhoz, hogy az eljövendő béke jó és tartós legyen.

Vajon mi az, amit minden ember megtehet a jó békéért?

Mindenekelőtt meg kell értenie, hogy a nemzetek között jó béke lélektani előfeltételei sok tekintetben ugyanazok, mint az egyes emberek közötti béke előfeltételei. Miért? Azért, mert a nemzetek közötti viszonyt is emberek alakítják, akikben ilyenkor ugyanúgy érvényesülnek a lélektan törvényei, mint akkor, amikor egyéni életüket élik. Ezért látszik szükségesnek kiindulásképpen rámutatni, hogy mi szükséges ahhoz, hogy egymással ellenséges viszonyban élő emberek között létrejöhessen a közeledés és a kibékülés.

1. Először arra van szükség, hogy mindkét fél belássa, hogy ő is hibás, nem csupán a másik. Mindaddig, amíg két ellenségeskedő ember csak azt látja, hogy mit vétett ellene a másik, de nem látja, hogy ő is vétett a másik ellen: addig kibékülésről szó sem lehet, így van ez a nemzetek között is, például a Duna völgye nemzetei között is, amelyek minket elsősorban érdekeinek, s amelyek békéjéhez mindnyájan hozzájárulhatunk. Ezt akkor tesszük a leghathatósabban, ha a saját portánk előtt söprünk, nem pedig a szomszéd portája előtt, vagyis elsősorban saját magunk fölött gyakorlunk bírálatot, nem pedig a szomszéd magatartása fölött. Tapasztalati tény, hogy az önbírálatnak, hibabeismerésnek ez a magatartása számos esetben szerelte már le a másik fél haragját, elkeseredését, ami lélektani téren előkészíti a talajt a közeledés, a kibékülés számára a magánélet viszályaiban. S meggyőződésem szerint ugyanezt a hatást érné el a nemzetek közötti feszültségek enyhítésében. Úgy látom például, hogy sokkal jobbra, barátságosabbá alakulhatott volna a viszony a magyarság és szomszédai között, ha társadalmunk nem ragaszkodott volna görcsösen ahhoz az állásponthoz, hogy „mi sohasem bántottunk senkit, mindig csak minket bántanak”. Az ilyen lelki magatartás sohasem vezethet kibéküléshez a nemzetek között, mint ahogyan nem vezethet kibéküléshez az egyes emberek között sem. Lelke mélyén jól érzi ezt minden ember, de mégis vonakodik a hibák beismerésétől, különösen a nemzetek által elkövetett hibák beismerésétől, mert ebben nemzete meggyalázását látja. Pedig nem az. Hiszen emberek vagyunk mindnyájan és ezért mindnyájan vétkezünk. Ennek beismerése nem jelenti önmagunk meggyalázását. A nemzeti életet is emberek alakítják. Így hát ezek is vétkeznek, már természetüknél fogva. Miért jelentene hát nemzetgyalázást annak nyílt beismerése, hogy vétkeztünk a nemzeti és a nemzetközi élet terén is, akárcsak a többi nemzetek?

Úgy látom, hogy számos elmérgesedett nemzetközi ügynek venné ki fullánkját ez a nyílt hibabeismerés. Éppen ennek érdekében, a kibékülés érdekében mondotta Krisztus, a Béke Fejedelme, hogy ne nézzük a szálkát mások szemében, de lássuk meg a gerendát a magunkéban. Aki szolgálni akarja a béke ügyét, úgy vélem, jobbat nem is tehet, mint folyvást figyelmeztetni saját környezetét, hogy a nemzeti sérelmek értékelése s megítélése terén is kövesse Krisztus felhívását: „Ne nézd a szálkát mások szemében, de lásd meg a gerendát a magadéban”. Mennél inkább fogjuk terjesztetni ezt a felfogást társadalmunkban, annál inkább fogunk hozzájárulni egy olyan közhangulat és közvélemény kialakulásához, amely kedvezően tudja előmozdítani a tartós béke kialakulását a Duna völgye nemzetei között.

2. A jó béke létrejöttének és tartósságának második lélektani előfeltétele: az ellenünk elkövetett vétkek, sérelmek megbocsátása. Két viszálykodó ember között sem jöhet létre igazi kibékülés, ha előbb nem bocsátanak meg egymásnak. Mindaddig, amíg úgy érzik, hogy sohasem tudják megbocsájtani ezt vagy amazt, addig a bosszú alkalmát fogják keresni és nem a kibékülését, s ma, amikor a nemzetek oly mérhetetlenül gyötrik ellenfeleiket s talán nincs is nemzet, amely ily módon nem vétett volna mások ellen: egyedül csak a megbocsátás lelkülete mentheti meg földrészünket a végpusztulástól, amelyet az újabb meg újabb megtorlások kölcsönösen okoznak. Ha továbbra is követelni fogják az emberi szívek a megtorlásokat, akkor meggyőződéseim szerint egyedül az a lelkület mentheti meg földrészünket, amely Krisztussal együtt így könyörög a mindenható Istenhez a mai borzalmak undoksága közül: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek”.

Aki szolgálni akarja a jó béke ügyét, igyekezzen ennek a könyörgésnek lelkületét életre hívogatni környezetében. S biztosak lehetünk benne, ha mindnyájan készek leszünk a Miatyánk szellemében megbocsátani más nemzetek ellenünk elkövetett bűneit, akkor az irgalmas Isten a mi nemzetünknek is meg fogja bocsátani azt, amit mások ellen vétett. De ha továbbra is akadnak közöttünk sokan, akik még ma sem bírnak megbocsátani pl. valamit, amit 1939-ben követtek el egyik nemzettársunkkal: akkor vajon hogyan remélhetjük, hogy az igazságos Isten megbocsásson nekünk olyan cselekedeteket, amelyeket sohasem lett volna szabad elkövetni, illetve túrni vagy helyeselni?

3. A jó béke harmadik lélektani előfeltétele a kölcsönös áldozatkész önmegtagadás a béke érdekében. Két pereskedő ember között is csak akkor jöhet létre igazi kibékülés, ha mindegyik fél kész lemondani igényeinek, követeléseinek egy részéről, hogy kiegyezéssel béke jöhessen létre közöttük. Ámde mindaddig, amíg mindegyik fél ragaszkodik követeléseinek száz százalékához, addig igazi kibékülésről nem lehet szó. Így van ez a nemzetek között is. Gondoljunk csak vissza a történelem példájára: Magyarország és Ausztria között csak akkor jöhetett létre, hosszú, áldatlan harcok után 1867 kiegyezéssel békéje, amikor mindkét fél hajlandó volt lemondásokra, követeléseinek leszállítására. Ezért nem tehetünk nagyobb szolgálatot a Duna-völgyi béke érdekében, mintha igyekszünk megnyerni környezetünkön keresztül egész társadalmunkat a belátás számára, hogy a szomszéd nemzetekkel való béke érdekében nekünk is tudnunk kell lemondani olyan vágyakról, amelyek folytonos bizalmatlanságot, ellenszenvet keltenek szomszédainkban irántunk s folytonos feszültséget okoznak közöttünk, feszültséget, amely újabb véres konfliktusokat robbanthat ki a jövőben.

Lesznek, akik még mindig úgy fogják érezni, hogy a fentebb hirdetett magatartás nem egyeztethető össze a nemzeti önérzettel és a nemzeti érdekekkel. Azoknak, akik így gondolkodnak, csak azt tudom válaszolni: önmegtagadásokra a béke kedvéért... vagy pedig rászánhatjuk magunkat arra, hogy nemzetünk élete ezentúl is a légoltalmi pincék jegyében fog lefolyni az eljövendő évtizedekben. Meggyőződéseim szerint a mai ember két életforma között választhat: vagy nemzeti önmegtagadások a béke érdekében, vagy légoltalmi pince. Vajon melyik felel meg jobban nemzetünk valódi érdekének, életképes fejlődésének?

Meggyőződéseim szerint a háború kimondhatatlan gyötrelmeinek emléke fel fogja kelteni mindegyik nemzet társadalmában a belátást, hogy jobb még fájdalmas önmegtagadások árán is hozzájárulni a béke tartósságához, mint vágyaink elérése kedvéért újabb feszültségek létrejöttét kockáztatni. S mélységes hitem szerint az Isten külön oltalma, segítsége fogja jutalmazni azokat a nemzeteket, amelyek képesek lesznek felemelkedni az emberiség iránti felelősségtudatnak ezekre a leghősibb magaslataira.

Forrás: Magyar Hírlap, 1944. augusztus 6. vasárnap, 7. p.

Köteles Pál: Töprengés egy torzkép előtt

Ion Láncránjan: GONDOLATOK ERDÉLYRŐL

A magyar szellemi élet a közös léthez méltó érdeklődéssel figyeli a szomszédos népek íróinak esztétikai-gondolati értékeit közvetítő műveit. A legértékesebbek, ha késedelemmel is, de eljutnak a magyar olvasók könyvespolcaira. Az elmúlt évtizedekben e fordítások révén jelentősen gyarapodtak ismereteink a szomszédos népek irodalmáról, múltjáról és jelenéről. E művekkel gazdagodott élményvilágunk is. Talán nem fölösleges említeni, hogy e fordításokkal sokasodtak a szellemi hidak, a magyar nép becsülése is a véle egy régióban élő népek iránt — éppen mert közről megismerhette a szomszédság sajátos gondolkodását, teremtő kedvét, lelkiségét, álmait, mindazt, amit művek közvetítenek az olvasó számára. A szellemi hidak tartó pillérei azzal is erősebbre cserélődtek, ha alkalom kínálkozott vitáink tovább folytatására, az elvek, meggyőződések, szándékok tisztázására. Nem ok nélkül vélhetjük úgy, hogy e viták fellegeket úsztattak el közös égboltunkról, s a szellem napsugara mindkét oldalon csökkentette a hajlamot a történelmi gyökerű neurózisra. Ezek a viták épp nyíltságuknál fogva, nemhogy elmérgesítettek volna a sebeket, épp ellenkezőleg, fölfakasztották a gennyedést, és segítették a gyógyulást. Minden szervezett vagy spontán vita ledöntött egy-egy lelki válaszfalat, nem a feszültséget, hanem a bizalmat erősítette.

Persze igen nehéz egy nemzeti irodalom egész teljesítményének a számontartása, még reménytelenebb föladatnak tűnik a válogatás és fordítás. Gyakran megesik, hogy épp a legjelentősebb művek lefordíthatatlanul maradnak, az is, hogy a középszerűnek nagyobb figyelmet szentelünk, mint amennyit megérdemelne. Ennek is meglehet azonban a haszna. Hiszen az esztétikai minőség hiánya még inkább arra készteti az olvasót, hogy a lemeztelenedett gondolatokra figyeljen. Ilyen munka Ion Láncránjan: Gondolatok Erdélyről című cikkgyűjteménye (Cuvint despre Transilvania, Bukarest, 1982). Ez a könyv, ha nem is önismeretünket, de realitásérzékünket mindenképpen gyarapíthatja, még inkább növelhetné, ha magyarul is olvashatnánk: Csak magyarra fordítva tekinthetne minden érdekelt abba a (görbe-) tükörbe, amelyet, ha nem is a kor, de a kor egy megbízottja tart elénk. A kép vigasztalan, de a tükörbe tekintés elkerülhetetlen.

A könyv négy részre tagolódik. Az Erdélyt rapszódia cikkei még 1957-ben keletkeztek. A Szülőföldben 1979-es írások kaptak helyet, míg a terjedelmesebb harmadik fejezet 1980-as datálással „A hazafiság — életszükséglet” címen ajánlj a magát. Már a fejezetcímek is érzékeltetik, hogy az Erdély körüli témákat az érzelmek felől közelíti meg a szerző. A szentimentális vallokások a kötet címéül is adott Gondolatok Erdélyről (1982) fejezetben csúcsosodnak egyetlen indulatzuhattaggá, furcsa módon arról, hogy Erdély, a „többezer éves ősi román föld” biztonságát továbbra is veszélyeztetik a magyarok.

A dagályos stílusú, frázisértékű állításokat terjengősen ismételtető, a tapasztalatnak és történelmi igazságnak fittyet hányó, az olvasók érzelmeire apelláló és. spekuláló könyvet csakis tartalmi szempontból érdemes vizsgálni. Azt szükséges elodázhattatlanul elemezni, hogy mi miatt és milyen célból szerkesztették egybe a negyedszázados időszakot átfogó cikkgyűjteményt? A cikksorozat azt sugallja ugyanis, hogy az elmúlt 25 évben nem szűnt meg a veszélykontinuitás. A szerző többször megismétli, hogy a veszélyhelyzet azóta létezik, amióta a magyarság megjelent Európában és megpróbálta leigázni a maga vad módszereivel a magas kultúrájú, ősi dák és szelíd római hagyományok szerint élő román népet. A mai olvasó természetesen némi történelmi leckében is részesül a régmúltról, mielőtt még a szerző a mai veszélyekről szólna. Kijelenti például, hogy „... amikor a magyarság betolakodott Erdélybe, a románok már rég keresztények voltak, s ez döntő fontosságú a kor viszonyai szempontjából; (a románok) településeken éltek, nemcsak pásztorkodtak, földműveléssel is foglalkoztak...” (144. l.) A magyarság viszont még négyszáz évvel később sem illeszkedett be az európai létviszonyokba, továbbra is

nomád módon élt. „Freisingeni Ottó püspök feljegyzése szerint” ugyanis a magyarok — olvasható a mai híradás — „náluk otthon a pusztán még a 12. században is sátrakban laktak” (144. 1.).

Barbárságunkról a perdöntő forrásanyagot Illyés Gyula közvetíti a Puszták népében Láncránjan számára. Itt azonban annyit mindenképpen szükséges megjegyezni, hogy a szerző a román nyelvben meghonosodott „puszta” szót pejoratív jelentésében használja, ami nagyjából az Erdély nélküli történelmi Magyarország területére vonatkoztatandó. S a püspök által az Alföld népéről rögzült híradás átlényegül a „pusztán élő magyar nép” ázsiai életviteléről szóló tudósítássá: barbárságunk történelmi evidenciájává. Illyés művének érzékletes történelmi példái a továbbiakban nem is érdeklik Láncránjant. Abbahagyja idézését, még mielőtt meginogna saját előítéletrendszerét is. Olvasható ugyan Ottó püspök vallomásának közvetlen szomszédságában más forrásanyagot is, de ezeket jobbnak tartja elhallgatni. Acsády Ignác forrásközlését például a 12. század eleji dömösi apátságról. Az apátsághoz ekkor 57 falu tartozott, és a történész pontosan felsorolja, hogy melyik falunak hány házhelye, háza, portája volt. A lajstrom áttekintése azonban nincs ínyére a szerzőnek, hisz ez nem illik 12. századi nomád voltunkról konstruált freskójába. Ez az idézési és értelmezési mód egyébként fő-fő módszere a cikkek írójának. Kedvenc időtöltése a tudatos ferdtetés, az olvasók félrevezetése. Az így nyert „tények” és „adatok” szolgálnak aztán alapul a veszélykonceptió kimunkálásához. E történelmietlen képzelgés szerint Erdélynek Magyarországhoz való tartozása olyan égbekiáltó igazságtalan „volt, hogy „Ady Endre, Bartók Béla és mások áldásukat adták Erdély és Románia egyesülésére”. (161. 1.) Akik mit sem tudnak a magyar történelemről, akik csak felületesen ismerik az európai népek történelmét, realitásérzéküket viszont megfertőzték a cikkgyűjteményhez hasonló írások és beszédek, azok talán megtörténtnek fogadhatják az Adynak és Bartóknak tulajdonított magatartást. Azt is, amit a mai viszonyokról ír a szerző.

Láncránjan, finoman szólva, beteges valóságtorzító. Érvényes ez az észrevétel a történelmi sorsfordulók „elemzésére” éppúgy, mint a szociál-pszichológiai megközelítést kívánó témákra, jelenségekre. Ha lehetséges, még fokozottabban így van, amikor megfellebbezhetetlennek tűnő biztonságtudattal rajzolja meg a két nép — a magyar és a román — jellegbeli tulajdonságait. A szerző prekonceptiójában a magyarság vad, hódító természetétől alapvetően elüt a román nép „mélyen humanus és megértő” karaktere. A szerző szerint teljesen indokolatlan a különbségtévesztés magyar „parasztok, munkások és polgárok” között. Minden rétegnek és személynek hajlama van a mások elnyomására, az úr, a gazda szerepének vállalására. (165. 1.) Ezt a törekvésünket állítólag mindmáig makacsán őrizzük magunkban. De nem is történhetett másként, lévén szó népünk faji jellemvonásáról. Tulajdonképpen e másokat elnyomó hajlamunk miatt kerültünk be az európai történelemkönyvekbe is. A románokról viszont — egyszerűsödik fekete-fehér ellentétpárrá a képlet — azért nem írt senki, mert a dákok utódai mindig békességet kívántak, s századokon át csöndben meghúzták magukat Erdély hegyeiben. „Ha a románok is fosztogató seregekben dúltak volna az Alpokig, s a Rajnáig, ha kegyetlen fosztogatások közepette kalandoztak volna bármerre is (mint a magyarok tették), keresván a minél zsírosabb zsákmányt, s a helyet a letelepedésre, ha ők (a románok) is egyszerre, egy bizonyos napon kerszelkedtek volna meg, mint más népek (a magyarok) tették (István király parancsára), akkor őket is gyakrabban és nagyobb nyomatékkal emlegette volna a kor krónikása.” (138. 1.) Ilyen kétes dicsőségre azonban a békés keresztény életmódra áhító románság sose vágyott: a háborúnál többre becsülte a békét, a kardrázásnál a „mélységesen humanista” életformát. A két nép karakterének összeházasíthatatlan mássága miatt állandósult egyébként a román—magyar bajvívás is. Az agresszív magyarok ugyanis ezer éven át megpróbálták elnyomni, kizsákmányolni, sőt kiirtani a szelíd román népet. A történelmi együttlét alatt „mindig volt agresszió és voltak agresszorok, mivel a románoktól örökre elvettek valamit.” (131. 1.) Föl sem ötlük a szerzőben, hogy a szegény jobbágy romántól nemcsak Erdélyben vettek el valamit, hanem a román

fejedelemségekben — Havasalföldön és Moldvában, majd Óromániában is. (Zárójelben saját magyarázataim. K. P.)

A tanulságul szolgálható magyar vagy román történelmi példák nem érdeklik a szerzőt, kizárólag a koncepcióját szolgáló faji aspektusokat értelmezi. És ha úgy véli, hogy a példatár nem elég bőséges, akkor azonnal följosztva érzi magát annak kijelentésére, hogy a magyar történészek megpróbálják a történelmet „megagyusztálni” (sic!), mialatt „érdekeik szerint hazudoznak” (140. l.). A fejét népnevelésre adó Láncránjan azt szeretné, ha a történelmi eseményekről mindenki az ő fantáziainterpretációját fogadná el, ha például a sajátos román „nemes nagylelkűségről” senkiben nem támadna kételkedés azzal az állítással kapcsolatban, hogy 1920 és 1940 között Erdélyben maradéktalan volt a magyar kisebbség egyenjogúsága; hogy „az anyanyelv használata a legkevésbé sem volt korlátozva” (169. l.). A szerzőt csöppet sem zavarja, hogy a korabeli román és magyar sajtó egészen másról tudósít, hogy a történészek sem így ismerik azt az időszakot. Úgy tesz, mintha nem tudna róla, hogy a harmincas évek második felében a szintiszta erdélyi magyar falvak állami iskoláiban a magyar gyermekek anyanyelvükön nemhogy az osztályban, de még az udvaron sem szólalhattak meg. Azt is tudnia illenék (tudja is nyilván), hogy a magyar községek kisiskolásait a román nemzeti és egyházi ünnepeken távoli falvak román templomaiba vezényelték, hogy az állam nyelvén és idegen rítus szerint dicsérjék az urat, s dicsőítsék a királyt. Az már csak ráadásélmény és -szenvedés volt, hogy a hivatalokban magyarul tilos volt beszélni. Erre mindenütt feliratok figyelmeztették az állampolgárokat. Még föltételezni is képtelenség, hogy Láncránjan ne így ismerné a történelmet. Nyilván ilyenek ismeri ő is, de a tények zavarják, így hát megmásítja őket.

Szemlélete torzulásának egyik legjellemzőbb példája, ahogyan a vasgárdisták 1940/41-es rémtetteit elintézi, ahogyan a kivégzések, terrorakciókból is a nagylelkűséget hámozza ki, ügyelvén arra, hogy a példázatból a magyarságra árnyék vetüljön. „E zord időszakkal kapcsolatban — írja — emlékeztetnünk kell a (román) demokratikus és antifasiszta erők harci egységén túl ... az egész román nép mélységesen emberséges és mélyen demokratikus magatartására, amely annál tartózkodóbb lett, minél inkább növekedett a kardcsörtetés körülötte: nem verte a zsidót zsidó volta miatt, és nem juttatta így vagy úgy a Gestapo kezére, hogy aztán megsemmisíteni vigyék őket; nem köpte szembe a magyart se magyarságáért...” (170. l.) Tegyük túl magunkat a stílus vakvágányain, ne akadjunk fenn a szerző frazeológiáján se, ne firtassuk, hogy általában használható-e egy népre, hogy emberséges, egy másikra viszont hogy embertelen. Szorítkozunk mindössze annak megállapítására, hogy ez egyszer igazat mondott a szerző: valóban, Romániában nem deportálták a zsidókat, a „zsidó kérdés” radikális megoldása ugyanis éppen az említett vasgárdaéra alatt már 40/41-ben megkezdődött, majd 42/43 telén be is fejeződött. Két esztendő alatt közel félmillió zsidót semmisítettek meg — igaz, német közreműködés nélkül. A stációk pedig: Csernovitz, Kisinyov, Ogyessza, Dalnyik, Cetatea Alba, Vartujeni, Bogdanovka. Ebben a számban nem foglaltatnak a Iasi-ban, Bakóban, Galacon, a kisebb számban Erdélyben kivégzettek. Elképzelhetetlen, hogy ne hallott volna szerzőnk Calotescu tábornok és Isopescu ezredes eredeti módszereiről: a jég alá lövetésekről, amit aztán a nyilasok oly szívesen utánoztak és alkalmaztak 1944 telén Budapesten. A Bug partján s jege alatt több tízezer zsidó lelte halálát, igaz, a fázósabbakat istállóba terelték, hogy aztán tűzhalál martalékaivá váljanak. A zsidóság második világháborús tragédiájával foglalkozó munkákban fellelhető adatokat nem lehet egyetlen tollvonással lomtárba utalni.

A púderezés, vagy ahogy a „jeles” szerző írja, a „célszerű hazudozás” nem változtat a történelmi tényeken. Az 1944. augusztus 23-i, valóban zseniálisan előkészített román katonai átállást is olyan faj elméleti köntösbe öltözteti, mintha a fordulat a román nép „mélységes emberségének” lett volna egyenes következménye. A szerző úgy véli, hogy ezzel a frázissal kiiktatható az eseményekből mindaz, ami a második világháború címszava alatt román vonatkozásban szóba kerülhet, az például, hogy Hitlernek Románia volt a keleti fronton nemcsak a legodaadóbb, de

leghatékonyabb támogatója is. Feledni látszik, hogy 1942-től nem kevesebb, mint egymillió román katona harcolt a keleti fronton, abban a reményben is persze, hogy fasiszta győzelem esetén a németek semmisnek tekintik a Bécsi döntést, s ÉszakErdély újra Romániához fog tartozni. Tegyük hozzá mindehhez, hogy Antonescuék nem csupán Nagy-Románia területi integritásáért vállalták a hatalmas véráldozatot, hanem idegen területek megszerzésének reményében is. Ribbentrop már 1941. november 28-án kifejtette Mihail Antonescu román külügyminiszternek, hogy „A Führer azt is megértené, ha Románia nemcsak régi határai visszaállítását követelné, "de .igényt tartana ezek biztosítása céljából egy megfelelő védőövezetre, és Odesszára is." Nos, ebből az igényből és ígéretből szerveződött a román tartományként igazgatott Transzisztria — A Dnyeszteren túli terület. Az igények ugyanígy terebélyesedtek nyugati irányba is. Amikor 1944. március 23-án, mindössze néhány nappal Magyarország német megszállása után Hitler Klessheimbe rendelte Antonescut. Fontosnak tartotta kijelenteni: „Németország nem tartja szükségesnek, hogy továbbra is mint a Bécsi döntést garantáló hatalom funkcionáljon." Észak-Erdélyt visszaigérte Romániának, nem feledkezve meg róla, hogy február 26-án maga Antonescu ösztönözte Magyarország német megszállását, följajánlva a román csapatok részvételét is . . .

Láncránjan kiiktatja a román történelemből a félmillió zsidó kiirtását éppúgy, mint az idegen területek megszerzésének vágyát és tényét, mivel ezek tudomásulvétele megkérdőjelezné sajátos elméletét.

Az intenzíven ható veszélytudat fenntartásához, tudatosításához, pszichológiai megalapozásához az a mesébe illő néphiedelem szükségeltetik, hogy a mindig ártatlan népre az örökös ármanykodás jelenti a halálos veszedelmet. Friss illusztrációként a szerző szinte kéjjel említi, hogy 1940 szeptemberében miként gyilkoltak a magyarok a visszacsatolt Észak-Erdély egész területén. Az Ippen és Treznán történt atrocitásokat minden józanul gondolkodó magyar mindig is elítélte. Több tucat áldozata volt ezeknek a szörnyűségeknek. Ám a megtorlásokat nem a magyar nép, még csak nem is a magyar hadsereg követte el, hanem katonai alegységek, amelyeknek parancsnokait és az akcióban részt vevő tiszteket azonnal magyar hadbíróság elé állították és elítélték. Nem mentségünkre kell ezt megállapítani, hanem csak az igazság kedvéért. Ha a szerző a tényeket az igazságnak megfelelően reprodukálná, tudósítva például a megtorlás okairól is, akkor nem lehetne vitánk vele. De nem ezt teszi. Sőt, a két helyen megesett katonai önkényt szövegmanipulációval általános érvényűvé terebélyesíti. A manipulált szöveg a két drámai esemény ürügyén így hangzik el: „gyilkosságokat és atrocitásokat követtek el (1940) őszén és azután egész Észak-Erdélyben, Ippen, Treznán és másutt... " (133). A hangsúly az interpretációban egész Észak-Erdélyre esik, a vélt általános népirtásra, a tényleges bűnök színhelye viszont „csak példává" szelődül. De nemcsak a földrajzi térség szélesül ki, a bűnökben részt vevők köre is tágul. A megsemmisítési kísérlet ugyanis csak így hihető el. A szerző képzeletében felsorakoznak az emberirtás és embernyomorítás legbarbárabb középkori módszerei. Láncránjan szerint 1940—1944 között egész ÉszakErdélyben irtották a magyarok a románokat. „... . színre léptek a baljóslatú dübörgő léptű leventék és rongyos gárdisták (?), akik öltek és gyilkoltak, akasztottak és embereket szabdaltak össze — románokat természetesen, de nemcsak románokat. Házakat és templomokat gyújtottak föl, a temetők sírkeresztjeiről levakarták a román neveket, szuronnal aprítottak össze terhes asszonyokat, szuronyhegyre tűzött csecsemőkkel jártak-keltek; állatok helyett embereket fogtak járomba, másoknak levágták a fülét, kivágták a nyelvét... azt akarták elérni, ami elődeiknek az ezeréves elnyomás alávalóságaival sem sikerült: egy több ezer éves nép kiirtását, amelyet senki és semmi nem pusztíthat el... " (135. 1.)

Hol és mikor estek meg ezek a szörnyűségek? A szerző nem tartja fontosnak a választ, hisz forrásként legfőnnebb saját képzeletét jelölhetné meg.

A történelmi események felidézését a jelenkori helyzet ecsetelésével és a jövő lehetőségeinek felvillantásával dúsítja. Figyelmeztetése vészjtjósló: „Nem szabad felednünk, hogy voltak és

vannak Erdélyre vonatkozó revíziós tendenciák: az irredentizmus emelgeti a fejét a közelünkben, és kint távolabb is: nyilvánosan az egységről és testvériségről szónokolnak, miközben gáládul hátuk mögé rejtve készítik (döfésre) a tört... " (131. 1.) A szerző kitartóan szuggerálja olvasóinak, hogy a vész nem szűnt meg, s emiatt a nemzeti összefogásnál nincs parancsolóbb föladat. Hadd ne bonyolódjunk most annak az elemzésébe, hogy mi indokolja a nem létező veszélytudat táplálását. Vessünk inkább még egy pillantást a revizionizmus melegágyára, úgy, ahogyan azt Láncránjan hirdeti: „Különös, — írja — hogy 1966-ban egy fontos budapesti fórumon elhangozhattak az alábbi szavak: „A trianoni békeszerződés imperialista békediktátum volt, amely földarabolta Magyarországot, Romániához csatolva Erdélyt." Ezt a hamis, minden alapot nélkülöző eszmét hangoztatta ugyanaz a felszólaló a Helsinkai Konferencián is: „... az első világháborúban hiába hozott véráldozatok ellenére a legyőzött Magyarország területe a korábbiakhoz képest egyharmadával csökkent..." (132. 1.) A helsinkai felszólalás megadja a kulcsot a magyar személyiség azonosításához, aki két ízben használta a „megengedhetetlen" szavakat. Aligha van olyan román újságíró, aki az azonosításra képtelen lenne. A szerző természetesen épp azt akarja, az azonosítás lehetőségének megteremtését. Ez a feladata. Módszeréhez híven Láncránjan mindkét citátumot céljaihoz igazítva, gondolati és szöveg-összefüggéseiből szándékosan kiszakítva fordította. De még az új összefüggésrendszerben is csak fordítás a fordítás. Az az égbekiáltó pontatlanság is elkövetődik a fordítói buzgalom közepette, hogy a román szöveg az ország egyharmadának elvesztéséről tudósít, holott a magyar személyiség beszédében a valósághoz hűen az egyharmad megmaradásáról és a kétharmad elvesztéséről esett szó. Épp e mértéktelenül nagy területek és több milliós magyar tömegek elcsatolása teremtett gondot, az, hogy Trianonban nem érvényesült sem a willsoni önrendelkezési jog, sem a néprajzi határok elve. Ez a körülmény tartja napirenden a nemzetiségi jogok gyakorlásának kérdését. Még akkor is így van, ha Láncránjan úgy hirdeti, hogy Romániában nincs is igazi nemzetiségi kérdés, csak annak mesterséges, denaturált formája, hiszen Románia nem soknemzetiségű ország, hanem „egységes nemzeti állam" (185), ahol más etnikai csoportok mellett „magyar származásúak" is élnek. (185. 1.)

És hogy erre a nem magyar, hanem csak magyar származású népségre milyen történelmi szerepet osztottak a felszabadulás után — figyelmeztet a szerző — soha nem szabad feledni. A romániai magyarságnak ez a szerepvállalása csak úgy érthető meg igazán, ha nem tévesztjük szem elől a magyarok faji sajátosságát, uralkodási vágyát. Ám még mielőtt kimondaná a végső és megfellebbezhetetlen ítéletét Erdély és a nemzetiségi kérdés dolgában, egy odavetett mondatl párhuzamot vont Kossuth és Kun Béla politikája között, kijelentvén, hogy politikájukat mindketten „nem magyar érdekek szolgálatába állították" (174. 1.). Ezzel szemben a román vezetés mindenkoron a nép érdekeit tartotta szem előtt. Erdély kérdésében is következetesen érvényesítette a megalkuvás nélküli román nemzeti érdekeket. „Tovább haladva a dolgok lényege felé meg kell mondani, hogy egy román kommunista számára a dolgok másként jelentkeztek. Egy román kommunista a fenti tézist (Kossuth és Kun Béla közös nevezőre ítélt nemzetietlen politikáját) érthető módon csak összeszorult szívvel fogadhatta el... " A nemcsak ősi jogon birtokba vett, de vérrel újrászerezett Erdély dolgában a román kommunisták minden „nem román" szempontot elutasítottak. Csakhogy amikor a második világháború után Észak-Erdélyt újra Romániához csatolták, az erdélyi magyarság gálád módon janicsár szerepre vállalkozott, s így a magyarság felelős mindazokért a bűnökért, törvényteleniségekért, amelyek az 1948—1958 közötti évtizedben Romániában történtek.

A magyar kisebbség e konstrukciós perben minden rossz okozójaként idéztetik a történelem ítélőszéke elé. „A felszabadulás után, tehát azt követően, hogy a régi társadalmi rend struktúrája már ledőlt: az (osztályharc) éleződése sokkal kegyetlenebb volt ott, ahol románok voltak a szenvedők, ott, ahol pártszervezetek és az állami intézmények, továbbá természetesen az

államvédelem élén sovinszta vagy nem sovinszta magyarok működtek — a munkában való testvériesülés elutasítói /vagy ellenségei." (175. 1.)

A mondatból világosan kitetszik, hogy a szerző nem csupán az osztályharc torzulásaiért teszi felelőssé a romániai magyarságot, de újra előbukkan a két nép jelleme közötti alapvető különbség is. Hiszen a románság már akkor is kívánta-óhajtotta — egy később meghonosodott politikai frazeológia szellemében — a „munkában való testvériesülést”, csakhogy a „sovinszta és nem sovinszta magyarok” mit sem tanultak a történelmi leckékből, kisajátították a párt és állami vezetést, ráadásként pedig a hírhedt Államvédelmi Hivatalt, s megpróbálták mindazt — amit már unalmas is leírni. Az olvasó pedig, akinek korábban azt szuggerálták, félig nyilvánosan hirdették is, hogy a felszabadulás után a zsidók voltak minden bűnök elkövetői, végre rendet teremthet emlékezetében. Most már mindenki számára világos kell legyen, hogy a magyarság a felszabadulás után is azon törte a fejét, hogy az internálótáborokban, a Duna-csatorna munkálatainál és a szűkössé váló börtönökben hogyan pusztíthatná el a román népet. És ez a — „külső és belső” — mesterkedés csak azért vált lehetségessé, mert a romániai magyarság mértéken felüli jogokhoz jutott. 56 „így aknázódott alá az annyira óhajtott egység és egyenlőség, amely kilendült a szükséges és kötelező egyensúlyi helyzetből: egyeseknek (a magyaroknak) folyvást adtak, hogy »-nyugalom legyen-«, hogy »-ne legyenek problémák«. (175. 1.).

A nemzetiségi jogoknak a túlburjánzása szerzőnk szerint mindmáig tart, a hatóságok „erőszakosan kiterjesztik, sokasítják e jogokat, miközben a kisebbség is újabb követelésekkel hozakodik elő...” (175. 1.) Így állandósul a románságra leselkedő halálos veszedelem. Ezt a helyzetet tűrhetetlennek tartja a szerző. Mielőtt azonban a végső megoldás lehetőségéről elmélkedve, fölteszi a drámai kérdést: „De mit teszünk mi románok — faggatja immár a népet —, ha egy szép napon, persze a legdemokratikusabb módon azt követelik tőlünk, hogy szedjük a sátorfánkat („vegyük hátunkra folyóinkat”) és álljunk odébb ebből az országból?! Ezt a követelést is meghallgatjuk, vagy mit teszünk?” (175. 1.) Azt hiszem, nincs példa rá az emberiség történelmében, hogy egy államalkotó többségi nép létét a kisebbség veszélyeztette volna. Csak bomlott agyú politikusok próbálták elhithetni ennek a lehetőségét — elterelvén az istenadta nép figyelmét az igazi gondokról.

Láncránjan tragikus hangszerelésű kérdésfelvetésében — „álljunk odébb?” — mindaz benne rejlik, amit egyesek a nemzetiségi kérdés végső megoldásaként emlegetnek. A legcélravezetőbb módszernek ő is a nemzetiségi jogok negligálását tartja; az etnikai csoportok gyors asszimilálását, a teljes „homogenizálódást”. Az „egynyelvű szocialista nemzet” megteremtésének ez a legrövidebb útja; ez az „ultima ratio”.

Láncránjan uszító cikkgyűjteménye több mint ötvenezer példányban jelent meg: közfogyasztásra, népnevelésre szánva. Légből kapott „tényföltárásai”, minősítései sérthetik a magyar népet, ezen belül az állampolgári hűségről bizonyosságot tevő romániai magyarság méltóságérzetét: már ezért sem intézhetjük el egy kézlegyintéssel a könyvet. Nem játszhatjuk el, hogy mit sem tudunk róla, hogy nem hallottuk, nem láttuk, hogy tehát mondanivalónk sincs az üggyel kapcsolatban.

A szerző úgy véli, hogy nálunk némelyek mértéktelenül aggódnak a romániai magyarság sorsáért. Ez a könyv éppen annak bizonyossága, hogy semmilyen aggodalom nem lehet sem túlzó, sem fölösleges.

Forrás: Tiszatáj 1982. 009 051-057

Anton Hykisch: Ne felejtsük el Közép-Európát, ne felejtsük el önmagunkat!⁹⁰

A történelmet nem lehet becsapni. Jobban összekapcsol bennünket, mint ahogy hajlandók vagyunk elismerni. Mi most mind az Európai Unióban vagyunk, és egyszer csak fölmerült valamiféle együttműködés, szolidaritás a V4-ek államai között. Mi ez? Ez egy új azonosság-tudat? Nem. Én azt hiszem, hogy ez inkább egyfajta visszatérés a történelemhez. A vasfüggöny akkor hullott le, amikor a berlini fal leomlott. De mégis csak létezik egyfajta eltérő látásmód olyan országok között, amelyek tőlünk nyugatabbra vannak, illetve Trieszttől nyugatra és keletre, tehát az egykori vasfüggöny nyomvonalától nyugatra és keletre. Még mindig mintha létezne egyfajta üvegfüggöny a nyugati nemzetek és a mi országaink között. Mi sokban mások vagyunk, másképp szemlélünk bizonyos globális problémákat, félünk a más kultúráktól, zavarodottak vagyunk a nagy migrációs hullám láttán.

Idegengyűlölettel, rasszizmussal, intoleranciával vádolnak bennünket. Csakhogy ezeknek a közép-európai nemzeteknek megvan a maguk történelmi tapasztalata. Ezek kis népek, kis nemzetek a Frank birodalom és Bizánc között, Németország és Oroszország között, Hitler és Sztálin között. A történelmi katasztrófák nagy adag bizonytalanságot oltottak belénk, gyanakvást, óvatosságot.

Közép-Európa, Central Europe, Mittel-Europa.

Közép-Európa ütköző zóna nyugat és kelet között. Ez Európa szürke zónája, amelyet mindig más kultúrák inváziója hengerelt le. Amikor Franciaországban a gótikus katedrálisok virágkora volt, amikor Chartres-t és a Notre-Dame-ot építették, akkor a mi nemzeteink kifogták a mongolok betörését. A nyugat-európai humanizmus és reneszánsz idején, mi kifogtuk az oszmán-törökök dél-keleti invázióját. Szlovákia 350 éven át határvidék volt az oszmán birodalom és a keresztény nyugat között, és ezt egyszerűen nem felejthetjük el. A mi nemzeteinkből mindig a nagyok igyekeztek szolgálattevőket csinálni.

A nemzeteinket csatlóssá tette Hitler, csatlóssá tette Sztálin és Brezsnyev is. Ezek a vezetők mind jól emlékeztek arra, és figyeltek arra, hogy ne egységesüljünk. Hogy egymást továbbra is bosszantsuk, uszítsuk és gyűlöljük. És a II. Világháború után egyfajta történelmi megbékélésre került sor Németország és Franciaország között, és megkezdődött az európai integráció. De mi volt például Trieszttől keletre? Mi történt velünk? Közép- és Kelet-Európa nemzetei egy másik diktatúrába jutottak, és tovább uszították őket. És az egyforma terror ellen sem tudtunk együtt fölkelni, együttesen szembeszállni vele. A kommunista ellenes lázadások főleg magányos farkasok tetteinek, cselekvéseinek története. Magányos berlini munkások az NDK-ban 1953 júniusában, magányos magyarok és lengyelek 1956-ban, magányos szlovákok és csehek 1968-ban, magányos lengyelek 1980-ban. És így folytathatnánk ezt a sort egészen az 1989-es esztendőig bezárólag.

Valamikor arról döntünk, döntenek, hogy milyen legyen az Európai Unió további arculata, hogy milyen is az eredeti öröksége, hogy milyen az antik Görögország és Róma öröksége, kereszténységről beszélünk humanizmusról, reneszánszról. Közép-Európa országai ismét tudatosítani kezdik milyen próbatételeken mentek át, estek át, milyen áldozatok árán őrizték meg nemzetállamaikat, és együtt lépnek föl egyazon értékek nevében. És azt hiszem, hogy joguk van ehhez, mert a többségünk tanúi voltunk olyan küzdelmeknek, amelyeket két diktatúrával vívtunk. A nyugat-európai államok nem estek túl ezen a történelmi próbatételen, mi viszont igen, és éppen ezért jogunk van arra, hogy kicsit bizalmatlanok legyünk.

⁹⁰ Anton Hykisch előadása, amely elhangzott 2016. december 3-án a Charta XXI Egyesület EGYÜTT AZ ÚTON, MAGYAROK ÉS SZLOVÁKOK című konferenciáján.

Visszatérek a szlovák-magyar kapcsolatokhoz. Én íróként az elmúlt években történelmi regényeket írok és éppen hoztam egy új könyvet Önöknek – meg akarom mutatni. Ennek a könyvnek az a címe, hogy Bízatok a császárbán. II. József életét idézi föl, tehát a császáret és az uralkodásának az évtizedét. Ez az uralkodó a német nyelvet akarta bevezetni, és ezzel tulajdonképpen rákényszerített bennünket, hogy nemzeti nyelvünket használjuk. Akkor Szlovákiában Anton Bernolak elsőként határozta meg a szlovák irodalmi nyelvet, amely eltért az addig használatos bibliai vagy ócseh nyelvtől. Kazinczy Ferenc a magyar nyelv helyzetén töpreng. Ez a császár mindannyiunknak a lehető legjobbat akarta, de nagyon rosszul végződött a dolog, ezt nem fogom tovább boncolgatni, mert ez a szakadék a magyar és a nem magyar nemzetek között éppen azóta mélyült el. Egymással nagyon ellentétes, egymással szemben álló történelmi helyzetekbe kerültünk. És Martinovics Ignác álma és más magyar jakobinusok álma arról, hogy a történelmi Magyarországot federalizálnák az elvérzett az osztrák hóhérok bárdjának a csapása alatt. Sok olyan történelmi esemény van, amelyekről nehéz egyetértünk. A történészek nyilván sokáig fognak vitatkozni fölöttük, de ennek ellenére nem lenne szabad pesszimisták lennünk, inkább valamiféle megértésre kellene törekednünk. Az egyik alapvető oka ezeknek az ellenszenveknek, antipátiáknak a szlovák-magyar viszonylatban az, hogy nem ismerjük egymást igazán. Hogyan értjük meg egymást? Nem ismerjük egymás nyelvét kölcsönösen, hisz miért is ismernénk? Se a magyar nyelv, se a szlovák nyelv nem világnyelv. Tehát nemcsak a politikusaink, hanem a fiataljaink is egymás között angolul beszélnek manapság. De az írók, a történészek és lehet, hogy egyik-másik politikus is kellene, hogy ismerje a nyelveinket kölcsönösen. Hol van ma a magyarországi szlovakisztika, és a pozsonyi hungarisztika? Milyen állapotban van ez a két tudományág? Paradox módon 1989 után a szellemi értékek kölcsönös cseréje a minimumra redukálódott, kisebb, mint azelőtt.

Nézzük meg az irodalmi művek fordítását. Keveset tudunk egymásról. A magyarok semmit nem tudnak arról, hogy a nemzet milyen kétségbeesetten próbált kiszabadulni a csatlós helyzetéből és a szövetségesek oldalán harcolni. Itt ugye a szlovák nemzeti felkelésről beszélek, amely 1944 augusztusában tört ki. Ezzel szemben a szlovákoknak – ezt, megállapítottam, amikor idén a magyar forradalom 60. évfordulója volt – fogalmuk sincsen általában arról, hogy itt mi történt. Nem tudják, hogy milyen volt a felkelés lefolyása, nem tudják, hogy kik azok a pesti srácok, semmit nem tudnak. Mert egyszerűen semmi sincs lefordítva, és ezért senki nem érdeklődik irántuk. Az alapvető dolgok iránti érdeklődés hiányzik a két nemzetből.

Nemrég a szlovák kulturális minisztérium néhány százezer eurót fordított több magyar nyelvűre történő fordításra. Ez az én személyes véleményem, lehet, hogy a szlovák kollégáim nem feltétlenül értenek velem egyet: kidobott pénz lett. Posztmodernista szerzők szűk csoportjának a műveire dobták ki, amelyek az átlagos magyar olvasónak semmit sem mondanak el nemzeteink múltjáról. Másfelől vannak kivételek: itt van barátom Karol Wlahovsky, aki például lefordított egy borzalmas, de nagyon érdekes és alapvető művet, Grünwald Béla: A Felvidék című könyvét. Említhetném Demmel Józsefnek a Ludovít Štúrról szóló monográfiáját. Ezek egészen rendkívüli példák, amelyeket viszont követnünk kéne.

És végezetül szeretnék néhány szót szólni szubjektív érzéseimről. Idős ember vagyok, öreg ember, 84 éves vagyok, az elődeim a régi monarchia különböző zugaiból származtak. Szlováknak tartom magam és európainak is egyben, ez az én identitásom. Én nemsokkal azelőtt születtem, hogy Hitler hatalomra került volna, és mint fiú érettségi előtt láttam a II. Világháborút, megtapasztaltam a kommunisták börtönét, amikor nyugatra akartam eljutni. Három államalakulat polgára voltam, hét pápát éltem meg, és soha egyetlen politikai pártnak sem voltam tagja. A szabadság az én számomra elég későn jött, de megéltem - az orvosoknak és az Úristennek köszönhetően. Gyerekkoromban, a szülővárosom, Selmecbánya, Banská Štiavnica multikulturális város volt: Selmecbánya/Schemnitz, tehát magyar-német-szlovák város volt. Láttam, hogy tehervagonokba zsúfolnak embereket a térről a Népiskola előtt. Először olyan embereket,

akiknek görbe volt az orruk, néhány évvel a háború után láttam, hogy hogyan vagoníroznak be embereket, vagy teherautókra rakják fel őket, azért, mert németül, vagy magyarul beszéltek. Örülök hogy megértem azokat a napokat, hogy ma a Szlovák Köztársaság kormányában magyar miniszterek is ülnek, és mellettük ott ülnek a Szlovák Nemzeti Párt a Slovenská národná strana miniszterei. És örülök annak, hogy egy cseh cég, a RegioJet, gyors autóbusszal Prágából Pozsony érintésével elvisz Budapestre határátkelőhelyek nélkül. És örülök, amikor este a facebook-on – ami borzalmas dolog, mert nem tudok tőle szabadulni, az unokámnak köszönhetően vagyok ott – látom esténként a szlovák emberek pozitív reakcióit a magyar kormány lépéseit illetően, vagy Orbán urat illetően, ami azelőtt korábban sose volt. Ezt kommentár nélkül hagyom, de ez így van. Fölháborít, hogy ha hazámnak Szlovákiának a közszolgálati médiumai, vagy pedig a cseh közszolgálati médiumok minden este sértegetik köztársaságuk elnökét, azért, mert együttműködni szeretne a közép-európai szomszédokkal is.

Mielőtt idejöttem volna Budapestre, azelőtt elolvastam egy szlovák lapban egy magyar politológus felhívását, hogy felejtsetek el Közép-Európát. De én egy másik magyarra emlékszem még a II. Világháború előttről. Ő Németh László, aki a II. Világháború előtt Közép-Európa nemzeteit egy nehezen lefordítható szóval illette: tejtestvérek. Tehát ezt szlovákra úgy fordíthatnánk, hogy egy anya anyatején nevelkedett ikrek. Igen, a közép-európai nemzeteket Németh László tejtestvéreknek nevezte. Engem dühít, amikor a szlovák közszolgálati tv igazgatója betiltja azt az olasz történelmi filmet, amely az oszmán törökök Bécs alatti vereségét mutatja meg. Tehát kevesebb „politikai korrektség” kéne. A szerencsétlen történelmet a politika korrektség jegyében írják át. Nem lenne szabad elfelejtenünk Közép-Európát még akkor sem, hogy ha ezt egy magyar szakember hirdeti, mert nem feledkezhetünk el önmagunkról, elég volt a feledésből. Annyi feledés volt, hogy mélységesen mély demográfiai válságban vagyunk. Európa két legnagyobb nemzete is kihalóban van: a német és az orosz nemzet. Lehet, hogy ez bennünket, mint kis nemzeteket megörvendeztethet, csak hogy ez a kihalás, ez nem áll meg, mi is kihalófélben vagyunk, mi kicsik. És hogyha folytatni fogjuk ezt a demográfiai csúszdát, még lejjebb csúszunk rajta. Akkor a ma még 10 milliós Magyarország és Csehország a legközelebbi évtizedekben összezsugorodik 7 milliós országokká, és a mi szeretett Szlovákiánk nem egész 4 millió lakosból fog állni. És a gyerekeink lehet, hogy etnikai kisebbséggé válnak olyan lélekszámú lakossággal, mint II. József császár idejében.

A nemzeteink jövője szlovákok és magyaroké összekapcsolódik Európa jövőjével. Ha nem fogjuk tovább védeni alapvető értékeinket, nemcsak a keresztény értékeket, hanem elementáris emberi, biológiai értékeket, akkor elmúlunk, elenyészünk, eltűnünk Európa és a világ térképéről. És mi marad utánunk? Csak a könyvek? Vagy csak a tabletek? A helyzet komoly, de nem tragikus. Tőlünk is függ. Magyaroktól és szlovákoktól, a mai magyaroktól és szlovákoktól, hogy együtt segítsenek megőrizni az európai értékeket. Értékeket? Lehet, hogy ez egy üres szó, egyszerűen, hogy őrizzük meg a józan eszünket és a jó szívünket. Hogy véget vessünk a gyűlöletnek, a rosszindulatnak, a veszekedéseknek.

S engedjék meg, hogy a legvégén egy szlovák költő Hviezdoslav szavaival köszönjek el: A Vörös szonettek című művének két nyelvű kiadása 40 évvel ezelőtt jelent meg, a Vörös szonettek magyar fordítója Rónay György. Idézem:

Én is megvítam harcomat keményen;
megsérültem, szívem átverten ég. –
Vágyam: büszkén nézhetni végre népem,
megtorolva a sok bánat sebét...
– Pusztulj, éj, a pólus mögé sötéten,
vidd el rólunk a harag felleget!

Azt kívánom, hogy járuljunk hozzá nemzeteink között a harag fellegetnek az elűzéséhez.

Palojtyay Márta: Itthon Magyarországon, otthon Kárpátalján Simon-Palov Judit interjú

- Az élet és a család – ezért küzd napi szinten egy kárpátaljai asszony, akit különös életúton át vezetett hivatásához a Jóisten. Egy tízgyermekes budai katolikus családból irányította Munkácsra, ahol elérte a szerelem, egy fiatal tanár, a magával ragadó táj és a szerethető emberek képében. Popovicsné Palojtyay Mártával a Charta XXI. megbékélési mozgalom novemberi rendezvényén volt szerencsém megismerkedni, ahol férjével együtt Jean Monnet érmet vehettek át egyebek mellett példamutató nagycsaládos életükért, az egységes magyar nyelv szolgálatáért, művelődéstörténeti és humanitárius munkájukért. Ismerjék meg hát ezt a különleges asszonyt, a Kárpátaljai Család és Élet civil szervezet megalapítóját és egyik vezetőjét.

*

Simon-Palov Judit: - Nehezen indult ez a beszélgetés, mert kicsit elkeveredtl a budapesti forgalomban. Ízig-vérig budapesti lány vagy, itt születted, itt nőttél fel, csak hát egy kicsit messzire szakadtál innen. Otthon érzed még magad itt a nagy magyar fővárosban?

Popovicsné, Palojtyay Márta: - Mindenképpen úgy jövök haza, így 20 év után is, hogy itthon vagyok valamennyire, de azért, ha azt kell megmondanom, hogy hol vagyok már úgy igazán otthon, akkor az már Kárpátalja. Ott vannak azok az emberek, akik már hozzám tartoznak, ott vannak a feladataim. Most már úgy gondolom, hogy ott az igazi hazám. De olyan valahol mégis, mintha kettő lenne egy itthon, meg egy otthon.

- Milyen volt az élet itt a 70-es, 80-as években Budapesten, hogy kezdődött Palojtyay Mártának az élete?

- Nagyon jó kis családba születtem bele, nem is olyan kicsibe, mert bár első gyerek voltam, engem még követett, aztán kilenc. Volt egy fantasztikus közösségünk a Zugligeti Szent Család templomban, és a szokásos budai értelmiségi családok életét éltük. Szerettem Budapestet, el nem tudtam képzelni, hogy innen valaha el lehet menni, hogy egyáltalán van-e élet Budapesten kívül. Elvégeztem az iskoláimat, aztán jelentkeztem az ELTE angol bölcsész szakára, azt is elvégeztem, fél évet töltöttem még Angliában. Az egyetem vége felé már kezdett világossá válni, hogy lehet, hogy mégsem Budapest lesz az én örökös hazám. Kapcsolatba kerültem a Máltai Szeretetszolgálattal, Zugligetbe jártam és a Kozma Imre atya ott kezdte el a Máltai Szeretetszolgálatot. Önkéntesként elég sokat dolgoztam. A szüleimnek a gyóntató atyja Papp Tihamér atya, ferences szerzetes volt, aki közben Kárpátaljára került, de gyakran ellátogatott hozzánk, és mesélt Kárpátaljáról. Bennem akkor is ott élt a buzgalom, hogy valahogyan segíteni kell. A Máltai Szeretetszolgálat önkénteseként, amit csak tudtam, segítettem. Így kerültem végül kapcsolatba Kárpátaljával, amiből aztán már az egyetemi éveim vége alatt nagy szerelem lett mind a férjem kapcsán, mind pedig magával a földdel kapcsolatban, Kárpátaljával kapcsolatban.

- Jól előre robogtál, én még azért egy kicsikét visszahúzlak, ha megengeded. Az, hogy egy-két generációval előttiünk 10-11 vagy akár még több gyerek is volt egy családban, kicsit sem meglepő. Az, hogy a mi generációnkban - mert nem akarom eltitkolni - nagyjából egyidősek vagyunk, tíz gyereket felneveljen egy család, különösen egy értelmiségi család, az azért már kicsit meglepő. Hogy-hogy így alakult ez nálatok?

- Én is gondolom, hogy ez a '70-es években sem volt már szokványos. Emlékszem rengeteg ilyen megjegyzésre, amikor anyukámra ránéztek, hogy ez mind a magáé? Mikor mondta, hogy igen, akkor azt mondták, hogy hát nagyon bátor, és anyukám tudta, hogy igazából arra

gondolnak, hogy hogyan lehet ilyen bolond. És mégis azt gondolom, hogy ez egy óriási kincs. Biztos, hogy ott volt a közösség támogató szerepe. Bár ez nem volt gyakori történet abban az időben, de a közösségben, ahol voltunk, ahol éltünk, ott mégiscsak ez volt az elfogadott életforma, egyáltalán nem mi voltunk az egyetlen nagy család. Teljesen jellemző volt, hogy 6-7-8 gyerek volt a családokban, és ez megtartó közösség volt. Azután folytatás is lett. Az én generációból sokan a csoporton belül házasodtak, és nekik is több gyerekük van. Valahol ez normává vált, ami óriási erőt jelent. Most is azt gondolom, felnőve is, hogy a közösség, majd pedig a család, már a felnőtt tagoknak az egymással való kapcsolata rendkívül nagy erő. Mindig sajnálom, hogyha valakinek ez hiányzik.

- Nem volt nehéz megmaradnia egy ilyen nagy katolikus közösségnek a szocializmus évtizedeiben? Vagy hogy csinálták ezt nálatok?

- Biztos, hogy nem volt egyszerű. Mi gyerekként nem annyira a küzdelem részét éltük meg, inkább élveztük azt, hogy jaj de jó, vannak hasonszőrű emberkék körülöttünk. Azt tudom, hogy a Kozma Imre atyát annak idején azért tették ki Zugligetbe, hogy ne foglalkozzon már annyit a fiatalokkal. De utána mentek az egyetemisták, mint a mi szüleink is, akikkel ő foglalkozott, és ott csinált belőlük egy fantasztikus közösséget. És szocializmus ide vagy oda, ez a közösség virágzott, ebben a közösségben gyerekek születtek, és ebben a közösségben olyan szemlélet alakult ki, ami egy életre meghatározóvá vált mindenkinek, aki odajárt.

- Az édesanyádék életét sem nehezítette meg az, hogy ők hívő családban működtek és éltek?

- Voltak dolgok, amikkel meg kellett küzdeni, például mi nem voltunk kisdobosok meg úttörők. Ezzel nem nagyon tudtak az iskolában mit kezdeni, mert alapvetően büntetésnek számított, hogyha valaki nem lehetett kisdobos vagy úttörő, és általában a legrosszabb tanulókkal fordult elő, mi pedig a testvéreimmel együtt a legjobb tanulók voltunk az osztályban. Nagyon demoralizálónak tartották azt, hogy éppen mi - önként és dalolva - nem akartunk kisdobosok és úttörők lenni. Egyszer versmondó versenyre készültem. Megjelentem ott pucparádében a versenyen, és ott közölte a kisdobos vezető, hogy a Mártika nem mondhatja el a verset, mert ő nem kisdobos, és ez nem tanulmányi verseny, hanem kisdobos verseny. Próbáltak minket nehéz helyzetbe hozni, de ezek azért túlélhető dolgok.

- De soha nem érezted hátrányát annak, hogy más vagy.

- Azt láttam, hogy kilógunk egy kicsit az iskolai közösségből, az osztályközösségből, de párhuzamosan ott volt az a másik közösség, ahová tartoztunk, ahol rengeteg közös program volt, kirándulások, mindenféle családi foglalkozások, ahol viszont nem éreztük magunkat másnak, mert ott hasonló családok voltak, és éppen ezért nem érzem azt, hogy ennek hátrányát szenvedtük volna. Nyilván a nagycsaládos létnek megvannak az előnyei és az árnyoldalai is. Biztos, hogy kevesebb figyelem jut egy-egy gyerekre, mintha csak egy-két gyerek van. Ugyanakkor egymásnak a testvérek nagyon sokat tudnak adni. Nagyon korán megtanultuk, hogy önállóan kell lenni, hogy felelősséget kell vállalni saját magunkért, meg a testvéreinkért is. Ez mindenképpen előkészített minket az életre.

Aztán jött egy borzasztó nehéz időszak az életünkben, mert ez a tíz gyerek, amiről beszéltem, ez valójában nyolc, plusz kettő. Amikor 13 éves voltam és a nyolcadik gyerek hat hónapos, akkor az édesanyámnál mellrákot állapítottak meg. Még másfél évet élt. 15 éves voltam, amikor meghalt. Nyilván nem kell erről sokat beszélni, hogy mennyire nehéz volt ezt megélni, vagy édesapám hogyan élte meg azt - egyébként számomra rendkívül példaadó módon, - hogy ott maradt egyedül nyolc viszonylag kicsi gyerekkel, akik közül én voltam ott a legidősebb a magam 15 évével. Láttam, hogy igazából őt a hit tartotta meg, és minket is az tartott meg, hogy ott volt mellettünk a közösség, és tudtuk, hogy igen, ez óriási veszteség, és nem tudjuk még, hogy

hogyan lesz tovább az élet, de biztos, hogy Isten nem hagy el minket, és hogyan tovább fogjuk tudni valahogyan csinálni ezt a dolgot.

- *Hamar kellett felnőned.*

- Igen, én is azt gondolom, hogy hamar felnőttem. A legkisebb gyerek, emlékszem a Jánoska, egy idő után már csak az én ölemben akart lenni, mert én voltam a biztos pont neki, az édesapám mellett persze. Ez a helyzet egy idő után azért nehezen volt tartható, mert sok volt a kedves önkéntes segítő, meg mi is, a nagyobb lányok is rengeteg mindent próbáltunk otthon csinálni, de hát azért az életnek tovább kellett menni. És később jött hozzánk valaki, akivel megszerettük édesapámmal egymást, és akkor ő lett a mi nevelőmamánk, és a következő két gyerekkel, akik már ebből a házasságból születettek lettünk tízen.

- *Az a lelkiség, az a nyugalom, ami sugárzik rólad, meg az a tömény szeretet, amit látok az arcodon, honnan csírázott ki?*

- Mindenkinek megvan a maga útja, és meghatározó ebben, hogy milyen családból jövünk. Óriási ajándéknak tartom, hogy ez lehetett az én gyökerem. Ugyanakkor mindenkinek meg kell küzdenie saját magával, és a saját békénként az egész életünkön át tartó út és küzdelem van, és hogyha ebben folyamatosan újra és újra próbáljuk fölfedezni a forrásokat, hogy nekem honnan származik az erőm, honnan jön az, aminek a segítségével tudom élni az életemet, akkor ez a béke egyre erősebb lesz bennem. Ez azért nem pottyán le csak úgy. Talán úgy mondanám, hogy ajándékba kapjuk, de azért ehhez elő kell készíteni az edényt. Nagyon hálás vagyok azért, hogy megmutatták nekem ezt az utat, hogy ne menjek túlságosan földre, mert annyiféle el lehet menni. Olyan fájdalommal látom néha azokon, akik szintén a boldogságot keresték, és jól indultak, hogy mennyi csapdába bele lehet esni. Nagyon hálás vagyok, hogy talán a nagyobbakat sikerült elkerülni, és nem gondolom, hogy ez az én érdemem volna: ez ajándék. Tudom, hogy nem szokás annyira nyíltan beszélni ezekről a dolgokról manapság Európában, mégis úgy érzem, hogy ez egészen egyszerűen Istennek a kegyelme. Ezzel a kegyelemmel együtt kell működni, és akkor hatalmas ajándékokat kapok. Végig úgy éreztem, hogy az életemben vezettek engem. És olyan dolgokat kaptam, amikről el sem tudtam képzelni, hogy egyáltalán lehetnek. Olyan területekre kerültem, amikről soha nem gondoltam, hogy kerülhetek. Nagyon megajándékozott embernek érzem magam.

- *Ilyen szép szavak után nehéz, de mégis térjünk vissza egy kicsit a rációhoz. Van egy olyan sztereotípiája, hogy ha valaki nagycsaládban nő fel, akkor azért nehezebb elindulni a boldogulás útján, mert nyilván az anyagiak is nagyon számítanak, te mégis egyetemen kötöttél ki, aztán mégis külföldön kötöttél ki. Ezt hogyan tudtátok megteremteni, hogyan tudtad ezt a lehetőséget kiaknázni.*

- Azt láttuk igazából az összes testvérem kapcsán, hogy tényleg van gondviselés, bár sose élünk, még csak közepesen gazdagon sem. Tényleg elég sok volt az anyagi küzdelem a gyerekkorunkban, de azért a nyolcból hatan egyetemet végeztek, vagy többen zeneakadémiát, senkinek nem lett hátránya abból, hogy nem voltunk jól eleresztve gyerekkorunkban. Az angliai tanulás igazából csereprogram volt, az is megoldhatóvá vált. Az egyetem alatt én is dolgoztam, ahogy a testvéreim is dolgoztak. Egyáltalán nem volt megoldhatatlan feladat, Végül most mind-egyikünknek van rendes lakása, van hol lakni. Tehát nem érzem azt, hogy bármilyen komoly hátrányunk lett volna abból, hogy mennyien voltunk testvérek. Inkább azt érzem, hogy most is bármikor, - akár az anyagiak terén is, - számíthatunk egymásra, ha bármelyikünknek valamilyen nehézsége van, akkor össze tud fogni az összes testvér, és azért ez egy komoly szociális háló, ami így megtart minket.

- *Azt mondtad, egy humanitárius munka okán kerültél Kárpátaljára. Mi volt, ami először megfogott?*

- Ez az egészen más világ. És ami megérintett engem talán az, hogy bármi, amit csinálok, az hasznos. Bármihez nyúlok, az az én kevés gitártudásom, amivel ott egy táborban tudtam énekelgetni, az ott nélkülözhetetlen volt. Itt ezzel labdába se rúgtam volna. Vagy a nyelvtudásom, vagy a szervezőképességem, tehát ezekkel mind úgy éreztem, hogy használni tudok, és ott erre nagyon nagy szükség van. Aztán az embereknek a nagy nyíltsága meg kedvessége, ahogy magukról beszéltek, vagy az az egyszerűség, hogy nem láttam azt a sok túlkomplikáltságot, amikor az emberek álarcokat hordanak, és próbálják eljátszani a dolgokat. Amikor nagy a nyomorúság, akkor egy idő után ezek az álarcok leesnek, mert nincs már értelme. Megmutatkozik az igazi ember. Vagy a szolidaritás, ahogy ott azt látom, hogy bárkinek bármi baja van, az emberek egymásnak segítenek, tehát nem hagyják magukra egymást, hogy ez a te bajod old meg egyedül, és nem is így élnek, hogy na majd én egyedül megoldom az életemet. Ezt az egymásra utaltságot sokkal inkább átérzik, kénytelenek is sokkal inkább átérezni, de valahol ez jól tesz a közösségnek meg az embernek is.

- *Helyben, mármint Munkácson, és nemcsak helyben, hanem most már Magyarországon is meglehetősen ismertté vált tanárember lett a te férjed, Popovics Béla. Hogy kezdődött ez a szerelem.*

- Úgy kezdődött, hogy vittem egy teherautónyi széket a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség kérésére. Ott találkoztam először a férjemmel, akivel természetesen az elején semmi kapcsolat sem volt, sőt valamiért azt gondoltam, hogy házas, pedig soha nem volt az. Azután később elkezdtünk beszélgetni, voltak újabb találkozások. Az én magyarországi cserkész barátaim kivittek később különböző cserkésztalálkozókra, és egyre többet beszélgettünk. Nehézsége volt az ügynek, hogy elég hamar el kellett dönteni, hogy akarunk-e egymástól valamit, vagy nem akarunk, mert nincs az a hosszú lazázási időszak, amikor beszélgetünk, találkozunk, aztán majd eldöntjük.

- *Több mint 500 kilométer van a két város között.*

- Igen, autópályán 370. Úgyhogy nem volt könnyű döntés. Elég hamar el kellett dönteni azt, hogy ha akarjuk, hogy valami legyen, akkor meg kell szervezni azt, hogy találkozzunk, beszélgessünk. És akkor erre volt is lehetőség, mert Béci elkezdte Magyarországon a doktori iskolát az ELTE-n, ezért ő is elég gyakran jött. Én is igyekeztem úgy szervezni már az utolsó évemet az egyetemen, hogy körülbelül kéthetente ki tudtam menni. Tehát végül is tudtunk sokat beszélgetni. És egy idő után eljutottunk oda, hogy összeházasodunk. Közben pedig már én kimentem Kárpátaljára: a Kárpátaljai Magyar Főiskolára hívtak tanítani angolt, illetve az ottani Máltai Szeretetszolgálatnak Beregszászban próbáltam segíteni. Később egy fél év múlva Majnek Antal püspök atya áthívott magához Munkácsra. Akkor alakult meg a püspökség nem sokkal ezelőtt, és gyakorlatilag nem volt olyan, hogy titkárság, ott mindent a legeslegelejről kellett elkezdni. Kárpátalján korábban sosem volt önálló egyházmegye, és még Karitás sem volt, egyáltalán semmi, tényleg semmi nem volt. Elkezdtünk kezdtünk dolgozni, amit éppen kellett, és így ott ragadtam végül is a feladatban is, meg Béci mellett is.

- *A feladatra még visszatérünk. De mi volt az a közös pont Bécivel, amiről ennyit tudtatok beszélgetni?*

- Emlékszem, hogy Béci az elején azt mondta, hogy ő attól fél, hogy mi lesz, hogyha már nem lesz miről beszélgetnünk egymással, és aztán azóta sem tudjuk abbahagyni ezt a beszélgetést. Nagyon nagy ajándékként éljük meg, hogy rengeteg a közös pontunk, akár az irodalom, akár a magyarság, akár a művészetek, a zene, az istenhitünk, ez egy nagyon fontos közös pont. Úgy érzem, hogy ez alapja a közös életünknek. De tényleg, hála Istennek, eléggé egy irányba gondolkozunk. Ez nagyon jó, mert akkor legalább ezekkel a dolgokkal nem kell megküzdeni. Úgyis van minden házasságban nagyon sok olyan pont, amin kell dolgozni, ahol le kell magamat győzni, ami küzdelmes és nagyon örülök, hogy viszont rengeteg olyan terület van, ahol ez nincs, mert tényleg hasonlóan gondolkozunk akár anyagiokról, akár arról, hogy hány gyerekünk

legyen, vagy a hegyek, ahova ő is nagyon szeret mászni, meg én is. Tehát ez egy ilyen ajándék, hogy sok a közös pont.

- A cserkészélet hogyan került be a te életedbe? Mert az, hogy Béla gyakorlatilag a kárpátaljai cserkészéletnek a szülőatyja, ha úgy vesszük, az számára egy teljesen természetes életforma volt, de itt Magyarországon azért a cserkészet annyira nem volt jelen.

- Hú, nálunk Zugligetben nagyon erős cserkészcsapat volt mindvégig, amíg én nőttem, de ebben én nem voltam benne, amiatt, hogy édesanyám meghalt. Tehát nekem elég sokat kellett otthon segíteni, és így a cserkészet kimaradt az életemből. De aztán később, már egyetemista korom alatt mégiscsak úgy gondoltam, hogy szívesen belépnék, és akkor rögtön öreg cserkészé avasztam, merthogy már 18 éves korom után léptem be. Ezzel együtt nyilván nekem nincs annyira erős cserkész háttér, mint a Bécinek, de azt látom, hogy ez egy fantasztikus mozgalom, olyan közösséget teremt a gyerekeknek, olyan dolgokra veszi rá őket, amikre szerintem maguktól soha nem vállalkoznának. Mesélnek a gyerekek, hogy milyen fantasztikus érzés volt, amikor a sárban, hason csúszva az akadálypályán mentek át, és a sátorban ott fagyoskodtak, és öntötték ki a gumicsizmájukból a vizet, és ezt örömmel mesélik, nem kétségbeesve, és fantasztikus élményként élik meg. Na, hát ezt nem tudom, hogy hogy csinálják, de valahogy nagyon jól.

- Akkor térjünk vissza a munkához, amikor megszervezted ezt a titkárságot, akkor ennél sokkal sokkal többet is tettél.

- Nem akarom mondani, hogy a titkárságot én szerveztem meg. Püspök atya volt az, aki mindent csinált, én csak tettem, amit ő kért. És utána elkezdtek születni a gyerekeim, és 14 évet otthon voltam. Ez nagyon fontos időszak volt az életemben, azt gondolom, hogy a legnagyobb ajándék, amit a gyerekeimnek adhattam, az az, hogy ezt az időt nekik adtam, velük voltam. Akkor nem vállaltam szinte semmit néhány angol órán kívül, hogy mégis ne zöldüljek egészen meg, de alapvetően otthon voltam velük.

- És a gyerekeid négy lány, ezt azért tegyük hozzá, illetve hát akkor még csak három?

- Három volt elég sokáig, most 18-16-14 évesek, utánuk van egy szünet, majd egy hét éves, kislány – nemsokára nyolc lesz, - de a kettőjük között hosszú távra nem mentem vissza dolgozni, legfeljebb otthonról kezdtem el egy-két szolgálatot. Közbejött még valami, amiről úgy érzem, hogy egy fordulópont volt az életemben. Valóban akkor még meg sem született a negyedik gyerek, amikor a püspök atya kiküldött engem egy életvédő konferenciára. Először gondoltam, hogy nem megyek el, mert itt van a három gyerek, és akkor Béci a férjem volt az, aki nagyon biztatott, hogy menjél, én itt leszek a gyerekekkel, menjél nyugodtan. Elmentem és ott voltam egy hétig, és ezt új hívásként éltem meg az életemben. Soha nem gondoltam, hogy ezzel a területtel foglalkozni fogok. Tudtam, hogy fontos, igen, meg hogy nem jó dolog az, hogyha a kisbabák nem születnek meg, de nem gondoltam, hogy ez az én területem lenne. Ami ott nagyon megérintett engem, az az volt, hogy milyen nagy szenvedésen mennek át az abortuszon átesett nők, mennyi pszichés következmény van, mennyi lelki következmény van. Az a fájdalom, amiről sokan beszéltek, az indított aztán arra, hogy itt valamit próbáljunk elkezdni. Amikor hazajöttem, hát még leginkább otthonról, de valóban elkezdtem ezt az életvédő szolgálatot Kárpátalján, aztán néhányan csatlakoztak hozzám. Ezután egészen tudatosan született nekünk is még egy kisbabánk, a Bernadett.

- Egészen tudatosan, merthogy nektek nem javasoltak még egy gyereket, ha jól tudom.

- Valóban így volt, és nagyjából bele is nyugodtam, hogy hát nekünk három gyerek jutott. Azért nagyon kevésnek tűnt így a tíz után, de gondoltam, hogy ez az élet, ezt kell elfogadni. És aztán pont Lourdes-ban volt egy nagyon személyes élmény, hogy ahogy imádkoztam, akkor egyszer a szívemben azt hallottam, azt éreztem, hogy én adok nektek még egy gyereket, hogyha elfogadjátok. És ettől kezdve ez nekem egy olyan dolog volt, hogy ha ez tényleg Isten akarata,

akkor ő biztos, hogy fog rám vigyázni. Azért nem vágtunk rögtön a közepébe. Még fél éven keresztül imádkoztunk a férjemmel, hogy ez ne csak az én saját kitalált indításom legyen, de egyre mélyebb meggyőződésünké váljon, hogy igen, ez tényleg az Isten akarata, és akkor igent mondtunk erre a gyerekre. A legszebb várandósságom volt, a legszebb szülésem volt, egyáltalán semmi gond nem volt. Úgy éreztem, mintha egy ilyen nagy szalaggal átkötött ajándékosmagot kaptam volna és a kisbabázás minden egyes napját úgy éltem meg, hogy micsoda ajándékot kaptam. A nagyobb gyerekeknek is most volt először kistestvérük, mert négy éves sem volt a legnagyobb, amikor a harmadik már megvolt, tehát azt nem tudták megélni, hogy milyen az egy kistestvér. Most pedig megtudták, babáztak, pelenkáztak, ha kellett, élvezték ők is.

- *Elkényeztették?*

- Ó, el, nagyon! Nem volt egyszerű nevelni, mert amikor próbáltam rászólni, akkor rögtön három nővér megszólalt, hogy anya, de hát még olyan kicsi, hagyjuk őt. Aztán persze később mondtátok, hogy hát persze, mert a Bernadetnek mindent szabad. Igyekezünk azért őt is úgy nevelni, hogy tartsa tiszteletben a többiek érdekeit is, de így nem könnyű, hogy három nővére van neki, akik mind-mind őt pátyolgatták sokáig.

- *Csapongunk-csapongunk, de ilyen lelkesedés mellett ez azért őszintén szólva nem nehéz. Térjünk vissza ehhez az életvédelmi mozgalomhoz, amelyből aztán egy civil egyesület is lett, viszont erre jó sokat kellett várni, ahogy így látom az évszámokat. Miért?*

- Ez egy folyamat volt. Nem azzal indultunk, hogy na, hopp, csináljunk itt egy civil szervezetet, hanem egyszerűen, hogy tegyük meg, amit meg tudunk tenni. Egyre több ember csatlakozott ehhez, egyre több olyan ember volt, aki szintén fontosnak tartotta az élet ügyét, és kezdtek kialakulni azok a tevékenységek, amikbe aztán így jobban beleadtuk magunkat, és egy idő után szükségzerű volt, hogy legyen ennek valamilyen formája is. Ekkor csináltuk meg a civil szervezetet. Alapvetően három területe, most már inkább négy területe van ennek a munkának. Az első az az, hogy láttuk: Kárpátalján a nők több mint 90%-a esett át terhesség-megszakításon. Ez többnyire információhiány következménye, meg egyébként elég komoly nyomáskényszernek az eredménye. Azt gondoltuk, hogy ha lehet reklámozni a Coca Colát, akkor miért ne lehetne azt az üzenetet is, hogy itt már egy emberi életről van szó. Teljesen meglepő módon az ottani reklámcégek egészen nyitottak voltak arra, hogy terjesszék az olyan plakátjainkat, ahol látható, mondjuk a méhen belül egy aranyos kisbaba. Ezeket ingyen kitették a szabadon lévő reklámfelületeikre, és rengeteg óriásplakát, meg City Light, született ebből. Komoly eredményünk volt, mert nagyon visszaesett Kárpátalján az abortuszok száma.

- *90 százalék, jól értettem?*

- Igen.

- *Azért itt Magyarországon sem kicsi az abortuszok aránya, de ez a 90% döbbenet. Miért ekkora a különbség?*

- A Szovjetunióban gyakorlatilag az egyetlen családtervező eszköz volt az abortusz nagyon hosszú időn keresztül.

- *Nem világosították fel a lányokat? Nem voltak fogamzásgátló eszközök a boltokban? Vagy én nem is értem ezt.*

- Nem voltak, a Szovjetunióban sokáig nem volt semmi. Egyébként a Szovjetunió volt az első ország a világon, ahol az abortuszt engedélyezték. És ez egy idő után gyakorlatilag egy természetes, úgymond természetes dologgá vált, csak - ahogy nekünk később mondják az asszonyok - a következményeit viszont megsemmisítették rendesen, akármilyen természetes dologként írták ezt le nekik.

- *Miket hallottál az asszonyoktól?*

- Ez a legmeghatározóbb élményem az egész életvédő munka kapcsán, amiket ők maguk elmondtak, hogy ez a fájdalom, amit megélnék, ez az üresség érzés, ez az alacsony önértékelés, a bűntudat, ezek nem múlnak el az idővel. Nem igaz az, hogy az idő ezt a sebet meggyógyítaná, és amikor jöttek hozzánk 30 meg 40 vagy akár 50 évvel a történetek után asszonyok azzal, hogy így nem lehet élni, akkor egyre inkább megértettem, hogy milyen rendkívül fontos feladat ezzel foglalkozni. Nagy együttérzés indult el bennem feléjük. Azt hiszem, hogy nem is lennék képes az ítélkezésre, hallva az ő történeteiket. Mindenkinek megvan a saját egyedi története, de azért sok ezekben a közös. Nagyon ritkán találkozom olyannal, hogy valakinek ez tényleg tudatos és szabad döntése lett volna. Általában vagy a tudatlanság, vagy pedig súlyos nyomás miatt döntöttek az abortusz mellett, és senki sem beszélt arról nekik, hogy ez milyen következményekkel járt. És rengetegszer hallottuk már ezt a mondatot, hogy *ha legalább egy valaki mellettem állt volna, de nem állt mellettem senki*. Vagy azt, hogy *miért nem beszélt erről nekünk senki, miért nem mondta senki, hogy ez ennyire fog utána fájni a lelkemben? Miért nem beszélt arról senki, hogy ez nem fog elmúlni, hogy ennek ilyen következményei lesznek?* És mi szeretnénk ezekről a következményekről megfelelő fórumokon beszélni azért, hogy tudjanak erről az emberek. Mert sokan, sokan élnek úgy a világban, hogy azt gondolják, hogy *mindenki más körülöttem rendben van, egyedül nekem van problémám*, ezért nem mer róla beszélni. Olyan sokan voltak, akik nekünk mondták el először, és azt mondták, hogy senki nem tud róla, senki sem tud arról, hogy én mennyire szenvedek. *Azt gondoltam, hogy mindenki más jól van körülöttem, csak velem van a gond*. Megkönnyebbülés látni nekik azt, hogy mások is járnak ilyen cipőben, hogy nincsenek ezzel a fájdalommal egyedül. De ez a becsapás pont ezért folytatódhat, mert mindenki magában tartja, mindenki úgy gondolja, hogy csak vele van a nehézség, és senki se megy vissza az orvoshoz elmondani, hogy *én tizenhárom éve kínlódom itt magamban, amiatt az esemény miatt*. És így folytatódhat az a tévhit, hogy nincsenek következmények, pedig vannak.

- *Hogy találtak meg egyáltalán titeket?*

- Érdekes módon kezdődött el ez az egész. Én azt gondoltam, hogy én ilyen mélységű dolgokba soha nem akarok belemenni, és próbáltunk embereket, olyan pszichológusokat, lelkészeket keresni, akik ezzel foglalkoztak. Legalább Magyarországon találjunk ilyeneket, de nem találtunk. Akivel találkoztunk, az egy gyásztanácsadó volt, és vele együtt elkezdtünk összerakni egy ilyen gyógyító jellegű hétvégét, akinek ilyen problémája van, az eljöhet. Akkor meghirdettük az első ilyen hétvégét, nagyon frissen találtuk mi is ki, hogy mi legyen ott.

- *No, de hol templomban, hirdetőoszlopokon, vagy mégis hogyan?*

- Igen, templomokban meghirdettük, újsághirdetést is adtunk föl, és jelentkeztek is néhányan. Utána már nem is annyira a hirdetések alapján jöttek az emberek, hanem már egymásnak adták tovább, hogy *figyelj, én itt jobban lettem. Tudom, hogy neked is van ilyen gondod. Gyere el te is*. Beszéltek a saját tapasztalatukról, mert már nem volt nehéz beszélni róla, mert ez a seb ez be tudott gyógyulni bennük, és ettől kezdve már szabadok voltak arra, hogy erről a tapasztalatról akár beszéljenek is, hogyha kell, nyilván nem fűnek fának, de meg tudtak szólítani olyan embereket, akik a környezetükben voltak. Így tulajdonképpen szájról-szájra terjedő úton terjedt ennek a híre, és úgy jönnek a legtöbben a mai napig is, hogy egymást hívják.

- *Hogy néz ki egy ilyen hétvége, hogyan segítetek, hogyan tudtok egyfajta terápiás célt elérni.*

- Ez egy 4 napos hosszú hétvége, ahol először is végigmegy egy elakadt gyászfolyamat. Azt azért tudni kell, hogy akármit is mondanak a nőnek, vagy akármit is mond ő magának, azért fiziológiai szinten, pszichikai szinten mindenképpen érzi, hogy egy kisbabát veszített el. Gyászolnia kellene, de ezt a gyász nem engedheti meg magának. Itt egy tiltott gyászról van szó, nem mehet be úgy másnap a munkahelyére, hogy *én azért sírok, mert tegnap abortuszom volt*.

Ezt el kell nagyon mélyen ásnia. Minden hiányzik, ami egy normál gyásznál van. Nincsen temetés, nincs egy hely a temetőben, ahol elbúcsúzhatna, olyan megfoghatatlan az egész. Ezért ez a gyászfolyamat nagyon gyakran elakad. Ennek megbetegítő hatása van pszichikailag is, sokszor fizikailag is. És ezt a gyászfolyamatot próbáljuk meg végig vinni azzal, hogy merünk odamenni közösen egy nagyon meghitt, nagyon megtartó légkörben, ahol senki nem ítél el senkit, ahol minden résztvevő ugyanabban a cipőben jár, ahol mindenki érzi, hogy itt szeretve van, és ebben a légkörben szabad beszélni arról, ami történt. Szabad odamenni ehhez a fájdalomhoz, és jelen lenni benne, szabad elbúcsúzni attól a kisbabától, akitől nem búcsúzhatsz el. És ez gyógyító. És hozzáteszem még azt, hogy az is megtörténik ez alatt a négy nap alatt, hogy megérzi azt, hogy ő ebben az állapotában is szerethető, elfogadható, hogy akár ez a közösség, aki ott van vele, akár Isten is, abban a pillanatban is szerette őt, és elfogadta őt. Akármit is tett, ő nem attól értékes vagy értéktelen, hogy mit tett, hanem attól, hogy van, és minden ember fontos, és minden emberben megvan az a rész, ami miatt értékes, ami miatt jó, hogy van. Amikor ezt megtapasztalják, az értékességtudatot valamilyen módon visszakapják, akkor megváltozik az életük, mert akkor kiderül, hogy saját magát is elfogadhatja, saját magát is szeretheti. Ez pedig elvezeti oda, hogy akkor a többi emberrel is javul a kapcsolata, mert jobban meg tudja őket érteni. Ugye általában akkor vagyunk rosszban másokkal, ha magunkkal sem vagyunk elég jóban.

- Feltételezem, hogy nem ép lélekkel ép családokat nagyon nehéz megalakítani. Ha segítetek abban, hogy ezek a lelkek meggyógyuljanak, akkor talán a családok is lehetnek épek és megszülethetnek azok a családok, amelyek eddig talán nem születtek meg. Látsz-e ilyen következményt a munkátokban?

- Igen, hála Istennek, bőven. Vannak ilyen visszajelzések, hogy mit tudom én, a felnőtt gyereke a résztvevőnek odajön hozzánk, hogy mit csináltatok az anyámmal? Vagy a házastársi kapcsolatok, amik azért nagyon megszenvedik mindig ezt a történetet, azok helyreállnak, megjavulnak. Volt egy 60 éves nő, aki elmondta, hogy „a férjemmel a mézesheteinket éljük”. Mert képes lett kapcsolódni hozzá, mert felolvadt az a fagyottság a szívében, ami az abortuszok után megfagyott, és akkor ez így fel tudott olvadni, és már tudott kapcsolódni a férjéhez.

- De hát itt ugye nem csak nőkről van szó, hát ezeket a babákat az édesapák is elveszítik. Ők is elmennek hozzátok?

- Sokkal ritkábban. Ez komoly dilemma is volt nekünk, hogy amikor egy házaspár közösen jönne, akkor mit tegyünk? Volt olyan, hogy közösen vett részt a házaspár, de azt látom, hogy sokkal jobban meg tud nyílni a nő akkor, amikor egyedül van, mert már csak amiatt is, hogy tekintettel legyen a férjére, nem mond el minden érzést, hogy mondjuk ő hogy élte meg azt, hogy akkor nem támogatta a férje, pedig szükség van, hogy tudjon erről beszélni. Úgyhogy ez egy megoldatlan rész. Néha egyénileg beszélgetek férfiakkal is, de számukra nincs ilyen közös terápia lehetőség egyelőre.

- De ha jól tudom, te közben képeztél is magad, hogy ne csak egy gyásztanácsadó segítsen, hanem te is tudj szakmailag, kompetens módon segíteni. Elmentél újra egyetemre, ugye?

- Így van. Egy idő után - bármennyire is működtek ezek a hétvégék - azt gondoltuk, hogy egy bölcsész diplomával nem biztos, hogy jó dolog az emberi lelkek mélyén matatni. Elmentünk a SOTE-nak a mentálhigiénés lelkigondozói szakát elvégezni. Többen mentünk, akik ebben a munkában benne vagyunk, és el is végeztük. Tényleg rendkívül jó képzés. Jól tudjuk használni azokat a dolgokat, amiket ott kaptunk. Sok mindenben meg is erősített, hogy igen, ez az út. Olyan eszközöket kaptunk a kezünkbe, amiket azóta is használunk, és ennek kapcsán elindult a szolgálatunknak egy újabb része. Ezt inkább lelki beszélgetésnek mondanám, mint tanácsadásnak, mert nem tanácsokat osztogatunk, inkább csak meghallgatjuk az embereket. Segítünk

nekik felfedezni azt az erőt magukban, amivel saját maguk tudják aztán az életüket megváltoztatni, hogy felfedezzék azt, hogy ők erre képesek.

- *Az a bizonyos egyetemi pár év, az már a négy gyerek mellett volt. Ezt hogyan viselte a család?*

- Nekem nagyon fontos, hogy a férjem ebben mindig támogat, és mellettem van. És olyankor ő tartotta otthon a frontot. Én köszönöm, nagyon jól éreztem magam. Tényleg neki volt, azt hiszem, a neheze. Számomra ez nem volt olyan iszonyatosan megterhelő, fel kellett jönni havonta három napra, illetve nyáron volt mindkét évben egy intenzív hét. Biztos, hogy ezt a férjem nélkül nem tudtam volna így végig csinálni, de ő nagyon támogató volt ebben.

- *Foglalkoztok életvédelemmel, ezek szerint lelki gondozással, na meg a családoknak az összetartását, együtt maradását is ápolgatjátok, ami azért mostanában rájuk is fér. 2015-ben, amikor kitört Kelet-Ukrajnában a háború, akkor interneten elindítottál egy felhívást, amiben segítséget kértél a kárpátaljai családoknak. Mesélj erről az időszakról.*

- Hát ez megint csak kicsit fordulópont jellegű történet volt az életemben. Hirtelen felindulásból elküvetett levelet írtam a régi közösségemnek, a zugligeti plébánia közösségének, akik korábban is így segítettek Kárpátalján. Folyamatosan tartottam velük a kapcsolatot. Amikor 2015 februárjában egyik napról a másikra összeomlott a hrivnya, mert már tartott a háború, és tényleg kilátástalanná vált az élet és a gazdasági helyzet, akkor megírtam nekik, hogy most segítsetek. Ha akartok, akkor most segítsetek. Leírtam, hogy mi a helyzet, és hogyan tudnak segíteni. És ezt a levelet ők tovább küldték, eléggé messzire jutott, tényleg egészen hihetetlen helyekre is. Nekem fogalmam sem volt arról, hogy ez ennyi embert meg fog mozgatni. És elkezdtek jönni a segélyek, nyilván nem csak az én levelem hatására, hanem sok más szervezet is megmozdult, és azt láttuk, hogy rengeteg a segítőkész ember, óriási szükség is van a segítségre, de nincs meg igazából az a kapacitás, hogy ezek rendben jussanak el az emberekhez. A Karitás akkor már azért jó néhány éve működött az egyházmegyében, de nem volt annyira kiépülve, hogy ennek a feladatnak eleget tudjon tenni. Nem akartam ebben a munkában részt venni, gondoltam, hogy intézzék ezt mások, annyira örültem, hogy elvégeztem az egyetemet, itt van előttem a tér és a pálya: a lelki gondozás és az életvédő munka. Ezeket fogom csinálni, majd szépen beosztom, hogy a család és ezek a munkák. De egyszer csak jött ez a dolog, hogy na, ha már ezt megcsináltad, akkor most segíts is ezeknek a segélyeknek a szétosztásában is, és egyre nagyobb volt a nyomás mindenfelől, hogy ebbe nekem be kellett állnom. Egy idő után nagyon nehezen, de igent mondtam erre, kiépítettünk egy rendszert: körzeteket alakítottunk ki, azon belül egyéni felelősöket találtunk. Ma azt lehet mondani, hogy egész Kárpátalján, ahol a katolikus egyház jelen van, ott le tudjuk fedni a területet. Rálátásunk van arra, hogy kinek mire van szüksége. Mert nem akartuk mi kitalálni, hogy mi jó az embereknek, hanem mondják meg ők, hogy mire van szükségük. Felőlük kiindulva legyen válasz erre az ínségre. Látom, hogy sok segélyszervezet dolgozik úgy, hogy ők jobban tudják onnan külföldről, hogy mi a jó a helyi embereknek. Nem, inkább ő felőlük jöjjön az, hogy mi az, amire szükség van.

- *És mi az, amire szükség van?*

- Akkor - igazából ez azóta sem változott sokat - kell, hogy segítsünk a fűtésben, mert rengeteg embernek vágták le a gázvezetékét, vagy nem tudja megvenni a tüzelőfát. Egyharmadára esett vissza a hrivnya értéke. Ez olyan, mintha itt Magyarországon valakinek a mondjuk 150 ezer forintos fizetéséből 100 ezret hirtelen elvettek volna és tessék élni 50 ezer forintból. Egy nyugdíj most átszámítva 13-14 ezer forint. Egy ápolónő, egy óvónő, olyan 25-28 ezer forintos fizetésből él és közben az árszínvonal már majdnem teljesen a magyarországi. Van egy-két dolog, ami picit olcsóbb, van, ami picit drágább, de körülbelül a magyarországi árak vannak, tehát el lehet képzelni, hogy hogy lehet akkor ebből élni. Nagyjából sehogy. Majdnem minden családból valaki külföldön dolgozik, és a hazaküldött fizetésből próbálnak élni. Csak ez meg azzal jár, hogy szétszakadnak a családok, tehát egy rendkívül nehéz helyzet alakult ki.

A fűtés mellett az élelmiszerrel, a gyógyszerekkel is baj van. Rengetegen nem tudják megvenni a szükséges gyógyszereket, vagy például gond felnőtt pelenka, ha valaki idős hozzátartozót ápol, akit pelenkázni kell, a nyugdíja nem elég a pelenkára. Ezt mi magunk is láttuk, mert sokáig ápoltuk a férjem édesapját.

Ez egészen kétségbeesett helyzet, amiben valahogy meg kell szervezni a segítséget. Nagyon megrázt minket, hogy annyi ember megmozdult Magyarországról, olyan nagy szeretethullám indult el Kárpátalja felé, ami valahol visszaadta a reményt az embereknek, hogy igen, nagyon nehéz a helyzet, de vannak, akik gondolnak ránk, akik nem felejtkeznek el rólunk, és mi tartozunk valahová, mert Ukrajnában mindig úgy érezték, hogy sehová se tartoznak. Igazából ez nagyon mély kapcsolat lett, még ha nem is személyes. Megéreztek az emberek, hogy mi tartozunk valahová. Mi fontosak vagyunk a magyarságnak.

A Karitászs megszervezése nagyon szép történet a magam számára is. Kiderült, hogy mire volt jó ez az egész. Egyfelől tényleg arra, hogy nagyon sok ember kapott segítséget, másfelől viszont ez hozzáférést adott az emberekhez azon a téren is, amiről úgy éreztem, hogy az enyém. A karitatív segítség mellett próbáltuk, és lehetőség is nyílt rá, hogy lelki segítséget is tudjuk ezzel párhuzamosan adni. Az egészen világos volt kezdettől fogva, hogy nem csak fizikai ínség van, hanem ott a lelki ínség is, mert annyi feldolgozatlan trauma van, annyi családi probléma, amivel egyedül nem tudnak megküzdeni. És mi nem tudtuk, hogy hogyan tudnánk ezt a segítséget felkínálni. Az emberek sem tudták, hogy hova lehetne ilyen gondokkal jönni. Kárpátalján gyakorlatilag nincsen normális pszichológiai ellátás, magyar nyelven végképp nincs, még ukránul sem. A karitatív munkán, hálózaton keresztül fel tudtuk kínálni a segítségnek a lelki oldalát is. Ezzel nagyon sokan élnek és végül is így teljesedett ki, ami nekem az eredeti célom is volt.

- Traumát említettél, a kelet-ukrajnai háború mennyire érinti a kárpátaljai családokat, és mennyire traumatizálja. Sokan vesztették el hozzátartozójukat, vagy azok, akik hazatértek, milyen állapotban tértek haza?

- A korábbi közhiedelemmel ellenére, - hogy Kárpátalján fizikailag nem érintette a háború, - volt egy idő, vagy két éven keresztül, hogy nem mertek jönni a turistacsoportok Magyarországról, mivel itt háború van. Ez egyáltalán nem volt így, az élet ment tovább, viszont egyfelől a gazdasági következmények nagyon súlyosak voltak, és vannak, másfelől pedig a sorozások, tehát amikor elkezdtek elvinni a férfiakat. A magyarok közül szerintem számukhoz viszonyítva nem kerültek be olyan nagyon sokan a hadseregbe. Voltak persze, akik a frontra kerültek. A nagy többség inkább azt választotta, hogy fogta magát, elpakolt és elment külföldre, Magyarországra. Ebben az esetben az a magyar útlevél, ami a kettős állampolgársággal jár, tényleg életmentő volt nagyon sokak számára. Jól tették, hogy elmentek, csak ez azzal járt, hogy a mai napig sem tudnak visszajönni. Nagyon sokan kint ragadtak, nagyon sok család szakadt szét ezzel. A férfiak egyik pillanatról a másikra tömegével eltűntek Kárpátaljáról. Akik pedig elmentek a frontra, - nyilván nem is csak a magyar családokról beszélek, - rettenetesen komoly sérülésekkel jöttek vissza. Elsősorban pszichés sérülésekre gondolok. Nem tudnak magukkal mit kezdeni itthon. Óriási tömegeket szállítottak volna egyenesen a pszichiátriára egyébként, de akik onnan kikerülnek, vagy esetleg egyenesen hazajönnek, azok sem tudnak rendesen életet élni. Ez hasonló gondolom a vietnami vagy az afganisztáni szindrómához. Borzasztóan rossz állapotban vannak. Az ő segítségük nincsen jól megszervezve, és ezek a családok természetesen érintettek. Nehéz tovább élniük az életet így.

- Hogy tudtok akkor megmaradni még mindig ott Kárpátalján a magyar közösségben. Lehet-e ott boldogan élni az életet, hogyha ennyi sérült ember és ennyi sérülés van körülöttetek és ilyen nélkülözés? Meg lehet-e még ott tartani a közösséget?

- Ez a közösség rengeteg mindent átélt már. Átélték azt, amikor '45 után elvitték az összes 18 és 55 év közötti magyar férfit. Nagyrészüket soha nem tér vissza, de újra és újra talpra tudott állni

ez a közösség. Nagyon nagy életerő van ezekben az emberekben, nagyon nagy megküzdési képesség. Most tényleg nagyon fájdalmas folyamatként éljük azt meg, hogy rengeteg ember megy el, rengeteg család mondja azt, hogy na most már ebből elég volt, nem harcolunk tovább, inkább valahol máshol próbálunk szerencsét, és most már erre lehetőségük is adódik, tehát a határ ilyen szempontból már nem akadály, át tudnak települni. Hogyha Magyarországra jönnek, akkor azzal vigasztaljuk magunkat, hogy legalább mégis a magyarság szempontjából ezek a családok megmaradnak, csak máshol, nem helyben. Ezt a folyamatot éljük. Túl sokat nem tudunk mit kezdeni ezzel, csak azt, hogy akik ott maradnak, azokkal együtt valamit megpróbálunk csinálni. Látom saját életemben is, meg azoknak az embereknek az életében is, akikkel foglalkozom, hogy a boldogság az mindig belső történet. Nagyon kevésbé függ attól az én személyes egyéni boldogságom, hogy milyen környezet vesz tágabb értelemben körül. Persze vannak extrém helyzetek, mint a háború vagy az éhínség, ami egzisztenciális veszélyérzetet hoz létre, de alapvetően a boldogságom azon múlik, hogy én belül rendben vagyok-e és azon, hogy milyen az engem körülvevő szűk környezetem. Magyarán, ha a családommal, a barátaimmal, számomra fontos kapcsolataimmal rendben vagyok, akkor alapvetően boldog az életem, és van örömöm, és van békém. Ám lehetek akármilyen jó helyén a világnak, hogyha ezek a kapcsolatok nem működnek, akkor nem lesz jó az életem. Lehet élni most is Kárpátalján. Persze rengeteg nehézséggel kell megküzdeni. Katasztrófális az egészségügyi ellátás, nem jó az oktatás, vagy az anyagiak nagyon nyomasztóak tudnak lenni sok ember számára. Ezekkel tényleg meg kell küzdeni, de önmagában nem a küzdelem a baj. Azt nem lehet megspórolni. Az a baj, hogyha ez a küzdelem nem vezet sehová. Az a baj, hogyha ebben nincs meg a megtartó erő. Mi abban próbálunk az emberekkel együtt lenni, hogy meglegyen bennük ez a megtartó erő, hogy ők egymás számára is ilyen megtartó erővé tudjanak válni. És hogyha ez megvan, akkor azt látom, hogy vannak ott is bőven boldog emberek, vannak jól működő családok. Az embereknek elérhető az életük, még ha ez más módon történik is, mint a gazdagabb országokban. Valahol mégis talán egy nagyobb perspektívát jelent, mint az, amikor egyedül az én kis individuális egyéni életemet próbálom mindenáron sikerre vinni, és aztán - ahogy valaki mondta, - „igen, jól vagyok, csak minek”.

- Ide Magyarországra az utóbbi időben olyan hírek érkeznek Kárpátaljáról, amelyek azért, ha nem látjuk a teljes képet, ijesztően hangzanak. Ha csak az ukrán oktatási törvény módosítására gondolok, ha a nacionalista megmozdulásokra gondolok, amik az utóbbi időben Beregszászon és Ungváron is voltak. Ez ti ott bent hogyan élitek meg.

- Nem mondom, hogy ezek nem ijesztőek, tehát biztos, hogy van egyfajta fenyegetettség. A hétköznapiakban azért mégiscsak azt éljük meg, hogy Kárpátalján igazából nem voltak soha nemzetiségi ellentétek, tehát jóban vagyunk a különböző nemzetiségek, a ruszinok, az ukránok, az ott élő oroszok. Sok-sok nemzetiség él Kárpátalján, és soha nem voltak igazából ellentétek, ezek a nacionalista megmozdulások is kívülről szerveződnek, a hágón túlról, Lemberg környékéről vagy Belső-Ukrajnából. És nyilván azért is van így, - ahogy minden gazdaságilag gyengélkedő hatalomnak az érdekében szokott állni, - hogy másra terelődjön a figyelem. Ez most egy remek kártya, amit ki lehet játszani, hogy beszéljünk erről, hogy miért nem akarnak a magyarok ukránul megtanulni, ami egyébként nem igaz. Tehát erről jól lehet beszélni, és nyilván a sok gazdasági problémával párhuzamosan, meg ott vannak a háborúból hazajötték problémái. A nacionalista csoportok vagy a félkatonai szervezetek, ezek mozgolódnak. Igen, félelmetes volt az a látvány, ahogy végig mentek Beregszász utcáin, füstgránátokat, hanggránátokat robbantgattak, de ezek nem helyi dolgok. Helyben nem látunk ilyet. Az, hogy a szomszédokkal jóban vagyok, az, hogy a más nemzetiségű családokkal ugyanúgy tudok találkozni, beszélgetni, és ezzel mindenki így van, ez azért mégiscsak megnyugtató. Nem tudták helyben – egyelőre - egymás ellen fordítani az embereket. Vannak erre kísérletek, és van bennem félelem, hogy ez egy idő után sikeressé is válhat. Nagyon csúnya tévéműsorokat vetítenek le arról, hogy a

szeparatista magyarok, hogy akarják Ukrajna egységét felbontani, és hogyha elég sokat mondják ezeket, ha elég sokszor állítják be ilyen fényben a magyarságot, akkor azért félek attól, hogy előbb-utóbb ki lehet alakítani az ellentétet, de ezt egyelőre még mindig csak mesterséges ellentétnek érzem. Helyben béke van a nemzetiségek között. Az oktatási törvény, ha életbe lép, - de azért ez még 2-3 év, mire ebből valami lehet, - az tényleg rendkívül súlyos következményekkel járhat. Nagyon bízom abban, hogy akár európai részről, hiszen itt nem csak a magyarokról van szó, hanem románokról, lengyelekről, tehát uniós részről is lesz olyan nyomás, hogy ezt talán módosítsák úgy, hogy mondjuk az Európai Unió nyelveit ne érintse, hiszen ez az egész törvény bevallottan az oroszok ellen van. Nem tudom, őszintén szólva, hogy ott hogyan fogják végrehajtani. Egész Kelet-Ukrajnában megy majd az oroszul beszélő rendőr az iskolákba, hogy az oroszul beszélő tanár az orosz gyerekeknek beszéljen ukránul? Nem tudom elképzelni, hogy mit fognak ezzel kezdeni. Mindenesetre itt ez minket jobban érint, mert kiszolgáltatottabbak vagyunk, mint egy több milliós orosz tömb ott Kelet-Ukrajnában.

- *A lányaid maradnak Kárpátalján, vagy mi lesz a sorsuk?*

- Mindig azt mondtuk attól kezdve, hogy megszülettek, hogy az az én döntésem volt, hogy idejöttem. Ők fél lábbal magyarországiak, fél lábbal kárpátaljaiak, és az ő saját döntésük lesz majd, hogy hol akarnak maradni. Gondolom, hogy ebben meghatározó lesz az, hogy hol talál-
nak párt. Nem tudom megjósolni. Azért az, hogy ők magyar felsőoktatási intézményekben fog-
nak feltehetően továbbtanulni, az lehet, hogy meghatározó lesz. El tudom képzelni, hogy itt
maradnak. Mi semelyik irányba nem fogjuk őket kényszeríteni, ez az ő szabad döntésük lesz.

*

Az igazi érték nem mindig csillog. Van, hogy kopott külső mögé bújik, van, hogy a nyomor mögé rejtőzik. Amióta Popovicsné Palojtay Mártát megismertem, azóta vágyakozom, hogy láthassam és láttathassam a világát az ő szemével. Bízom benne, hogy sikerült megmutatni a szerethető Kárpátalját és egy rendkívüli asszonyt, aki Isten vezetésével bármihez nyúl, azzal hasznossá lesz.

A Karc FM Karcolat sorozatában 2017. november 28-án elhangzott beszélgetés szerkesztett változata.

Galán Angéla és Záborszki Ákos: Szomszédaink, a magyarok. Simon-Palov Judit interjú

SPJ.:- Trianon. Az országcsonkolás 100. évfordulóján változatosan, de a magyarok számára jobbra fájdalommal megközelített téma. A kárpátjai Aknaszlatina kisiskolájában gyerekek azonban a sejtjeikben hordozzák Trianont és annak minden emberi következményét. Galán Angéla (GA) riporter és Záborszki Ákos (ZA) rendező látogatták meg őket, hogy rajtuk és számos sorstársukon keresztül megmutassák nekünk, a maradék Magyarországon maradtaknak, miképpen élnek, hogyan gondolkodnak és hogyan alkalmazkodnak új szomszédaikhoz.

Szomszédaink a magyarok. - A szerzőpáros a mai Karcolat vendége.

SPJ.:- Galán Angélával és Záborszki Ákossal akkor találkoztam először, amikor a Charta XXI. megbékélési mozgalom egyik Jean Monnet estjén megajándékozta a mozgalom vezetője őket egy Jean Monnet emlékéremmel, amit azért szoktak adni, mert az illető, aki kapja, az nagyon sokat tesz a közép-európai népek megbékéléséért. Ezek voltak ti. Méghozzá azzal a filmsorozattal, amit több részletben, egyszer 2013-ban, egyszer 2019-ben mutattatok be, és amelynek a címe Szomszédaink a magyarok, és méltatlanul kevesen ismerik. Ezen a 2019-es bemutatón azt éreztem, hogy ez az a film, amit tényleg mindenkinek meg kéne nézni, mert egy kicsit többet megérténék abból, hogy mit jelent magyarnak lenni. És akkor induljunk el innen! Számotokra mit jelent magyarnak lenni? Ez esetekben különlegesen érdekes kérdés, majd remélem, hamar kiderül, hogy miért.

GA.:- Hú, hát ez nehéz kérdés, mert erre nem készültem. Mit jelent? Annyi mindent, hogy nem tudnám így tételesen felsorolni. De alapvetően azt gondolom, hogy akkor tudjuk elmondani azt, hogy valakik vagyunk, vagy valahová tartozunk, amikor felvállaljuk. Közösséget vállalunk annak az adott nemzetnek, kulturális körnek összes gondjával, bajával, jó és rossz dolgával, feladataival. Amikor úgy érezzük, hogy dolgunk van azzal a közösséggel. Én mindig így éreztem már akkor is, amikor még nem Magyarországon éltem, hanem Szlovákiában, hogy nagyon mélyen tudok kapcsolódni a magyarsághoz, és úgy érzem, hogy dolgom van azzal, hogy én történetesen magyarnak születtem. Tehát feladatot jelent a számomra, felelősségvállalást, erős vágyat arra, hogy megértem, hogy mi módon fonódik össze a sorsunk az összes többi Kárpát-medencei néppel is, hogy megértem őket, megértem azt, hogy mit jelent az, hogy kicsit magányosan, de közben meg örök szomszédságban kell, hogy együtt éljünk az itteni népekkel. Szóval nagyon sok mindent jelent, elsősorban azt, hogy közöm van ahhoz a kultúrához, amibe beleszülettem.

SPJ.:- Ákos?

ZÁ.:- Én számomra, mert én zentai születésű vagyok, vajdasági, magyarnak lenni valahogy mindig olyan érzés, hogy más vagyok, mint a többség. Mert valahogy itt vagyunk egyedül bezárva Európa közepén több mint ezer éve, és senkivel sem tudjuk megtalálni a rokonságunkat. Egy picit mások vagyunk, mint a többiek. Közösséget vállalni a többi magyarral nagyon fontos. A magyarságot, mint olyat úgy megélni, hogy az a mindennapokban is fontos szempont, az különleges élmény. Azt gondolom, hogy mindenki számára jó lenne, ha eljönne ez a pillanat, amikor megérzi ezt az élményt, mert ez fontos és jó élmény szerintem.

SPJ.:- Ebből a néhány mondatból már kiderült, hogy Angi a Felvidékről származik, de már csak félve merem használni ezt a szót, és aztán majd kiderül az is, hogy miért. Ákos pedig a Délvidékről, és ezt sem nagyon szoktuk így mondani, inkább a Vajdaságból. Ti hogyan kaptatok össze

ennek a projektnek az elvégzésére. Azért két határainkon túlról származó Magyarországra érkezett magyar a magyar kisebbségéről akar valamit üzeni, ez egy kicsit sorsszerűnek tűnik.

ZÁ.: - Az úgy volt, hogy 2011-ben volt egy casting. Az Angi jelenetének én voltam a rendezője, és akkor sokan megmérettették magukat ezen a castingon, és a producerrel együtt úgy döntötünk akkor, hogy a legmegfelelőbb a szerepre Galan Angi lesz. Nemcsak azért, mert a szakmai rátermettsége ezt predesztinálja, hanem azért is, mert nagyon közvetlen tud lenni az emberekkel a maga módján. És ez nagyon-nagyon kellett akkor abba a műsorba. Az az érdekes, hogy nem is tudtuk egymásról. Fogalmunk sem volt, hogy mind a ketten határon túliak vagyunk.

GA.: - Nem, szerintem tudtuk, csak nem beszéltünk róla.

ZÁ.: - Lehet. Az elején elmondta a producer, hogy ti majd biztos meg fogjátok érteni egymást. Mind a ketten határon túli magyarok vagytok. Soha többet nem beszéltünk erről a következő hónapokban. Valahogy kerültük ezt a témát.

GA.: - Azért túl személyes volt mind a kettőnknek. Vagy nem tudom, a többiek előtt nem akartunk erről beszélni?

ZÁ.: - Igen, hogy nem tudtuk ezt hova tenni. 2013-ban láttam Anginak a vizsgafilmjét, és azt gondoltam, hogy mivel kaptam egy felkérést, volt egy közös ötletünk a Kárpátaljáról, hogy mi lenne, ha a határon túli magyarságot úgy közelítenénk meg, ahogy eddig még nem tették. Megtalálni azokat a közös pontokat a többségi nép és a kisebbség között, amelyek eddig még nem nagyon hangoztattak. Akkor jutott eszembe, hogy mi lenne, ha ez nem egy nagyon tudományos, nagyon szakértői, tényfeltáró, nagy emberek beszélnek történet lenne, hanem egy nagyon emberközeli dolog, amihez viszont nélkülözhetetlen egy olyan riporter, aki kihozza az alanyokból azt, amit mi szeretnénk igazából látni, meg hallani ebben a filmben. Akkor jutott eszembe, hogy itt van mellettem az az ember, aki erre képes. Az Angi, mert meg tudja nyitni az embereket, és olyan módon, hogy nehéz annak ellenállni, és elkezdenek beszélni az emberek. Nekünk pontosan arra volt szükségünk, hogy emberközeli tudjuk tenni azt a dolgot, ami általában politikai vetületű. Szerettük volna megmutatni emberi szemszögből is, hogy mit jelent ma határon túli magyarnak lenni Felvidéken, Erdélyben, Kárpátalján, Vajdaságban, hogy hogyan élnek meg az ottani emberek, akik kisebbségben vannak azt, hogy ők kisebbségiként kell, hogy éljenek ezen a területen, illetve mit gondolnak róluk a többségi nemzet tagjai, hogy milyen a viszonyuk. Szerettük volna ezt olyan módon emberközelivé tenni, hogy elmegyünk vegyes házasságokba is és megmutatjuk, hogy ott hogyan tudnak egymással együtt élni a felek. És ezáltal megmutatjuk azt, hogy az adott néppel a mi szomszédi viszonyunk milyen.

SPJ.: - *Azt mondjátok, hogy talán azért nem volt téma köztetek a származásotok, meg a határon túli létetek, mert kicsit belső magánügynek tekintettétek ezt. Mégis, hogy mertél például ebbe így beleállni, hogy ez a magánügy gyakorlatilag nem csak kettőtök közé, meg egy kis közösségbe, hanem szerencsés esetben ország-világ elé kikerül.*

GA.: - Szerintem az volt, hogy mind a kettőnkénél nagyon fontos volt ez a téma, mert ez egy egzisztenciális élmény. Viszont a szakmai történet nem választható külön itt a mi saját személyes fejlődéstörténetünktől. Ákos nagyon sokáig nem foglalkozott azzal, hogy ő határon túli magyar vagy nem olyan értelemben foglalkozott, nem kereste ezt a témát.

ZÁ.: - Én nem hogy nem kerestem, hanem voltak pozitív és negatív élményeim az átkerülésem kapcsán. Gimnáziumba Szegedre jártam, és azért nem könnyű ez az országváltás, akárhogy nézzük. Egy picit kulturális váltás is van ebben, amikor beskatulyázzák az embert, hogy ő akkor jugó... Nem tudom, nem szerettem különösebben erre így rájátszani, hogy én határon túli vagyok. Van, akinek ez megy, nekem nem ment, és szerettem volna inkább nem annyira különbözni a többiektől az iskolában, és hát ezért nem is erőltettem ezt a témát, lehet, hogy később is visszaköszön.

GA.: - Teljesen egyetértek Ákossal. Én is úgy láttam, hogy azt tapasztaltam, hogy az emberek fejében rögtön megjelenik valamifajta sztereotípiá, felhő, hogyha elhangzik az, hogy én határon túli magyar vagyok, akár az, hogy gondolnak valamit az én politikai beállítottságomról, az én nézeteimről is úgy éreztem, de ez nyilván a fiatalokból is fakad, hiszen 18 évesen kerültem Magyarországra. Úgy éreztem, hogy én azt akarom, hogy önmagamért fogadjanak el, ne pedig azért, mert valakiben ez nagy rokonszenvet kelt, hogy én határon túli magyar vagyok, hiszen akkor te jobb magyar vagy, mint mi. Valakiben esetleg meg pont tartózkodást, mert ő egy olyan politikai eszmerendszer része, ahol a határon túli magyarság nem annyira közeli, vagy nem annyira fontos. Ez a része zavart. Sokáig nem akartam ezzel szinte tudatosan törődni. A Márton Áron Szakkollégiumba kellett járjak ösztöndíjasként, de csak a kötelező tanegységekre mentem oda, nem buliztam együtt határon túli magyarokkal. Nem azért, mert nem kedveltem őket, de valahogy más kútjaim voltak. És a szlovák-magyarok, ami a Színház- és Filmművészeti Egyetemen a diplomafilmbe volt, az kanyarított engem egy elég erős fordulattal vissza a témához. Amikor Ákost megismertem, akkor ez nekem már fontos témám volt. Amikor találkoztunk, sokáig szemérmesen kerülgettük ezt a forró kását, de aztán sok-sok hónap közös munka után belevágtunk. Amikor Ákost megtaláltam ezzel a lehetőséggel, akkor már tudtuk, hogy jól tudunk együtt dolgozni. Megkérdezte, hogy mit szólnék hozzá, és én mondtam, hogy hát persze...

ZÁ.: - Azt gondolom, hogy ez egyben egy identitáskeresés is volt a részünkről. Önmagunkat is szeretnénk volna valahogy tisztába tenni a saját egzisztenciális gyermekkori élményünkkel kapcsolatban is, meg hogy mit is jelent tulajdonképpen számunkra magyarnak lenni, és határon túli magyarnak lenni adott esetben. Anginak visszamenni a Felvidékre, nekem visszamenni a Vajdaságba, ez mindig egy nehéz kérdés. Nehéz erről beszélni. Emlékszem rá, hogy bementünk a csarnokba Zentán, ami a piaccal szemben egy nagyobb élelmiszerüzlet. Még azt hiszem, hogy nem is forgattunk, csak így felderítettük a terepet, és Angi vásárolt valamilyen ennivalót, és az eladóval magyarul beszélgettek, azt hiszem, hogy Zoricának hívták, vagy valamilyen szerb neve volt, és ki volt téve egy kis névjegytábla, és amikor azt mondta, hogy nahát maga szerb, és ilyen jól beszél magyarul? És nekem ez ilyen mellbe vágott, hogy Úristen, hát erről nem beszélünk. Erről nem beszélünk, ezt nem. Tudod, és így néztem rá, hogy Úristen, ezt hogy képzeled, miközben tényleg ezért mentünk oda, hogy ezekről a dolgokról beszéljünk, de nem a kamera mögött. Érdekes volt számomra szembesülni ezzel, hogy milyen nehéz nekem is beszélni ezekről a témákról.

GA.: - Egyébként azóta se értem, hogyha egy szerb nevű nő megszólal magyarul, az miért fura megkérdezni, hogy honnan tudod?

ZÁ.: - Nem tudom. Különbségek vannak nálad. Én végig éltem gyerekként a balkáni háborút, és ott ugye az egy nemzeti alapú konfliktus volt. És talán ez is egy ilyen hátráltató, vagy egy olyan tényező, hogy hú, erről nem beszélünk, mert hát ugye a Pista is a filmbe azt mondta, hát erről ne beszéljünk, szólt, hogy lógni fogunk. Nekem ezek a pontok kényesebbek.

GA.: - Túl kellett lépni a saját problémáinkon.

ZÁ.: - Igen, igen, igen. És teljesen más volt szembesülni ugyanezekkel a témákkal a Felvidéken, ahol mindenki sokkal nagyobb szájú volt. Hozzám képest a felvidéki magyarok, vagy a vajdasági magyarokhoz képest, a felvidéki vagy az erdélyi magyarok, lehet, hogy a számuknál fogva is. Valahogy másképp állnak ehhez a kérdéskörhöz, jobban, karakánabban állnak bele bizonyos vitákba, és más a helyzet szerintem a Vajdaságban, ahol viszont a háború után sokkal kényesebb ez a kérdés.

SPJ.: - Nagyon érdekes. Tegnap nekiültem és egy ültő helyemben megnéztem az összes filmet. Egy-egy film kicsit több, mint háromnegyed óra. Mégsem unatkoztam egy percig sem. Azon a szemüvegen keresztül néztem most meg mindent újra, hogy tudtam, hogy te Andi a Felvidékről származol, tudtam, hogy te Ákos a Vajdaságból származol, és gyakorlatilag mindketten

vendégek voltak Erdélyben, illetve Kárpátalján. És vajon mit tesz hozzá, mit alakít át ez a fajta különböző nézőpont a filmekben? Én is éreztem egyébként, hogy a felvidéki része ennek a sorozatnak talán a legfelszabadultabb mind közül. Ennek vajon mi lehet az oka?

GA.: - Nyilvánvalóan az, hogy én ott éreztem magam a legjobban otthon, hogyha ez számít. Ákosban nagyon sok elfojtás van, ahogy már mondta a háborús múltja miatt, tehát hiába volt ő otthon Vajdaságban, óvatosabban mozgott, mint én Szlovákiában.

ZÁ.: - Bocsánat, hogy így közbevágok, nemcsak én mozogtam ott kevésbé szabadon, hanem az emberek is sokkal kevésbé nyíltak meg. Nagyon sokan azt mondták nekünk valójában igen, majd nyilatkozunk, igen, majd erről beszélünk, de ott annyira nem volt jellemző a témáról való őszinte és nyílt beszélgetés, hogy nagyon sokan le is mondták. Nagyon sok interjúalanyunk azt mondta, hogy erről nem beszél, illetve nem sikerült őszintén megszólaltatni őket.

SPJ.: - *Mi ez a nagy szabadság a felvidékiekben? (Bocs, mindig rossz szót használok) tehát a Szlovákiában élő magyarokban? A témának a szabadsága mitől ennyivel nagyobb?*

GA.: - Nem használt egyébként rossz szót, mert engem nem zavar. Bizonyos szlovákokat zavar, ha kerülöm, velük akarok nagyon P. C. vagy empatikus lenni. Szlovákia volt az a rész, amivel kezdtük a forgatást, nagyon nagy lendülettel és lelkesedéssel. Szlovákiában volt a legnagyobb a helyismeretem. Alapvetően egy vegyes családból származom olyan értelemben, hogy nekem mind a két szülőm magyar, meg egyáltalán magyar az identitásom, de a testvéreim félig szlovákok, tehát a szlovákság is benne van a legszűkebb családukban. Apukámnak volt egy előző házassága egy szlovák nővel, és így a nővéreim szlovák anyanyelvűek. Heten vagyunk testvérek, úgyhogy egy picit komplex a család. De most nem fogok belemenni ebbe. Édesapám egy igazán nagyon nagy formátumú ember volt, és több családot alapított. Szóval az első család félig szlovák, és a mi családukban nagyon benne voltak ezek a szlovák-magyar eltérő társadalmi narratívák és történelmi mítoszok és legendák, hogy mit gondolnak a szlovákok és mit gondolnak a magyarok. Én ebben nőtem fel, hogy tulajdonképpen már a 19. században - akkor volt a nagy nemzeti ébredés, - akkor is teljesen egymás rovására érvényesült a szlovák, az akkori értelmiségi elit, meg Petőfiék és a '48-as generáció. Sokat hallottam erről már gyerekként is és nagy kedvvel és lendülettel vettem bele magam abba, hogy megmutassam, hogy mit gondolnak erről a szlovákok. Nem kell minden ponton, és nyilván nem is lehet közös igazságot találni, mert nekik egészen mást jelent nagyon sok minden, mint nekünk. Trianon a legnagyobb példája ennek, hiszen nekik Trianon tulajdonképpen nemzeti felszabadulás és önállósodás. Tehát, hogy nem ez a cél, hanem az a cél, hogy ismerjük egymás nézőpontjait, és akkor talán tudunk valamilyen szinten közeledni. Ez volt nekem a legfontosabb a *Szomszédaink, a magyarok Szlovákia* részében, hogy egy picit közelebb hozzam azokat a dolgokat a magyar nézőkhöz is, ami mondjuk a szlovákok körében a mindennapos közbeszéd része. Például az 1000 éves magyar elnyomás, mint sokakban élő toposz, náluk ez sokkal inkább elfogadott, tényként kezelt dolog, mint mondjuk Magyarországon.

SPJ.: - *Amikor a vajdasági részt néztem, kicsit megpróbáltam elképzelni azt, hogy milyen lehetett te ott gyerekként, és milyen érzés lehetett oda felnőtt emberként visszamenni úgy, hogy egy egészen más országba érkeztél vissza, mint ahonnan eljöttél. És ennek az egész filmnek - számomra legalábbis - volt egy olyan hangulata, hogy egy nagyon nagy élő seb az, ami még ott mindig megvan a Szerbiában élő emberekben, ami gyakorlatilag benne van a mindennapjaikban. Ezt te is így élted meg?*

ZÁ.: - Igen. Jugoszlávia egy soknemzetiségű, egy multinacionális, testvéri, baráti közösség volt. És ehhez képest, ami a 90-es években történt, az a megcsúfolása volt ennek. Ez nagyon szomorú dolog, és azt gondolom, hogy nagyon sokan Vajdaságban és Jugoszláviában is mind a két oldalról - mind a kettőt mondtam pedig sok oldalról - úgy emlékeznek vissza, hogy milyen szép is volt az az időszak. És tényleg szép időszak volt. Azt kell, hogy mondjam, hogy nekünk

volt farmerünk és Coca-Colánk is. Adidas és Puma Cipőnk, amit sokan irigyeltek szerintem a szocialista blokkban, itt a környező országokban. Valahogy egy ilyen nagyon szép gyerekkorom volt ilyen szempontból. A Vajdaság egyébként is egy ilyen harminc akárhány nemzetiséget magában foglaló terület, és hogy soha nem volt probléma az, hogy az egyik ilyen, a másik az pedig olyan nemzetiségű. Nem foglalkozott ezzel senki. Egészen addig, amíg ki nem tört a délszláv háború, és akkor ennek egy nagyon csúnya vége lett, és szerintem mindenkiben elég nagy törést okozott ez a dolog. Az emberekben, ahogy el is hangzik a filmben, hogy jaj, csak ne szóljunk, mert akkor nem lesz semmi baj. A vajdasági magyarokban ez a fajta vélekedés valahogy mind a mai napig nagyon jellemző. Nem beszélünk róla, ne szólj szám, nem fáj fejem. Nincsenek ilyen felvállalt etnikai konfliktusok. Nem nagyon szeretnek erről beszélni az emberek, még akkor is, ha gyakran a betelepítések folytán odakerült déli koszovói vagy boszniai szerbek, Krajínából érkező szerbek pontosan azért, mert nem tudják, hogy itten milyen sok nemzetiség, akik ezt nem értik. A tudatlanság miatt olykor verekedésbe torkollanak ezek a dolgok. De egyik részről sem szorgalmazza azt, hogy ezeket etnikai alapúvá tegyék. Még akkor is, ha azok voltak, - nem tudom, érthető-e, amit mondok, - nem szeretik ezt hangoztatni.

SPJ.: - *Ha a másik két magyarlakta térséget nézzük, Erdélyt és Kárpátalját, nektek személy szerint melyik volt a leginkább ismerős érzés, amikor odamentetek?*

ZÁ.: - Én nagyon szeretem Erdélyt és nagyon-nagyon jó volt megismerni, már amennyire meg tudtuk ismerni, ezalatt a néhány hét alatt vagy hónap alatt, amíg ott forgattunk és nagyon-nagyon szép tájakon jártunk, de kulturális szempontból nézve - lehet, hogy a háború folytán, vagy a szegénység folytán, vagy a szláv nyelv kapcsán - nekem Kárpátalja volt az, amikor átmentem, mondom Úristen, ez olyan, mint a Vajdaság, picit lepukkantam, már bocsánat, amikor átmentünk. De mondom, pont ugyanolyan érzésem volt. Az emberek, a mentalitás, a közlekedés, a vendégszeretet viselkedése. Egy csomó dologban úgy éreztem, hogy sokkal jobban megtalálom a hangot az ottani magyarsággal, mint mondjuk a többi részen.

SPJ.: - *Angéla, nálad?*

GA.: - Nekem ilyen értelemben nem volt ez az érzésem. Nekem semmi nem volt olyan, mint Szlovákia, mert nyilvánvalóan azért Szlovákia nagyobb jólétben él most már egy jó ideje, mint akár Kárpátalja, akár Szerbia, tehát ilyen értelemben az én gyerekkoromra nem emlékeztettek ezek a helyek. Viszont én is nagyon-nagyon szerettem Kárpátalján és nagyon a szívembe zártam a kárpátaljai magyarokat. Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy a többi régióban nem találtam szívemnek nagyon kedves embereket. Nyilván a Kárpátalja legfrissebb élmény, a többi film pár évvel ezelőtt készült, a Kárpátalját nemrég forgattuk, de nekem megható volt látni azt a fajta találékony, élelmes, a jég hátán is megélő, a küzdelmet nem tragédiaként, hanem teljes alapvetésként elfogadó mentalitást, ami a kárpátaljai magyarokat jellemezte. Azzal együtt, hogy nagyon sokan a munka és az anyagi korlátok miatt elhagyják a régiót, és nemcsak Magyarországra, hanem Nyugat-Európa egyéb helyeire is. Tehát ezzel együtt, akik ott maradtak, vagy akik ott élnek, azok tényleg nagyon-nagyon sok erőt adtak. Ugye budapesti nézőpontból nézve, mi nagyon sok minden miatt nyafogunk, de ha mondjuk olyan gondjaink lennének, mint a kárpátaljai magyarok egy részének, akkor nem tudom, milyen lenne a hangulat Budapesten, mert tényleg, tehát a mélyszegénység mélyszegénysége az, amit egy csomóan megélnék, de nem éreztük ezt, mert mindenki gazdálkodik, van főlíásátra, állatokat nevel, tehát mindenhol terített asztal és bőséges vendéglátás volt, miközben tényleg nagyon kevés pénzt keresnek. A háború iszonyatos komoly gazdasági válságot hozott magával, amiből most kezdenek kilábalni. Nyilvánvalóan ebben állami segítséget is kapnak, mármint a magyar állam segíti őket. De ezzel együtt azért ott kemény a helyzet, de ezt nem éreztük a hangulatban. Életvidámak voltak, kedvesek voltak, nyitottak voltak. Ugyanezt elmondhatom egyébként Szerbiáról is, vagy hát Vajdaságról is, ahol tényleg olyan a vendégszeretet. Tényleg ez a bizonyos trakta, ahogy az Árkos szokta mondani, hogy ez a szeretetnyelv, tehát amíg nem fordulsz le a székről, addig

tulajdonképpen nem is nyugodott meg a házigazda meg a háziasszony. Ott is volt egyfajta nagyon erős befogadás. Erdély pedig azért volt számomra különleges, mert azt a régiót éreztem a legösszetettebbnek, olyan értelemben, hogy a legnagyobb különbségek voltak, tehát egész más Székelyföld, Erdély egésze, Partium, bukaresti magyarok, szóval ezek akkora különbségek tényleg, és a táj, meg Úristen, olyan táj, nem is tudom, hogy van-e máshol. Mondjuk a Tátra is nagyon szép, hogy egy kicsit haza beszéljek, de tényleg nagyon vadregényes. És az emberek is olyanok, mint a táj egy kicsit, van egy olyan tartásuk, ami egészen más, mint a magyarországi magyarok tartása.

SPJ.: - Bármennyire is erős a nemzetpolitikai edukáció most az elmúlt időszakban, én még mindig azt gondolom, hogy nagyon keveset tudunk a határainkon túl élő magyarok életéről, meg magukról a határainkon túl élő magyarokról, a többségi társadalommal való viszonyaikról. Nagyon sok sztereotípiát él bennünk. számomra például azért volt nagyon érdekes ez a filmsozrozat, mert javítsatok ki, ha én rosszul látom, de nekem például most vált nyilvánvalóvá, és meg mertem volna esküdni, hogy a Vajdaságot és Kárpátalját párhuzamba fogod hozni, hogy ez az a két térség, ez a két Európai Unió kívüli ország, ahol bármennyire is mostohák a körülmények, nem akkora probléma magyarnak lenni, mint a másik két régióban, mert itt tudnak a népek, a nemzetiségek a világ legtermészetesebb módján együtt élni. Rosszul érzem én ezt?

ZÁ.: - Szerintem jól érzed, egyrészt azért, mert mind a két régióban nagyon-nagyon multinacionális a közösség. Kárpátalján is nagyon sokfajta nép él együtt és a Vajdaságban is és ez teljesen természetes dolog, hogy a magyar szerbül szól a szerbhez, és a szerb pedig magyarul szól vissza, mert megtanulták egymás nyelvét, megtanultak együtt élni az adott időszak alatt és ez a közelmúltig így volt. Nem tudom, hogy mennyire változott ez mostanában, mert nem élek már otthon, de azt gondolom, hogy ez egy több évszázados együttélés következménye. Amellett, hogy sajnos a gazdasági körülmények is terhelik ezeket a helyszíneket és az emberek egymásra vannak szorulva, tehát nem tudnak egy külső állami vagy politikai segítségre számítani vagy támaszkodni, hanem egymásra kell, hogy számítsanak. A Vajdaságban annak idején, amikor háború volt, egyértelmű volt, hogy egymást segíteni fogják az emberek. Az egyiknek volt paprikája, a másiknak karfiol, a harmadik megszerelte az autóját, ebben fizette ki, tehát nem volt gond a pénz. Az sem volt gond, hogyha valaki a szavát adta, akkor az úgy volt. Lehet, hogy ez is az, ami ezeken - úgymond, ahogy te is fogalmaztál - Európai Unió kívüli régióknál jellemző, hogy az egymásra utaltság mind a két helyen, nagyon-nagyon jelen van.

SPJ.: - De mondják is, hogy háborúk után, meg háborúkban az emberek nagyon összezárnak. Amikor nagy a baj, vagy akár egzisztenciális létet fenyegető kérdések vannak, vagy nagyon nagy a szegénység, akkor egy csomó segítőkészség, meg összekapaszkodás feltör az emberekből, ami aztán utána visszaáll egy normál szintre.

ZÁ.: - Igen, tehát más jellegű problémáink vannak, az a legnagyobb problémája az ottani embereknek, hogy hogyan tudják megteremteni a betevő falatot a következő évre, hogy a rezsit hogyan tudják kifizetni, és ebben szerintem szükség van az egymás segítségére. Talán az is közelíti a két régiót, hogy a magyarság itt van a legkevesebb számban. A Muravidék és Szlavónia magyarul lakta részeit nem számolom, illetve Burgenlandot sem, ami egyébként a következő filmünk témája lesz. (Ha Isten is úgy akarja, és megkapjuk a pályázati támogatást, akkor lesz ötödik rész.) Visszakanyarodva, 120-140 ezres a magyarság Kárpátalján, illetve 250, egyesek szerint 300 ezres a magyarság Vajdaságban. Nem annyi, mint a félmillió felvidéki és az 1 millió 200 ezres vagy a körüli erdélyi magyarság létszáma. Másképp állsz ki magyarként, ha tudod, hogy igenis nekünk jogunk van. Minél kevesebben vagyunk, annál elbizonytalanodtabb az ember. Nekünk most van jogunk? Tényleg? Vagy már nincsen?

SPJ.: - A leginkább a magyaroknak címzett nemzetiségi konfliktusok, és ezt most azért fogalmazom így, mert a nemzetiségi konfliktusok megvannak mindkét országban, csak nem feltétlenül a

magyarokról szólnak, hanem maga a nacionalizmus az, ami megteremti ezeknek az alapját. A magyaroknak szóló nemzetiségi konfliktusok azok leginkább Felvidéken, illetve Erdélyben vannak, ezeket most napi szinten is lehet látni különösen Trianon 100. évfordulója apropóján, de ennek ellenére mennyire tudnak ott az emberek elfogadóan együtt élni egymással. Ti mit tapasztaltatok? Te mit tapasztaltál Angéla? Ugye a felvidéki részben nagyon kedves ismerőseimet is meglátogattatok Marosz Diánáékat. Ez egy nagyon speciális helyzet, ahol a nagymamai ágon magyar származású szlovák fiú rátalált egy budapesti magyar lányra, aki egyébként csak hobiból megtanult szlovákul, tehát egy ilyen rendkívül sorsszerű helyzet, de ezek a fajta helyzetek mennyire tudnak feloldást találni például Felvidéken?

GA.: - Az emberi természet olyan, hogy alapvetően azt gondolom, hogy a békére vagy a meg egyezésre törekszik. A hétköznapi emberek igazából azzal foglalkoznak jó esetben, hogy legyen a napi betevő falatjuk, hogy legyen munkájuk, hogy a családjuk rendben legyen és biztonságban legyen, hogyha egyébként egymás mellett él különböző náció, legyen szlovák, meg magyar, és nincs felülről megbolygatva az ő egymás mellett élésük, akkor általában nincsenek konfliktusok. Azokon a területeken, ahol egyébként is sok a magyar, és élnek ott szlovákok, ott nincsenek konfliktusok. Ezek akkor keletkeznek, amikor egyrészt olyan szlovákok telepednek le a déli területeken, akik máshonnan, mondjuk északi területről érkeznek. Pozsonyban dolgoznak, de szeretnének falun lakni. Betelepülnek egy Pozsony közeli dél-szlovákiai faluba, mostanában nagyon sokan, így eléggé rohamos ütemben szlovákosodik el Csallóköz és Dél-Szlovákia. Ezek a szlovákok inkább látnak fenyegetést a magyar szóban, és őket akár irritálja is az, hogy Szlovákiában a boltban az eladó először magyarul szólal meg, amikor ő Szlovákia szlovák nyelvű polgára, és ő szlovákul szeretne kiflit venni a boltban, mert bennük nem alakult ki az együttélés hagyománya. Nem tanulták meg azt, hogy a másiktól nem kell félni, vagy hogy a másik az nem az én egzisztenciámat fenyegeti. Az a tapasztalatom, hogy egyébként abban a régióban, ahol épp az említett Marosz Diána él, ott sokkal nagyobb hagyománya van a magyar-ellenességnek, mint mondjuk Dél-Szlovákiában. Általában, ha a szlovákokról beszélünk, akkor van egy egész sérelmi csomagjuk a magyarokkal szemben, ami lehet a régi traumáknak az átörökítése, tehát ők hallották a dédszülektől, szülektől, hogy milyen volt, amikor a magyar nemzeti állam építése folyt a kiegyezés utáni időkben egészen az első világháborúig és hogy nehezítette meg az akkori szlovákok életét. Lehetnek mítoszok, hogy ezer évig nyomták el a magyarok a szlovákokat. Nem voltak szlovák királyok, az összes kastélyban magyar nevű urak voltak, tehát az, hogy elfogadnak olyan törvényt Szlovákiában, hogy szlovák helyesírással lehessen írni a történelmi magyar neveket, az is azt mutatja, hogy ők próbálnak valahogy kapcsolódni a történelmi Magyarországhoz, de nem annyira találják meg a helyüket benne, és fenyegetve érzik magukat attól, hogy túlságosan domináns a magyar szál ebben a történelemben, és úgy érzik, hogy ők nem voltak itt kellőképpen jelen, miközben itt voltak, csak lehet, hogy máshogy. Hasonló jelenség működik Erdélyben is, a román állam területén élő magyaroknál talán csak azzal a különbséggel, hogy ha lehet, akkor még nagyobb a kulturális különbség a két nép között, és talán még kevesebb a kapcsolódás, és még több a sérelem.

SPJ.: - *Ami a két országról szóló filmből számomra kiderült, hogy mindkét helyen nagyon erős különbözőségek vannak a történelemoktatásban elsősorban abban, hogy hogyan láttatják a múltat a románokkal a közös múltat és hogyan láttatják a szlovákokkal és mi mit tudunk a közös múltunkról. Olyan, mintha egy egészen más dimenzióban éltük volna az életünket. Ez vajon tudatos történelemtorzítás valamelyik részről, és akkor itt most nem törünk pálcát senki fölött, vagy túlságosan hagyatkoznak ezek a történelmi alapok, legendákra, érzésekre, hagyományokra. Nektek mi az érzések ezzel kapcsolatban?*

GA.: - Nagyon nagy szükség lenne egy közelítésre, akár a szlovák, akár a magyar, akár a román történelmi narratívák tekintetében. Most inkább a szlovákról beszélek, abban vagyok inkább otthon. Én magam is tanultam szlovákból fordított magyar történelem tankönyvekből, illetve

nem tanultam, csak megvolt ez a tankönyv otthon, de nem használta a tanár, mert nem igazán volt korrekt. Sajnos kellene valamifajta konszenzusra jutni. Én tényleg megértem azt, amit mondtam, hogy ez a fenyegetettség érzés, vagy hogy úgy érzik, hogy ők ebben nem voltak elég jelen. Megértem ezt, és nem tudok mostani tankönyvekről olyan beavatón nyilatkozni, mint a '90-es és a 2000-es évek fordulóján, amikor még szlovákiai magyar diák voltam, de azokban a tankönyvekben égbekiáltó dolgok voltak. Hangsúlyeltolódások. Csak egy fél mondatl említve meg Trianont. Nem is igazán tanítják Trianont. A Párizs környéki békék, a háború lezárása, maga Trianon, mint toposz meg se jelenik úgy, ahogy az a magyarok szóhasználatában, a magyarok narratíváiban megjelenik. A legtöbb szlovákiai szlovák diák nem tudja, hogy ez mit jelent a magyaroknak. Olvastam egy interjút pont Marosz Diánával, aki a szlovák sajtóban próbálta magyarázni nagyon empatikusan és a szlovákok öntudatára érzékenyen, hogy mit jelent Trianon a magyaroknak. Nincs fogalmuk róla, hogy ez mit jelent Magyarországon. Vannak, akik próbálkoznak vele és próbálják megérteni, de ezek az első lépések. Az elmúlt 100 évben nem foglalkoztak azzal, hogy megértsék a magyar álláspontot. Nyilvánvalóan nekünk is van ezzel kapcsolatban elszámolnivalónk, de azért mi vagyunk ennek a történetnek a vesztesei, tehát ilyen értelemben talán fontosabb az, hogy ők megértsenek minket, hogy könnyebb legyen ott az együttélés.

Nyilvánvalóan a saját portán kell söpörni, úgyhogy mindig a magyaroknak mondom, hogy próbálják meg megérteni a szlovákokat, de most egy kicsit nekik is üzenem, hogy fontos, hogy megértsék, hogy a magyarok tényleg több mint 3 millió embert veszítettek, családok szakadtak szét. Ugye ezek tragédiák. Van, aki odakommentelte, hogy hát most Németország sem hisztériázik azóta is azon, hogy Elzász Franciaországához került. Mért kell ezen még mindig annyit siránkozni. Szóval azért ne keverjük össze Németországnak területi és emberi veszteségeit Magyarországgal. Itt elsősorban erről van szó, tehát a gazdaságnál sokkal fontosabb, vagy sokkal súlyosabb az, hogy emberi életek változtak meg radikálisan. És hogyha ezt a fájdalmat a szlovákok, meg a románok is magukhoz engednék, ha belegondolnának, akkor sokkal könnyebb lenne. A magyarok is úgy érezhetnék, hogy egy kicsit rehabilitálták az ő szenvedéseiket. Nagyon-nagyon örülök a gesztusoknak a szlovák fél részéről most a miniszterelnök is próbált lépni, de azért ne hagyjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy a Beneš-dekrétumok még mindig érvényben vannak Szlovákiában, tehát ez példátlan, és ez olyan dolog, amivel nekik kell majd elszámolni.

ZÁ.: - Nagyon fontosnak tartottuk és tartottam mostanáig is, hogy ezekről a látásmódokról, illetve, hogy hogyan látjuk a másik történelmét, beszéljünk. És ezért volt fontos, hogy ellátogassunk iskolákba, és megmutassuk, hogy mit tanulnak, illetve mit tudnak a gyerekek, akik a saját történelmüket próbálják tanulni. Minden egyes esetben azt tapasztaltuk, hogy az adott tanárra van bízva a döntés, és neki kell döntenie, hogy szembe kell-e menni a kánonnal, amit felülről diktálnak, illetve amit a tankönyvek mondanak. A saját becsületére van bízva, hogy szeretné-e megtanítani a valós történelmet a diákoknak úgy, ahogy az történt, vagy sem. Ez nagyon kényes ügy, de azt láttuk és azt tapasztaltuk, hogy igenis, ahogy Angi is említette, el vannak nagyolva ezek a nagyon fontos szempontok, és hogyha azt szeretnénk, hogy ne a többségi nemzet látásmódját tapasztalják vagy tanulják meg, akkor igenis a tanárnak el kell mondania a valóságot.

SPJ.: - *Ez még a szerencsésebb eset. A szocializmus vadabb időszaka idején, ha itt a tanárok döntésére lett volna bízva, hogy mit tanítanak meg a magyar történelemből Magyarországon a magyaroknak, akkor azt gondolom, nagyon sokan hálásak lettek volna, hogy egyáltalán ez a lehetőség adott.*

GA.: - Én csak azt akartam mondani, hozzáfűzni ehhez az egész dologhoz, hogy a legfontosabb, hogy égetően szükség lenne egy szlovák helyzetből indulunk ki, akkor egy szlovák-magyar történelmi edukációs kampányra, ami határokon átvívelne. A filmünkbe nem került be végül, de

van egy olyan gyerekeknek szóló szórólap, amire az van ráírva, hogy *Kedves Gyerekek, biztos észrevettétek ti is, hogy vannak olyan polgárai Szlovákiának, akik nem szlovákul beszélnek. Például magyarok, cigányok, ruszinok stb. Lehet, hogy neked is van egy magyar barátod, vagy akár osztálytársad. Ez teljesen természetes dolog, hogy emberek költözködnék, a szerelmük után mennek, ide mennek, oda mennek és ezért élnek magyarok is Szlovákiában.* Tehát, úgy gondolták, hogy a gyerekeknek így fogják a témát bevezetni, hogy ide költözött pár magyar a szerelme után, vagy munkahely keresés céljából. Azt gondolnánk, hogy ez vicc, de nem az. Ténylegesen volt egy ilyen edukációs anyag. Ezek súlyos hibák és nagyon-nagyon komoly következménnyel járnak, hogyha ezeket nem göngyölítjük fel, nem dolgozzuk fel. Mindenkinek a saját felelőssége, tehát a magyaroknak a magyarok részét kell tisztázni, a szlovákoknak meg azt, ami az ő saruk, ahogy Ákos fogalmazott, de ilyen valótlanágokat nem szabad eltűrni.

SPJ.: - *Most, ahogy így hallgatlak titeket és szerintem ebben egyet fogunk érteni a hallgatókkal, azt lehet érezni, hogy sok távolságtartás a téma iránt nincs bennetek. Elég sok az érzelem abban, ahogyan ezzel a témával ti foglalkoztok, hogyan megközelítitek a határainkon túl élő magyaroknak az együttélési nehézségeit, viszont ez a filmekben egyáltalán nem látszik. Aminek egyébként vannak súlyos következményei is. Teret engedtek mindenféle véleménynek anélkül, hogy pálcát törnétek bárki feje fölé, még csak nem is lehet érezni, hogy mi a véleményetek egy-egy kijelentéssel kapcsolatban, és így futottatok bele abba is, hogy gond nélkül lehetett az erdélyi részben román néven nevezni Mátyás királyt és románnak mondani a legnagyobb magyar királyunkat. - Közben egyébként te mit éreztél?*

GA.: - Hát örültem neki, hogy ez is elhangzik, legalább így megtudjuk, vagy megtudják a nézők, hogy van egy ilyen vélekedés, és hát nyilvánvalóan ez nem egy történelmi ismeretterjesztő film, és ezt volt, aki hiányolta, és nem mentünk bele abba, hogy most egy magyar történész elmondja, hogy ő hogy gondolja, és utána még egy kis kitekintéssel a középkori nemzetfelfogásra, meg a rendi társadalomra, és hogy mennyivel fontosabb volt ez, meg a vallás, mint a nemzetiség, szóval ebbe nem mentünk bele, mint ahogy Trianont sem kezdtük el több szempontból alaposan körbejárni. Lehet egyébként, hogy ezt megtehettük volna, de nekünk fontosabb volt, hogy egy hasonlóan radikális magyar megszólaló legyen a Csibi Barna, aki párhuzamba lett állítva a román nemzeti érzelmű és elég erős állításokat megfogalmazó fiatalemberrel, mert ő például a székelyeket nem tartja magyaroknak, tehát ő külön etnikumként tekint a székelyekre, és a magyarok és a székelyek területi tudatáról értekezett, ez mondjuk sokaknál meg román fronton veri ki a biztosítékot, tehát hogy inkább abban próbáltunk egyensúlyra törekedni, hogy egy erősen magyar nézőpontot is megmutassunk. Jóllehet egyébként Csibi Barna nem ment bele olyan állításokba, mint a román történész.

ZÁ.: - A filmek célja az volt, hogy megismerjük a másik fél álláspontját. Muszáj volt megmutatnunk a szélsőséges és a kevésbé szélsőséges román álláspontot, illetve a szlovákot, illetve a szerb álláspontot. Tehát hogy ők mit gondolnak rólunk, illetve a közös történelmünkéről. Ez volt az alapvetése a filmeknek, tehát nem arról van szó, hogy nekünk nincs saját véleményünk arról, hogy valaki azt mondja, hogy márpedig Mátyás király román volt, hanem arról van szó, hogy szeretnénk láttatni és megmutatni, hogy ez egy teljesen létező álláspont az ott élő népek körében. Ugyanez van a szlovákoknál is, tehát hogy megmutassuk az ő vélt vagy valós sérelmüket, amiket generációkon át örökítenek tovább, hogy márpedig az én dédapámat nádipálcával verték, mert nem tudta magyarul a Miatyánkot, illetve ismertem valakit, aki egyszer megpofozott valakit, mert azt mondta, hogy szlovák vagy pedig azért, mert nem magyarul szólalt meg. Beszélni kell erről, és nekünk nem az volt a kötelességünk, hogy ezt megfogalmazzuk, hogy márpedig tudjátok, gyerekek, ez butaság, hanem az, hogy megmutassuk, hogy milyen valós toposzok élnek ezeken a területeken ebben a témakörben és ez alapján a nézőben kibontakozzon egy kép.

GA.: - Én egyébként úgy működöm, hogy egy nagyon szenvedélyesen a saját igazamat tudom képviselni, meg védeni, de képes vagyok perspektívát is váltani. Tehát, hogy riporterként attól,

hogy nem értek egyet vele, el tudom fogadni, hogy ő így látja, és ezt fontosnak is tartom megmutatni.

SPJ.: - Volt-e valamiféle prekoncepciótok, előzetes feltételezések azzal kapcsolatban, hogy milyen hatást vált ki ez a típusú megközelítése a témának. Ezzel együtt az is egy fontos kérdés, legalábbis bennem, hogy nektek ez a kirándulás önmagatok körül gyakorlatilag, meg ebben a mi magyar világunkban ez milyen hatást ért el, így ezekkel a véleményekkel, ezekkel a sokfajta nézőpontokkal együtt?

ZÁ.: - Szerintem nekünk nagyon fontos volt. Ahogy említettem is, egy ilyen identitás keresés is volt ez egyben és egy nagyon fontos élmény, mert olyan tapasztalatokkal gazdagodtunk, amik szerintem kötelezőek lennének minden egyes magyar ember számára az anyaországi magyarokat és a határon túli magyarokat is beleértve, mert hogy meg kell ismernünk a körülöttünk élő magyar emberek helyzetét, látásmódját, gondolkodásmódját, és ezért is készült ez a sorozat. Igenis nagyon sokat hallok én a felvidéki magyarokról anyaországi magyarként, de nem tudom, hogy milyen az ő életük a hétköznapiakban. És ugyanez a helyzet a kárpátaljaiakkal és az erdélyiekkel és a vajdaságiakkal. Illetve én erdélyi magyarként nagyon keveset tudok a kárpátaljai magyarokról, pedig a szomszédaink. Ezért is ez a címe a sorozatnak, hogy Szomszédaink, a magyarok, mert hogy fontos, hogy ne legyenek ilyen tévhitek, amik aztán később buta döntésekhez vagy gondolkodásmódhoz vezetnek. Amik a történelem során már a közelmúltban is többször előfordultak, és most gondoljon mindenki arra, amire akar. Fontos, hogy megismerjük egymást, és fontos, hogy tudjunk egymásról, tudjunk egymás problémáiról, és tudjuk azt is, hogy mit gondolnak ma rólunk a körülöttünk élő népek és az együttélésünkhöz, mert márpedig itten együtt élünk, már nem tudom hány évszázada kell, mert hogyha ismerjük a közös sérelmeinket, akkor el tudunk kezdeni közeledni egymás felé. Abban a pillanatban, hogyha lebontjuk ezeket a falakat meg gátakat, akkor sokkal könnyebb lesz a kommunikáció, a párbeszéd és ezáltal előre tudunk találni és nem pedig hátra.

SPJ.: - Most egy konkrétabb kérdés lesz feléd. Átszűrted magadban ezeket az élményeket. Most nagyon szélsőséges kétoldalt fogok említeni: Benned inkább feszültséget, vagy inkább megnyugvást generált ez a tapasztalás?

GA.: - Ez érdekes kérdés. Még visszakanyarodva az előző kérdésedhez, biztosak voltunk abban, hogy azáltal, hogy nem vagyunk a filmekben nagyon radikálisan ilyen vagy olyan véleményen, ezáltal egy kicsit ez a két szék közt a pad alá effektus lesz, mert aki azt várja, hogy a saját igazát megkapja belőle, az nem fogja eléggé megkapni, aki azt várja, hogy majd megmondjuk, hogy milyen gonoszak a szomszédos országok népei, az sem eléggé kielégült, de felvállaltuk ezt a részét, hogy ez mindig nehezebb, hogyha próbálunk többfajta véleményt megmutatni. Hogy inkább feszültséget vagy inkább megnyugvást? Is-is, tehát megnyugvást abban, hogy én örülök annak, hogy ez az egész zivataros 20. század és ez a szörnyű történelmi események hatására úgy nőttem fel, hogy örülök annak, hogy ez egy gazdagító tapasztalás volt minden nehézsége mellett és ellenére, és örülök, hogy ilyen sokszínű a magyar kultúra és ilyen sok helyen él még, és egy élő lélegző valami, tehát ez megnyugvást adott. Van bennem feszültség is, mert úgy érzem, hogy nagyon sok még a rendbe tenni való dolog, és nem olyan megnyugtatóak a fejlemények. Fogy a magyarság, ez tény, nem tudom, hogy meddig lesznek még határon túli magyar, tömbmagyar közösségek Szlovákiában naponta 17 magyarral lesz kevesebb, hogyha a legutóbbi népszámlálás adatait levetítjük napi szintre Kárpátalján, és nagyon komoly az asszimiláció is, meg az elvándorlás is. Ilyen értelemben nem akarok egy ilyen álságos rózsaszín felhőt festeni Kárpát-medence egére. Azt gondolom, hogy szükség lenne arra, hogy kibeszéljük azokat a dolgokat, hogy mik voltak mindkét oldalon azok az igazságtalanságok, vagy azok a történelmi sebek, amelyek oda vezettek, hogy gyakorlatilag most már nem találkoznak a narratívák egyáltalán. Szerintem ebből mindegyik fél nyerne. De mindenki fél a saját igazát kicsit is elengedni és a másik felé gesztust tenni. Nem tudom, hogy mi lesz tíz év múlva, de azt

gondolom, hogy mi ezzel a sorozattal megpróbáltunk elindulni egy olyan úton, amit helyesnek tartunk, tehát a párbeszéd útján.

ZÁ.: - Igen, illetve az az egyik problémája ennek a történetnek, hogy nagyon gyakran politikai kampányok témájává, áldozatává válik a magyarság kérdése. A magyar kártya kijátszása nagyon sok esetben bizonyos előnyökkel kecsegtet a többségi nemzetiségi politikusok számára, illetve hátrányokkal, egyértelmű hátrányokkal a magyar politikusok számára. Ez nagyon nagy hiba. Ha folyamatosan ilyen sakkjátszmák eszközévé válik a külhoni magyarság, akkor szerintem csak veszíteni fog.

SPJ.: - *Elégé beszorult a torkom, lehet, hogy a hallgatóknak is. Úgyhogy itt a végére egy feloldozó kérdést engedjetelek meg nekem, hátha vidámabbak leszünk tőle. Bejáratok Ungot-berket, természetesen átvitt értelemben, rengeteg emberrel találkoztatok. Ki volt az, aki a legközelebb lopózott a szívetekhez, a történeteitek szereplői közül, a filmjeitek szereplői közül, aki megadta nektek azt az élményt, hogy nahát már ezért a beszélgetésért megérte. Ákos?*

ZÁ.: - Nagyon-nagyon sok ilyen van, nagyon sok emberrel találkoztunk, akik mind-mind a létezésükkel már olyanfajta pozitív élményt adtak nekünk, hogy azt nagyon-nagyon jó mind a mai napig melengetni és visszagondolni rá. Talán a legutolsó, hirtelen, ha belegondolok, Feri bácsi volt, aki ott méhészkedett, és termelte a gyümölcsöt és a zöldséget és mindenkit az operatőrtől kezdve a barackkal kínált, aki nem tudta elvenni, hiszen fogta a kamerát. Tehát nem vett róla tudomást, hogy itt forgatás zajlik körülötte, hanem embereket látott maga körül, akiket meg akart kínálni barackkal, meg málnával, meg mindenféle földi jóval, amit éppen maga körül talált, és olyan természetesen beszélt, olyan őszintén, egyértelműen arról, hogy márpedig nekünk itt együtt kell élni. Most mindegy az, hogy cigány, vagy román, vagy ukrán, az a lényeg, hogy a szomszédom és ember és együtt kell élnünk, mert itt vagyunk a Kárpát-medencében együtt összezárva. Az ő tisztasága nagyon megfogott bennünket, talán engem mindenképpen.

GA.: - Ehhez én is kapcsolódom, tehát én is nagyon szívembe zártam Feri bácsit, de hogy ne ugyanazt mondjam, nekem nagyon fontos találkozás volt a már említett Marosz Diánaék családjával Szlovákiában, akik olyan őszintén és nyitottan beleengedtek minket a saját családi közegükbe, életükbe, az ő vegyes házasságuk akár legintimebb kérdéseibe is, mondjuk hogy Diának fáj, hogy nem tudja a kedvenc költői verseit megmutatni magyarul a Jankónak, pedig nagyon szépen és folyékonyan beszél magyarul, de hát azért mondjuk egy magyar költemény ennél nagyobb magyar tudást igényel. A gyerekeikkel is beszélgettünk, együtt játszottunk, így lehetett benne az a filmben, hogy Sebi ott egy kisebb belső konfliktust él át, hogy most kinek drukkoljon az olimpián, (2012-ben forgattuk a filmet nyáron). Ezek nagyon-nagyon értékes pillanatok voltak, minket is gazdagítottak és nagyon hálásak voltunk nekik azért, hogy ilyen őszintén megnyíltak nekünk.

ZÁ.: - Így van, és nagyon sok ilyen családba nyertünk betekintést, vagy ott van Szávó és Pista bácsi, akik ott vannak a pálinkafőzés közepette Vajdaságban és ők is őszintén tudnak beszélni és megnyílni nekünk.

GA.: - És magyarul beszélnek mind a ketten.

ZÁ.: - Mind a ketten- Mind a ketten, tehát Szávó és a sógor, aki szerb származású, és ennek ellenére őszintén a maguk egyszerűségében és közvetlenségében tudnak megnyílni és beszélni nekünk arról, hogy mit jelent nekik az, hogy egy ilyen többnemzetiségű közegben kell, hogy éljenek együtt.

GA.: - Ha valahogy össze kéne foglalni, hogy számomra mi volt a leggazdagítóbb tapasztalat, az talán valami olyasmi lenne, hogy a történelem nagyon-nagyon súlyos, véres, igazságtalan és traumatizáló eseményei ellenére hány és hány ember őrizte meg magát tisztának, hitelesnek, autentikusnak ezeken a területeken, és gyűlölködés nélkül.

ZÁ.: - És elfogadóan.

GA.: - Így van, elfogadóan tud beszélni azokról a legfontosabb és legmélyebb kérdésekről, amikről csak egy olyan embert tud, aki ezt megélte és ott élte meg azon a területen.

ZÁ.: - És számunkra pont azért volt nagy élmény, hogy ezt a filmet elkészíthetjük mi, mert hogy mi is úgy tudunk hozzá közelíteni, hogy saját magunk is határontúliak vagyunk, és saját tapasztalatokból tudunk táplálkozni, és szerintem talán ez is adott valamit a filmhez.

SPJ.: - *Formabontó trianoni megemlékezésünk ezzel véget ért. Önök azonban folytathatják ezeket a történeteket otthon is, mert a Szomszédaink, a magyarok című dokumentumfilmsorozatnak egyelőre még minden része elérhető az interneten.*

Szomszédaink a magyarok –

Szlovákia <https://www.youtube.com/watch?v=3DKLhYlou4k>

Románia <https://www.youtube.com/watch?v=yqLsdQNP4F8>

Szerbia, Vajdaság <https://www.youtube.com/watch?v=-y7wYINHT64&t=46s>

Kárpátalja <https://www.youtube.com/watch?v=NqgCzm-zcjE&t=73s>

Forrás: Karc FM Karcolat

Harangozó Imre: Lelkünk csordultig tele fénnel.

Simon-Palov Judit interjú

- Idén februárban a Charta XXI megbékélési mozgalom egyik rendezvényén elgondolkodtató kérdésbe botlottam: Adtam-e már valaha hálát azért, mert minden vasárnap magyar nyelvű istentiszteleten vehetek részt? A válasz őszintesége attól vált még mélyebbé, amikor meghallgattam egy megrázó előadást, amely végtelenül tisztán, élénk tárta, magyarok százezrei számára már ez is felfoghatatlanul nagy ajándék lenne. Múlt és jelen időben egyaránt. Harangozó Imre, Erdélyi Zsuzsanna-díjas néprajzkutató érdeme volt a szíveket nyitogató előadás, akit néhány hete Békés megyében látogattam meg, alig pár kilométerre a Magyarországot Erdélytől elválasztó határtól. Az Ipolyi Arnold Népfőiskola alapító elnöke a mai karcolat vendége, ha tudják, fogadják önök is nyitott szívvel.

Néhány hónappal ezelőtt, amikor én önt hallottam beszélni a csángó magyarokról, akkor nagyon sok információt kaptam, de az információknál is több volt az, amit láttam a szemében. És az a lelkesedés, meg az a lendület, ahogyan a témát nagyon igyekezett átadni. Akkor odamentem Önhöz és szerettem volna egy hosszabb beszélgetést kérni, éppen emiatt, és akkor azt mondta, hogy "kedves, egyszer jöjjön el Újkígyósra, és akkor majd beszélgetünk egy nagyot". Most jött el az alkalom, nagyjából fél évvel később, hogy itt ülök Újkígyóson az ön által alapított népfőiskola előterében és végre beszélgetünk.

- Isten hozta örülök, hogy itt van.

- Mi az a hely, ahol most vagyunk.

- Jó régen, a '80-as évek második felében fiatal tanítóként kerültem haza, és Debrecenben, debreceni diákként ismerkedtem meg egy országos, akkor még talán a túrt, de néha tiltottba csapó mozgalommal, aminek Örökség Népfőiskola volt a neve. Arra gondoltam, ahogy közeledtünk egyre inkább a rendszerváltozáshoz, hogy mivel ennek az örökség népfőiskolának voltak helyi csoportjai, nagyon fontos lenne az, hogy itt helyben szervezzünk egy ilyen kört. Amikor hazajöttem, láttam, hogy ez valóban időszerű gondolat, hiszen megindultak folyamatok, például a parasztság, a földek helyzete volt olyan, ami nagyon foglalkoztatta akkor az itt élőket, hiszen Újkígyós egy jellemzően agrártelepülés, ősünk dohánykertészek voltak, és valóban éreztük azt, hogy újra fog indulni a mezőgazdaság más alapokon, ami egyébként most kimutatott ebből a beszélgetésből, de egy meglehetősen kevésbé szerencsés dolog volt, hiszen itt egy nagyon jól működő, európai színvonalú termelőszövetkezet volt, amit nagyon nehezen vertek össze, tényleg vérrel és erőszakkal, de amikor már működött, akkor ez egy nagyon rentábilis és kiválóan működő gazdaság volt. És hát maga a rendszerváltozás és a TSZ fölosztása az valami hihetetlen anyagi veszteséggel járt. Az egyéni gazdák, ahogy tudták, indították a gazdaságokat. Csak egy adalékot mondjak ehhez, hogy itt - kiváló állatorvos barátomtól tudom, - hogy a 80-as évek elején a két Kígyóson 70 ezer sertést hizlaltak, és most az egész településen nincs 2000. Tehát itt ilyen léptékbéli változások történtek.

Visszakapták a gazdák a földet, és arra gondoltunk mi néhányan, fiatal értelmiségiek, a plébános úrral összedugva a fejünket, hogy mennyire fontos volna az, hogy a gazdálkodás mellé, (aminek nyilván megvan a maga tudása, és az apám generációja még tudta is ezt), nagyon fontos lenne odatenni a régi paraszti lét kulturális, vallási hátterét, mert úgy lenne egységes, úgy lenne teljes. Elgondolásom szerint milyen jó, hogy újra indul majd az egykori keresztény polgári olvasóköri gazdakör néven, és akkor tegyük oda mellé ezt a formát, a népfőiskolát, mert Újkígyóson a háború előtt, meg még egy ideig utána is nagyon élénk volt az ilyen élet. Például a KALOT, KALÁSZ, a Katolikus Asszonyok és Lányok Szövetsége, a Katolikus Legényegylet hatalmas létszámmal működött. A maga módján ez a törekvésünk sikeres is volt. Sikert

elindítani egy kisebb, alapvetően értelmiségiekből álló csoportot, amellyel a szellemiség mellett, amit mi annak idején gondoltunk, hogy hasznos és üdvös volna. És ez jól is működött, klasszikusan népfőiskolai jellegű programjaink voltak. Előadások évente 9-10. Nyilván tartottunk egy kis nyári szünetet és sok tábor, sok közös utazás, sok ide érkező vendég. Nem volt rá semmiféle infrastruktúránk meg pénzünk se. '94-re jutottunk el oda, hogy ez az akkor már öreg és romos tanítói lakás megnyitotta a kapuit. Kifejezetten Ipolyi Arnold Népfőiskola címen. Alapvetően az egyházközség, Szigeti Antal plébános úr támogatásával. Attól kezdve folyamatos a működésünk, tehát a '90-es évek elejétől.

Harangozó Imre és az újkígyósi gyűjtemény egy része az Ipolyi Arnold népfőiskola egyik szobájában

Most ez egy picit megváltozott már, inkább ezt az alapvető néprajzi kiállítást tartjuk itt ebben a házban, mutatjuk be, és jönnek is szép számmal vendégek. Előadásainkat és egyéb rendezvényeinket, szorosan együttműködve a művelődési házzal tartjuk, mert ott jobb rá a lehetőség, az infrastruktúra. Így működünk immár lassan 30 esztendeje. Ezen kívül kiadványokat is közrebocsátunk, nem azért, hogy ezek kereskedelmi forgalomba kerüljenek, hanem eljussanak azokhoz az emberekhez, akik ezt a tudást, ezt az információt használni tudják. Ezen kívül elég jelentős adatbázisunk van, több mint 200 órányi hangzó felvétel. Gondoljunk bele, ez több mint 35 év és sok olyan helyről való, ahol ma már szinte nincs magyar szó. Egyébként a javát beadtam a Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Archívumába is, és azt hiszem, hogy a Hagyományok Házába is bekerült egy másik projekt keretein belül. Tehát ez ma már közkincs. Nagy fájdalmunk, hogy nincs apparátusunk, nincs pénzünk arra, hogy ezt működtethetővé tegyük itt helyben. Óriási adatkennyiség van papír alapon valamennyire katalogizálva. Itt van a raktárban. Most éppen egy nyári munkán lévő kislány digitalizálja a régi felvételeimet. Több 100-120 éves fotót gyűjtöttem össze. Fontos, hogy ez használható, kutatható legyen. Akkor itt van maga a gyűjtemény, amit részletesen leltárba kellene venni. Legnagyobb része többek közt a textilanyag, de ha körbe néz, itt éppen közvetlen közelünkben, száz körüli régi mángorló van,

amire rá van róva egy hihetetlen archaikus régi jelvilág, amit a mai ember sokszor már nem ért. Nagyon fontos feladatunk, hogy rácsodálkoztassuk a mai embereket az archaikus régi kultúráknak ezekre a kulcsaira. Ha ezeket a kulcsokat kellő módon megértik, használni tudják, akkor megnyílik számukra egy olyan világ, amiben már önállóan járkálhatnak, és önállóan ismerhetik föl ezekben a jelekben a lényegi mondanivalót, amit ezáltal is üzennek nekünk az őseink. Ilyen módon működik a Népfőiskola, a maga eddigi huszonegynehány kiadványával, rengeteg alkalmával, előadásaival, fölvételen és rögzített koncertjeivel, mert zenei programokat is folyamatosan szervezünk.

A népfőiskola azt hiszem, hogy annyit jelent, annyit tesz, hogy kultúrát, értéket adni úgy, ahogyan lehet. Mindenütt a világban nagyon-nagyon kötött formák vannak, gondoljunk az iskolákra, oktatási intézményekre, szakkörökre. Legyen már egy picit szabadság ebben a népfőiskolák terén. Ott és úgy, ahogy lehet. Ha ezen az ajtón bejön valaki, abban megvan a motiváltság, azért jön ide, mert érdekli. Látja, maga is mennyit utazott, hogy ideérjen. Tehát ez a motiváltság kell ahhoz, hogy ez a folyamat hatékony legyen, hogy az embereknek megnyíljon a szeme erre a műveltségre, erre a kultúrára. És azt hiszem, hogy erre a legalkalmasabb fórum, a legalkalmasabb módszer ez, amit, ha úgy tetszik, akkor nevezzük népfőiskolának.

- Nemcsak, hogy mennyit utaztam, de mennyit kaptam! De ennek a beszélgetésnek most nem ez a témája. Én az imént úgy érzem, a közepétől indult, Debrecentől, viszont az ön története nagyon nem ott kezdődik. Itt, ahogy az előbb körbevezetett ezen a hát én most inkább azt mondanám kiállítócsarnokon, amit ez az egykori lakás képvisel, akkor nem is tudom, talán a gerebenre kérdeztem rá és azt mondta, hogy nagyon-nagyon régen, még gyerekkorában ön gyűjtötte. Tehát ez valahol nagyon régen kezdődött el önnél. De honnan jött ez az indíttatás?

- Újkígyósi vagyok, törzsökös, újkígyósi. A családomnak egyetlen egy ága nem az, az édesapám édesanyja, a nagymamám. Most csodálkoztam rá arra az ágra is: anyakönyvi kutatás alapján kiderült, hogy a híres naplóíró, visszaemlékezés író, Jeszenszky Ferdinánd, aki szabómester, evangélikus tanító, és született nemes ember volt, a hatodik ősöm. A visszaemlékezés kötetét, ami meg is jelent, ezt éppen a dédapámék gerendási portáján írta, és úgy kezdi, hogy kései leszármazottjaimnak. Nagyon találva érzem magam. Maga a szellemisége, gondolkodása, szemlélete, az teljesen az enyém. Tehát amolyan hazatalálás volt ez. Az összes többi ősöm paraszti származású újkígyósiak, az őző nyelvjárás az anyanyelvem. Beleszülettem ebbe a közösségbe, ahol ott voltak ezek a tárgyak és pusztultak. Emlékszem, hogy a 60-as évek végén nagyapám legkisebb fia, a nagybátyám nősülés előtt állt. Itt a közeli Templom utcán - ez alig néhány száz méterre van ide, ahol most beszélgetünk - építettek egy új házat, lebontották a régit, sok vályogtéglát használtak, vetettek ki, és ott keletkezett egy nagy gödör. Amikor temették be ezt a nagy gödröt, a padlásról gyönyörű, hatalmas kerámia edényeket oda beleverték, és betemetették. Bennem már akkor, 5-6 éves gyerekként ott volt, hogy milyen kár ezekért a gyönyörű edényekért. Egyik-másik csorba volt, de 100-150 évesek voltak. És ha most itt körülnézhet, ez az edény kultúra itt van körülöttem. Akkor elkezdtem ezeket összegyűjteni, tényleg 5-6 évesen. Hat-hét éves koromban otthon, az Öreg utcán, az istálló egyik sarkában múzeumot rendeztem be ezekből. És hát attól kezdve, amikor már iskolába jártam, a történelem nagyon érdekelt. Egy kiváló történelemtanárom volt Ipolykígyóson. Sokat gondolkodom rajta is. Sajnos még akkoriban, nem sokkal ballagásom után meghalt. Tóth Istvánnak hívták. Mélyen megszerettette velem a történelmet, mert gondolkodtatott, látni segített, és nem adathalmazsal öntött le, hanem abban támogatott, hogy nyíljon ki a szemem. Pista bácsi mélyen baloldali ember volt, és biztos vagyok benne, hogyha most élne, akkor keményen vitatkoznánk. Ezeket a dolgokat az emberség és az elhivatottság felül tudja írni. Akkor, a hetvenes években lelkesedéssel beszélt nekünk a Szent Koronáról. Ugye akkor a Korona még Amerikában volt. Szóval ez volt az egyik, és nem csak nekem, nagyon sokunknak, ez a Tóth Pista bácsi féle indíttatás ez nagyon fontos alap volt. Aztán traktorszerelő lett belőlem, elkezdtem dolgozni itt a helyi TSZ-ben, és 85-ben

érettségiztem. A szakmunkásképző után levelezőn kezdtem el, két év alatt jutottunk el az érettségiig, és akkor fölmerült bennem, hogy valami mást kéne kezdeni.

Elmentem Debrecenbe a tanítóképzőbe. Csodával határos módon első évben felvettek, és 88-ban végeztem. Nagyon fontosak voltak ezek a debreceni évek. Rálátni a világra, rálátni folyamatokra, akkor már ott szerveződött az MDF, de ott mi is alapítottunk egy kulturális egyesületet, a Varjúvárat, ahol néptáncosok, népzeneészek találkoztak. Amíg ott voltam, még a hivatalos megalakulás előtt, minden alkalmunk úgy kezdődött, hogy hívtunk egy előadót, akivel beszélgettünk ilyen témákról. Emlékszem, hogy a Tanítóképző klubjában Halász Péterrel, - ma keresztkomám, Gyimesben él, - akkor Budapesten élő kiváló agrármérnökkel, néprajzkutatóval szerveztünk egy rendezvénysorozatot, ahol körbejártuk a történelmi Magyarországot, az utódállamok területén élő magyar néprajzi csoportokat. Péter volt az előadó és mindig énekesnőt hozott. Így találkoztam Lovász Irénnel, Budai Ilonkával, Szvorák Katival, tehát csodálatos dolog volt ez. Mindezt a KISZ pénzéből finanszíroztuk. Persze akkor ez fillérekből kijött, de aztán le is állítottak, és azt mondták, hogyha most nem 87, hanem 77, akkor énbelőlem nem lenne tanító. Az utolsó előadás a Vihorlát hegység körül élő, ma már alig-alig létező magyar népcsoportról szólt, ez volt a zárása. Barna Gábor professzor tartotta. Tehát belecsöppentem ebbe. A nyarakat Oszkón az Ebtulok hegyen, ott a csodálatos XVIII-XIX. századi prэшázak között töltöttük vagy Harangodon, Nagykállón a Téka táborban. A 80-as évek első felétől, 83-84-től masszívan és folyamatosan jártam Erdélyt. Amikor csak lehetett, Erdélyben voltam. Különösen Székre kezdtem el járni, és aztán mikor egy kicsit tájékozódtam, akkor aztán Felcsíkban, Gyimesben. Egy alkalommal egy halva született kísérletként Moldvában, amit úgy őriztek, mint a legféltettebb titkukat, hiszen az, hogy a kommunista Romániában azt megtudni, hogy az Óromániában százezres magyar közösség él, aki beszéli az anyanyelvét, hát ez persze Románia legnagyobb titka volt, és nem is lehetett bemenni, ez azzal járt, ha valakit elkapnak ott, akkor azt mondjuk az országból kitiltották. Tehát egy nagyon élénk időszak volt ez. Ezt egy picit lefékezte az, hogy haza kellett jönnöm és tanítanom kellett. Egyedüli gyerek vagyok, a szüleim nem nagyon lelkesedtek azért, hogy menjek máshová, pedig nagyon komoly lehetőségem lett volna. Hazajöttem, persze feszültségek árán, mondjuk a munkahely által megszabott követelményekkel szemben ezt az erdélyi járkálásomat folytattam. Elkezdtük itt szervezni ezt a világot, hogy jöjjenek ide azok az előadók, akiket megismertem ott a debreceni létemben, és ez akkor nagyon nagy siker volt a 90-es évek elején, mert érdekelte az embereket. Így jutott el ide Lükő Gábor, Erdélyi Zsuzsanna, Molnár V. József, Pap Gábor, lehetne sorolni. Kiválóbbnál kiválóbb zenészek Jánosi András barátom és zenekara, Szokolay Dongó Balázs, aki egyidős velem. Tehát ezek az emberek, Fábry Géza, itt voltak ezek között a falak között. Zombori Ottó csillagász. Emlékszem, az udvar tele volt közönséggel, annyian voltak kíváncsiak az ő előadására. És ez valahogy a '90-es évek második felére lecsengett, és akkor találtuk ki azt, hogy jó, ha ez így van, akkor inkább legyenek ezek a kiállítások. Tegyük át az alkalmakat a városi, akkor még községi színterekre, a művelődési házba, azóta így működik. Azt hiszem, hogy nagyon jól. Tehát látom azt, és kapok visszajelzéseket, hogy mennyire fontos volt embereknek az, hogy van ez a népfőiskola.

- Emlékszik még rá, hogy mi az, ami annyira vonzotta Erdélyben? Ami többet adott az erdélyi emberben, vagy esetleg a tájban, az ottani településekben? Nem tudom, nem akarom a szájába adni a szavakat.

- Mi közel vagyunk Erdélyhez. Gyerekkoromban nagyon sokszor kimentem az ókígyósi Szent Anna templomhoz. Megálltam ott előtte a dombon, ez egy régi kunhalom tetején épült 1844-ben. Onnan jó időben látszanak az aradi Hegyalja hegyláncai. Gyönyörűen kivehetőek a Bihari hegyek, a Béli hegység, és itt eljátszottam a gondolattal, hogy milyen csodálatos helyen élünk, itt van karnyújtásnyira. A szüleim gyerekkoromban nagyon sokat vittek. Leginkább ilyen egy napos célpontok voltak: Arad, Máriaradna, Temesvár, Nagyvárad, ami elérhető. És ezek nagyon

nagy élmények voltak a '80-as évek legelején leginkább. Amikor elindultam, akkor tulajdonképpen ezt folytattam, csak akkor kitágítottam a kört, nem autóval mentem, hanem vonattal, és tényleg hihetetlen szerencsém volt, hogy 20 éves korom körül olyan embereket ismertem meg, mint Erdélyi Zsuzsanna, Lükő Gábor, Kallós Zoltán, Seres András, Jókai Mária Felvidéken, Vári Fábián László Kárpátalján, tehát ezekkel az emberekkel találkoztam, és nem azt éreztem, hogy egy pályája csúcsán lévő, országosan ismert ember lekezelően fogadja ezt a vidéki kis tanító jelöltet, hanem azt éreztem, hogy ezek az emberek testvérként, barátként bánnak velem és segítenek abban, hogy ezen az úton haladjak. Ez hihetetlen erős motiváció volt. Tulajdonképpen a mai napig kitart. Kolozsváron Kallós Zoltán lakása az egy ilyen bázisom, otthonom lett. Megjelentem egy hónapban egyszer-kétszer, és ott adott szállást akkor, amikor tilos volt háznál aludni. Onnan tudtam csillagtúra szerűen bejárni a vidéket, nagyon sokat jártam Székre. Hogy mi is volt Erdélyben - ez még Kallós Zoli bácsi megismerése előtt volt, egy barátommal, aki ma ismert rádiós, televíziós személyiség, éjszaka vártuk a vonatot. Hihetetlen az a légkör, amiben ott ültünk, valami nagyon pici égő ég egy hatalmas történelmi vasútállomás várótermében. Rettenetesen rossz a szag, emberek levették a cipőiket, bocskoraikat, kopott, fáradt, elcsigázott emberek, és ebben a hihetetlen szürkeségben és félelmetes lehangoló világban megjelent két nő, egy anya és a lánya. Az anyuka lehetett a 30-as éveinek közepén a lánya 15-16 éves, talpig népviseletben. Akkor én azt hittem, hogy ilyen nincs már. Széki asszony és lány volt, és teljesen megbabonáztak. Aztán úgy sikerült valahogy alakítani a dolgot, hogy közel ülünk egymáshoz. Budapestre jöttek, - két évente lehetett jönni, - beszédbe verődtünk, és ahogy hazajöttek, ők visszautaztak Székre, egy hét múlva én már ott voltam, és attól kezdve annyira ott voltam, hogy a széki öregasszonyok, amikor leszálltam Szamosújváron, - volt egy lajbim és egy kalapom, fölvettem, hogy ne legyek föltűnő, ilyen rézgombos lajbi és szalmakalap, - mikor leszálltam a vonatról, Kali néni megszólított, hogy Kicsi Imre, hazajöttél? Hát valóban székvivé váltam akkor a 80-as években, és megismertem a zenészeket, megismertem a táncot, megismertem az egész élő közösséget, és érdekes módon akkor, 21-22 évesen láttam ezt a csodát, de én már akkor sem turista voltam. Láttam mögötte azt, hogy ennek vége. Láttam azt, hogy külsőségeiben él az egész, és azt éreztem meg, hogy ezeknek az embereknek, akik ebből élnek és nagyon-nagyon szeretik ezt, de végső soron valamilyen szinten ez már teher.

- Teher, a magyarságuk?

- Nem a magyarságuk teher. Na most akkor erre a kérdésre megint egy tágabb válaszlehetőség van. Ha elmegyünk Moldvába, tapasztalatból mondom, budapesti ember megkérdi a divatosan öltözött csángó kislányt, akinek az anyukája katrincába jár, hogy kislányom, te miért így öltöazol? Az egyik lány nagyon ügyes volt, és visszakérdezett, - Pestet járt, kislány volt, - és a bácsi miért nem bő gatyával jött? Hát ezért. Ugyanis itt arról van szó, hogy az erdélyi magyarság egy része olyan világban élt a '80-as években, '70-es, '80-as években, ami a világ számára élehetetlen. És erre a válasz az, hogy visszaálmodja magát egy régi, egy jobb világba. Ez a magyarázata Kalotaszegnek, Széknek és még nagyon sok mindennek, ami Erdélyben van. A széki fiúk - többször is voltam ilyen rukkoló bálban - vonulnak be a hadseregbe a Román Szocialista Köztársaság hadseregébe, sok esetben viszik őket szinte munkaszolgálatosként az Al-Dunához, és ezek a fiúk teljesen úgy tesznek, mintha az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregébe vonulnának be. A teljes rítus egészen a vonatra ülésig az a régi 100-120 évvel azelőtti rítusa a katonává válásnak. Visszaálmodja magát, nem vesz tudomást a világról. Miért? Ez egy menekülés. Menekülés az elviselhetetlen és feldolgozhatatlan valóságtól. Ez egy idő után az újabb és újabb generációknak teherre válik. Nem a magyarság a teher számára, hanem ez az önvisszaálmodás. Találkozik a világ anakronizmusával, hogy az én létem az valamilyen módon test- és táj-idegen ebben az egész világban. Ezt a drága Marosi Julcsi néninek fogalmazta meg egy moldvai csángó asszony, aki azt mondta neki, hogy az én beszédeimért, tehát a Moldvában használt magyar

szavakért, az én hordozatomért, tehát a csángó magyar viseletért, annyit szenvedek, mint Jézus Krisztus a kereszten. De amíg én élek, azt el nem hagyom.

Igen, ez egy vállalás. A '80-as évek közepén széki leánykák, nálam fiatalabb, 16-17 éves kislányokkal jöttünk valahonnan vonatról, Kolozsváron leszálltunk, ezek a lányok gyönyörű viseletben voltak és egy férfi lekiabálta őket, azt mondta rájuk, hogy mit kerestek itt cigányok, a bő szoknya miatt. A kis csajok csak vihogtak és elfutottak velem. De én akkor, mondom, 21-22 évesen éreztem ennek a tragédiáját, mert micsoda kitartás van az erdélyi Gábor cigányokban, akik ebben a teljesen megváltozott világban ma is megtartják a viseletet, különösen a nők. És mi a problémája bárkinek ezzel? Tehát el kéne már végre jutnunk oda, hogy ne a külsőség, ne a felületes előítélet domináljon, hanem mindig meglássuk a másik emberben az embert. Nem biztos, hogy az ember szívesen viseli ezt a stigmát folyamatosan magán. Viselték, mert a közösségnek ez volt az elvárása. És jó volt és valós volt a megérzésem, hogy '90-ben, amikor megtörténtek a változások Romániában, akkor tényleg ez az egész fölrobbant. Széken is megtörtént a kivetkőzés. Persze az utóhatása meg a lüktetése még ma is megvan. Nem túl régen volt, éppen az elmúlt hétvégén a Matyó-vidéken jártam Mezőkövesden, Tarnón, Szentistvánon, és szinte szívbe markoló a két kivetkőzés közötti hasonlóság, lelki, az ott működő lelki történések, hogy szinte betűre ugyanaz történt Mezőkövesden 40-50 évvel korábban, mint Széken. És még az emberi, az egyéni, emberi attitűdök is ugyanazok, csak mondjuk az a ma 85 éves mezőkövesdi néni mondja ugyanazt el, amit a 45-50 éves széki ismerőseim, mert van közte egy időbeli eltolódás. Maga a folyamat, maguk a történések kísértetiesen hasonlatosak. Úgy néz ki, mintha ez valami örök emberi lenne. A folyamatosság, az önazonosság és a változás a világban. Ezek az alapvető kérdéseink. És a mai világban tulajdonképpen a gyökerek elszaggatása folyik. Pedig a valódi konzervativizmus, vagy valódi tradicionális közelítés, az nem a régi dolgok másolásában kellene, hogy megnyilvánuljon, mint ahogy sajnos folyamatosan megnyilvánul, hanem a régi dolgok folyamatosságának megtartásában. Abban, ami akár itt a tárgyi kultúránkban ott van, hogy hogyan lehetett az avarkorban lőpor szaru, mikor nem is ismerték a lőport? Úgy, hogy volt egy eszköz, ami 7-800 év múlva nagyon alkalmas volt arra, hogy lőport tartsanak benne, ezért most lőpor szaruként használjuk. De akkor sőt, vagy Isten tudja, hogy mit találtak benne. Tehát ezeket a folytonosságokat kellene, hogy keressük. És azt hiszem, hogy ez az, ami miatt fontos és kell ezzel foglalkozni, mert ha ez a folytonosság veszik el, akkor valami elveszik és visszafordíthatatlanul veszik el a lényegünkben. Nem azok leszünk, akik voltunk.

- Nem fog szeretni, mert ezt a folytonosságot fogom most megszakítani a beszédében azért, hogy többet tudjunk meg az ön utazásainak a mi életünkhöz hozzáadott értékéből, mert az előbb említette, hogy volt egy titkos elzárt világ Romániában, még a szocializmus időszakában, ahová nem lehetett eljutni, mert fegyveres kerubok őrizték azt. Mikor jutott el oda végül a csángók közé.

- Volt korábban is kísérletem. Moldvai csángókkal találkoztam már Kolozsváron, Kallós Zoli bácsi lakásán, másutt is, a csíksomlyói búcsúban is, tehát voltak kapcsolataim, ismerőseim Moldva felé, de komoly igazi gyűjtő utat csak 90 után lehetett megvalósítani, nem is pontosan mondom, tehát a '89-es fordulat után lehetett, bár nagyon sokáig éltek még azok a reflexek, amik korábbiak voltak. Mit keresnek ezek itt? Miért jöttek ide és így tovább? De én egészen pontosan 1990. január második felében az Újkígyósi Aranykalász Termelőszövetkezet elnökének hivatali Volgájával már Dormánfalván voltam. Nem is értette nagyon kedves atyai jó barátom, az akkori sofőr. Fölvettük a testvértelepülési kapcsolatot éppen harminc éve Szépvízzel, Csíkszépvízzel, és egyik utunkon mentünk ki, és ennek az embernek, Jóska bátyámnak nem tudtam elmagyarázni, hogy mikor ott van Szépvíz, több ezer lakójával, akikből egy jelentős rész tökéletesen tisztán beszél magyarul, mi a csodáért kell nekünk itt a hegyeken átkelni, mászkálni idegen falvakban, hogy találjunk egy vénasszonyt, aki tud valamennyire magyarul? Ezt valóban nehéz volt elmagyarázni, de hogy ez egy etelközi magyar. És hogy micsoda jelentősége

van annak, hogy itt még beszélnek magyarul, azt egy kívülálló embernek nagyon nehéz volt megérteni. És ettől kezdve én gyakorlatilag folyamatosan Moldvát járom, különösen akkor már fölismertem azt, hogy nem a nagy falvakba kell menni, nem elsősorban Klézsére, vagy Pusztinába, vagy Lészpedre, hanem kezdjek el oda menni, ahol nem jár senki. A perifériákra, ahol egy-két öreg néni még tud magyarul. És hozzákezdtam a halotti kultusz gyűjtéséhez, mert ez az az emberi rész, ami a legarchaikusabb, legrégebbi hagyományokat megtartja. Akkor még Moldvában szinte máig háznál ravataloztak, a legtöbb helyen ment a siratás. Néha már nem csak magyarul, sőt inkább románul, de igazából az volt a csodálatos élmény, amikor másfél óra román siratózás után egy öregasszony elkezdett hosszan, gyönyörűen egy ereszkedős dallamon magyarul siratni. És ezt megtapasztaltam, és olyan helyeken jártam, ahol ma már - pár évvel ezelőtt végig jártuk újra azokat a falvakat, - senki nem tud magyarul.

- Én magam azt tapasztaltam, hogy az egy dolog, hogy elkezdjünk azzal barátkozni, hogy - remélem, nem csak kezdünk, hanem egyre inkább kész tényként kezeljük, hogy a határokon túl is élnek magyarok - magyarok élnek a szomszédos országokban, de még mindig nincsen arról fogalmunk, hogy a csángó az nem erdélyi, hanem egy egészen más területen élő, magyarul még jól beszélő magyar népcsoport. Ön mit tapasztalt?

- Hát ebben az ügyben veszítettünk egy csatát az 1990-es évek elején. Moldvában túlnépesedés volt, még akkor gyakori volt a 8-10 gyermek egy-egy családban. És amikor ez a hihetetlen szorítás, ami a Ceaușescu diktatúra volt, oldódott, akkor tömegesen megindultak a moldvai csángók ide hozzánk. Ebben a házban, ahol most vagyunk, akkor ez nem volt ilyen jó állapotban, sokszor húsz-harminc csángó fiatal lakott. És amikor bejöttem, mert egymásnak adták a kilincset, egymásnak adták a kulcsot, egyszer megkérdeztek, hogy mit akarok itt. Olyan emberek voltak itt, akiket én már nem is ismertem. És akkor nagyon sokat beszéltem arról, hogy nagyon fontos lenne a falvaknak, - ahova mennek ezek, mezőgazdasági munkára, - a gazdáknak egy picit fölkészítést tartani, hogy kik ezek a fiatalok. Igen, beszéltek magyarul, de ezek mára jórészt elmentek Olaszországba, Portugáliába, Spanyolországba, Franciaországba. Tehát ha akkor Magyarország figyel erre jobban, elmondjuk, hogy kik a moldvai csángók. Volt olyan falu, ahol nagyon nagy volt a kertészkedés, a földházak, és ott egyszerre 40-50 fiatal dolgozott egy faluból. Ez egy más világ, nem székelyek, persze sok székely van köztük, Moldvába települt székelyek, de ez egy más műveltség, más mentalitás, mint Erdély. Erdély idehúz, a moldvai csángók úgy is hívják, hogy nagy-magyarországiak. De Moldva az Balkán, ezek a fiatalok abban a világban szocializálódtak. Egy példát hadd mondjak el: szemérmességre nevelik őket. Ez nem itt történt, Erdélyben történt akkor, tehát 30 évvel ezelőtt. Kihoztak moldvai csángó kisgyermeket, kis félős madárkákat Erdélybe, és a székely háziasszony kínálta süteménnyel, és nem kért, nem fogadta el, de délután beszökött a tisztaszobába, ahol az asztalon ott volt a sütemény, és a kis ingét teletömte, amennyit bírt elvigen, és akkor ebből egy vita lett, hogy ez a gyerek most lopott-e? Nem, csak őt szemérmességre nevelték. Félt, nem tudta, hogy mit lehet ezzel az egész helyzettel kezdeni, miközben ő borzasztóan vágyott arra, hogy kapjon süteményt. De nem volt meg rá az eszközrendszere, hogy ezt hogyan tudja ezen az idegen helyen kulturáltan elfogyasztani. És akkor ezt a vágyát öltötte abba, hogy amikor gondolta, hogy nem látják, hogy majd jól telerakja magát, és inge, meg minden hasa tele lett ezzel az összetört süteménnyel.

Próbáltam akár még a politika felé is szólni, hogy ők mások. Készítsük fel a fogadófelet, és készítsük fel őket, hogy hova jönnek. És akkor sok súrlódást el lehetett volna kerülni. De sajnos úgy oldódott meg, hogy ők tovább álltak. Én kapcsolatban vagyok velük. Az akkor húsz év körüli generációnak ma már bőven felnőtt gyerekei vannak, akik egy árva hangot nem tudnak magyarul. És egy árva hangot nem tudnak románul sem. Veszteség, mert ha idejött volna 10 ezer fiatal, az 4-5 ezer család lett volna, aki beoltódik a magyarságba. És van egy erősebb

kapocs. És az visszafelé is hat, mert hazamegy a magyarul tudó unokatestvér, van egy élő kapcsolat, akkor ez erősíti a magyarságon belüli koherenciát.

Nagyon sok pozitív változás van, hajlamosak vagyunk a folyamatos panaszkodásra. Hihetetlen az, hogy ma Moldvában egy kiépült magyar iskolahálózat működik. Igaz, hogy nem mindenütt iskolai keretek között, iskolán kívüli keretek között, de sokfelé magyar ház épült, sokfelé életképes magyar kis közösség működik, és rengetegen mennek Moldvába, tehát érdekli az embereket a moldvai csángó magyarság. Az is igaz, hogy az asszimiláció nem állt le. Tehát akkor a 90-es évek környékén Domokos Pál Péter folyamatosan százezer magyarról beszélt, magyarul tudó magyarról, és ma pedig tudjuk azt, hogy jó esetben 60-70 ezren beszélnek ősünk nyelvét, és az északi csángóság falvaiban véglegesnek és visszavonhatatlannak tűnik a teljes asszimiláció. De délen, a bákói körzetben, illetve a moldvai mezőségekben nagyon komoly eredmények vannak. A másik, ami nagyon fontos, hogy az ő hagyományaikat '90 után teljesen sikerült összegyűjteni. Elsősorban az archaikus imádságok iránt érdeklődtem, meg ahogy említettem a halotti szokások iránt, de most lássuk az archaikus imádságokat, Tánczos Vilmos, Takács Gyuri barátom és én nagyjából befejeztük azt a munkát, amit annak idején Kallós Zoltán, Erdélyi Zsuzsanna, Bosnyák Sándor elkezdett, és ez ma már egy lezárt, teljes hatalmas anyag, és a napnál fényesebben kiviláglik az, hogy a középkori magyar imádságok hatalmas rendszere, az a moldvai csángó magyarok körében a legutóbbi időkig gyönyörűen és tisztán fennmaradt. Ez része, szerves része az egyetemes magyar kultúrának. A moldvai csángók balladakincse, imádságai, népdalai, táncai, zenéje nemcsak a magyarság számára fontos, hanem az egész egyetemes emberiség számára is nagyon jelentős kultúrkincs.

- Miért fontos ez nekünk? A ma magyarjai számára miért fontos ismernünk ezeket az akár sok száz évvel ezelőtti imádságokat mondjuk, amiket ön gyűjtött.

- Nagyon egyszerű. Tanítok az iskolában, és nagyon sokszor látom azt, hogy leesik egy falat kenyér, vagy zsömlé, és a gyerekek belerúgnak. Eszembe jut az a moldvai csángó anyóka, aki elmondta nekem egyszer a Miatyánkot, és azt mondja benne, hogy a mindennapi élő kenyereinket add meg nekünk ma. Élő kenyereinket. És akkor ezt a gyerekeknek elmondom: gondold végig, élő kenyér. Ha mondjuk egy egyházi iskolában vagy, akkor átlátod azt, hogy Krisztus erre a kenyérre, erre a misztériumra épít. Itt van ez a kenyér, ami most még nem te vagy, és ha megeszed, akkor nem lehet szétválogatni tőled. Erre a misztériumra építi az egész kultuszát, az Oltáriszentséget, a protestánsoknál Úrvacsorát. Ami most még nem én vagyok, de egy pillanat múlva én leszek. A katolikus teológia azt mondja, hogy egyszerre csúcs és forrás. Tehát ez az elindítója a dolgoknak, hogy a testben köztünk van maga a Teremtő. Ha ezt nem tudjuk, akkor nagy bajban van a világ, mint ahogy látjuk ma mennyire nagy, minden irányú válságban van. De van nekünk egy évszázados, évezredes tradíciónk arra, hogy ezt tudjuk. Nagyon fontos az, hogy ne keressünk utakat, mert ezek az utak megvannak. Lehetőségként használjuk, éljünk ezzel a csodával, ami nekünk megmaradt. Egy hagyománnyal, ami nem köt bennünket, nem korlátoz, hanem alapoz. Ez nagyon nagy különbség. Egyszerre szorít és megtart. Egyszerre meghatároz és alapoz. Ehhez az egészhez úgy kell közelíteni, hogy enélkül az alap nélkül elvesztünk. És a mai világ attól szenved, hogy gyökértelen. Nekünk pedig ilyen gyökereink vannak. Ön felett a falon látom Ipolyi Arnold képét. Neki van egy gondolata, amikor azt mondja, hogy az a nemzet, amely emlékeit veszni hagyja, az nem csak saját síremlékét építi, hanem az elvesztése az egész emberiségnek. Az emberi létezés egyik legfontosabb szegmense, hogy az ember képes generációkon átívelő emlékeket hordozni magában. Tapasztalata van és ezt a tapasztalatot veszíti el az ember, miközben ez a tapasztalat egy fantasztikus technikai világot épít köré. Ady írja, hogy *elvesztette magát az ember, mert lencsén nézi az eget. Rommá dőlt a Messiás háza, beteg a világ, nagy beteg*. Tehát lencsén nézve az eget, a részeket mérhetetlenül mélységben vizsgálja, miközben az egész összefüggését elvesztette és ez dönti romba a világunkat. Itt, amikor beszélünk erről, akár népfőiskoláról, népi kultúráról, akkor egyfajta törekvés, hogy

hogyan tudunk mi egy meglévő szerves alapon egységben látni dolgokat. Hogy tudom megtalálni a saját belső önazonosságomat, és hogyan tudom ezt valami módon folytonosságban megtartani.

- Lát még erre nyitottságot, amikor egy-egy előadást megtart, milyen arcokat lát a közönség soraiban. Többnyire időseket, vagy azért ott van még a mag, akik esetleg tovább vihetik ezt, és ezeket az alapokat valahogyan meg tudják őrizni.

- Én nagyon haragszom, amikor arról beszélnek emberek, hogy hú, így a mai fiatalság meg úgy. Nem. A mai fiatalság pontosan ugyanolyan távolságra van ettől, mint bármilyen idők adott kori fiatalsága. A napokban gyerekekkel kukoricacsutka babát készítettünk Békéscsabán. Van ott egy régi békéscsabai parasztház fölépítve, és a bölcsőben volt egy játékbaba, és két kislányon látom, hogy olyan ihletettséggel, olyan átszellemülten kiemelték ezt a babát, és elkezdték gondozni, szeretgetni, átöltöztetni. Mikor csoportképet készítettünk, akkor kiadtam neki, hogy lányok, hozzátok a babát. Ott van az emberben a világra való belső készítetés. És a mai ember mindent intézményesíteni szeretne, hogy legyen ott mindenkinben. Nem. Kettőben ott lesz. De ezt a kettőt, akkor segíteni kell, hogy ezt a belső készítetést tartsa meg. Mondok egy másik pedagógiai példát. Volt egy kislány, iskolás kislány, egy roma kislány, aki valami elképesztően rajzolt, de csoda volt, amit csinált. Ezt a kislányt beírták az iskolába, egyrészt ott volt a kora, másrészt van rajzóra, de ennek a kislánynak ettől kezdve azt kellett csinálnia, mint a többiek. És a kezével nem bírta olyan szépen húzni a vonalakat, mint akinek nincs ilyen rajz tehetsége, és minden nap sírva ment haza az iskolából, mert nem volt sikerélménye. Ha ezt a kislányt hagyják rajzolni, mert valami elképesztő belső készítetése volt erre, és ehhez a Jóisten adott neki készséget is, de ez a kis csaj ez második felévre utálni fogja az iskolát. Csak kudarca lesz, második évre már nem fog szeretni rajzolni. Ha hagyták volna, vagy lehetőség lenne arra, hogy kibontsa azt, amit tud, akkor 10 éves korában, mivel már annyira jól rajzol, hogy szüksége lenne mondjuk az írástudásra, akkor gyakorlatilag így megtanulna írni, mert muszáj. Ugyanígy vagyok én, abszolút antitalentum vagyok zenei értelemben. Soha nem érdekelt a kotta és nem is foglalkoztam vele, de felnőtt fejjel, akár népzenei gyűjtések közben szükségem van rá. És a minimális dolgokat elsajátítottam, illetve eljutottam oda, hogy bármilyen ilyen jellegű bajom van, akkor megyek a zenész kollégákhoz, akik viszont ebben vannak otthon. De lehet, hogy ez a fajta egybelátás számukra nem adatott meg. Én tanítóképzőt végeztem, teológiát végeztem, okleveles hittanár, nevelőtanár, nem tudom, mi vagyok. Soha életben nem jártam néprajz szakra, mert ha jártam volna, valószínűleg ezt a fajta szemléletemet már elég ügyesen, mindjárt az első évben elveszik. És amikor jönnek ezzel, akkor mondom neki, hogy barátaim, figyeljetek csak, milyen végzettsége volt Kallós Zoltánnak, Erdélyi Zsuzsannának, Zsuzsa néni diplomata végzettségű volt. De gondoljunk Arany Lászlóra, gondoljunk Erdélyi Jánosra, gondoljunk Kriza Jánosra, Ipolyi Arnoldra, aki meséket gyűjtött egyszerre a Grimm testvérekkel.

- Ha jól értelmezem önt, akkor kell egy csír, amit a Jóisten belénk ültetett. Kell egy motiváció, amit kitudja, hogy honnan kapunk, lehet, hogy egy ilyen típusú tanítótól, mint amilyen ön, és aztán ez már elég lehet ahhoz, hogy valaki tovább vigye az örökséget?

- Nem. Enélkül nincs semmi. Erre kell fölépíteni. Erről beszél Karácsony Sándor pedagógiája. Erről beszél zenei vonatkozásban Kodály. Azt tanítsátok meg neki először, hogy szeressen énekelni, szeressen és tudjon énekelni. Középiskolás tanárként pontosan látom, hogy szegény gyerekeink, amikor odakerülnek, hogy mennek szerenádozni, borzalom az, hogy mennyire nem tudnak énekelni. Katasztrófa. Azért, mert ez a világ, amiben most élünk, ez kizárólag a kogníciót tekinti valaminek. A lélek szava az semmi, sőt deviancia. És ha jön egy tanító, aki mondjuk figyel a lélek szavára, akkor az tanítóként is deviáns lesz. Amikor először beléptem '88-ban egy tanterembe, osztályfőnökként negyedikes gyerekekhez, észreveszem, hogy a gyerekek nem rajzolnak szemet és szájat a napnak. És megkérdeztem tőlük, hogy miért nem? Hát mert a tanító néni azt mondta, hogy nem szabad, mert nincsen. És akkor mondtam nekik, hogy gyerekek,

nem szabad a napba belenézni, de most már én vagyok a tanítótok, hát azért, hogy lessétek, meg valahogy találjunk valamit a fák közül, vagy üvegen keresztül, és olyannak rajzoljátok, amilyennek látjátok, és holnaptól kezdve minden gyerek rajzolt szemet is száját a napnak. Mert a magyar ember számára, hogy van szeme, attól lesz személy és attól lesz a világ személyes. Most pedig egy teljesen személytelen világban élünk. Ha személyes vagy ebben a világban, akkor bélyeget viselsz magadon úgy, ahogy a néni a magyarsága miatt, a magyar szó miatt. De hát mégiscsak ez az, ami éltet. Szent Pál apostol írja, hogy a betű öl, a lélek az, ami éltet, egyedül a lélek éltet, a betű az a kövültség, a megkövülés.

- Most, ahogy így önt hallgatom, még a könny is kicsordult, bevallom őszintén a szememből. Szomorú következtetések ezek, viszont amikor önt hallottam beszélni, és most, ahogy ön hallom beszélni, én azt látom, hogy ez azért nem egy reménytelen helyzet, mert ha reménytelen lenne, akkor nem látná okát annak, hogy ezt a munkát folytassa, hogy azt, amit összegyűjt, azt összegyűjtsön. Hol látja a reménységet abban, amit csinál. Hol látja a reménységet abban, hogy azok a következtetések, amik itt most elhangoztak, azok ne legyenek pecsétek és egy pont a mondat végén.

- A napokban beszélgettem egy nagyon kedves fiatal hölgygel, aki keresi az élete értelmét, és én a tüzről beszéltem neki, hogy mindenhez tűz kell. És azt mondja, hogy ő azt látja, hogy az egész világ ég körülötte, ő neki nem tűzre volna szüksége, hanem nyugalomra. És én ezen elgondolkodtam, hogy a két tűz között nagyon nagy különbség van. Én a Szentlélek tüzéről beszélek, ha úgy tetszik. Arról a tüzről, amit most esetleg érez a szavaimból. Ő pedig a pokol tüzéről beszél ebben a világ ég. Én úgy gondolom, hogy mind a kettő tűz, persze két egymástól nagyon távol lévő tűz. Ez a lélek kell, hogy átjárjon bennünket. És abszolút nem vagyok peszsimista, mert az élet az élni akar. És hogyha nem térünk ehhez vissza, akkor nincs tovább élet. Akkor jön az a pusztító tűz, amiről beszélünk itt. Tehát szítani kell a léleknek ezt a tüzét, mert ez elég lesz túlélni őket - írja egy nagyon kedves költő. *Biz összezúzzák, ki nem táncol, / és belerokkan, aki járja. / De felkél a nap újra reggel, / rácsokat olvaszt ragyogásra. / A kint, a kint rejtse el mélyre, / egyetlen hóhér meg ne lássa, / Hát ne sziszegi, ha körmöd tépik, / akkor se szólj, ha megölnek... / Lelkünk csordultig tele fénnel, / s ez elég lesz túlélni őket.*⁹¹ Tehát az élet az élni akar, és ha a lelkünk csordultig tele van fénnel, ezzel a teremtet világnak a csodálatos isteni fényével, akkor elpusztulhatok, akkor beszánthatják, amit csináltunk, összedőlhet, amit csináltunk, de ez túlél mindent, mert a lényeg ott van benne. Ez a fény a lényeg.

Elhangzott a Karc FM Karcolat sorozatában 2020. július 21-én.

⁹¹ Magyarai Lajos: Lázár Mihály üzenete

IV. Az évfordulók sodrásában

Miért a többes szám, hiszen Trianon centenáriuma egy évforduló. Nem valami furcsa „fejedelmi többes” kívánja a többesszám használatát, csak az, hogy az ország feldarabolása, idegen katonák behatolása már 1918-ban megkezdődött. Romániában hangos megemlékezések voltak a Gyulafehérvári Gyűlésről. Mi a Charta XXI. szervezésében 2017-ben rendeztünk egy román-magyar konferenciát Aradon, ahol leszögeztük, hogy el kell viselnünk egymást, nevezetesen azt, hogy ami az egyiknek öröm, az a másiknak bánat. Nekünk épp oly jogunk van a magunk bánatához, mint a románoknak a maguk öröméhez. Ez a kérdés Romániában azért is különösen éles, mert december elsejéből állami ünnepet kreáltak, ami protokoll szempontjából minden állampolgár részéről megköveteli az ünneplést.

A centenárium azzal is fenyegetett, hogy magyar részről a reális, tényekre alapuló megemlékezések mellett felerősödik a román és szlovák nacionalizmus méltó párja, az értelmetlen ön-sajnálát és a sehová sem vezető gyűlölködés. Nem így történt. A legtöbb megszólalásban a hangsúly a sérelmek meddő felhánytorgatásáról áthelyeződött a nemzeti összetartozásra, s erőteljes volt a gyászból való kitörés, a megvalósítható feladatok megfogalmazása. Már az összeállításunk elején szereplő Vári Fábián László cikk is erről szól, s ebben a szellemben íródtak a jelen fejezetben közölt megemlékezések is.

Nagyon jó lenne, ha ezek a centenáriumi megemlékezések minél szélesebb körben ismertek lennének, olykor még azzal a gondolattal is eljátszom, hogy szlovákul, románul, szerbül is hozzáférhetővé kellene tenni. Hogy kiderüljön, a magyarság valóban békét akar. Aradon Gabriel Andreescuval néztünk szembe az egyiknek öröm, a másiknak bánat problémával, szíven ütött, hogy a második bécsi döntés után a gimnazista Jelenits István – fordított előjellel – ugyanezzel a kettősséggel találkozott. Ezek a személyes vallomások mélyebben érintik meg az olvasót, mint a még oly tökéletes szakmaisággal megírt tanulmányok többsége.

Kiss Gy. Csaba: Száz év után

(Töprengés történelemről és emlékezetről)

Most az *évfordulóról* illik írni. Hetilapok, napilapok, tévéműsorok és rádióadások szólnak róla. Szakértők és hozzá nem értők beszélnek: higgadt elemzések és fölhabzó összeesküvés-elméletek sorjáznak egymás után. Közösségünk mentális vonásai jól látszanak az összképből. Lehet, van, akinek már sok is a századik év fölidézése. Összefoglaló áttekintést készíteni az emlékezésekről talán még korai, különösen, ha a nagyobb történeti munkákat is figyelembe kívánnánk venni. Mindenesetre jelen van a magyar közvéleményben és szellemi életben a Párizs melléki kastély. Néha kissé kinagyítva, mint nemzeti fátumunk emlékezhelye. Ezért csupán néhány reflexióra kívánok vállalkozni. Mint aki arra kíváncsi, miképpen változott és változik a száz év előtti eseménnyel kapcsolatban nemzeti emlékezetünk.

Személyes történettel kezdem. Izgalmas cikksorozat jelent meg 1967-ben Erdélyről a párizsi Le Monde-ban Michel Tatu tollából. Még egyetemistaként kikérem a lapszámot a Szabó Ervin Könyvtárban, és kezdem egy füzetbe másolni a szöveget. Folytatnám másnap, de nem hozzák ki az újságot, állítólag kötetni vitték. 1969-ben erdélyi utazásra készülök, s új magyar nyelvű útikönyv híján az 1940 és 1944 között megjelenteket kérem ki a Parlamenti Könyvtárban. A harmadik ilyen könyv után bekéretnek az irodába, ugyan miért olvasom ezeket a könyveket. Mert nincsenek magyarul útikönyvek Romániáról, mondom. Nem szabad elfelejteni, még ilyen szinten is próbálta ellenőrizni a kommunista hatalom a határon túli magyarok iránti érdeklődést. Évtizedeken keresztül ez tabu témának számított, sőt nacionalizmusnak, amit a diktatúra - 1956 után még inkább – a fő veszélynek tekintett.

Másfél hónappal június 4. után mit lehet mondani a megemlékezésekről, a történettudomány témával kapcsolatos új eredményeiről, a publicisztikai visszhangról és a közérzületről? Őszintén szólva nem bántam, hogy a járvány következtében elmaradtak a nagy nyilvános alkalmak, és a magyar kormány igyekezett szerény keretekben tartani a jubileummal összefüggő eseményeket. Egyáltalán nem mindegy, hogy ilyenkor az önsajnálát vagy az önvizsgálat a meghatározó.

1988-89 táján kissé tartottam attól, hogy kiszabadulnak a palackból az elfojtott érzelmek, és a határon túli magyarok helyzetével kapcsolatban felszínre jönnek szélsőséges nézetek, az annyi kárt okozó hazapuffogatások és csillogó délibábok. Szórványos esetektől eltekintve szerencsére nem így történt. Ennek az egyik oka akkor az ismerethiány volt. Becslésem szerint a magyarországi társadalomnak nagyjából az a 20 %-a volt erről valamennyire tájékozott, amelyik közvetlen rokon kapcsolatokkal rendelkezett egyik vagy másik szomszédos országban. A hazai tankönyvek elég mostohán bántak a szomszédos magyar világgal. Tegyem hozzá: e tekintetben harminc év után sem következett be gyökeres változás. Érdemes volna egyszer alaposan megvizsgálni, mit kell tudnia ma egy 8. osztályt végzett vagy érettségizett hazai fiatalnak a határon túli magyarokról. A néhány éve indított iskolai kirándulási programok a személyes tapasztalatszerzés lehetőségével nyilvánvalóan sokat segíthetnek. Mert a trianoni trauma nem csak a közösségi emlékezet vagy a történeti tudat kérdése, jóval fontosabb a múlt felé való fordulásnál az előre tekintés, a kapcsolatok építése, ápolása a magyar nemzetnek azon részeivel, melyeket határok választanak el tőlünk.

A magyar történettudomány műhelyeiben izgalmas vállalkozások indultak az elmúlt időszakban. A Lendület Trianon100 kutatócsoportja a fiatal középnemzedék ígéretes történészeivel - Ablonczy Balázs vezetésével - eredményes munkát végez, s neki magának is tanulságos könyve (*Ismeretlen Trianon. Az összeomlás és a békeszerződés történetei, 1918-1921*) látott napvilágot. Egyre jobban átláthatóvá válnak a békeelőkészítés egyes nagyhatalmak szerinti

részletei, továbbá az egész országban 1918 végén kirobbant mély társadalmi és gazdasági válságnak, a fölborult rendnek számíthatatlan világa (amelynek több áldozata volt, mint a vörös- és fehérterrornak együtt). Két évvel ezelőtt jelent meg a sorsdöntő hónapokról Hatos Pál új szempontokat kínáló munkája: *Az elátkozott köztársaság – Az 1918-as összeomlás és forradalom története*. Újabb és újabb mozaikok gazdagítják képünket erről az időszakról: a katonai ellenállás lehetőségeiről, meghatározó politikusok pályájáról, egyes régiók történetéről, a „kérész államokról” (tudományos konferencia is tárgyalta őket). Szegeden pedig hét kötetes vállalkozás készül a békediktátum történetéről Gulyás László főszerkesztői irányításával. Tavaly ősszel látott napvilágot a sorozat első darabja (*Trianon nagy háború alatti előzményei, az Osztrák-Magyar Monarchia bukása 1914-1918*), melyben 31 szerző munkája található. De ebben a sorban említhető Egry Gábor néhány évvel ezelőtt megjelent monográfiája: *Etnicitás, identitás, politika. Magyar kisebbségek nacionalizmus és regionalizmus között Romániában és Csehszlovákiában, 1918-1944*).

A hiánytételek közé tartozik, hogy viszonylag szerény történetírásunk jelenléte a nemzetközi közegben. Pedig ebben a kérdésben meglehetősen fontos volna, hogy mind angolul, mind a szomszédjaink nyelvén olvasni lehessen a magyar kutatási eredményeket. Mindmáig erősek a velünk kapcsolatos negatív előítéletek. Magának a békediktátumnak az említése is gyakran a magyar nacionalizmus rémképeit hozza elő külföldön. Azt hinné az ember, elkoptak már valamennyire a régi előítéletek. Sajnos nem. Meglepetéssel kellett például tapasztalnom, hogy kisebb szélvihar kerekedett a horvát sajtóban (persze a választások előtt) abból, hogy a magyar miniszterelnök sátorlajaujhelyi beszéde kapcsán az emlékmű egyik táblája Fiumét mutatta, és a rajta olvasható *Tengerre, magyar* föliratot magyar tengernek fordították. Magyarország és a magyar történelem szomszédsági képének alakításában jelentős a mulasztásunk. Nem vettük figyelembe a kedvező tendenciát a szlovák értelmiség egy részében. Alapos elemzésekre és cselekvési tervekre volna szükség. Mégpedig országok szerint más és más módon elkészített tervekre.

Talán a szakmai eredmények hozzájárulnak majd a békekötéssel kapcsolatos ködképek, mondhatnánk mítoszok eltűnéséhez. Belekerülnek majd a tankönyvekbe a tények, s idővel a közvélekedés részévé válnak. Ám tudjuk jól, a történelmi emlékezet nem föltétlenül racionálisan működik. A nemzeti tragédiákhoz szükségesek szoktak lenni önfölmentő magyarázatok, az ideológiák vezérelte motiváció – a bűnös bal- vagy jobboldalról. Ismeretesek a bűnbakképzés mechanizmusai. Kellenek a megnevezhető felelősök, legyenek itthoniak vagy külföldiek. Nyilvánvaló, hogy a békekötés tényét nem lehet egyetlen okra visszavezetni. A magyarázat során nem lehet eltekinteni a politikai-társadalmi előzményektől, az országban a XIX. század végétől erősödő nem magyar nacionalizmusok tényétől, a nemzetközi politikai meghatározottságoktól, a hazai politikai elit tétovaságától, egyes szereplők tragikus vétségeitől. „...lehetett volna másképp? Minden bizonnyal.” – olvassuk Ablonczy Balázs könyvében. De végül így lett. Ezzel kell szembe néznünk.

Úgy tetszik, a történetírásról júliusban indult publicisztikai vita más nyomokat követett. A vitázók egy része kizárólag a szabadkőművesekben véli fölfedezni a fő felelősöket. Függetlenül attól, hogy ebben a sokfelé kanyargó mozgalomban különböző fölfogású személyek vettek részt, és nemzeti hovatartozás szerint is eltértek politikai elképzeléseik. Bizonyára lehet még tanulságos nyomokat, motívumokat találni ebben a körben, hiszen a nyilvánosságot kerülő mozgalom tevékenysége konspiratív jellegű volt, ám az nehezen elképzelhető, hogy mindent eldöntő hatása lett volna e kapcsolathálózat valamely részének a békekötésre. Viszont titokzatosága miatt különösképpen alkalmas történeti mítosz megalkotására. Megvolna tehát eszerint az áruló. Ahogy évszázadok óta szükség volt a szerbeknek árulóra a rigómezei vereség magyarázatához, vagy gondoljunk a világosi fegyverletételre és Görgei tábornok szerepének egyoldalú minősítésére.

A trauma földolgozásához igazi – nem könnyű – leckét Székely János szombathelyi katolikus püspök pünkösdi szentbeszédéből kaptunk. Első lépésként, magyarázta, merjük kimondani fájdalmunkat. Az okok között nem szabad megfélekezni a magunk felelősségéről sem, hiszen a magyar politikai elit gyakran nem értette meg a velünk együtt élő népek törekvéseit. A legnehezebb lépés: megtanulni átélni a szomszédos népek örömét, hiszen ami nekünk veszteség volt, nekik eredmény. És ami a legfontosabb: tanuljunk meg talpra állni, újra építenünk a hazát. A Zsidókhoz írt levelet idézte: „... a lecsüggesztett kezeket és az ellankadt térdeket egyenesítétek föl” (12. rész, 12 vers). Befejezésül pedig azt hangsúlyozta, hogy meg kell találnunk a szomszédos népek kezét, hiszen Isten testvérként helyezett bennünket egymás mellé.

Forrás: Bécsi Napló 2020. július-augusztus

1920 június 4-e a magyarság számára az igazságtalanság és reményvesztettség napja lett 1000 éves történelmében. A szomorúság rezignáltsága alatt azonban idővel egy újfajta erő magvai kezdtek szárba csökkenni: az összetartozásé.

Ma Trianon fájó emléke a nemzeti összetartozás ünnepe is egyben. 100 év után generációk nőhetnek fel úgy, hogy farkasszemmet nézve a múlt rideg valóságával egy olyan jövőt álmodhatnak, amely a gyűlölet és a bosszú helyett a szívek és lelkek egységében felépülő haza képét látja határokon innen és túl.

trianonszaz.hu

Kuzmányi István interjú Jelenits Istvánnal: Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdmunkra emlékezzünk!

A versailles-i Nagy-Trianon-palotában 1920. június 4-én írták alá azt a békediktátumot, amely területe kétharmadával csonkította meg a történelmi Magyarországot. Jelenits István piarista szerzetest kérdeztük az emlékeiről, arról, hogy mit veszítettünk, és hogyan gyógyulhatnak az évszázados sebek.

– Tanár úr, hogyan találkozott életében először a trianoni döntéssel és hatásaival?

– Édesapám parasztyerek volt, és első nemzedéki jogászként az akkori csonka megyeszékhelyre, Berettyóújfalura került tisztviselőnek. Ott születtem. Gyerekként, a családban éreztem meg először, mit jelent Trianon. Magam még nem, de a szüleim éltek, amikor megtörtént, mindkét nagyapám katona volt az első világháborúban. A közismert jelmondat szinte mindent átított: „Csonka Magyarország nem ország, Nagy-Magyarország mennyország.” Manapság már fenntartásokkal emlékszem vissza erre. Egyfelől biztosan tudjuk, hogy Nagy-Magyarország nem volt mennyország, mert itt a földön nem teljesülhet be Isten országa.

Másfelől ott volt ebben, hogy nem emlékeztünk a múlt tökéletlenségeire, hanem csak arra, ami szép volt és elveszett.

Életünk reménye volt, hogy visszaszerezzük az elcsatolt területeket. Az egész közgondolkodásban egy nem bűnösen fenntartott, de betegesen dédelgetett revizionizmus élt.

– Hogyan emlékszik vissza erre?

– Amikor Csehszlovákiától visszatért a Felvidék déli területe, amelyet túlnyomó többségben magyarok laktak, emlékszem, szüleimmel egy nyarat ott töltöttünk. Végre nagyobb hegyeket tudtunk megmászni. Leírhatatlan örömmel fogadtak minket ezeken a területeken, Kassán és Rozsnyón. Akkor nem lehetett látni, hogy ki az, akit ez a változás szomorúan érint.

– Hogyan teltek az iskolás évei? Az örömteli érzések teljesen elfeledtették a trianoni döntést?

– Miután Észak-Erdély visszatért, átkerültünk Nagyváradra, oda jártam iskolába, majd megkezdtem a gimnáziumot. Ott már találkoztam olyan román gyerekekkel is, akik azon búslakodtak, hogy a határváltozással a Regátba (a Kárpátokon túli román területek) kell költözniük, tisztviselő szüleiknek ott kellett munkát keresniük. Akkor *szíven ütött, hogy van, akit az én örömöm veszteségként érint. Hogy amikor az én gyerekkori álmaim megvalósulnak, valaki másei elvesznek.*

– Amikor a váradi premonstreieknél tanult, mit tapasztalt?

– Emlékezetes számomra, hogy a gimnáziumban, az akkori Magyarországon, a visszatért területeken tanultunk román nyelvet. Természetes volt, hogy azokon a területeken, ahol kisebbségek élnek, tanuljuk meg a nyelvüket. Büszke voltam erre. Érdekes volt, hogy a Székelyföldről a városba érkezett kispapjelöltek haragudtak emiatt. Nem azért böjtölték ki a két évtizedes elszakítottságot, hogy most románul kelljen tanulniuk – felháborodva mondták, hogy abba kellene ezt hagyni. Mondtam is nekik, *mi abban lehetünk különbek, hogy megtanuljuk a nyelvüket, megismerjük a kultúrájukat. És nem azért, hogy aztán kicsúfoljuk, hanem hogy megszeressük őket.*

– Költőink hogyan látták ezt a korszakot?

– Illyés Gyula visszaemlékezéseit olvasva érdekes megfigyelni, hogy parasztgyerekként kikerült Párizsba, és vallja, hogy a városi, polgári magas kultúra ott körül vette, míg itthon ezt nem tapasztalta. Budapesten sosem érezte otthon magát, míg a francia fővárosban igen. Aztán amikor megismerkedett Tamási Áronnal, a területek visszatérése után nagyon megszerette és csodálta például Kolozsvárt, a város kisugárzását.

De ír arról is, hogy egyszer, amikor tömegközlekedésen utazott, és valaki megszólalt románul, a többiek megszólták, hogy ez itt immáron Magyarország, és magyarul kell beszélni. Ők keltek a védelmére, hogy nyugodtan beszéljen az anyanyelvén. És a visszaemlékezésében is figyelemztetett, hogy nem kell bosszút állni azért, amit korábban átéltek.

Ezt a kettős érzést tapasztaltam, egyfelől a sok várakozás beteljesülését, másfelől annak nyugtalanító felismerését, hogy a mi örömünknek az ára mások fájdalma.

– Mi az oka ennek?

– Ez a kettőség véleményem szerint a török időkre, arra a bizonyos százötven évre nyúlik vissza, amikor széttöredezett, részekre oszlott a nemzetünk. A magyar kultúra Erdélyben, egy több nyelvű vidéken élt tovább, míg Felvidéken, a Magyar Királyság megmaradt területén kisebbségben volt, ráadásul Habsburg-elnyomás alatt, az ország középső részén pedig török uralom alatt. Egyfelől mindannyiunkban ott él ez a nemzeti múlt, azaz az összetartozásra való törekvés, a magyar nemzeti kultúra megélése, aminek a nyugodt, békés kibontakozása nem adatott meg. Másfelől *vagy mi nyomtunk el valakit, vagy bennünket nyomott el valaki. És ezekben a nehéz helyzetekben úgy törekedtünk a szabadságunkra, hogy a mások szabadságával nem törődtünk.*

– Ez kísérte el nemzetünket a XX. századba?

– Igen. További tragédiánk, és ez különösen szomorú, hogy a trianoni döntés után az igazságszolgáltatást egy olyan nagyhatalomtól vártuk – Hitlernek udvaroltunk –, amely méltatlannak bizonyult arra, hogy jövőt mutasson az emberiségnek.

Ugyanakkor elszalasztottunk egy esélyt is: a visszatért területeken nem a közös együttélés, egymás jobb megismerése volt a cél, ezért nem jutottunk közelebb egymáshoz. És ez a szemlélet később, a szovjet érdekszférába kerülés után sem változott a nemzeteink között, hiszen azt néztük, mikor tehetünk keresztbe egymásnak, mikor jelenthetjük fel egymást a központban. Mindezek együttesen rányomják a bélyegüket a jelenünkre. Az őszinte párbeszéd hiánya oda vezetett, hogy a kommunizmus éveitől és annak végeztével nem merülhetett fel a békeszerződés felülvizsgálata.

– Hogyan hat ez napjainkban? Milyen következményei vannak az önzéseinknek?

– Az, hogy *nem beszélünk egymással, hogy valaki mindig legyőzni akarja a másikat, nem keressük a párbeszédet és nem ismerjük meg egymást, oda vezet, hogy nem gyógyulnak a történelmi sebeink.*

Ma már fel sem merül, hogy a határ mentén élő magyar gyerek szlovákul tanuljon, vagy fordítva. Egyik fél sem törekszik arra, hogy megtanulja a másik nyelvét, megismerje a kultúráját. Komoly a veszélye és a realitása annak, hogy a kisebbségben élő magyarság (például Felvidéken és Délvidéken) emiatt a teljes asszimiláció szélére sodródik. Hiszen, ha nem beszélünk egymással, akkor a gyengébb mindig az erősebbhez csapódik, a kisebbség a többséghez, akár a nemzeti identitásának részleges vagy teljes feladása árán is, és ez egzisztenciálisan érthető is. Mindez gyorsítja a kisebbségben élő magyarok asszimilációját.

– Mit veszítettünk Trianonnal?

– Sok szempontból aránytalanság ért bennünket. Az igazságtalan döntés egyik jele volt, hogy az Amerikai Egyesült Államok kivonult a béketárgyalásról. Hiszen értelmetlenül kerültek át Romániához olyan magyarlakta területek, ahol tömbben élt a magyarság, gondoljunk például a Nagyszalonta–Nagyvárad–Szatmárnémeti tengelyre. Gazdasági értelemben elveszítettük például a közúti és vasúti gerincvonalakat, amik összekötötték az északi és a déli országrészeket. Ezeket is elcsatolták. Rengeteg természeti szépségtől is meg kellett válnunk, és hosszan sorolhatnánk még a veszteségeket. Egyik napról a másikra szinte a semmiből kellett egyetemet létrehozni Szegeden... A múltunkat is elvesztettük, régészeti értelemben mindenképpen. De *a legfájdalmasabb, hogy elszakítottunk azoktól a magyaroktól, akik szerves és alkotó részei a kultúránknak. Az univerzális magyar kultúra leszűkült.*

Szegényebbek, kiszolgáltatottabbak lettünk lelki értelemben is. Ezért sem lehet elítélni azt a mérhetetlen vágyat, ami ott élt az adott korban, és vissza akarta állítani, ami régen volt. Ezt látnunk kell ahhoz, hogy ki tudjunk mászni a belső sértettségünkből, és őszinte párbeszédet tudjunk folytatni a másik féllel.

– Mi lehet a kiút ebből a helyzetből?

– Fontos, hogy nem bűnöst, hanem magyarázatot kell keresnünk. Mert a magyarázat mindig tanulság. Csak ennek megvan az a nehézsége, hogy figyelmesnek kell lennünk. Az egyik tanulság, hogy nem szabad minden áron a másik hátrányára lenni. A másik tanulság, hogy *jó volna, ha mi, a Kárpát-medencében élő nemzetek szót tudnánk érteni egymással. Hogy ne féljünk a másiktól és egymástól. Hogy végeredményben ne legyőzni akarjuk a másikat, és visszaszerezni, amit elvesztettünk, amit elvettek tőlünk, hanem visszatérni az együttélés ősi emlékeihez.*

– **Ady azt írja: Dunának Oltnak egy a hangja. Akkor ez nem illúzió?**

– Nagyon mély igazság ez, nem illúzió. Ha a Kárpát-medencében élő nemzetek közös fájdalma, tapasztalata nem tud modern módon megfogalmazódni, nem propagandaként, hanem felismerésként felragyogni, és ha nincs egy kulturált és bizakodó közeg, akkor elvesztünk.

– **Milyen lépéseket kell megtennünk azért, hogy gyógyuljanak Trianon sebei?**

– Az első, hogy ismerjük meg jól a saját kultúránkat, a történelmüket. Nézzünk a sebeinkre, de ne a fájdalomunkra emlékezzünk. Enélkül nem szabad tovább lépnünk. A második, hogy ismerjük meg egymást, a másik kultúráját, és növekedjen közöttünk a bizalom.

Fontos, hogy ez ne csak az írástudók szintjén, hanem a sokszor felszínes közvélekedés szintjén is megvalósuljon. Így gyógyulhatnak a múlt sebei, és túlhaladhatunk a sablonos gesztusokon.

Az érzékenyítést az iskolákban kell kezdeni. Biztató jel például, hogy az egyik volt tanítványomat, aki a kolozsvári román operaház egyik ünnepelt rendezője, már a Regátba is többször hívták. Figyelni kellene arra, hogy a tankönyveink ne a sértődöttség, a fájdalom vagy a gyűlöletet magvait ültessék el a fiataljainkban, hanem a megértés útján vezessék őket. Ha ez nem hódítja meg a szíveket, akkor egy helyben toporgunk.

Csak így tudjuk elérni, hogy ne csússzunk bele a revizionizmusba, hogy ne legyőzni akarjuk a másik felet, hanem visszatalálni egymáshoz. Azaz ne elvenni akarjunk másoktól, hanem elhinni, hogy ők is Isten teremtményei, emberek. Ha keresztények volnánk, ha szívből megtérnénk, az segítene a leginkább. És örömmel látom, hogy a hivatalos egyházi szinteken keressük azt, ami összetartozásunk tudatát, felelősségét megerősíti bennünk.

Forrás: Magyar Kurír

Vízi Elemér: Miben rejlik Trianon Húsvétja? Szőnyi Szilárd interjú

– Mikor hallottad először azt a szót: Trianon?

– Nem volt egy nagy, mindent megvilágító első találkozásom a kifejezéssel. Inkább egy folyamat eredményeként tudatosult bennem, mi az oka annak, hogy miközben magyarul beszélünk és magyar a kultúránk, mégis Romániában élünk. A családban főként nagyapám mesélt első világháborús katonaeleményeiről és az azt követő eseményekről, s mivel jellemzően a nagyszülők vigyáztak ránk, a téma rajtuk keresztül érkezett meg hozzánk. Az őket meglátogató idős szomszédasszonyok is gyakran felidéztek emlékeiket arról, amikor a második bécsi döntéssel 1940-ben Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz, hogy korrigálják Trianont, jöllehet, ez csak négy évig tartott.

Hogy szemléltessem szülőföldem történetének e sajátosságát, időnként szoktam tréfálkozni: apám Magyarországon született, anyám Romániában – miközben mindketten ugyanazon a helyen látták meg a napvilágot 1941-ben, illetve 1945-ben.

– Magyar iskolába jártál. Az akkori történelemlényved hogyan tárgyalta a kérdést?

– Bukaresti szemszögből, sőt az állami tankönyvekből a 80-as évek közepétől székely tanároknak az ország földrajzát és történelmét is románul kellett oktatni. Mi persze nemigen beszélünk a nyelvet, így az órák magyarul folytak, de azért a kötelezőt lediktálták románul, hogy ha bármi adódik, legyen meg. Közben mindenki tudta, hogy a hivatalos anyag mögött ott van a valóság, és pedagógusaink bátorságán múlt, hogy ki milyen nyíltan mert beszélni róla. Emlékszem, épp ezen évek környékén egyszer a magyartanárnő megkérdezte: „Gyerekek, ki ismeri a magyar himnuszot?”. Amikor senki nem jelentkezett, meglepődött, és azt mondta: kérjétek meg a szüleiteket, tanítsák meg, mert az nem járja, hogy manapság csak az ittias emberek énekelik.

– Miközben az eltelt száz év megpróbáltatásai visszamenőleg is igazolják a magyarok tiltakozását a békeszerződés ellen, elfogulatlan hazai történészek is hangsúlyozzák a Monarchia Trianon előtti elhibázott nemzetiségi politikájának szerepét a döntésben. Mennyi igazságot látsz ebben?

– Igazságosabb nemzetiségi politikával talán valóban sok mindent meg lehetett volna előzni. Ez abból is látszik, hogy nemcsak a románok követelték az elszakadást, hanem a szászok is melléjük álltak, holott közel 800 éven át magyar fennhatóság alatt éltek, kiváltságokkal és autonómiával. Az 1224-ben kibocsátott Andreanum évszázadokon át biztosította a helyi nemzetek békés együttélését. Mivel az önrendelkezés és a sokszínűség a történelmi Erdély jellemzői voltak, érdemes lett volna ezt a valóságát minden oldalról támogatni és megőrizni erdélyi identitásként.

Meglátásom szerint az akkori magyar kormányok nem kezelték bölcsen a kérdést, holott ha elébe mennek a trianoni döntésnek, és tegyék fel, önrendelkezést adnak a románoknak, esetleg jobb helyzetben tárgyalhattak volna a nagyhatalmakkal.

Lám, a románok is érzékelték, hogy a kisebbségeknek gesztusokat kell tenni, így amikor 1918. december 1-jén kimondták Erdély egyesítési szándékát a román királysággal, autonómiát ígértek a nemzetiségeknek – amit aztán máig nem tartottak be. És itt megint a szászok példája sokatmondó: miközben velünk közel 800 évet „kibírtak”, a román fennhatóság alatt 80 esztendőig sem tartottak ki. Csaknem 90 százalékuk kivándorolt, így létszámuk az 1910-es 250 ezerről mára 13 ezerre csökkent. És itt csak a szászokról beszélek, akik a történelmi Erdélyben a magyar és a román mellett a harmadik legnagyobb nemzetiséget alkották.

– Szerinted hogyan lehetett volna igazságosabb döntést hozni? Ahogy térképünkön is látszik, akkoriban Erdélyben a románok száma jóval meghaladta a magyarokét. Ez pedig kapóra jött a nagyhatalmaknak, melyek amúgy is meg akarták leckéztetni a világháborúban vesztes Magyarországot.

– Valóban, a románság aránya folyamatosan növekedett Erdélyben: az 1910-es adatok szerint létszámuk 2,8 millió volt, a magyaroké pedig 1,6 millió, így jószerivel idő kérdése volt, mikor történik meg az elszakadás. Ezért is van, hogy bármilyen döntés születik, azt valamelyik fél igazságtalannak érezte volna. Ha viszont nincs határmódosítás, Magyarországnak hatalmas létszámú kisebbséggel kellett volna tovább élnie, immár nem egy eleve többnemzetiségű birodalom tagjaként, hanem leválasztva a Monarchiáról. Igazságosabb megoldás az lehetett volna, ha afféle kelet-európai Svájként létrejön egy önálló Transzilvánia, benne a különbözőség értékeit kiművelni szándékozó nemzetiségekkel, közös erdélyi identitással. Ez persze nyilván idealisztikus elképzelés, egy azonban biztos: Erdély szépsége mindig is a sokszínűségében rejlett; ezért is sajnálatos, hogy a román politikában a homogenizálási szándékok uralkodnak.

– A magyar jezsuitákat hogyan érintette Trianon?

– Ugyanúgy, mint az ország egészét. A hazai jezsuiták korábban a közös osztrák-magyar provincia tagjai voltak, és csak 1909-ben lettek önálló rendtartomány, melynek életében nagy törést okozott, hogy jelentős házaink közül Szatmárnémeti, Nagyszombat és Pozsony a határon kívülre kerültek, és az adott országokban létrejött viceprovincia, illetve provincia részei lettek.

– Ha rajtad múlna, milyen emlékművet állítanál Trianonnak?

– Magyar oldalon Trianont nyilván veszteségként, gyászként éljük meg, így – jogosan – sok negatív fogalom tapad hozzá. Valahogy mégis szeretném keresni a történetek pozitív olvasatát is. Például azt, hogy a szétszakítottság miként járult hozzá önazonosságunk megerősödéséhez.

Annak ellenére, hogy veszítettünk, lettünk-e többek, méghozzá azzal a nemzeti tudattal, mely sajátos formát nyert a határon túli területeken, és visszahatott az anyaországi identitásra is. Éppen amiatt, mert folyton védeni kellett a kultúránkat és nyelvünket.

A képzeletbeli emlékműben valamiképp ezt a szempontot érvényesíteném, hogy ne csupán a múlt fájdalmát jelenítsük meg, hanem azokat az értékeket is, amelyek a szétszakítottságból születtek. Épp ezért nagyon jónak tartom, hogy a magyar országgyűlés 2020-at a nemzeti összetartozás évének nyilvánította.

– A jezsuiták jelmondata szerint mindenben meg lehet találni Istent. Trianonnak vajon miben rejlik a transzcendens olvasata?

– Kezdjük egy evilági tényezővel, a koronavírus-helyzettel, amikor az otthonainkba szorulunk, és ugyancsak szétszakítottságot élünk meg. Mégis, a virtuális térben létre tud jönni egyfajta közösség, sőt a mostani helyzet – az online világnak köszönhetően – esetenként még lehetőséget is adott arra, hogy újra egymásra találjunk, és jobban értékeljük a másikkal való kapcsolatunkat. És ha hitbeli párhuzamot veszek, azt látom, hogy a passiótörténet sem a nagypéntekkel ért véget, így 20. századi tragédiánk kérdésében is azt keresném, miben rejlik Trianon húsvétja. A választ akkor találjuk meg, ha a kérdésre nem a sebezhetőségünk nézőpontjából, hanem más dimenzióból tekintünk. Ha így szemléljük a történelmünket, és képesek vagyunk azt mondani: bár Trianon nagy veszteséget mért ránk, mégis van reményünk, akkor ez a remény lesz a „nemzeti” identitásunk. Az emlékezet ápolása fontos, de nem akkor fogunk túlélni és megmaradni, ha kizárólag az igazságosságot akarjuk érvényesíteni, hanem ha felül tudunk kerekedni a sérelmeinken.

– Látsz-e esélyt arra, hogy egyszer majd létrejöhet a nagy magyar-román kiegyezés?

– Jobban szeretem a kiengesztelődés szót – és ez nem csupán békés egymás mellett élést jelent. Örömteli, hogy az egyes közösségek nem olvadnak bele a nagy egészbe, s a globalizáció világában az egyedi sajátosságok válnak vonzóvá, de emellett jobban kellene tudni egymás értékeiről, mert a kölcsönös tiszteletnek csak ez lehet az alapja.

Ismerek olyan színromán jezsuitát Kolozsvárról, aki szépen beszél magyarul, tisztában van az irodalmunkkal – rá és hozzá hasonló társaira szoktam mondani, számomra így néz ki egy igazi erdélyi.

Ha oda-vissza minél több ilyen ember lenne, akkor tennénk nagy lépést a kiengesztelődés felé.

– A román politika azonban nem ezeket a folyamatokat erősíti, lásd Klaus Johannis elnök legutóbbi nyilatkozatát, mely Erdély elszakítását vizionálta.

– Holott Erdélyt senki nem akarja elszakítani – többség és kisebbség számára egyaránt élhető helyé tenni viszont igen, és ebben azért román oldalon is vannak józan hangok. Amíg ugyanakkor az alkotmányban Románia egységes nemzetállamként szerepel, és a politika rendre kijátssza a magyar kártyát, nehéz előre lépni. A labda mindig a nagyobb térfélen pattog, hiszen onnan lehet jelentősebb lépéseket tenni. Egy nemzetben pedig csak akkor tud kialakulni helyes önkép, ha képes kiengesztelődni nem csupán a szomszédaival, hanem a saját történelmével is. Ami a kisebbségek védelmét illeti, annak fontosságára rendünk 2019 februárjában kihirdetett irányelvei, úgynevezett apostoli preferenciái is felhívják a figyelmet. „Feltett szándékunk, hogy megvédjük az őshonos népek kultúráját és méltóságát” – olvassuk a dokumentum második pontjában. Ezt a szándékot a 2019 őszén tartott amazóniai szinódus is megismételte. Természetesen ez nem csupán a dél-amerikai térség népeire vonatkozik, hanem Trianon századik évfordulóján különösen is meghív arra, hogy figyelmünket a Kárpát-medencére fordítsuk.

Az interjú a magyar jezsuiták ingyenes lapja, a MIND nyári számában jelent meg.

Forrás: Jezsuita.hu illetve Magyar Kurír

Orosz Atanáz: Elszakadni az előítéletektől

Trianon után a görögkatolikus hívek 91 százaléka a határokon túlra került. Hogyan lehet lebontani a nemzetiségek közötti előítéleteket, miért került három román püspök ereklýéje a missziós keresztre – erről is beszél az interjúban Orosz Atanáz görögkatolikus püspök.

– Néhány nappal ezelőtt újabb három görögkatolikus püspök ereklýéje került rá az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus missziós keresztjére, ami eddig több mint 50 ezer kilométert tett meg, hogy minél több embert elhívjon a jövő szeptemberi világeseményre. Mit jelent a görögkatolikusok számára mindez?

– Romzsa Tódor vértanú ereklýéje már az elsők között kapott helyett a missziós kereszten. A boldoggá avatott püspökünk tisztelete nagyon mély Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, több környékbeli templom és kápolna védőszentje. Boldog Gojdics Pál ereklýéje szintén rákerült már a keresztre. Kilenc éve, püspökké szentelésem idején történt, hogy a mártír bazilita görögkatolikus szerzetes püspök egyik rokonánál, egy idős miskolci hölgynél kiterjedt daganatot diagnosztizáltak az onkológusok. Semmi esélyt nem láttak az orvosok a gyógyulására. Gojdics Pál halálának emléknapján a beteg nő a szent rokon közbenjárását kérte, mert bár ő maga felkészült az átköltözésre, de a fia rossz helyzetben volt és nem akarta őt magára hagyni. A legközelebbi vizsgálatnál a szakorvos csodáról beszélt, eltűnt a daganat. A hölgy azóta is, túl a nyolcvanadik születésnapján lépcsőn jár fel harmadik emeleti lakásába. Ezeknek a püspököknek a személyisége, fényük és árnyékuk, a jelenlétük ma is hatnak ránk. Tavaly ilyenkor Ferenc pápa erdélyi látogatása során Balázsfalván boldoggá avatott hét mártír püspököt. Közülük hár-
muk ereklýéje került most a Missziós keresztre. Közösségünk rendkívül kötődik a határon túli vértanúknak és püspököknek a tanúságtételéhez is. Számos helyen járt egyházmegyénkben a kereszt, és a hívek mindig nagy várakozással és hálával fogadták.

– Három román nemzetiségű püspök ereklyéjéről van szó. Trianon századik évfordulóján ez egy üzenet, hogy a határok csak fizikai korlátok, valójában a hit összekötheti akár az egymást nyelvét nem értő híveket is?

– Az eltérő nemzetiség egy sajátos korlát is lehet, de csak akkor, ha nem tudunk elszakadni attól a mentalitástól, azoktól az előítéletektől, amelyben felnőttünk. Mi a görögkatolikus egyház vezetésében túlléptünk ezeken.

– Hogyan?

– A román görögkatolikus egyház jelöltjeit a mi papnevelő intézetünk fogadta be. Attól kezdve eltűntek az említett korlátok és egynek érezzük a két nemzetiség egyházát. A második világháború után Romániában, Ukrajnában a kommunista hatalom a szovjet példát követte és felszámolta a görögkatolikus egyházat. Az erőszakos politikájuk elsődleges célpontjai a püspökök voltak. 1948. október 29-re virradóra hét főpásztort tartóztattak le. Kínzásoknak tették ki őket, hogy kikényszerítsék belőlük katolikus hitük megtagadását és kimondassák velük, hogy „önként” csatlakoznak az ortodox egyházhoz. Az őrizetbe vett püspökök azonban nem törtek meg, kitartottak a hitükben és Rómához való hűségükben és ha kellett, a halált választották inkább.

– A három püspök közül Iuliu Hossu aktív szerepet vállalt Erdély Romániához való csatlolásában. Ez változtat a megítélésén?

– Ezeknek a püspököknek a mártíriumát tiszteljük. Az életútjukat tanulmányozva mindegyikük életében látjuk azokat a különböző szakaszokat, amelyeket elvezettek egy több évtizedes üldöztetés, kínzás után a vértanúhalálukig. Az Egyház ez utóbbi alapján ítélte boldognak őket és az nem befolyásolja a tiszteletüket, hogy adott esetben fiatalon milyen szerepet vállaltak egy adott történelmi helyzetben. Vasile Aftenie, Ioan Bălan, Iuliu Hossu valamennyien sokat raboskodtak és szenvedtek a kommunista hatalom börtöneiben. Aftenie püspököt a hírhedt bukaresti Belügyminisztérium alagsorába vitték, ahol válogatott kínzásokkal sem tudták hite megtagadására kényszeríteni. Teste a kínzások hatására megtört, de hűsége soha. Ioan Bălan hét évet ült börtönben. Szabadulása után 1955-ben a földalatti egyház megszervezésének egyik fontos szereplője volt, ami miatt egy évvel később ismét őrizetbe vették. Második bebörtönzését már nem élte túl, hároméves rabság után – mindvégig túrva a zaklatásokat, kínzásokat – 1959 nyarán meghalt. Hossu püspök – az említett epizód után 35 évvel – közel öt év rabság után, 1956-ban szabadult és bekapcsolódott a földalatti görögkatolikus egyház felépítésébe. Pár hónappal később ismét elhurcolták és számtalanszor megkínozták, de nem tudták rávenni a Katolikus Egyház megtagadására. VI. Pál pápa a neve nyilvánosságra hozatala nélkül bíborossá kreálta. Amikor a román kommunista hatalom erről tudomást szerzett, felkínálták neki, hogy távozhat Rómába. Hossu püspök azonban elutasította ezt, nem akart elszakadni híveitől.

– A trianoni döntés különösen súlyosan érintette a görögkatolikus egyházat. Száz év távlatából van esély arra, hogy egyfajta megbékélés jöjjön létre nem csak a hívek között, hanem a Kárpát-medencében élő népek között?

– Talán mi, magyar görögkatolikusok éreztük át leginkább, hogy mekkora csapás volt a trianoni békeszerződés: a létszámunk megtizedelődött, a felekezet 91 százaléka az elcsatolt részekben élt. A legnagyobb egyházmegyék, érsekségek az újonnan húzott határok mögött ragadtak. 1920 után a történelmi Magyarország nyolc görögkatolikus egyházmegyéjéből mindössze egy maradt meg: a Hajdúdorogi Egyházmegye, ami maga is elveszítette a parókiáinak felét. A Munkácsi és az Eperjesi Egyházmegye Csehszlovákia, a Gyulafehérvár-Fogarás, Nagyvárad, Lugos és Szamosújvár egyházmegyék Románia, a Kőrösi Egyházmegye pedig Jugoszlávia részévé vált.

Nemcsak az egyéni, családi, hanem az egyházi kapcsolatok szempontjából is mélyen átérezzük azt a veszteséget, amely száz éve ért bennünket. Néhány évtized óta viszont már a megbékélésen dolgozunk és azon, hogy a határok ellenére is elmélyítsük a kapcsolatokat.

– **A görögkatolikus közösség számára újabb súlyos trauma volt a második világháború utáni kommunista éra egyházüldözése. Az elnyomás, a rejtőzködés fájdalma közelebb hozta a román, szlovák és egyéb nemzetiségek közösségeit?**

– Az elmúlt évtizedek arról szóltak, hogy hidat építsünk egymás felé, mivel minden határon túli görögkatolikus egyház be volt tiltva az egész szocialista-kommunista korszakban, illetve Szlovákiában annak az időszaknak a felében. Ezek a közösségek nemzetiségtől függetlenül tudják, hogy évtizedekkel ezelőtt a hajdúdorogi görögkatolikus püspök tudott először segítő kezet nyújtani az erdélyi, a partiumi, felvidéki, kárpátaljai titkos, vagy a katakombákból éppen előjövő püspököknek. A mi papságunk a szentelés pillanatától fogva a hídépítéssel kapcsolódott össze: hogy a szlovák, román, ruszin görögkatolikusoknak, amennyit csak tudunk, segítsünk ahhoz a feltámadáshoz, amire nekik nagy szükségük volt. Fiatalabb papjaink pedig már a határontúliakkal együtt kapták képzésüket a szemináriumban, ahol életre szóló barátokká is válhattak.

Forrás: Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus honlapja

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus keresztje Pozsonyban

Böjte Csaba: Trianon 100. évfordulójára

Szégyellem magamat. 1848, a bukott forradalom után az akkori politikusok, főpapok valamilyen módon ki tudtak egyezni, békülni, engesztelődni az osztrákkal. Biztos, hogy fájdalmas volt. Képzeljük magunk elé pl. itt Déván is az osztrák dicsőséges reguláris hadsereg elvonul a vele szövetséges más közösségek is itten ünnepelnek és közben kivégzik a forradalmárjainkat. Ennél nagyobb tragédia egy népet egy közösséget nehezen tud érni. Eltelik egy pár év. Ha jól tudom 1854-ben az akkori hercegprímás, esztergomi érsek érzi, hogy nem jól van ez így. Egy zárandoklatot szervez: elmennek Mariazellbe. A korabeli újságok írják, hogy az osztrákok, mikor meglátták, hogy több tízezer ember jön Magyarországról zászlókkal, botokkal, ki tudja mi lesz itt felkiáltással kivezényelték a katonákat. De végül az lett, hogy az emberek imádkoztak, rózsafüzért mondtak, mentek a Mariazelli Szűzanyához, ahol együtt imádkoztak, és ott voltak az osztrák főpapok is, együtt szentmisét mutattak be és elindult egyfajta párbeszéd. És a többiek közvetítenek. Az osztrákokkal a kiegyezés nem ment egyik napról a másikra, de végül sikerült a történelmi sebet valamilyen módon begyógyítani.

Száz év alatt valamilyen módon erre a Trianonra is orvosságot, választ kellett volna keresnünk. És tényleg szégyellem magam, igen a mi politikusaink most sem a valamilyen módon a megoldást, a továbbmenést keresik. Ez az egymásnak feszülés kiürítette a templomainkat, kiürítette a falvainkat, a városainkat. Nem lehet úgy élni, hogy feszültség van. Egy családon belül is, ha a férj, a feleség rossz viszonyban van, akkor a gyerekek összepakolnak és elmennek. Nagyon-nagyon fontos lenne, hogy valamilyen módon keressünk megoldást. Nem a mi bűnünk, ami akkor történt, vagy ami az előtt történt, az sem a mi bűnünk. De a mi büntetésünk is, a mi terhünk is.

Adja az Úr tényleg, hogy rá tudjunk lépni a kiengesztelődés útjára. Adja az Isten, hogy tényleg olyan politikai pártok legyenek, amelyek ezt a feladatot felvállalják, tudatosan, és keresik a megoldást rá. És én akkor rájuk szavazok. Igen. És tényleg adná az Isten, hogy főpapjaink és mi mindannyian tudjunk ezért tenni, imádkozni és megbékélni. Én románok között élek, hiszem azt, hogy az egyszerű nép tud békében együtt élni a másikkal. Adná az Isten, hogy tényleg a politikusaink is ne azzal kampányoljanak, hogy ki mit mond ezzel a nemzeti kérdéssel kapcsolatban, hanem azzal, hogy igen, aki ebben az országban becsületesen dolgozik, adót fizet, közösséget épít, az jó állampolgár, beszéljen akármilyen nyelven, használhat akármilyen himnuszot vagy zászlót, az jó román állampolgár. Aki ellenben csak beszél, és nem dolgozik, és az lehet akármilyen nemzeti színű trikolorba öltözve, az attól nem lesz jó állampolgár. Ezt valahogy ki kéne merni mondani, hogy együtt közösen tündétkertté tudjuk tenni ezt a világot. Egymásnak feszülve az lesz, hogy a fiataljaink összepakolnak és elmennek egy olyan helyre, ahol nagyobb béke van, és nyugalom van, és derű van, ahol az embernek nem állandóan a múltját nézik, nem állandóan a nyelvét, a himnuszát, a zászlaját, a körmét.

Adná az Isten tényleg, hogy Trianont ne megünnepeljük, ne elgyászoljuk, hanem előre nézzünk, és egy jobb világot építsünk gyermekeinknek, magunknak mindannyian. A gyerekeknek mindig azt mondom, hogy a tanító néni nem ad olyan feladatot, amit nem lehet megoldani, ne nyafogj, hanem dolgozzál. Trianon egy nagy házifeladat, egy nagy, nehéz házifeladat. De azt is hiszem, hogy van megoldás. Ezért imádkozzunk tényleg, oldjuk meg ezt, és keressünk olyan ünnepeket, ami összeköt bennünket, ami megtermékenyíti ezt az országot, ami boldoggá tesz minden népet.

Adja az Isten, hogy tényleg a 110-ik évfordulóját Trianonnak együtt tudjuk valamilyen módon lezárni és egy új korszakot kezdeni.

Isten áldja Önöket.

Amikor hosszú távra tervezünk és Trianon 200 jár az eszünkben, Bőjte Csaba mintha Széchenyit idézné: Magyarország percei drágák.

Ő a 110. évfordulóra gondol és addig szeretné lezárni a nyitott kérdéseket. Ez mindenkivel aligha fog sikerülni. Sajnos az ő számára talán legfontosabb, a Romániával való kapcsolat jövője látszik különösen borúsnak.

Ugyanakkor épp Bőjte Csaba az, aki számos lehetetlent megoldott már. Ha a hivatalos Romániával nem is sikerül, sok jószándékú román emberrel sikerülhet.

V. Korkép, ami kórkép

Olyan világ jön,
amikor mindenki gyanús, aki szép.
És aki tehetséges.
És akinek jelleme van...

A szépség inzultus lesz.
A tehetség provokáció.
És a jellem merénylet!...

Mert most ők jönnek...
A rútak.
A tehetségtelenek.
A jellemtelenek.

És leöntik vitriollal a szépet.
Bemázolják szurokkal és rágalommal a tehetséget.
Szíven döfik azt, akinek jelleme van.

Márai Sándor

Ezek a sorok Márainak egyik 1980-ban írt prózai művéből származnak, „Judit... és az utóhang” a címe. A cselekménynek ez a része a regényben 1945-ben játszódik, de jogos a feltételezés, hogy a rútak, tehetségtelenek és jellemtelenek nem csupán a kommunisták voltak, hanem ahogy az már negyven éve látszott: ők a mi korunk urai. A regényben ezt olvassuk például: „Mert most ők jönnek, mindenfelől, előmásznak, százmilliós és még többen. Mindenütt.” Egy százmilliós és még nagyobb tömeg nem valamiféle diktatórikus elit uralma, hanem a korszellem. Korunk szelleme pedig sajnos valóban értékromboló. A tömegtájékoztatás minden létező csatornáján ránk zúduló eszmék ellen csak a magunkban tudatosan kifejlesztett igényességgel védhetjük magunkat, figyelmeztetett Márai a Füveskönyvben is: *„És nevelj lelked kérlelhetetlen igényérzetre. Ez a legfontosabb. A tömegek világa csak mohó, de nem igényes. Te maradj mértéktartó és igényes. A világ egyre jobban hasonlít egyfajta Woolworths-áruházra, ahol egy hatosért megkapni mindent, silány kivitelben, ami az élvező hajlamú tömegek napi vágyait gyorsan, olcsón és krajcáros minőségben kielégítheti. Ennek a tömegkielégülésnek veszélyei már mutatkoznak, az élet és a szellem minden területén. Egy kultúra nemcsak akkor pusztul el, ha Athén és Róma finom terein megjelennek csatabárddal a barbárok, hanem elpusztul akkor is, ha ugyanezek a barbárok megjelennek egy kultúra közterein és igény nélkül nagy keresletet, kínálatot és árucserét bonyolítanak le. Te válogass. Ne finnyásan és orrfintorgatva válogass, hanem szigorúan és könyörtelenül. **Nem lehetsz elég igényes erkölcsiékben, szellemiekben. Nem mondhatod elég következetesen: ez nemes, ez talmi, ez érték, ez vacak. Ez a dolgod, ha ember vagy, s meg akarod tartani ezt a rangot.**”*

Szükségünk van az igényesség mellett arra is, hogy felismerjük a korunkban zajló folyamatok lényegét. Ez a fejezet Vladimir Palko, szlovák kereszténydemokrata „Jönnek az oroszlanok” című könyvének két részletével ad egyfajta iránytűt, hogy ne tévesszünk utat a mai dzsungelben. A két részletet a szerző nagyvonalú engedélyével közöljük. Ezek - Käfer István avatott fordításában - itt jelennek meg először magyarul.

Vladimir Palko: A forradalom szerinti ember

Részlet a Jönnék az oroszlanok című könyvből

“Az ember önistenítésének csábítása elsődleges és öröktől való a teológiában és a filozófiában, és végül a gondolkodók többsége megadja magát neki. Azok a legrosszabbak, akik tudatuk teljében választották az önistenítést, az emberfelettséget, hogy Isten az inkarnáció éppen ellenkező irányát választotta az emberiségnek, amivel ünnepelesen éppen az istenségtől való eltérésben erősítette.”

Rio Preisner: Amikor Európára gondolok

Az euro-amerikai kulturális forradalom az emberiség egész történetében soha nem látott mértékben abszolutizálja az ember személyi autonómiáját.

A kereszténység azt hirdeti, hogy az embert Isten teremtette a maga képére és hasonlatosságára. Bemutatja azonban az ember bukását és bűnösségét. Az ember ténylegesen autonóm lény, mert esze és szabad akarata van. De az ember szabadságának nem bármilyen felhasználásával találja meg boldogságát. Maga nem üdvözi magát, ehhez Isten kegyelmére van szüksége. Megkapta a Tízparancsolatot és a felebaráti szeretet parancsát. Megtartásuk belső küzdelemre vezet, amelyben gyakran saját magát kell legyőznie. “A magad számára teremtettél minket, Uram, és nyugtalan a mi szívünk, amíg nem nyugszik meg benned.” Ezekkel a szavakkal fejezte ki Szent Ágoston az ember drámáját.

A modern kor kulturális forradalma antropológiai. Isten helyére emeli az embert és az embernek magát kell üdvözítenie szabadságával. E szabadság törvényeit magának kell meghatározni. A forradalom szerint az ember Istenné tétele az ő jogaival kell biztosítani és megerősíteni. Jogainak felhasználása meghozza az embernek élete teljességét, boldogságát az életben és az élet értelmét. Valahogy így.

Csakhogyan ez egészen másképp van.

Nem mintha a keresztény kor emberének nem lettek volna jogai. Voltak neki. Jogai és méltósága abból a tényből eredt, hogy Isten képére lett teremtve és Isten gyermeke volt. Az az isten, aki teremtette, nem akármilyen isten volt, hanem Ábrahám, Izsák és Jakab Istene, az Ó- és Újszövetség Istene. Az ő tulajdonságaiból alakultak ki emberi teremtményeinek jogai is. Joguk volt például az életre fogantatásuktól természetes halálukig.

Az antropológiai forradalom avval emelte az ember autonómiáját, hogy vagy megtagadta Istent, mint létező lényt, vagy a jelentéktelenség, illetve a felismerhetetlenség helyzetébe taszította. Isten megismerhetetlensége, jelentéktelensége vagy nem létezése okozta az emberi jogok ködössé válását is. Futószalagon keletkeznek az új jogok és konfliktusba kerülnek egymással.

Az ember autonómmá válásának további lépése, függetlensége a teljesen általános emberi tapasztalattól és az előző nemzedékek bölcsességétől.

Meghozzák-e ezek az embernek a boldogságot az életükben és új jogainak kiteljesedését?

Néhány évvel ezelőtt az egyik pro-life konferencián az előadó szuggesztív kérdést tett fel: “Melyik terhes nő, anya dönt az abortusz mellett, ha van mellette gyermekeit szerető apa, aki mindenoldalúan támogatja?”

Az éleslátás egy hirtelen pillanatában megértettük, hogy egy ilyen nő természetesen nem megy abortuszra. De akkor mit jelent az a “női jog”, amely a nő maximális tiszteletének, szabadságának álcázza magát, meghajlásnak autonóm volta előtt, ami az új emberi élet keletkezésének határait is felülmúlja? Az a “jog” eléggé nagy csalás a húsból-vérből való igazi nőnek. A logika ugyanis kérlelhetetlen. Ha a nőnek megvan az a “joga”, amibe senki sem szólhat bele, akkor

aztán világos, hogy a férjnek, az apának “ebben a jogban” nincs döntése. És ha nincs döntési “joga” abban sem, hogy az általa nemzett gyermek éljen, akkor már nem olyan nagyon kötelessége, hogy minden körülmények között a nő oldalán álljon. A gyermeket váró nőnek a maga sebezhetőségében sokkal nagyobb szüksége van a támogatásra, mint máskor bármikor. Ebben a pillanatban az antropológiai forradalom filozófiája a támogatás joga helyett az abortusz jogát kínálja. A jog úgy gondoskodik magáról, ahogy tud. A jog maga csupasz marad.

Henryk Sienkiewicz *Quo vadis* c. regényében látjuk az ember új keresztény szemléletének előretörését, amely feltartóztathatatlanul kiszorítja a pogány római szemléletet. A rosszabbat a pogány világból Néró romlott udvara képviseli. A legjobbat a pogány világból Petronius Arbiter. Az összeütközést az új világgal a disputa képviseli Petronius és Tarzusi Pál között. Petronius összeütközik Néróval is, de ez a Pállal folytatott disputától eltérően halált jelent, Petronius a lakoma kellős közepén barátaival felvágatja ereit, és a szerelmes Eunike kíséretében távozik ebből a világból.

Min nyugszanak az eutanáziával történő méltóságos halál eszméi? Azon az elképzelésen, hogy mindazok a tízezrek, akik ezen az úton távoznak a világból (az eutanázia propagátorai szerint milliónyian kellene lenniük), egytől egyig tisztességes Petroniusok. Mi több. Meg kell említeni, hogy a pogány Petronius már csak megelőzte a Néró által küldött gyilkosokat, mert halálát már eldöntötték. Az eutanázia terjesztői szerint ma az ágyban fekvő beteg emberek valamilyen Petronius felettiek, akik áthágnak a keresztény remény határait is, és a halálában elérik a győzelmet az élet felett.

Ámde ez nem igaz. Az embernek földi élete utolsó stádiumában még nagyobb szüksége van támogatásra, felebaráti szeretetre, gondoskodásra, vigasztalásra, mint a terhessé lett nőnek. Egészen a végéig kísérni kell őket és biztosnak kell lenniük ebben a szeretetben. Hallottuk, hogy gyakran depresszívek. Nem Petroniusok ők. A társadalom néha jelképesen, néha közvetlenül sodium pentothalt kínál nekik.

Az sem igaz, amit a pornográfia szabadságának védelmezői elképzelték az emberről, hogy nyugodtan használhatja a pornográfiát és aztán szükség szerin félreteheti. Az igazság az, hogy a pornográfia a drogfüggőséghez hasonló állapotot okoz, tehát az ember propagált autonómiája illuzórikus.

Ha valaki homoszexuális, a forradalom azt tanácsolja neki, hogy éljen szexuális hajlama szerint. Abban megtalálja boldogságát. Az igazság azonban az, hogy ezen ajánlás elfogadása sok homoszexuális számára fizikai és lelki betegséget, gyakran halált is jelent.

A forradalom nem áll meg az ember autonomizálásában ott, hogy csupán az elszakítsa Istentől és az emberiség évezredes tapasztalatától. Meg kell szabadítani az embert az objektív igazság jármától is. Mi az igazság? Poncius Pilátus megvető kérdése a forradalom krédója, amelynek végén nincs pont, sem ámen, hanem kérdőjel.

Azok a tanulmányok, amelyek az abortusz káros hatásáról beszélnek a nő pszichikumára, a homoszexuális életmód káros hatásáról, a negatív egészségügyi következményekről a mesterséges megtermékenyítéssel fogant gyermekeknél, a pornográfia káros hatásáról és sok egyéb-ről, amelyek mégis léteznek, de nincs hatásuk a forradalom filozófiájára. A forradalom ignorálja őket.

A forradalom, habár néha használja a hit—tudomány kettős tagolódását, néhány helyzetben szembe is fordul vele, hogy az emberek megismerjék a tudomány eredményeit. Elutasítja például a nők kötelező tájékoztatásának törvényét az abortusz természetéről, egészségügyi következményeiről. Ugyanígy elutasítja a törvényeket a hormonális fogamzásgátlót használó nők kötelező tájékoztatását az adott tabletta egészségügyi következményekről. Amikor 2009-ben a szlovák parlament jóváhagyta a törvényt az abortuszt kérő nők tájékoztatásáról, a Smer-párti

Richard Raši-vezette egészségügyi minisztérium már néhány hét múlva törvényjavaslatot terjesztett be, amely megfosztotta tényleges hatásától ezt a kötelező tájékoztatást.⁹²

2010 elején Pavol Minárik és Rudolf Bauer, a Szlovákia Konzervatív Demokratái — KDS parlamenti képviselői törvényjavaslatot nyújtottak be a hormonális fogamzásgátlót használó nők kötelező tájékoztatásáról, valamint arról is, hogy ez a fogamzásgátló abortuszt okozhat. Egy valóban értelmes rendszer egy ilyen javaslatot természetesnek venne. A KDS javaslatáról szóló cikk alatt a Sme napilap internetes kiadásában azonban szenvedélyes vita alakult ki 252 hozzással.⁹³

Ezek a törvények ugyanis megzavarják az ember autonómiájának radikalitását. A természetes észből következő bilincsekbe zárják. A kereszténység ezt a kezdetektől éppen fordítva látja. Szent János evangéliuma szerint: "Ismerjétek meg az igazságot és az igazság felszabadít titeket."

A forradalom eltörli a különbséget az erény és a bűn között, az értelmes és az értelmetlen cselekedet között. Amikor Szlovákiában vita folyt a lelkiismereti szabadságról, a liberálisok ősrégi példákkal hozakodtak elő, hogy az miért nem működhet. Ha a nőgyógyásznak joga van elutasítani az abortuszt vagy az eskető hivataloknak van joga elutasítani két férfi összeházását, akkor a külügyminisztérium protestáns hivatalnokai hivatkozhat lelkiismeretére és elutasíthatja részvételét a tárgyalásokon Vatikán állam képviselőivel.⁹⁴ Az értelmes kívánság az értelmetlen szintjére kerül. Az abortusz végzése évezredek óta nem volt az orvosok munkakörében, ellenkezőleg, a legutóbbi időkig munkájuk értelme ellen volt. Két férfi házassága évezredek óta nevetést okozott volna. Ezzel szemben a tárgyalás az ellenféllel, akár ellenséggel emberemlékezet óta a diplomácia legalapvetőbb értelme volt.

Az ellenállás az egészséges értelemmel és az igazság megismerhetőségével szemben megvédi a forradalmat, hogy elismerje, a lelkiismeret szintén az értelemhez kötődik. Ha már lelkiismeret, legyen bármi tehető érte. „Kik maguk, hogy arról merészkednek dönteni, mit mond nekem az én lelkiismeretem?” Így gondolkodik a forradalom. Közben az élet mást mond. Az orvosok elutasítják az abortuszt, ami az élet állandóan ismétlődő folyamata. Ismétlődik azoknak az embereknek az esete is, akik elutasítják azonos nemű személyek összeházását. E konfliktusokat a reális élet hozza. A protestáns diplomata, aki nem akar tárgyalni a Vatikánnal, mesterségesen konstruált.

Az az elképzelés, hogy az ember időnként egészen könnyen képes értelemmel megkülönböztetni az értelmeset az értelmetlentől, a forradalmár számára elfogadhatatlan. Annak kimondása, hogy ez értelmes, ez meg értelmetlen, a forradalmár számára arrogancia. Hinni az értelemmel megismerhető igazságban számára veszedelem, amely keresztesháborúhoz, boszorkányégetéshez és más borzalmakhoz vezet.

A forradalom szempontjából mi a legfőbb jó az ember számára? Minden ironia nélkül talán a szex. Konkrétan — a lehető legtöbb szex. A bölcsh Chesterton ezt már a múlt század 20-ás éveiben megmondta.

A forradalom e legmagasabb értéke számára a lehető legtöbb és minél korábbi szexuális nevelést kell tömni a gyermekekbe. A szexnek nem szabadna olyan nem kívánt következményekkel járnia, mint a terhesség, ezért bármikor rendelkezésre kell állnia az abortusznak. A terhesség olyan kellemetlenség, hogy a brit nőgyógyászok és szülészek társasága javasolja

⁹² <http://babetko.rodinka.sk/index.php?id=vlada-novela-potraty>

⁹³ <http://www.sme.sk/c/5196452/kds-zena-ma-byt-informovana-ze-antikoncepcia-moze-sposobit-potrat.html>

⁹⁴ <https://www.tyzden.sk/nazory/19071/statny-uradnik-s-vyhradami/>

irányelveiben⁹⁵: tájékoztassanak minden nőt, hogy a terhesség rizikós állapot, és hogy állandóan rendelkezésre áll az abortusz, ami megszüntetheti terhességüket. Ha valakit vonz az azonos neműség, adja át magát az ilyen szexnek. Az ilyen életmód destruktivitása ellenére. A szexuális élvezet ugyanis magasabban van a forradalom értékrendjének hierarchiájában. Tulajdonképpen semmiféle szexuális hajlam nem minősíthető a személyiség zavarának.

Mivel a szex steril, kevés gyermek születik és az európai nők termékenysége a történelemben soha nem létezett mélységekbe zuhan. Nincs ki gondoskodjon az öregekről, mert nem nő fel fiatal nemzedék. Nos, és mivel az öreg emberek már nem sok szexnek hódolnak, az miféle életminőség? Kivezető útnak az eutanázia kínálkozik. Ha a házastársi hűség akadály a szexuális élvezet kilátásában, akkor a szex az ász, ami mindent felülüt.

A szex az emberi jog forradalmáért van. A szexre néhol a foglyoknak vagy az elmeorvosintézetek pácienseinek is van joguk. Miként a csak látszólag finom változás is a pápai nézetekben a kondom használatáról elsőrangú jelentőségű hír, amely bejárta a földgolyót. Az egyén elégséges szexe nem lehet csak az illető ügye, mondja a forradalom.

Az elégséges szexet államosítani kell. A szegény nőknek és partnereiknek ne kelljen fizetniük a fogamzásgátlókért. Ezért azt munkáltatóiknak kell fizetniük az egészségbiztosításból. Ezért Kathleen Sebelius, az USA egészségügyi minisztere törvényt készített elő a foglalkoztatottnak erről a fizetési kötelezettségéről. "A fogamzásgátlás a tanulmányok idején évi háromezer dollárba kerül, az egész jövedelem a nyári szünet alatt", magyarázta Sandra Fluke 2012-ben az amerikai kongresszusban.⁹⁶ Mindenki tudja, hogy nevezik, amikor egy nő azt mondja önnek, adjon nekem pénzt és szexelek önnel. Ezt hívják prostitúciónak. De az meg mi, amikor egy nő azt mondja, adjon pénzt, és valaki mással szexelek? Ez Obama kormányának szexuális szocializmusa. A nemzet egy részének Sandra Fluke megjegyzések céltáblája, hogy kondomokkal ez sokkal olcsóbb, de sokak számára ő hős és úttörő.

Mint minden forradalom, ez sem engedheti meg magának, hogy úgy fessen, csak önzésre és hedonizmusra épül. Altruisztikusnak kell látszania. Filozófiájában benne kell legyen különleges "felebaráti szeretetének". Meg is van. Filozófiájának része az együttérzés, ami hamis. Az értékrend helytelen hierarchiáján alapul.

2010-ben Michel Schooyans, a louvaini egyetem professzor emeritusa "Az együttérzés csapdája" ⁹⁷ c. esszéjében elemezte a hamis együttérzés jelenségét. Együttérzés a terhes anyával, amikor abortuszt kínálnak neki, együttérzés a gyermekkel, aki hátrányos helyzetben született vagy kell születnie, ezért a gyermeket megölik. Együttérzés az abortuszt végzőkkel, "akiknek ez bizonyára nem könnyű", ezért törvénnyel kell védeni.

Az állatoknak is van joga együttérzésre, mint azoknak a kimerült jegesmedvéknek Al Gor "An inconvenient truth" c. filmjében, amelyekre kihalás vár az ember okozta globális felmelegedés miatt. És az az "Anyaföld" is rászolgál az együttérzésre. Ezért netán mérsékelni kell az emberi populációt, aláírni a Kiotói Egyezményt stb. ...

Rászolgál az együttérzésre az emberi társadalom is, amelynek viselnie kell szellemileg és fizikailag beteg tagjai ellátásának költségeit. Ez aztán az eutanázia politikájába torkollik.

Nem mintha a terhes anyák, a hátrányos helyzetű gyermekek, akár a szenvedő medvék is nem szolgálnának rá az együttérzésre. Ez az együttérzés azoktól a megoldásoktól válik hamissá, amit az együttérzők javasolnak. Ezek a megoldások újabb és nagyobb szenvedést és veszteséget

⁹⁵ <http://www.lifenews.sk/content/brit%C5%A1t%C3%AD-gynekologov%C3%A9-maj%C3%AD-t%C4%9Bhotn%C3%BDm-dopor%C4%8Dovat-potrat>

⁹⁶ <http://www.youtube.com/watch?v=xIRC0nsjtKQ>

⁹⁷ <https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=11315>

okoznak, mint azok, amiket meg kellene előzni. Így az együttérzésből megölt gyermekek, az életen át tartó traumáknak kitett nők, az együttérzés nevében feláldozott és bevégzett házasságok.

2015. májusában republikánus kongresszusi tagok törvényt javasoltak a meg nem született gyermekek abortálásának tiltásáról a terhesség huszadik hete után. A törvény címe Paintball-Capable Unborn Child Protection Act, tehát a Törvény a meg nem született, fájdalmat érezni képes gyermekek védelméről. A törvényt javaslók fő érve ugyanis az volt, hogy a meg nem született gyermekek a huszadik hét után már érzik az abortusszal okozott fájdalmat, amit tudományos kutatás igazol. Josh Earnest, a Fehér Ház szóvivője szégyenteljesnek nevezte a republikánusok szándékát, mivel törvényük terheli azokat a nőket, akik erőszak vagy vérfertőzés áldozatai.⁹⁸ Nincs okunk nem hinni, hogy Josh Earnest együtt érez azokkal a nőkkel, akik csak a hatodik hónapban gondolják meg, hogy abortuszra akarnak menni. A gyermek joga ne legyen darabokra szaggatva szörnyű fájdalmakban. Talán ennek van elsőbbsége.

Az együttérzés áruló dolog, főleg, ha az együttérző nem fizet érte számlát és nincs összehangolva az igazsággal.

Az együttérzés hamissága valahol az ember természetes igyekezetében kezdődik, hogy udvarias maradjon és mindenáron kerülje el az emberek közötti konfliktust Taki Theodoracopoulosz szatirikus újságíró, egykori görög teniszzálogatott említi⁹⁹ konverzációját Elton Johnnal és David Furnishhal egy bizonyos társadalmi rendezvényen. A búcsúzás előtt Furnish megkérdezte tőle, mi a baja a homoszexuálisokkal. “Abszolút semmi”, válaszolta Taki, “néhány legjobb barátom homoszexuális”. Amikor aztán Furnish megkérdezte, miért csinál viccet a homoszexuálisokból, Taki ezt mondta: “De hiszen én mindenkitől tréfát űzök, valószínűleg én is homoszexuális vagyok.” “Mi tudtuk ezt”, mondta neki lelkesen Elton John és Furnish. Másnap Furnish egy üveg pezsgőt küldött Takinak.

“Istenem, mit tettem?” írja Taki. “Soha életemben nem vágyódtam férfiak után, soha nem volt semmiféle homoszexuális tapasztalatom. Azért beszéltem, mert udvarias akartam lenni.”

Talán nincs alkalmasabb példa e jelenség magyarázatára, mint egy híres amerikai atléta története.

A könnyű atlétika királyi sportága a tízpróba és királyai az újkori olimpiai játékok történetében hagyományosan az amerikai tízpróbások voltak. Az 1972-es müncheni olimpián azonban a kommunista tábor tízpróbázói teljesen leszorították az amerikaiakat az érmes helyekről. Nyikolaj Avilov lett az első aranyérmes tízpróbázó a Szovjetunióból. Visszaszerzik-e az amerikaiak hegemoniájukat tízpróbában? Így hangzott a kérdés négy évvel később az 1976-os montreali olimpia előtt.

És sikerült nekik. Az USA olimpiai bajnoka új világrekorddal is díszítette aranyérmét. Tarzani alakjával, barna hajának repülő sörényével, amerikai zászlóval a kezében győzelmek után tiszteletkört futott a stadionban. Bruce Jenner volt. Ezt a nevet még nem felejtettünk el. Avilovot a harmadik helyre szorította, ahogy azt kívántuk. Hiszen kinek kellett szurkolnunk a szovjetek ellen, ha nem Amerikának?

Azóta sok víz lefolyt a Dunán és 2015-ben ismét találkoztunk Jenner névvel. Egyetlen különbséggel. Bruce Jenner közölte velünk, hogy nem Bruce-nak hívják és Catilyn Jennernek kell őt hívtunk. Azt állította, hogy nő lett.

⁹⁸ <http://mobile.reuters.com/article/healthNews/idUSKBN0NY2PW20150513?irpc=932>

⁹⁹ http://takimag.com/article/you_cant_wax_lyrically_about_brazilian_waxing

Eddigélé ez egy ember drámája, akinek problémája van nemi azonosságával. Az orvostudomány feljegyző és kutatja az ilyen típusú zavarokat. Az ilyen ember rászolgál környezetének támogatására, együttérzésre, tapintatra és védelemre is.

Csak hogy Bruce Jenner drámája benne van az egész amerikai társadalom drámájában, amelynek nem elég, hogy tartsuk az ujjunkat Jennernek, bontakozzék ki a problémájából. A gender ideológiája azt kívánja, tartsuk neki az ujjunkat *nővé változásában*. Azt kívánja tőlünk, *higgyük el, hogy nő*. Ezen ideológia szerint nem a nemi szervek döntenek el, férfi-e valaki vagy nő. Ignorálja, hogy a tudomány már a múlt században felfedezte, hogy az emberek férfiakra és nőkre oszlása már a nemi kromoszóma sejtek szintjén adott.

És így Bruce Catilyn Jenner átalakított nőként megjelent a Vanity Fair folyóirat címlapján. Azon nyomban megkapta az Arthur Ashe Courage Award-ot — azaz Arthur Ashe díjat a bátorságért. A nővé válás kijelentésének bátorságáért. A CNN tévé jóvoltából mi is láthattunk részleteket a díj átadásáról. Láttuk a nővé készített férfit. Parókája volt, kikészített arca, melleinek kiemelése. Hangja mély férfi hang volt. Láttunk egy férfit, akinek férfi nemi szerveit női ruhák takarták el. Jenner nem vetette alá magát sebészi beavatkozásnak. Mint közölte, számára a nőiség nem döntő. Láttunk egy férfit, aki élete során hat gyermeket nemzett. A gender elmélet azonban azt követeli tőlünk, hogy nőnek tartsuk.

És az ideológia nyomása sikeres. Ha a Wikipédia enciklopédiában kikeresik a “Bruce Jenner jelszót, például angolul, nőnemben beszélnek róla.¹⁰⁰ Jenner “she”, nem “he”. Különösen abszurd módon hatnak a részletek arról, hogy *viselkedett nőként* azon a bizonyos híres olimpiai *férfi tízpróban*. A cseh verzió szintén nőnemben ír róla.

Sokan, akik nőként beszélnek róla, udvariasságból és együttérzésből teszik. Az udvariasság és az együttérzés azonban egy bizonyos ponton szétválík az igazságtól. Ezen a ponton fel kell tenni a kérdést, valóban udvariasak és együttérzők akarunk lenni, vagy csak nem aggódunk-e, nehogy valaki udvariatlansággal vagy az együttérzés hiányával vádoljon. Vagy nem vagyunk-e csupán kényelmesek és gyávák?

Egyébként már az 1917-es bolsevik forradalmat az együttérzés nevében vezették. Akkor ez együttérzés volt a szegényekkel és a kizsákmányolt proletárokkal.

Ha már érintettük a bolsevik forradalmat, említsünk egy nagy különbséget közte és a mai között. Lenin fegyveres felkeléssel ragadta magához a hatalmat. Ezért volt számára kulcsfontosságú a radikalizálás az orosz hadseregben az első világháború alatt, ezért volt rá szüksége, hogy a bolsevizmus főleg a katonák és a tengerészek között terjedjen. Ez a forradalom másképp cselekszik. Nem hangzanak lövések, nem döntenek sem repülőgépek, sem szuronyok. Ezért közböcs is e forradalomnak a valóságos hadsereg is.

Az ő harcmesőit a médiumok, a baloldali értelmiségiek az egyetemeken, a baloldali művészek.

És a bíróságok.

¹⁰⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Caitlyn_Jenner

Vladimir Palko: Forradalmárok talárban

Részlet a Jönnek az oroszlanok című könyvből

*“A törvény nem az igazságosság
és a tárgyalás nem az igazság tudományos kutatása.”*

Edison Haines

Az, hogy a médiumok az antropológiai forradalom színeiben működnek, már az átlagembernek is ismert. Nem olyan régen Szlovákiában a Sme c. napilap támogatta Iveta Radičovát Robert Ficoval szemben, a Pravda c. napilap Robert Ficót Iveta Radičovával szemben. Mindkét napilap és mások is támogatják az abortuszokat és a forradalom más agendáját. A médiumoknak a forradalom sikerében játszott döntő szerepének leírása önálló kötetet igényel, amivel most nem foglalkozunk.

A “kulturális front” feladatának jelentőségét, amit például Hollywood és produkciója képvisel, nem tárgyalták túl sokan, de ez a téma is meghaladja könyvünk keretét.

2009-ben világszerte szétröppent a hír: a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága úgy döntött, hogy Olaszország állami iskoláiban ne legyenek keresztek a falakon. A kereszt csaknem kétezer éve az olasz történelem és kultúra szimbóluma. Senkit sem akadályozott. És két évezred múlva hét bíró úgy döntött, hogy ez másképp lesz. A kereszt a falon hirtelen az emberi jogok megsértése lett.

Ugyanabban a hónapban egy másik bíróság az Atlanti-óceán túlsó partján, Buenos Airesben úgy döntött, hogy a polgári törvénykönyv azon bekezdései, melyek szerint a házasságot ellenkező nemű személyek kötik, törvénytelenek. A bíróság elrendelte Buenos Aires magisztrátusának, hogy igazolja két férfi — homoszexuálisok “házasságát”, akik bírósághoz fordultak. Az argentin állam kétszáz éve létezik, korábban spanyolok uralták, előtte inkák és még korábban egyszerű indiánok éltek ott. Mindezek az évszázadokon és évezredekön át azonban férfiak és nők kötöttek házasságot. Most azonban Gabriela Seijas bírónő úgy döntött, hogy ez másképp lesz.

Az a tény, hogy egy hónap alatt két különböző országban bíróságok döntöttek ilyen jelentős kulturális vitákban, tanúsítja: milyen fontos szerepe van a forradalomban a bírósági talároknak.

Ha végre akarják hajtani a forradalmat, és alapjaiban megváltoztatni a társadalmat, három lehetőségük van. Felfegyverezhetik magukat és társaikat, és erőszakos fordulatot hajtanak végre. Ezt tették 1917-ben Oroszországban a bolsevikok. Természetesen, közben többen életüket veszíthetik. És az is megtörténhet, hogy megszerzik ugyan a hatalmat, de nem változtatják meg az emberek konzervatív nézeteit, pedig éppen ez volt az igaz cél. Pontosan így érzett Antonio Gramsci, amikor a 20-as években ellátogatott a Szovjetunióba. A második lehetőség: agitálni, agitálni. Szavazatokat szerezni, többséget szerezni a választásokon, aztán a parlamentben megváltoztatni a törvényeket. Persze, aki jártas a politikában, tudja, milyen nehezen érhető el a többség. Az utóbbi hatvan év azt mutatja, hogy a legjárhatóbb a forradalom megvalósításának harmadik útja, mégpedig a bíróságokon keresztül. Elég lehet akár egy kis csoport. Sőt akár egy ember egyedül is. Ha az ország legfelsőbb bíróságán megvannak “a maguk emberei”, akik hozzájuk hasonlóan gondolkodnak, nyertek. A bíróság dönt és a döntéssel végképp nem egyetértő lakosság nem segít. Ezt nevezik bírósági aktivizmusnak. Azok, akik nem kertelve mondják ki véleményüket, bírósági imperializmusról beszélnek.

A maguk embereinek, persze, előbb meg kell szerezniük azokat a bizonyos bírósági pozíciókat. És ez sikerült.

Az amerikai bírósági aktivizmus történetéből: Isten, a házasság, az élet és a nemzet ellen

A bírósági aktivizmus bölcsője az USA. A 20. század 60-as éveinek elején kezdődött. Az iskolában volt Bibliaolvasás, a tanítás pedig a Mindenható Istenhez szóló egymondatos imával kezdődött. Az ima rövid szövege elfogadható volt katolikusoknak, protestánsoknak, zsidóknak és muszlimoknak is. Nem úgy tűnik, mintha ez ártott volna az ifjúságnak. Az általános kultúrához tartozott. Az USA Legfelsőbb Bírósága az Engel-Vitale ügy kapcsán¹⁰¹ eldöntötte, hogy ez az ima állami iskolában alkotmányellenes. Egy évvel később egy másik ügyben Madalyn Murray O'Hair, az Amerikai Ateisták főnöknője diadalmaskodott.¹⁰² Fia, Jon Garth panaszt nyújtott be az iskolai Biblia olvasás ellen. A legfelsőbb bíróság hely adott neki.

Madalyn személyén keresztül beeláthatunk azok gondolkodásába, akik a panaszt benyújtották. Madalyn Murray maga szabad szexuálisnak és anarchistának jellemezte magát. Amikor második fia, William Murray a sors iróniájaként keresztény lett, ezt mondta róla: "... visszautasítom ezt egészen és teljesen most és mindörökre. Ez túlmegy az emberi megbocsátás határán."¹⁰³ Madalyn Murrayt és fiát, Jon Garthot 1995-ben David Watergate, az Amerikai Ateisták menedzsere¹⁰⁴ pénz miatt elrabolta és meggyilkolta.

Madalyn Murray a maga szenvedélyes ateizmusával a modern új ateisták, mint Christopher Hitchens vagy Richard Dawkins elődje volt. Tekinthejtük zavaros extrémistának, de tény, hogy a legfelsőbb bíróság segítségével megváltoztatta Amerikát. Istent bírói döntéssel elküldték az iskolákból. Madalyn Murray neve ma szinte ismeretlen, de a hatvanas években egész Amerika ismerte.

A bíróság mindkét döntésnél az amerikai alkotmány első kiegészítéséből indult ki, mely szerint "a Kongresszusnak nem szabad kiadnia valamely vallást zavaró törvényeket ...". Az Engel - Vitale ügy többségi álláspontját Hugo Black bíró fogalmazta meg. Egyedüli ellenszavazó Potter Stewart bíró volt. Azzal érvelt, hogy Istent az amerikai pénzürméken és az amerikai alkotmányban is említik. Azt állította, hogy ami ténylegesen történt, az valószínűleg az imák betiltása azoknak is, akik avval akarják kezdeni az iskolai napot.

A legfelső bíróság legnagyobb forradalmi aktusa 1973-ban a Roe v Wade ügy döntésében volt, amelyben az abortuszt a nő jogának nyilvánították. A döntés egészen addig a pillanatig jogossá teszi az abortuszt, amikor a magzat már életképes az anya testén kívül. Az ilyen jog szinte korlátlan, és az abortusz legbarbárabb formáit teszi lehetővé egészen a gyermek megszületéséig. A bíróság döntése "a magánélet jogainak" kifejtésén alapul. Pedig egy ilyen jogot az alkotmány nem említ. A legfelsőbb bíróság az alkotmány 14. Függelékéből indokolta. A bíróság többségi álláspontját Harry Blackmun bíró írta meg. Az álláspont 7:2 arányban ment át.

Az egyet nem értő egyik bíró, Byron White ezt írta: "Az alkotmány nyelvén és történetében nem találok semmit, ami ezt a döntést támogatná." William Rehnquist, a másik nemmel szavazó bíró közölte:

" Hogy a bíróság kiadhassa ezt az állásfoglalást, fel kellett fedeznie a 14. függelék keretében egy olyan jogot, amely a függelék alkotóinak is teljesen ismeretlen volt."

¹⁰¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Engel_v._Vitale

¹⁰² http://en.wikipedia.org/wiki/Madalyn_Murray_O'Hair

¹⁰³ http://en.wikipedia.org/wiki/William_J._Murray

¹⁰⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=TGCEln0OBQ>

Rehnquist pontosan rámutatott a forradalmi bírói aktivizmus lényegére, ami abban áll, hogy a bíróságok olyan módon értelmezik a törvényeket, ami megrémítené azokat, akik az adott törvényt hozták.

Jana Roe volt a fiatal texasi Norma McCorvey álneve, aki az akkori texasi törvények miatt nem mehetett abortuszra.¹⁰⁵ Az ő nevében nyújtották be a panaszt a Roe v Wade ügyben. Norma McCorvey később megváltozott és évek óta pro-life aktivistaként lép fel.¹⁰⁶

A legfelsőbb bíróság döntésének híre megjelent a New York Times első oldalán, mindjárt a volt elnök, Lyndon Johnson halálát közlő cím alatt. Johnson halálhírét nagyobb betűkkel szedték. Azóta a legfelsőbb bíróság döntése lehetővé tette az USA 60 millió meg nem született gyermek abortálását és változatlan intenzitással mindmáig megosztja az amerikai társadalmat.

A nemzeti tudat része, hogy büszkéek vagyunk a nemzeti szimbólumokra, amelyekhez a zászló is tartozik. Hosszú évtizedekig senki sem mertte volna azt állítani az USA-ban, hogy a szólás-szabadság jogából következik az amerikai zászló nyilvános elégetése. 1990-ben viszont a legfelsőbb bíróság a Texas - Johnson ügyben¹⁰⁷ eltörölte a zászlógyalázás elleni törvényeket és kijelentette, hogy a zászlóégetés a polgárok alkotmányos joga. A keresetet ebben az ügyben Gregory Lee Johnson, a Forradalmi Kommunista Ifjúsági Brigád tagja nyújtotta be, ami az USA Kommunista Pártjának ifjúsági szervezete volt.

Összehasonlításképpen, az 1862-es polgárháború alatt Benjamin Butler, az Unió tábornoka New Orleansban felakasztatta William Bruce Mumfordot, aki a konföderáció oldalán állt és letépte az Unió zászlaját, amely máig az USA lobogója.

A Forradalmi Kommunista Ifjúsági Brigádnak közben már sikerült kimúlnia, de Johnson szabadság-magyarázata meghonosodott az USA-ban és a világ más részeiben. Amikor 2005-ben George W. Bush elnök Pozsonyba látogatott, Hviezdoslav téri nagygyűlése alatt két cseh polgár elégette az amerikai zászlót. A rendőrség előállította őket és kiutasította Szlovákiából. Belügy-miniszterként megvédtem a rendőrség beavatkozását. Gyakran találkozom azonban nem csupán baloldali tájékozódású embereknél, hanem jobboldalinak vélteknél is azzal a nézettel, hogy a nyilvánosság előtti zászlóégetés magától értetődő emberi jog. A zászlóégetés betiltása őket a "kommunizmusra emlékeztette". Nem tudják, hogy egy fiatal kommunista radikális nézeteit ismétlik, akinek elsőként jutott eszébe valami, amit előtte mindenki bűncselekménynek tartott. Arról nem beszélve, hogy az USA Legfelsőbb Bíróságának döntését a legszűkebb 5:4 arányban hagyták jóvá.

Az utóbbi másfél évtizedben az USA-ban a bírósági aktivizmus a házasság intézményéért folyó harcban jelenik meg. 2012 májusáig az USA 33 államában tartottak népszavazást arról, marad-e a házasság továbbra is férfi és nő közötti kötelék. Az eredmény 33:0 volt a házasság hagyományos meghatározása javára. Legutóbb Észak Karolinában történt így 2012 májusában. Tizenegy ilyen referendum 2004 novemberében történt az elnökválasztások alatt. A republikánusok így mozgósították a konzervatív amerikai választókat Georg W. Bush újraválasztására. A népszavazások után az államok parlamentjei függelékeket fogadtak el az alkotmányokhoz, amelyek rögzítették az alapelvet, hogy a házasság férfi és nő közötti kötelék.

Másképp van ez, ha bíróságok döntenek róla. 2009 áprilisában derült égből villámcsapásként érkezett a hír, hogy Iowa állam legfelsőbb bíróságának döntésére a hivataloknak azonos nemű személyeket is össze kell házásítaniuk. Iowa pedig a lakosság gondolkoása szerint korántsem

¹⁰⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Roe_v._Wade

¹⁰⁶ http://www.youtube.com/watch?v=T_MUUvcvjEg

¹⁰⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Texas_v._Johnson

liberális állam. A “hintázó államokhoz” sorolható: hol republikánus, hol demokrata jelöltre szavaznak. Ugyanez történt már 2003-ban Massachusettsben.

Hosszú csata folyt a házasságról Kalifornia bíróságaiban. 2008 májusában Kalifornia legfelsőbb bírósága ugyanazt tette, amit később a bíróság tett Iowában. Néhány hónap alatt legalizálták Kaliforniában az azonos neműek házasságát, de még ugyanabban az évben a házasság védelmezői referendumot szerveztek az ún. “Proposition 8”¹⁰⁸ alkotmány-toldalékhoz, amellyel a polgárok döntenének, hogy házasság csak férfi és nő között lehetséges. A népszavazás a novemberi kaliforniai választások része volt. A küzdő felek, - a hagyományos házasság védelmezői és a homoszexuálisok házasságának védelmezői - dollármilliókat fordítottak a propagandára. Az emotív kampány után a választók hétmillió szavazattal jóváhagyták a toldalékot. Az ellenszavazók hatszázezerrel kevesebben voltak.

A hinta stílusú küzdelemnek azonban nem volt vége. A homoházasság támogatói azonnal megtámadták a toldalékot a bíróságon és 2010 augusztusában Vaughn R. Walker San Francisco -i szövetségi bíró verdiktet adott ki, hogy a Proposition 8 ellentétes a szövetségi alkotmánnyal.

Csinálhatnak, amit akarnak, lehet többségük a parlamentben, arathatnak demokratikus győzelmet népszavazáson. Egy bíró kiszop valamit a kisujjából, hogy ez másképp lesz ... “Ez nem bírósági aktivizmus, ez bírósági zsarnokság”, írta Patrick Buchanan kommentátor.

Az elmúlt évtizedekben az amerikai bíróságok ítéleteikkel különböző mértékben legalizálták a pornográfiát. A legfelsőbb bíróság azt hiszi, hogy a pornográfia terjesztését a szólásszabadság garantálja. A legfelsőbb bíróság törölte a pornóellenes törvényeket, amelyeket a Kongresszus a 90-es években interneten elfogadott. 2002-ben a legfelsőbb bíróság úgy döntött, hogy legális a gyermekpornográfia is, ha számítógéppel készült virtuális képekről van szó, tehát nem valódi gyermekeket ábrázolnak.

Az utóbbi évtizedekben szaporodnak a keresetek a bíróságokon a vallási jelképek, mint a kereszt vagy a Tízparancsolat nyilvános ábrázolása ellen közterületen vagy középületekben. A kaliforniai Mojave sivatagban egy sziklaszirten áll egy két és fél méteres kereszt. 1934-ben első világháborús veteránok elesett társaik emlékére állították. Közel száz évig nem zavart senkit. Néhány évvel ezelőtt az ACLU keresetet adott be a keresztállítás ellen. 2009-ben a legfelsőbb bíróság úgy döntött, hogy a kereszt maradhat. Az arány 5:4 volt.

Az amerikai abortuszokat, a pornográfiát, a homoszexuális kultúrát, a vallási jelképek eltávolítását nem a polgárok által megválasztott parlament mondta ki. Nem támogatták ezt maguk a polgárok sem. A bíróságok megtették. És a következő bírósági döntések úgy befolyásolták a közvéleményt, hogy már sokakat nem zavar. A bíróságok így elérték a keresztény Amerika keresztényellenes Amerikává változását. És Amerikával, érthetően a világot is megváltoztatták.

Az Emberi Jogok Európai Bizottsága a forradalom bajnoka

2009-ben az Emberi Jogok Európai Bizottsága Strasbourgban törvényen kívül helyezte a keresztet az olaszországi iskolák falán. Az EJEB az Európa Tanács bírósági udvara. E bíróság mögött már számos olyan döntés áll, amit az USA Legfelsőbb Bíróságának túlzásaiból másolták.

A határmezsgye az élet elleni harcban az EJEB 2007-ben az “Alicia Tysiac - Lengyelország”¹⁰⁹ ügyben hozott ítélete volt. Alicia 2000-ben nem mehetett abortuszra. A lengyel

¹⁰⁸ [http://en.wikipedia.org/wiki/California_Proposition_8_\(2008\)](http://en.wikipedia.org/wiki/California_Proposition_8_(2008))

¹⁰⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Tysiac_v_Poland

abortusztörvényeket ugyanis a 90-es évek végén nagyon megszigorították. Tysiac asszony igen gyenge látása miatt akart abortálni. Megszülte egészséges leányát, Júliát. 2003-ban azonban az EJE-en megvádolta Lengyelországot. Az EJE igazat adott neki, és 25000 euró kártérítést ismert el számára. A bíróság úgy döntött, hogy megsértették magánéleti jogát, ami az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8 szakaszán alapul. Ezzel az eset az amerikai Roe v Wade-re emlékeztet. Ki tudja, mit gondol erről Júlia, ha felnőtt és belelát minden összefüggésbe. És megérti, hogy mi történt.

A döntést 6:1 arányban fogadták el. A nemmel szavazó spanyol bíró, Francisco Borrego ironikusan megjegyezte:

A bíróság eldöntötte, hogy egy emberi lény az Emberi Jogok Európai Egyezményének megsértése következtében született. Ezen argumentáció szerint itt van egy lengyel gyermek, jelenleg hat éves, akinek születése ellentmond az Egyezménynek. Soha nem hittem volna, hogy az Egyezmény ilyen messzire megy és ezt félelmetesnek tartom.”

Lengyelországban figyelték a bíróságok további botrányos határozatait. Marek Gancarczyk pap, a “Gosc Niedzielsky” [Vasárnapi Vendég] c. katolikus hetilap főszerkesztője kommentárban közölte, hogy az EJE ítélete azt jelenti, hogy egy asszonyt kártalanítottak azért, hogy nem volt lehetősége megölni gyermekét.¹¹⁰ A cikkben említett egy mondatot a náciokról is, akik a háború alatt gyilkolták az embereket. Nem volt semmiféle közvetlen összehasonlítás Alicia Tysiaccal és a nációkkal.

Gancarczyk egyszerűen megírta az igazságot és közölte a katolikus egyház szemléletét. A katowicei bíróság azonban úgy döntött, hogy a hetilapnak 11000 dollár kártérítést kell fizetnie Alicia Tysiacnak. Az abortusz nem szabad gyilkosságnak nevezni és egy napon említeni a náci gáztettekkel. Mióta a bíróságok szabják meg, mit mondhatunk az abortuszról?

Néhány évvel ezelőtt az “Nők a hullámokon” szervezet holland aktivistái szelték az európai tengereket hajójukon, amely egyben úszó abortusz klinika volt. Lehetővé tették a szigorú abortuszellenes törvényű országok terhes polgárainak, hogy végeztessék el az abortuszt a hajó fedélzetén. 2003-ban a lengyelek paradicsommal, “Gyilkosok” és “Gestapo” kiáltásokkal fogadták őket. 2004-ben portugál vizeken két portugál hadihajó keresztezte útjukat. Az abortáló hölgyek panaszt tettek az EJE-en, amely 2009-ben igazat adott nekik.¹¹¹ Feszülten várták az EJE döntését három ír nő panaszáról is, akik jogaik megsértésének tartották, hogy abortusz miatt szülőhazájukból, Írországból Britanniába kellett utazniuk. Írorszában az akkori alkotmány szerint a meg nem született gyermekek maximális védelmet élveznek. 2009-ben a bíróság döntött. Nem tett eleget két nő kérvényének, de a harmadikénak igen. A harmadik nő azt állította, hogy a terhesség veszélyeztette életét, mivel rák miatt gyógykezelték. Az EJE döntése szerint megsértették jogait és Írország köteles 15 000 eurót fizetni neki. Ezzel az EJE egy lépéssel ismét az abortusz mentalitás felé tolta Európa tudatát, ha nem is annyira, ahogy azt a liberális forradalmi körök képzeltek.

Természetesen az EJE nem minden döntése a forradalom győzelme. A keresztekről szóló rendelkezés nyugtalanságot okozott Európában. Az olasz kormány fellebbezett az EJE döntése ellen és 2011 márciusában az EJE Nagyszénátusa törölte a határozatot.

Szlovákiának is voltak ilyen típusú nagy ügyei saját Alkotmánybíróságán. Például 2007-ben az AB döntött, hogy a terhesség megszakításáról szóló törvény egyezik a szlovák alkotmánnyal. Megjegyezzük, hogy az alkotmány ezt a megfogalmazást tartalmazza:” emberi élet már meg születése előtt méltó a védelemre.” Az alkotmánybíróság azt mondta, hogy a terhesség első

¹¹⁰ <http://www.lifesitenews.com/news/polish-court-upholds-verdict-against-catholic-magazine-for-calling-abortion>

¹¹¹ <http://www.christiantoday.com/article/european.court.rules.against.portugal.in.abortion.boat.case/22459.htm>

három hónapjában e mondatból abszolút semmi sem vonatkozik a meg nem született gyermekekre. A bírák ezt egyszerűen az ujjukból szopták.

2003 — 2016: A bíróságok forradalmának apogeuma

Meddig örülhettek az amerikai választók tízmilliói, hogy az USA több tucat államában az említett referendumokban megőrizték férfi és nő házasságát? És egyáltalán megőrizték-e? Érvényesült-e akaratuk, a nép akarata? Még mit nem!

Az, amit a bíróságok 2003-ban Massachusettsben, 2009-ben Iowában és 2010-ben Kaliforniában a házassággal tettek, 2013-2015 között szabállyá vált. Amerikán átviharzott az Unió több államának legfelső bírósága által kiadott végzések forgószele. Ezekben az államokban eltörölték az alkotmány-toldalékokat a házasságról. Azokat a toldalékokat, amelyeket referendumok alapján hagytak jóvá. New Jersey, New Mexico, Pennsylvania, Oregon, Virginia, Indiana, Wisconsin, Oklahoma, Utah, Missouri ...

Az emberek tanácstalanul bámultak. De Iowa lakosságának legalább sikerült 2010-ben három bírót úgy büntetnie, hogy már nem választották meg őket a következő időszakra.¹¹²

A bíróságok első, erős médium-masszázzsal kísért forradalmi döntései eróziós hatással voltak az emberek korábbi egyértelmű állásfoglalására. Ne feledjük, a bíróság döntése is, miként azt a törvényekről mondják, nagy tanítómester. Egy ember mondhat bármit, de ha azt a bíróság mondja, annak úgy kell lennie. 2012-ben az elnökválasztások alatt referendumot tartottak a házasságról Minnesota, Maine, Maryland és Washington államban. A polgárok már mind a négyben támogatták az azonos neműek házasságát. Két évtizede a szavazók ilyen döntését még a legliberálisabb államokban sem lehetett volna elképzelni. Maine-ban még 2009-ben is ugyan-ezen úgy referendumában fordítva döntöttek a választók.

Idő kérdése volt, mikor lép be a játszmába az USA Legfelsőbb Bírósága. A legfelsőbb bíróság 2013-ban az United States - Windsor ügyben törölte a DOMA (Defence of Marriage Act) szövetségi törvény egy részét a házasság védelméről és világos volt, miről van szó. 2015. június 26-án az Obergefell - Hodges ügyben a legfelsőbb bíróság úgy döntött, hogy a házasságkötés azonos nemű személlyel emberi jog.

A döntést 5:4 arányban fogadták el. Antonin Scalia bíró ellenszavazata hallatlanul kemény volt. Scalia közölte, azért írta meg, "hogy figyelmeztessen: a legfelsőbb bíróság fenyegeti a demokráciát." Szerinte a döntés "megfosztotta az amerikai népet az önmagán uralkodás jogától" és a gőg megnyilvánulása.¹¹³ Antonin Scalia 2016-ban halt meg. Ki pótolja? Liberális vagy konzervatív? Ez a kérdés a legfelsőbb bíróság bíráinak halálakor mindig felmerülnek ...

Nem állt meg folyamat a környező világban sem. 2013-ban a német alkotmánybíróság úgy döntött, hogy a regisztrált azonos nemű párokat ugyanazok az adókedvezmények illetik, mint a házaspárokat. Ez ugyancsak furcsa egy olyan országban, ahol egy nőre hosszú ideje 1,3 gyermek jut, és mint tudjuk, a termékenységnak van valami köze éppen az ellenkező, nem az azonos nemű párokhoz.

2015-ben csupán néhány nappal az amerikai legfelsőbb bíróság döntése előtt a mexikói legfelsőbb bíróság úgy döntött, hogy a házasságnak az ellenkező nemű párokra való korlátozása alkotmányellenes. Szemet szűrt az antropológiai forradalomnak Olaszország, nemrégiben az egyetlen nyugat-európai ország, ahol regisztrált partnerségek sem léteztek. A forradalom első

¹¹² http://www.realclearreligion.org/2010/11/04/iowans_dismiss_three_justices_238217.html

¹¹³ Obergefell v. Hodges. http://www.supremecourt.gov/opinions/14pdf/14-556_3204.pdf

sikere az olasz legfelsőbb bíróság azon végzése volt, hogy a házasság ellentétes nemű párokra korlátozása ugyan rendben van, de másrészt felszólított a regisztrált partnerség törvényének elfogadására. Reagált az Európai Emberi Jogok Bírósága is, amely 2015 júliusában kimondta, hogy a törvényesség megtagadása azonos nemű személyek együttéléséről az emberi jogok megsértése.¹¹⁴

Szlovákiában is folyik a bíróság zsarnokságának expanziója, mégpedig a liberális politikusokkal együttműködve. 2014-ben a kormányon kívüli Szövetség a családeért szervezet négyezer aláírást gyűjtött a petícióban népszavazás kiírására a családot illető négy kérdésben. Az egyik kérdés a polgárok egyetértését illette az azonos neműek regisztrált partnerségével. Kutatások szerint a polgárok több mint hetven százaléka nem ért egyet törvényesítésükkel. Andrej Kiska köztársasági elnök, aki az alkotmány szerint kihirdeti a népszavazást, kérte az alkotmánybíróság állásfoglalását arról, hogy a kérdések összhangban állnak-e az alkotmánnyal. Az alkotmánybíróság úgy döntött, hogy az említett kérdés nincs összhangban az alkotmánnyal. A referendum csak három kérdésről szólt, és a petíció négyezer aláírójának véleménye nem számított. Hogy is mondta Scalia bíró? Megfosztanak bennünket az önmagunkon való uralkodás jogától.

A szomszédos Csehországban 2016-ban derült égből villámcsapásként jött az alkotmánybíróság azon döntése, amelyben az azonos neműek regisztrált partnerségének törvényéből kihúzta az ilyen párok gyermekek adoptálásának tiltását. A negyedik fejezetben elmondtuk, hogy a törvényt 2005-ben fogadták el. Akkor mennyire biztattak a törvény védelmezői, hogy nyugodtan meg lehet szavazni, hiszen közvetlen tiltás van benne. Az adoptálás valahogy majd lesz. Arról mégsem a nép választott képviselői dönthetnek. Hanem a bírói elit.

Hogy ne csak a házasságról beszéljünk, említsük meg a kanadai legfelsőbb bíróság 2015. évi döntését, amely szerint az asszisztált öngyilkosság betiltása alkotmányellenes. E határozat következtében a kanadai parlament 2016-ban megszavazta az eutanáziáról szóló C-14 törvényt. Az USA legfelsőbb bíróságának nem volt elég az Obergefell ügy, ezért 2016-ban gondoskodott még Texas állam pro-life törvényének eltörléséről, amely olyan magas egészségügyi standardot szabott meg az abortusz klinikáknak, hogy az ilyen klinikák száma Texasban 41-ről nyolcra csökkent. Említsük meg a franciaországi Rennes bíróságának rendeletét 2015-ből, hogy távolítsák el Szent II. János Pál pápa szobrát Ploërmel városka teréről. A bíróság szerint nem a pápa személyével van probléma, de a szobor része egy kereszt is a pápa fölött és ez úgymond ellenkezik a francia állam szekuláris alapjával.¹¹⁵ Néhány hónappal később azt olvastuk, hogy egy kínai falu keresztényei védelmezték a keresztet templomukon, míg azt a kommunista kínai hivataloknak sikerült eltávolítaniuk.¹¹⁶ Mit lehet ehhez hozzátenni? A kínai kommunisták legalább elmondhatták, hogy Kína volt kereszt nélkül is. A francia állam azonban nem kereszt nélkül jött létre.

Miért lehet forradalmat csinálni a bíróságokon keresztül?

Hogyan lehet az, hogy bírósági úton meg lehet változtatni egy ország és az egész világ kultúráját? Hogyan jön az létre, hogy a bíróság úgy értelmezi az alkotmányt, ahogyan alkotójának álmában sem jutott eszébe? Hogyan támogathatja egy bíró az abortuszt az alkotmányra hivatkozva, amelynek alkotói az abortusz ellen voltak?

¹¹⁴ <http://www.bbc.com/news/world-europe-33611955>

¹¹⁵ http://en.radiovaticana.va/news/2015/05/06/french_court_remove_john_paul_ii_statue_from_town_square/1142074

¹¹⁶ <http://www.reuters.com/article/2015/08/06/us-china-rights-idUSKCN0QB18820150806>

Az első ok magából a jog alapjából származik. A jog nem matematika. Megtörténik, hogy a bíróság ítéletet mond egy problémáról, a nép pedig tisztelettel kijelenti: A bíróság kimondta, akkor annak igaznak kell lennie. Közben úgy történhetett, hogy hét bíró ítélezett, négyen voltak egy véleményen, hárman teljesen ellenkezőn. A többség döntött. A többségnek azonban nem mindig kell igazának lennie. A többség keresése egy vita eldöntésének módja, csak néha az igazság megtalálása használják.

A jog nem egzakt tudomány. A bírák döntésének része szubjektív nézetük is. Kimondhatjuk egészen nyíltan is: filozófiai és politikai meggyőződésük. Ez a különbség egy héttagú bírósági szenátus és egy héttagú matematikus ülése között, akiknek valamely állítás érvényességéről vagy érvénytelenségéről kell dönteniük. A bíraktól eltérően a matematikusok egyhangúan megegyeznek, érvényes-e az állítás vagy nem, vagy nem tudnak dönteni. A lényeges az, hogy mindannyian egyetértenek. A matematikusok nem számolnak szavazatokat. A bírók igen. És ez néha egy szavazat. És ha a bíró a forradalom oldaláról való, könnyen láthatja az igazságot is a forradalom oldalán. 2012-ben a kanadai Brit Kolumbia tartomány bírósága úgy döntött, hogy az asszisztált öngyilkosság alkotmányellenes. Az ítéletet Lynn Smith bírónő mondta ki, aki két évtizeddel korábban abortuszt pártoló feminista aktivista volt.¹¹⁷

És ellenkezőleg, aki ismerte az USA legfelsőbb bíróságának összetételét és hallotta, hogy a döntés az Obergefell - Hodges ügyben 5:4 arányú volt, biztonsággal tudhatta, hogy az a négy Antonin Scalia, John Roberts, Clarence Thomas és Samuel Alito volt.

A bírósági aktivizmus feltétele azonban az elitek bizonyos forradalmi hangulata is. Fel kell tűnniük Madalyn Murray típusú forradalmároknak, amerikai ateistáknak, holland abortuszosoknak és az amerikai ACLU-nak. Olyan forradalmároknak kell lenniük, akiknek lángol a szívkük. A Gramsci-féle "intézeti menetnek" haladnia kell. Legelőször megváltoztatták az egyetemeiket, és azok aztán meghozták a változás gyümölcseit. Elitek nemzedékeit nevelték ki, amelyek fokozatosan bedolgozták magukat a bíróságokba is.

Feltétel a bírák bizonyos önteltsége, amit valaki közönséges becstelenségnek is nevezhetne. Rendelkezniük kell azzal a szemtelenséggel — hogy kiolvassanak valamit a szövegből, ami nincs benne. Mint bírónak azzal a merészséggel is kell rendelkeznie, hogy át kell mennie a törvényekkel egybehangzó döntéstől (ami a feladatuk) a törvények alkotásához (ami egyáltalán nem a feladatuk). Lehet, hogy nagyobb hatalomra kell vágyaniuk, mint ami megilleti magukat.

Az amerikai alkotmány alkotóinak szinte mindegyike keresztény volt, akik csak azt nem akarták, hogy az egyik keresztény denomináció elnyomja a másikat. A tisztességtelen bíró azonban olyan rendelkezéseket preparál ki a szövegeikből, amelyek egyformán elnyomják az összes ilyen denominációt. A szólásszabadság évtizedekig azt jelentette, hogy elmondják politikai nézetüket és ezért senki sem zárhatja börtönbe. A taláros forradalmár egyszer csak azt mondja, hogy a szólásszabadság a társadalom elárasztása pornográfiával. Thomas Jefferson úgy vélte, hogy a kasztráció az aktív homoszexuális helyes büntetése. Kétszáz év múlva az alkotó szellemű bíró megállapítja, hogy Jefferson szövegeiből a homoszexuális életmód védelmének kötelessége következik.

Végül a bírósági imperializmus feltétele az alkotmány szövegeinek homályossága és a keresztény kulturális hagyományra történő utalások hiánya. Vannak fogalmak, például az emberi méltóság, amiből különböző emberek teljesen eltérő következtetésekre jutnak. A keresztény az emberi méltóság garantálójának és az élet urának látja Istent. Valaki más a méltóságteljes halál, tehát az eutanázia jogáról beszél. A kanadai legfelsőbb bíróság a Kanadai Jogok és Szabadságok Chartájából magyarázza az eutanázia tilalmának eltörlését, amit Pierre Trudeau ért el.

¹¹⁷ <http://www.lifesitenews.com/news/canadian-judge-who-struck-down-euthanasia-law-was-pro-abortion-feminist-act/>

Vannak jogi fogalmazások, amelyeket egyszerűen nem lehet megerősíteni. Az írek alkotmánya írja, hogy a hatalom a népből ered, amely "Isten alatt" van. A preambulumban világosan Ábrahám, Izsák és Jákob Istenéről van szó. Az ír állam az alkotmányban kötelezi magát, hogy "a lehető legmagasabb mértékben" fogja védeni a meg nem születettek életét. Lehet maga százszor is liberális bírói talárban, de ilyen alkotmány-cikkellyel nem tud mit kezdeni. Amint láttuk, "az emberi élet védelemre méltó már születés előtt" fogalmazásból már bármit elő lehet varázsolni.

A szlovák alkotmány a legliberálisabbak egyike Európában. A preambulumban, aminek nincs jogi ereje, említés van a Cirill - Metód szellemi örökségről. Viszont ami jogi szempontból számít, az egy mondat az alkotmány szövegében: a Szlovák Köztársaság nem kötődik semmiféle ideológiához és valláshoz.

Az Európai Unió szerződésai is minden keresztény hagyományra való utalás nélküliek. Az első eredmények a luxemburgi Európai Bíróság, az EU Legfelsőbb Bírósága rendelete formájában jelentkeztek. 2011-ben ez a bíróság úgy döntött, hogy a hamburgi Jürgen Römer nyugdíjasnak, aki regisztrált partnerségben élt, ugyanolyan magas nyugdíj jár, mintha házasságban élne.¹¹⁸

Hogyan lehet ellenállni a bírósági aktivizmusnak?

Mit tehetnek a keresztény és konzervatív gondolkodású emberek e trenddel szemben? Tehet-e valami egyáltalán?

Mindenekelőtt műveltség szükséges, meg kell ismerkedni a problémával. Szlovákiában eddig kevesen vannak, akik ismerik a bírósági aktivizmus természetét. Sok keresztény érti, hogy keresztény értékrendű politikusokat kell választani. Nem érzékelik azonban a keresztény értékeket elismerő bírák szükségességét. A miniszterelnököt mindenki ismeri, a bírót, aki az országot az Európai Bíróságban képviseli, nem ismeri senki.

A demokraták Ted Kennedy vezetése alatt likvidálták Bork bírót, mert tudták, mit jelent egy bíró a legfelsőbb bíróságon a forradalom sikere számára. Végül az amerikai konzervatívok is okultak. Valamikor előfordult, hogy egy konzervatív elnök liberális bírót javasolt a legfelsőbb bíróságba. Ronald Reagan Sandra Day O'Connor-t javasolta és Gerald Ford John Paul Stevenst. Azóta azonban mindig az is témája az elnökválasztásoknak, hogy az elnökjelölt milyen bírót javasolna, ha megüresedne egy hely a kilenctagú legfelsőbb bíróságon. A legfelsőbb bíróság tagjainak kinevezése életük végéig szól. George W. Bush elnök Roberts és Alito konzervatív bírót ültette be. Ha John McCain választották volna meg, a legfelsőbb bíróság olyan összetételű lett volna, amely lehetővé tette volna a döntés megváltoztatását a Roe-Wade ügyben. Obama megválasztása e remények végét jelentette. Az általa később javasolt Sonia Sotomayor és Elena Kagan 2015-ben a várakozásnak megfelelően a szűk többséget alkotta, amely döntött az Obergefell-Hodges ügyben.

Szlovákiában politikai téma, ki érvényesül a parlamenti választásokon, de keveseket érdekel az alkotmánybíróság összetétele és azt végképp senki sem érzékeli, ki képvisel bennünket az Európai Bíróságon.

Stratégiánk állandó részének kellene lennie a bírók döntéseinek visszautasítása alkotmányos törvényekkel. Pontosan ezt tették Kalifornia polgárai, amikor referendummal kiegészítették az alkotmányt és megőrizték a házasságot, mint egy férfi és egy nő kötelékét. A szlovák parlamentben Szlovákia Konzervatív Demokratái (KDS) már 2009-ben preventíven alkotmányos

¹¹⁸ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13352986>

törvényt javasoltak a házasság védelmére. Az EJEB a kereszttekről szóló döntése után Szlovákia Konzervatív Demokratái javasolták az alkotmány szövegének kiegészítését az alábbi szavakkal: “A Szlovák Köztársaság elismeri a kereszténység kulturális örökségét”.

Végül a férfi és nő házasságának alkotmányos törvényét 2014-ben sikerült keresztülvinni Szlovákiában. A törvényt a Smer és a KDH képviselőinek szavazatával fogadták el. Robert Fico szlovák miniszterelnök és a Smer elnöke, volt kommunista és az abortusz megrögzött védelmezője abban az időben köztársasági elnöknek jelöltette magát, és szüksége volt a keresztény választók szavazataira is. Fico nem lett elnök, de a törvény talán mindörökre megmarad. Néha szerencse is kell.

Végül a konzervatív erők stratégiájának része kellene legyen bizonyos specifikus elutasítás a globalizáció ellen. Nem szabad kulturális-etikai kérdésekben átadni a kompetenciákat nemzettek feletti szervezeteknek. A liberális forradalmároknak a nemzetek feletti szervezetekben előnyük van a konzervatívokkal szemben. Ennek példája az EJEB működése. Néhány perben képesek vagyunk győzni Szlovákiában, ha a döntés Szlovákiában születik. Ha azonban nemzetközi bíróságok fognak dönteni róla, vereséget szenvedünk.

Ebben van a további különbség Lenin 1917-es forradalma és e mai között. A bolsevisták győztek ugyan egy nagy, de sokáig elszigetelt államban. Megalapították ugyan a Kommunista Internacionálét de kevés sikerrel.

Az a forradalom viszont, amelyről beszélünk, globális. Globális intézményekben is zajlik.

Globális intézmények globális forradalma

“A művelődésben tanítani kell az orális szexről, a maszturbációról és az orgazmusról.”

Diane Keaton, az amerikai Nemzeti Művelődési Szövetség képviselőjének felszólalása az ENSZ konferencián¹¹⁹

2000-ben New Yorkban tartották az Egyesült Nemzetek Szervezete “Peking plusz 5” néven ismert konferenciáját, mivel öt évvel az ENSZ pekingi nőkről szóló nemzetközi konferenciája után rendezték. A konferencián részt vett az Európai Unió, de az EU tagállamai és EU tagjelölt államok küldöttsége is.

Történt egy érdekes incidens. Az EU küldöttsége, amelyet Kate Theorin vezetett, azonosult a “reprodukciós jogok” filozófiájával. A lengyel delegációt Jerzy Kropiwnicki miniszter vezette. A lengyelek mást mondtak a konferencián, mint az EU. Amikor ez a nézetkülönbség kiderült, az EU delegációjának vezetője pástra hívta a lengyeleket, és a többi EU tagállam képviselőinek jelenlétében szóban megtámadta a lengyel delegációt és követelte, hogy támogassa az EU álláspontját. Ez az eljárás elfogadhatatlan volt a lengyeleknek. Kropiwnicki miniszter, régi harcos a föld alatti Szolidaritás idejéből és Jaruzelski kommunista rendszerének foglya, nem ijedt meg, hanem tiltakozó levelet írt Nicole Fontaine-nek, az Európai Parlament elnökének. A lengyelek mellé állt Fontaine-nak írt levelével Dana Rosemary Scallon ír Európa parlamenti képviselő, akire a könnyű zene ismerői, mint az 1970-es Eurovíziós Nagydíj győztesére emlékeznek.¹²⁰

¹¹⁹ <https://www.lifesitenews.com/news/schools-need-to-teach-about-orgasms-says-us-teachers-union-to-un>

¹²⁰ https://www.youtube.com/watch?v=Br_yoYp3v7I

Kis összeütközés volt ez a keresztény kultúra maradványait őrző néhány nemzeti államot reprezentáló ír-lengyel szövetség, illetve az Európai Uniót elárasztó forradalom között. És ez volt az utolsó az összeütközés.

A forradalom szelleme jellemzi az EU valamennyi fő intézményét, tehát a Bizottságot, a Tanácsot és a Parlamentet is. Legjobban az Európai Parlament itatódott át ezzel a szellemiséggel. Az utóbbi évtizedben határozatok tömegét hagyta jóvá, amelyek az antropológiai forradalom tényleges győzelmét jelentették.

Említsük meg a “Jelentést a szexuális és reprodukciós egészségről és jogokról”¹²¹, amelyet Anne van Lancker belga szocialista képviselő terjesztett elő. A jelentést 2002-ben hagyták jóvá és tartalmában az a minden államtól megkívánt követelés uralkodik, hogy az abortusz legyen “legális, biztonságos és hozzáférhető minden nő számára.”

Van Lancker képviselő a forradalmár olyan típusa, aki viszonylag gyakran fordul elő az Európa Parlamentben és akiről érvényes, hogy forradalmi lelkesedése nélkül hasonló rezolúciók nem mennének át. Ezzel a lelkesedéssel áll szemben a parlamentben a keresztény politikusok bágyadsága. Anne van Lancker életrajzában csodálkozva olvassuk, hogy valamikor szociológia tanársegéd volt a louvaini Katolikus Egyetemen.

A “Rezolúció a nőkről és a fundamentalizmusról”¹²², amit ugyanabban az évben fogadtak el, az egyik legbizarrabb rezolúció. Felszólítja a hívőket, támogassák a nők jogát testük használatára (értsd, hogy támogassák az abortuszt), panaszkodik a vallásokra, hogy ezt lehetetlenné teszik, kritizálja őket, hogy nem engedik a nőknek ugyanazon hely elfoglalását az egyházi hierarchiában, mint a férfiaknak. Egyszerűen, amíg nem jelenik meg Európában az abortusz-katolicizmus nők szentelésével, e rezolúció jóváhagyói nem lesznek elégedettek.

Ezek az emberek azt hiszik, hogy egy új, szinkretikus “new age” keresztény vallást hozhatnak létre.

Az Európa Parlament eléggé gyűlöli a házasság és a család intézményét. Ezért úgy törekszik megsemmisítésükre, hogy bármi nyilvánítható házasságnak és családnak. És ha aztán a házassággal és a családdal bármi történik, akkor semmi sem lesz belőlük. Az Európai Parlament teljesen támogatja a homoszexualizmust.

Már az EP 2000-ben és 2001-ben az emberi jogokról kiadott rezolúcióiban találunk felhívásokat a tagállamokhoz, hogy jogi és gazdasági szempontból kezeljék egyenlően a nem megházasodott párokat a házasokkal. Nem látják a képviselők, hogy a szülők házassága alakítja ki a gyermekeknek az egészségesebb környezetet? Nem látják a képviselők, hogy Európában, ahol a születések száma történelmi mélypontra csökkent, házasságban több gyermek születik, mint kötetlen együttélésben?

A határozatokban azonos jogokat követelnek a homoszexuális pároknak és előírják a regisztrált partnerség bevezetését. Ezek a felhívások azóta állandóan ismétlődnek. 2009-ben Giusto Catania olasz kommunista képviselő volt egy további hasonló típusú rezolúció szerzője. A “Megújított Kommunista Pártot” 1991-ben azok az olasz kommunisták alapították, akik nem akarták feladni a kommunista nevet, miután az akkori olasz kommunista párt nevet változtatott. Catani pártjának zászlóján mindmáig csillag és sarló-kalapács van. A lenini szimbólumok szívérvány színeiben játszottak.

Az Európai Parlament rezolúciói nem kötelezőek a tagállamok számára, ámde kialakítják a politikai nyomás légkörét. Meghatározzák ugyanis, mi a helyes az EU-ban és mi a nem helyes.

¹²¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2002-0223+0+DOC+XML+V0//EN>

¹²² European Parliament resolution on women and fundamentalism. 13 March 2002. Strasbourg.

Észre kell venni, hogy olyan pártok képviselői is megszavazzák az ilyen rezolúciókat, akiknek képviselői a tagországban úgy tesznek, mintha nem támogatnák a homoszexuális agendát. A Catani rezolúcióra szavazott Szergej Kozlík, Peter Baco és Irena Belohorská szlovák képviselő a HZDZ-ből, bár ez a párt szeretett beszélni politikájának keresztény pilléreiről. Robert Fico szlovák miniszterelnök a 2006-os választások után, miután találkozott Ján Chryzostom Korec bíborossal, azt mondta, hogy pártja, a Smer későbbi választási időre halasztja a homokötödési agendát. Vladimír Maňka-t, a Smer küldöttét ez nem akadályozta, hogy a rezolúcióra szavazzon. És végül a Magyar Koalíció küldöttei, Bauer Edit és Duka Zólyomi Árpád is támogatta a rezolúciót. Az SMK az Európai Néppárt tagja. Ha már ebben az “Európában” vannak, akkor “európaiul” szavaznak.¹²³

Az Európai Parlament évről évre ilyen családellenes rezolúciókat fogad el. Általában a felterjesztők nevéből alkotott címeken ismerjük őket, például “Lunacek Report” 2014-ből vagy Estrela Report” 2013-ból. Az utóbbi kivétel, mert az Európai Parlament nem hagyta jóvá.

Az Európai Parlament nyomását néhány évig Litvánia érezte, amelynek parlamentje jókor elfogadott egy törvényt a homoszexuális kapcsolatok nyilvános propagálásának betiltásáról. Olyan ez az Európai Parlamentnek, mint bikának a vörös posztó, ezért 2010 januárjában elítélte¹²⁴ a litván törvényt és követelte eltörlését.

Melyik oldalra állt Dalia Grybauskaite litván elnök, az EU egykori biztosa és a Szovjet Kommunista Párt egykori tagja? Az Európai Parlament oldalára. A Wikipédia enciklopédia szerint Dalia Grybauskaite 1983-ban lépett be a kommunista pártba, amikor Jurij Andropov, a KGB egykori főnöke volt az elnök. Nem először történt tehát hogy olyannak hajbókolt, ami litván hazájának nem volt éppen kedvező.

És természetesen a legjelentősebb pillanat, az volt, amikor az Európai Parlament megmutatta forradalmi erejét, Rocco Buttiglione politikai felakasztásával.

Az EU Miniszteri Tanácsa sem akar lemaradni a parlament mögött a forradalom terjesztésében. 2004-ben az EU Belügyi és Igazságügy Miniszteri Tanácsának agendájában felbukkant egy javaslat, hogy az EU tagállamai kölcsönösen ismerjék el az azonos neműek regisztrált partnerségét. A javaslat csak azért nem ment át, mert a szlovák igazságügyi miniszter és a belügyminiszter ellene foglalt állást. Akkor Hollandia volt az EU országok elnöke. Abban az időben Hollandiában a Kereszténydemokrata Szövetség, a CDA volt a fő kormánypárt, és elnöke a kereszténydemokrata Jan Peter Balkenende volt.

Az Európai Unió intézményei hihetetlen gyorsasággal homoszexualitásért lobbizó szervezetekké változtak. Mindez az Amszterdami Szerződéssel kezdődött. Ebben egy feltűnés nélküli cikk beszélt a Tanács jogosultságáról, hogy rendelkezéseket fogadjon el a szexuális alapú diszkrimináció ellen. Ezzel a szexuális alapú diszkrimináció ellenesség fogalma bekerült magukba az egyezményekbe. Mindenki úgy értelmezheti, ahogy akarja, de a gyakorlatban a többség dönt az értelmezésről.

Meg kell említeni, hogy a hidegháború vége után talán sohasem volt annyi kereszténydemokrata és konzervatív politikus a tagországok élén, mint az Amszterdam Szerződés kétéves tárgyalásának idején. Németországban akkor Helmut Kohl kereszténydemokrata kancellár uralkodott, Spanyolországban José Maria Aznar néppárti miniszterelnök, Franciaországban a gaulleista Jacques Chirac, Nagy-Britanniában a konzervatív John Major. Tanulságos epizód ez. Így

¹²³ <http://www.sme.sk/c/4268970/europoslanci-brania-homosexualov.html>

¹²⁴ <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20110119IPR11946/meps-urge-lithuanian-parliament-to-reject-anti-gay-law>

végződik a forradalmárok párba, akik tudják, hogy be akarják tenni a lábukat az ajtón a jobb oldallal, amely nem tudja, mit akar megakadályozni.

Az Európai Uniót még a Szén és Acél Társaságaként alapították főként keresztény politikusok. Adenauer, De Gasperi, Schuman, Monnet. Másképp sült el. Mi jellemzi ma az EU mentális világát? Az EU az alkotmányban elutasítja Isten és a kereszténység említését, úgyhogy nehezen lehet beszélni valamilyen európai tudatról.

Az igazságot az EU-ról leginkább néhány epizód domborítja ki. 2006-ban Ausztria lett az EU soros elnöke. Az év végén az országban az osztrák kormánnyal közös finanszírozású óriásplakát kampány kezdődött az osztrák EU elnökség propagálására. Az egyik óriásplakáton¹²⁵ szexuális helyzetekben ábrázolták George W. Busht, Jacques Chiracot és II. Erzsébetet.

2007-ben az Európai Bizottság finanszírozott egy reklámspotot az európai film támogatására. A "Film lovers will love this" c. háromnegyed perces spot, amire Barroso Európai Bizottságának oldalain is rá lehetett kattintani, néhány másodperces intervallumokban 18 kopuláló párt ábrázol. Érthetően, nem hiányoztak azonos nemű párok sem. A Bizottság számára ez nem botrány. A botrány az lenne, ha ezek az azonos nemű párok hiányoznának. A Youtube portálján a spot mellett figyelmeztetés volt, hogy csak tizennyolc éven felüliek nézhették volna. Nem ismert, volt-e ilyen figyelmeztetés az Európai Bizottság oldalain is. Az Európai Bizottság, mint szexfilm spotok producere!

2010 végén a Bizottság három millió 2011-es naptárt nyomtatott, amelyekből hiányzott a keresztény ünnepek megjelölése. Az emlékezők emlékeznek, hogy a kommunisták minden erővel télünnepet és tavaszünnepet erőszakoltak a Karácsonyból és a Húsvétból, de nem volt merésük kitörölni őket a naptárakból.

Ezen epizódokból az Európai Unió olyan kamasznak tűnik, aki nem túl sokat tanul az iskolában, de azért állandóan a szexre gondol. Csak az a tragédia, hogy ez a kamasz már túl van az ötvenen.

Ha az Európa Tanács álláspontját elemeznénk, hasonló képet kapnánk, mint az EU Bizottság esetében.

Csak hogy a forradalom nemcsak Európát hajtotta uralma alá. Ambíciói nagyok, mint a földgolyó. Ez a forradalom már az egész glóbuszt behálózta. Több mint két évtizede belépett a térbe az Egyesült Nemzetek Szervezete.

Az ENSZ nemzetközi konferenciákon elfogadott dokumentumaiban a forradalom még nem érvényesítette azt a brutális nyelvet, amit például az EU talaján sikerült kikényszerítenie. Érvényesítette azonban a "faji" ideológiát és a "reprodukált egészség" fogalmát.

Mi az a reprodukált egészség? Karol Pastor szlovák demográfus 2006-ban megjegyezte, hogy ez mindenképpen új fogalom a politikában, amit már eleve úgy javasoltak, hogy valamit elfedjen és manipuláljon, ne megvilágítson.¹²⁶ Mivel az ENSZ szerint az egészség "a teljes testi, lelki és szociális békesség állapota, és nem csupán a betegség vagy a károsodás távolléte," Pastor megjegyzi: "A teljes testi, lelki, és szociális békességhez valakinek naponta új és higiénikusan hibátlan prostituáltra van szüksége. Valakinek abortuszra van szüksége a reprodukciós egészséghez ... Kérem, ne háborodjanak fel, de hangsúlyozni kell, hogy egészen biztosan léteznek emberek, akiknek *éppen* ez a reprodukciós egészség, tehát van is joguk rá, nosza, állam, gondoskodj róla".

¹²⁵ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4568012.stm>

¹²⁶ <http://www.impulzrevue.sk/article.php?95>

Az elkövetkező éveknek kell bizonyítaniuk, igaza volt-e, és hogy az így vélekedő emberek végül túlsúlyban vannak-e.

A faji ideológia fogalmát, mint meggyőződést a férfiak és nők szerepének felcserélhetőségéről szinte mindenben sikerült keresztülvinni az ENSZ 1994. évi kairói¹²⁷ és az 1995-ös pekingi¹²⁸ fő nemzetközi ENSZ-konferenciák alapidokumentumaiban. A 90-es évek végén Michel Schooyans katolikus pap és filozófus figyelmeztetett, hogy Marx és Engels gondolatai a 19. század közepéről a nemek osztályharcáról és a nők felszabadításáról a férfiak osztályharcos elnyomása alól a második és a harmadik évezred fordulóján éppen a faji ideológia érvényesítésében a nemzetek fölötti intézményekben, főként az ENSZ-ben élednek újjá. Erről beszél „Az Evangélium. Hogyan kell ellenállni a felbomló világnak” c. 1998-ban megjelent könyvében, amelynek nemrég végre elkészült szlovák kiadása is.¹²⁹

Egy 2002. évi interjúban¹³⁰ Schooyans még keményebb nyelven fogalmazta meg ezeket a nézeteit:

“Ebben az új évezredben állandóan érvényesítik a kommunizmus két alapvető célját: a nemzet-államok és a család igazi eszméjének destrukcióját. Beszéljünk legelőször a világkormány gondolatáról. ... Megdöbbsen a tény, hogy az ENSZ ebben az irányban halad és irodái a Világállam minisztériumainak jegyeit viselik ... A kommunista ideológia átélte a kommunista rendszerek bukását és úgy hiszem, a világ meghódításának terve az ENSZ útján sokat örökölt a Kommunista Internacionálé vonásaiból. ... E jelek egyike az ún. “faji” kérdés, amely manapság igen kedvelt az ENSZ-ben. A faji kérdésnek sok gyökere van, de az egyik bizonyosan marxista. Friedrich Engels, Marx munkatársa kidolgozta a férfi és a nő viszonyát, mint az osztályharc konfliktusviszonyainak prototípusát. Marx hangsúlyozta a harcot az úr és a rabszolga között. A másik oldalon Engels a monogám házasságot a nők elnyomása példájának látta a férfiak részéről. Szerinte a forradalomnak a család megszüntetésével kellene kezdődnie.”

Túlságosan radikálisak Schooyans nézetei? Michel Schooyan egyáltalán nem radikális. A Szociális Kérdések Pontifikális Akadémiájának tagja és említett könyvéhez Joseph Ratzinger bíboros írt előszót.

2000 óta pedig ez a fejlődés alaposan előre haladt.

Kanadában működik egy lelkes keresztény csoport, amely már több mint egy évtizede feltérképezi Life Site News c. internetes oldalán az élet kultúrája és a halál kultúrája közötti küzdelmet az egész világon. Az oldalon hírek ezrei jelennek meg. Nézzük meg tehát a Life Site News-on, mi újság az ENSZ területén öt hónap alatt 2010 és 2011 fordulóján.

2011. március 10. — Az Európai Unió az ENSZ Emberjogi Tanácsában igyekszik érvényesíteni a szexuális orientáció diszkrimináció mentességének alapelvét.¹³¹

2011. február 21. — Az ENSZ vatikáni delegációja elítélte a társadalom tervezés politikáját, amit az ENSZ vezet Afrikában a “reprodukciós egészség” érvényesítésével.¹³² A Vatikán főleg az ún. Maputu jegyzőkönyv ellen tiltakozott, amely javasolja az abortusz-jogot.

¹²⁷ <http://www.iisd.ca/Cairo/program/p00000.html>

¹²⁸ <http://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/off/a--20.en>

¹²⁹ Michel Schooyans: *Evanjelium. Ako čelit svet v rozvrate?* Inštitút Leva XIII. 2010

¹³⁰ <http://perso.infonie.be/le.feu/ms/divag/resag.htm>

¹³¹ <http://www.lifesitenews.com/news/sexual-orientation-battle-returns-to-un-human-rights-council>

¹³² <http://www.lifesitenews.com/news/holy-see-combats-radical-agenda-during-commission-on-social-development>

2011. január 21. A kameruni kormány haragszik az EU-ra, mert az homoszexuális csoportokat finanszíroz Kamerunban.¹³³

2010. december 14. — Pan Ki Mun, az ENSZ főtitkára a szexuális alapú diszkriminációmentességet propagálja.¹³⁴ A homoszexuálisokon kívül beszél a transzszexuálisokról is.

2010. december 10. — Kezdődik az UNAIDIS és az International Planned Parenthood Federation közös kampánya a HIV szexuális partnerre¹³⁵ való átvitelének dekriminalizációjáért. Ha egy AIDS-es megfertőzi semmit sem sejtő partnerét, ne legyen büntetőjogilag üldözhető. (Az UNAIDS program csoport, amelynek célja egyebeket között az *AIDS terjedésének akadályozása* is.)

2010. november 25. — ENSZ konferencia zajlik Ghanában, résztvevői követelik az abortusz legalizálását.¹³⁶

És ez így folytatódik napjainkig. Külön meg kell említeni azonban egy ENSZ-aktivitást, mert egyenes támadás a katolikus egyház ellen. 2014 februárjában az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága egy hírt tett közzé, amely precedens nélküli felhívás volt, hogy a katolikus egyház változtassa meg tanítását az abortuszról, a homoszexualitásról, a családról és a férfi és a nő komplementaritásáról.¹³⁷ A hír szerint az Egyháznak tanításában “meg kell határozni a körülményeket, amelyek során szavatolni kell a hozzájutást az abortuszhoz”, át kell értékelnie “tabuját az ifjúság szexualitása körül, ami akadályozza hozzáférését a szexuális reprodukciós információkhoz, ide számítva az tájékoztatásokat a fogamzásgátlásról”, “a katolikus iskolákban használt tankönyvek ne tartalmazzanak faji sztereotípiákat”. Ezt az egész, a valóságban katolikusellenes skálát természetesen hirdetni kellene minden püspökkari konferenciának, a papoknak a szószékről és a tanároknak a katolikus iskolákban. Lehet, hogy e hír szerzői tényleg elhiszik, hogy ez egyház ilyesmit megtehet?

A következő sorok írása nem könnyű egy kereszténynek, aki a szovjet kommunizmus korszakában hálás volt az Amerikai Egyesült Államoknak, főleg néhány republikánus elnökének, mint Ronald Reagan, azért, hogy gátat szabtak ennek a kommunizmusnak. Az antropológiai forradalom globális kiterjedésének elemzésekor azonban nem lehet kitérni az USA, mint globális szuper nagyhatalom szerepének vizsgálata elől.

2010 májusában Pozsonyban zajlott a történelmileg első homoszexuális-parádé, azaz a homoszexuális mozgalom tagjainak menete. Sok európai ország és az USA nagykövetségei kötelességüknek tartották e menet nyilvános támogatását. A támogatás olyan nyilvánvaló volt, hogy Jaroslav Daniška, a Týždeň c. hetilap szerkesztője a “Nagykövetek menete”¹³⁸ címet adta beszámoló cikkének. A legjelentősebb természetesen az USA támogatása volt. Paradox volt, mert az USA-ban akkor még szövetségi szinten nem vert gyökeret semmiféle homoszexuális mozgalom törvényes támogatása, és az előző évtizedben az USA több államának polgárai futószalagon, referendumokban utasították el azonos nemű személyek házasságát.

Amikor Daniška ezt a tényt érintette, Keith Eddins amerikai chargé d'affaires így reagált: “Ez emberjogi agenda, amivel az USA foglalkozik. Abszolút igaza van, hogy az USA-ban nincs

¹³³ <https://www.lifesitenews.com/news/european-union-sparks-outrage-by-financing-homosexualist-organizations>

¹³⁴ <http://www.lifesitenews.com/news/un-head-calls-for-more-respect-for-gay-transgender-rights>

¹³⁵ <http://www.lifesitenews.com/news/un-and-planned-parenthood-sponsor-campaign-to-decriminalize-willful-hiv-inf>

¹³⁶ <http://www.lifesitenews.com/news/un-partners-with-ngos-to-push-abortion-in-africa>

¹³⁷ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/VAT/CRC_C_VAT_CO_2_16302_E.pdf

¹³⁸ <https://www.tyzden.sk/casopis/6645/pochod-velvyslancov/>

törvényesített homoszexuális-házasság, de ha megnézi Obama elnök és az USA kormányának álláspontját, támogatjuk ezt.”¹³⁹

A helyzet hajszalnyira ismétlődött 2011 augusztusában a szomszédos Cseh Köztársaságban, amikor nagyjából ugyanazok az országok támogatták a prágai Szívárványos menetet. Azóta az USA évente támogatásáról biztosítja a szívárványos menetek szervezőinek kívánságait. És ez a gyakorlat minden évben folytatódik. Amint a brit konzervatívoknál láttuk, egyenesen választási programjukba veszik a homoszexualizmus internacionalizálását és globalizálását.

A Wikileaks oldalai között amerikai nagyköveti táviratok között megjelent egy lengyelországi hír, miszerint a lengyelországi katolikus egyház a homofóbia fő forrása.¹⁴⁰ A hírt közlő diplomata globális forradalmárként viselkedett. És persze nemcsak ő, hanem a hír washingtoni címettje is.

Ezt valaki kulturális imperializmusnak is nevezhetné.

Az utóbbi harminc évben azt látjuk, hogy a demokrata párti elnök alatt az USA a globális antropológiai forradalom globális játékosává válik.

1984-ben Reagan elnök bevezette az ún. ”Mexiko City Policy”-t, egy olyan politikai alapvet, miszerint az USA nem támogat pénzügyileg olyan szervezeteket, amelyek nemzetközi téren az abortusz oldalán állnak. Bill Clinton megszüntette ezt a politikát. Amikor 2000-ben George W. Bush lett az elnök, egyik első lépése a ”Mexiko City Policy” felújítása volt. Barack Obama 2009-ben ismét megszüntette és újra megindult a globális halál kultúrájának amerikai finanszírozása. Ez az ő esetében is egyik első hivatali intézkedése volt.¹⁴¹

Obama kormányának idején a republikánusok John Boehner vezetésével a kongresszusban harcoltak a Planned Parenthood hazai ága állami finanszírozásának befejezéséért. Azonban hála Obamának és a demokratáknak, az amerikai dollárok továbbra is áramlottak az egész világba. Hol az abortuszok támogatására az International Parenthood Federation finanszírozásával¹⁴², hol a kondomok terjesztésére¹⁴³ Peruban, vagy férfiak sterilizálására¹⁴⁴ az afrikai Rwandában.

Barack Obama és Hillary Clinton minden erejükkel támogatták a Planned Parenthood-ot. ”Tudjuk, hogy Margaret Sanger műve még befejezetlen mind idehaza, mind *a világban*”, mondta Hillary Clinton külügyminiszter 2009-ben a Planned Parenthood díjának átvételekor.

Joe Sobran, a már elhunyt amerikai katolikus kommentátor a Clinton-kormány alkonyán a Méhkas metaforát használta valamennyi haladó, kommunista, szocialista és baloldali liberális megjelölésére. E Méhkas valamennyi méhecskéjének évtizedeken át Moszkva volt a méhkirálynője. A kommunistákon kívül nem központi parancsokkal irányított, ennek ellenére évtizedeken át közös nyelven zümmögött.

A méhkirálynő 1989-ben kimúlt. Tíz évvel később Joseph Sobran ezt írta:

”Valamikor kételkedtem, hogy a Méhkas képes túlélni a Szovjetuniót. Tévedtem. Bill és Hilary Clinton képesek voltak újra életet és energiát adni a Méhkasnak. ... Az abortusz és a homoszexuális jogok támogatását a szövetségi kormány agendájává tették: A Méhkas meglepően jól alkalmazkodott a szocializmus bukásához. A piacgazdaság győzelmével megbékélve most a végső cél ellen veti be energiáját: a kereszténység ellen. És Clinton személyében ideális

¹³⁹ Uo.

¹⁴⁰ <http://www.lifesitenews.com/news/leaked-us-cables-long-road-ahead-for-gay-rights-in-poland-thanks-to-catho>

¹⁴¹ <http://abcnews.go.com/Politics/International/story?id=6716958&page=1>

¹⁴² http://en.wikipedia.org/wiki/International_Planned_Parenthood_Federation

¹⁴³ <http://www.lifesitenews.com/news/obama-administration-flooding-peru-with-millions-of-condoms>

¹⁴⁴ <http://www.lifesitenews.com/news/rwanda-to-launch-campaign-to-sterilize-700000-men>

*frontembere van, aki a Bibliával a kezében kereszténységet vallja és a maga módján aláássa. A hidegháború idején a Méhkas amerikaellenes volt. De Clinton alatt amerikapárti lett. Az amerikai kormány felváltotta a Szovjetuniót, mint 'a haladás eszközének' Méhkirálynője az egész világon."*¹⁴⁵

Jegyezzük meg, hogy olyan frontemberekkel, mint Barack Obama és Hilary Clinton még jobban működött.

Az antropológiai forradalom globalizációjának részei a nem kormányzati nemzetközi szervezetek is. Az egyik az Amnesty International is. Valamikor kifejezetten segített a szovjet kommunizmus elleni harcban. Amikor 1988 nyarán a kommunista rezsim Ivan Polanský felett ítélezett, ott álltam támogatóinak csoportjában a Kerületi Bíróság épületének előcsarnokában a mai pozsonyi Kórház utcában. Belépést követeltünk a tárgyalásra és velünk együtt ott állt az Amnesty International képviselője is, akit Ján Čarnogurský hívott Pozsonyba.

Ma nehezen értenénk egymást. Az Amnesty International szintén az abortusz törvényességéért harcol, mert a hozzáférést emberi jognak tartja. Ez paradox. E mai agendájuk szempontjából a kommunista rezsimok mégis lényegesen inkább azon "a helyes oldalon" voltak, mint az USA vagy Európa nyugati országai.

És végezetül nem hagyható ki tanulmányainkból néhány előkelő egyén sem, akik finánciális és médium-hatásukkal a globális mértékű faktornak képzelik magukat. Említsük legalább George Soros, Bill Gates, Ted Turner nevét. Rendszerint "filantrópoknak" jelzik őket.

George Soros pénzember évek óta pénzeli az abortuszt pártoló szervezeteket. Jüan Luis Cipriani perui bíboros megvádolta, hogy Peruban is terjeszti abortusz támogató és homoszexuális agendáját.¹⁴⁶ Wikileaks rendszerben élünk, amikor internet oldalakon kormány- és kormányon kívüli intézmények dokumentumainak ezrei jelennek meg. Georg Soros bizonyára nem örült, amikor 2016-ban az ő Open Society Alapjából kiszivárgott dokumentumok jelentek meg a weben. Mi viszont elégedetten olvastuk, hová investálja pénzét George Soros. Természetesen a Planned Parenthood támogatásába. De az amerikai püspökökbe is, hogy Ferenc pápa amerikai látogatása során olyan helyes témákat vessenek fel, mint a gazdasági és a faji igazságosság (hogy kevesebb idő jusson olyan "helytelen" témákra, mint az élet és a család védelme — a szerző megjegyzése).¹⁴⁷ A Kim Davis-ügy kellemetlen következményeinek eltüntetése a sajtó által, amivel még foglalkozunk.¹⁴⁸ Érdekesek a pro-life törvény eliminációjának tervei Írországban. Az ilyen törvény írországi eltávolítását a pro-life alapelvek hasonló visszaszorításának kellene követnie további katolikus országokban.¹⁴⁹

Ted Turner a CNN televíziós állomás alapítója. Az abortusz támogatója, ellenzőit sáskáknak nevezi. A kínai „egy gyermek” kommunista politikájáról azt mondta, hogy az egész világnak szüksége lenne rá. Az ilyen kijelentésektől az a tény sem tántorította el, hogy Kína ezt a politikát a meg nem született gyermekek - szüleinek akarata ellenére végzett - erőszakos abortálásával hajtotta végre. "Túl sok ember van a földön, ezért van a globális felmelegedés", mondja Turner.¹⁵⁰ És a globális felmelegedés következménye szerinte a kannibalizmus lesz.

Ted Turner és volt felesége, Jane Fonda összekötő tag talán az összes megzavart méhecskével a progresszívista Méhkasból. "Hanoi Jane" becenéven is ismert a Ho Sí Min vietnami vezető

¹⁴⁵ <http://www.sobran.com/hive/growth.shtml>

¹⁴⁶ <http://www.lifesitenews.com/news/cardinal-accuses-us-george-soros-of-imposing-abortion-agenda-on-peru/>

¹⁴⁷ <https://s3.amazonaws.com/lifesite/opportunities-fund-memo.pdf>

¹⁴⁸ Uo.

¹⁴⁹ <https://www.lifesitenews.com/news/soros-to-launch-aggressive-plan-to-suppress-pro-life-catholic-countries-sta>

¹⁵⁰ <http://www.youtube.com/watch?v=KMd0mGIKDEw&feature=related>

támogatásáért, de Barbarella szexszimbólumként is az azonos című 1968-as filmből.¹⁵¹ Ő az a sajtómágnás, aki rokonszenvezett Fidel Castroval és a szovjet kommunizmussal, és 1986-ban megszervezte a Jóakarát játékokat amerikai és szovjet sportolók részvételével, miután a szovjetek bojkottálták az 1984-es Los Angeles-i olimpiát. A televízió a kommunista Csehszlovákiában természetesen nem közvetítette az olimpiát, de két év múlva a Turner-játékokat készséggel. Turner ma dicséri a kínai rendszert és harcol a föld depopulációjáért.

Bill Gates, a Microsoft alapítója, aki állandóan a legmagasabb fokokon van a világ leggazdagabb embereinek létráján, nem ilyen egyértelmű eset. Az előző nevekkel összehasonlítva konzervatívabb imázsa van, de az ő esetében is megjelennek hírek az abortusz-párti szervezetek anyagi támogatásáról.¹⁵² Nyilván felesége, Melinda titkolhatja ezt a támogatást, aki állítólag pro-life katolikus.¹⁵³ Azonban úgy tűnik, hogy nem éppen következetes ebben. Melinda Gates ugyanis érdekelt a fogamzásgátlásban Afrikában, és kritizálja a katolikus egyházat.

Mindenesetre Bill Gates a jelen újmaltuziánus “filantropkapitalizmus” legjellegzetesebb példája lett, akinek fő agendája bolygónk depopulizációja. Síkraszáll a világ lakosságának regisztrációjáért és depopulációs terveivel szorosan összefügg a lakosság vakcinálása gondolatának támogatásával. Nemrégiben egész bolygónkat bejárta kijelentésének híre arról, hogy a vakcinálás sikere az emberek számának csökkenését is jelenti majd a földön. Bill Gates úgy magyarázza kijelentését, hogy a gyermekhalandóság csökkenése, mint a vakcinálás sikere, a termékenység csökkenését is eredményezi.

Térjünk vissza utoljára Schoans aggodalmához a világhatalomról.

A világhatalomtól még mindig inkább távol vagyunk, mint közel. Mivel nem vagyunk fatalisták, nem hisszük, hogy a világhatalom létrejötte elkerülhetetlen. A fentiekből azonban az kiviláglik, hogy ideológiája már létezik. Ha tehát a világhatalom mégis létrejönne, most már tudjuk, milyen lesz. Ez a hatalom nem hierarchikusan, vertikális berendezkedésű lesz, inkább hálós struktúrájú. Elemei lesznek olyan emberek, akik csendes kölcsönös egyetértés alapján kapcsolódnak és végeznek hasonló tevékenységet. Úgy, ahogy azt Ted Turner barátnője, Marilyn Ferguson írta A Vízöntő összeesküvése c. bestsellerében 1980-ban.

Vallani fogja az ember totális felszabadulását Istentől, közel a “New Age” filozófiához. “Holisztikus” lesz, vagyis az emberiséggel, a társadalommal és a földgolyóval, mint egésszel foglalkozik majd, amelyben az egyén eltűnik.

Kissé “gnosztikus” is lesz, vagyis jelentős tagjai saját magukat *azoknak tartják, akik tudnak*, megkülönböztetve a többségtől, *akik nem tudnak*.

Ezért hihetetlenül gögös lesz.

Belül ellentétekkel teljes lesz, de rendelkezik szilárd gittel, ami az ellenállás lesz a *régi renddel*. És ki képviseli azt a régi rendet?

A régi rendet a kereszténység képviseli. A forradalom éppen a kereszténységet tartja ellenségének.

Természetesen nem vérrel megy a kereszténység ellen.

Ne féljetelek, először gyöngéd üldözés lesz. De az üldözés lesz.

Érkeznek már az oroszok.

¹⁵¹ <http://www.youtube.com/watch?v=SsPkQt2H4YQ>

¹⁵² <https://www.lifesitenews.com/news/bill-gates-planned-parenthood-president-dad-inspired-pro-abortion-funding>

¹⁵³ http://www.conservapedia.com/Bill_Gates#cite_note-3

VI. Nő már a fény

Hiába múlt el száz esztendő, hiába érvénytelenedett már 1938-ban a diktátum, Trianon még itt van velünk. Romániában ünneppé avatják, és magyarok millióinak lelke sajdul meg, ha hallja ezt a szót. Ennek elsősorban az az oka, hogy az első száz év alatt azok az államok, amelyek jelentős területeket kaptak a hajdanvolt Magyarországból, érdemben nem törekedtek arra, hogy a területen élő és nem a többséghez tartozó polgáraik otthon érezzék magukat a rájuk kényszerített új országban.

A most következő írások arról szólnak, hogy mit tettünk, de főleg, hogy mit tegyünk a gyógyulás érdekében. Hogy 2120. június 4-én már csak unalmas beszédek mondjanak a szónokok, és az elesettek emlékművét együtt koszorúzzák meg a régió politikusai. Teljesedjék a költő víziója: a harcot oldja békévé az emlékezés. Az utat egy látszólag ide nem illő írás mutatja, Márai egyik 56-os remeke. Mindkét tragédiánknak egy a megoldása. Ezt fogalmazza meg Székely János püspök atya pünkösdi beszéde.

2004. december 5-e óta az egész Trianon problémát két síkon kell kezelni. Az egyik, szinte a fájdalmasabb, mert magunk okoztuk a magyar-magyar kapcsolatok megsebzettségét. Ezen a téren hatalmas előrelépés volt június 4-ének a nemezi összetartozás napjává nyilvánítása, és ami ebből logikusan következett, a magyar állampolgárság könnyített megadása.

Nem kevésbé fontos azonban a másik sík. Ahogy John Donn az egyes emberre mondta, hogy „senki sem sziget”, úgy alkalmazhatjuk ezt a nemzetekre is. Magyarország nem sziget. A szomszédaink sem. Még a visegrádi négyek sem, sőt Közép-Európa sem. A kor és körtünetről szóló előző fejezet nem lóg ki kötetünkéből: annak szerves része, mert az ott közöltek mutatják meg a Trianon probléma kezelésének másik síkját. Egy válságban lévő és önsorsrontó politikát folytató világban a normalitás itt Közép-Európában fedezhető fel. Amikor egy Dávid Engels Brüsszelből, amelyet élehetetlennek tart, Lengyelországba költözik, akkor jelzi, hogy nem hóbort és nem is megalapozatlan kisnemzeti nagyravagyás, ha azt mondom: Európa jövője itt van mifelénk. Az ezzel kapcsolatos feladatainkat nem tudjuk úgy elvégezni, ha közben a másokra sandítunk és ott teszünk be neki, ahol csak tudunk. Megbékélésünk már nemcsak a magunk érdeke, hanem Európáé és az azon túli világé. Gyorsan túl kellene esni rajta.

Márai Sándor: Irgalom, szeretet, megbocsátás – út a győzelemhez

Márai úton volt Amerikából Európába, amikor az 1956-os szabadságharc elbukott. Rómában bement a Szent Péter bazilikába. Az erről szóló írását 1956. november 25-én a Szabad Európa Rádióban olvasta fel. Természetesen 1920 nem azonos 1956-tal. De nem tévedésből idézzük. Márai Michelangelo Piétája előtt minden korszak magyarjainak fájdalmát tette le az Isten elé. Kulcsmondata pedig a Miatyánk megbocsátással kapcsolatos kérése, s ezzel szervesen kapcsolódik a Charta XXI szelleméhez. Ha az „e napokban” kifejezést 36 évvel korábbra tennénk, akkor is érvényes lenne minden gondolata: Irgalom, szeretet, megbocsátás – út a győzelemhez.

Minthogy az emberek e napokban nem tudnak válaszolni, az Istennel beszéltem. Ezt gondoltam: »Mindenható Isten, irgalmazz nekik és könyörülj rajtuk«. A nagy templomban csend volt. A római Szent Péter-templomban mondtam ezt, Michelangelo Pietája előtt. A korareggeli órákban úgyszólván senki nem volt a templomban. A felsővilágítás fénye a szobor női arcát világította meg. Ez az arc

komoly, indulatmentes. Van egy foka a fájdalomnak, amikor az emberi öntudat kikapcsol. Michelangelo ezt a pillanatot mintázta meg az arcban. Az Anya, aki halott Fiát térdén tartja, nem sír, nem sopánkodik. Komolyan néz, figyelmesen. Minthogy könnyörgésemre senki nem felelt, nem tehettem mást, mint én is figyelmesen nézelődtem és vártam. Akkor, reggel, a római Szent Péter-templomban. Michelangelo Pietája előtt, úgy hittem, megértettem valamit. Az Isten mindig felel, de mi, emberek ezt nem értjük rögtön. Nem véletlen, hogy ebben a templomban állottam és a Pieta előtt. Ez a komoly,

szenvedélymentes arc, amelyet Michelangelo így mintázott meg, válasz volt. Ezt mondotta az arc: »Nincs más megoldás, csak az irgalom«. És a néma kő-arc indulatmentesen, csaknem közbönsen mondotta ezt. Megértettem, hogy nem segíthet rajtunk többé más, csak a szeretet. De nem a sopánkodó, lelkendező szeretet, hanem a szakszerű, gyakorló, szívós irgalom. Most még hosszú időn át meg kell tanulnunk szakszerűen irgalmasnak lenni. Túl akarjuk élni. De mi nem tudunk fegyverrel küzdeni a Gonosz ellen. Elmondtam a Miatyánkot. Először életemben mondtam el úgy, szó szerint, betű szerint, mint aki az utolsó szó jogán beszél. Mikor ezt a mondatot ismételtam: "...és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek": megértettem, hogy az Isten felelt. Ezért tovább imádkoztam. Ezt mondtam: »Hiszek Egy-Istenben, a világ Teremtőjében. De nem hiszek többé abban, hogy mindazért, ami történik

a világon, a felelősséget át lehet hárítani az isteni gondviselésre. Én vagyok a felelős, én, te, ő.« Körülnéztem, de nem láttam a nagy templomban senki elevent. E pillanatban, hetek óta először, megnyugodtam. Van valami, amit a katolikusok kegyelemnek neveznek. Úgy éreztem, talán először életemben, a kegyelem van velem, mert végre kimondottam, amit egész életemben gyáva voltam kimondani. De most, Rómában, a Szt. Péter templomban, szemben a Pieta-szoborral, végre minden következménnyel ki mertem mondani, hogy nincs jogom elhárítani az emberi gondviselés felelősségét az isteni Gondviselésre. Ember vagyok, még nincsen jogom a felelősséget a Teremtőre hárítani. Én vagyok a felelős. Néhány nap előtt, éjszaka, sok kilométer magasságban az Atlanti-óceán felett, amikor Európa felé repültem, hogy közelebb legyek azokhoz, akikhez tartozom és akik szenvednek, még nem értettem ezt. Az óceán felett nincs idő, sem tér. A nagy gép a felhők felett repül. A csillagok egészen közel vannak. És a gép alatt a világ olyan, mint egyetlen hómező. A felhők a szikrázó holdfényben mindent letakarnak, és ilyen hómezőszerű takarót borítanak a Földre. Semmi mást nem látni, órákon át, csak a felhőket a magasból és a sötét eget, amelynek csillagai kézzelfoghatóan szikráznak. A világ szerkezetét látni e pillanatban, éjjel, az óceán felett és a csillagok alatt. És a felhők alatt, láthatatlanul, forgott a Föld. És az a gyapjas-felhős kárpit letakart egy világot, amelynek egyik térségében a hazám van. Nem tudtam az órát és időt, mert az óceán felett, repülés közben tér és idő folyton változnak. Úgy képzeltem, Magyarországon már hajnalodik. Tájakat láttam, utcákat, ébredt az álmatlan éjszaka után a hazám. Készült arra, hogy a tankok között, szétlőtt házakban, a kihült szobákban, maradék morzsákon élősködve, túléljen még egy napot. A felhő alatt, amelyen a gép most átrepült, nagyon sok ország volt, több földrész, sok nép. Abban a pillanatban úgy éreztem, mindezért, ami most történik, nemcsak az embereket lehet felelősségre vonni, hanem az isteni gondviselést is. Aztán partot ért a gép Európában, és sok emberrel beszéltem. Menekültekkel, írókkal, papokkal, diplomatákkal. Mindenki mást vádolt, másban kereste a felelősséget. Én is. Az Egyesült Nemzetekben, mert nem cselekszik ez az intézmény azonnal és hatékonyan. A franciákban és az angolokban, mert háborút kezdettek Szuezen. A fogoly népekben, mert nem lázadtak fel, nem siettek Magyarország segítségére. A diplomatákban, a katonákban, az írástudókban. Mindenki vádolt és mindenkinek volt valamelyes igaza. Csak Magyarország nem vádolt senkit. Most, amikor a Pieta női arcát néztem a római templomban, megértettem, hogy ilyen Magyarország arca is. Figyelmes és közömbös, mert nagyon szenved. Hungária így hajol a magyar nemzet fölé. Már nem vádol. Csak figyel és vár. És mind, akik még élünk, magyarok, otthon és a világban, annyira élünk csak, amennyire Magyarország él. Megértettem, hogy a felelősség a miénk. Nem lehet többé elbújni kérdéseinkkel az isteni Gondviselés mögé. Napról napra, óráról órára cselekedni kell, személyesen. Adni, segíteni, erősíteni, tanítani, rejtetni, vigyázni, éjjel és nappal. Túlélni. És aztán azok, akik túlélnek, mondják el a Miatyánkot. Mondják ki, minden következménnyel, ezt a mondatot: "És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek." Rajtunk már nem segít más, csak a győzelem. Hiszek abban, hogy túléljük és a végén győzelmesek leszünk. De csak akkor, ha megtanuljuk, hogy a felelősség a miénk és ezért megtanuljuk, hogyan kell egymáshoz irgalmasnak lenni. Nincs más győzelem. Ezt megértettem, és elmentem a templomból. És most elmondtam.

Surján László: Baráti szavak Štefan Hríbhez

Amióta megismertem Štefan Hríbnek a szlovák-magyar viszonyról alkotott véleményét, keresem a válasz lehetőségét. Itt az alkalom, kezdődjön egy építő párbeszéd.

Számunkra Trianon tragédia, a győzteseknek örömnép. A feladat nagy: e két érzés között kell hidat vernünk. Trianon igazságtalansága elfedte Kölcsény igazságát, a Himnusz negyedik versszakát: *Hajh, de bűneink miatt gyúlt harag kebledben...*

A török időkben a magyar ember Istenéhez fordulva, bűneit bánva kereste a kibontakozást. A XX. század világiasabb légkörében csupán az igazságtalanságot tartottuk szem előtt. Önsajnálattal az önvizsgálat helyett. Pedig van mivel szembenézni. Például a kiegyezés utáni erőszakos magyarosítással. (A "magyarizáció" ma is fáj Szlovákiában.) Magyarok és szlovákok viszonya persze jóval korábban megromlott. Az összetartozás érzése komolyan már a XVIII. század végén elkezdett foszladozni, hiszen - magunktól eltevé - nem vettük észre, hogy a nemzeti öntudatra ébredés a velünk élő népekben is megindult, akik nem akarják elfogadni, hogy a németesítő kísérlet helyét egy magyarosító folyamat vegye át.

De nemcsak Trianon előtt hibáztunk, hanem utána is. 1938 után, a Trianonra vezető okok ki nem tárgyalása miatt, erősebb volt bennünk az uralkodási, mint az együttműködési vágy. Harminc évvel később, 1968-ban ismét egy nagy hiba: nem lett volna szabad részt vennünk a Prágai Tavasz katonai felszámolásában.

Tetteink és mulasztásink mellett magatartásunk és gondolkodásunk is kritizálható. Gögösen kultúrfőlényről beszéltünk, miközben tudatlanok voltunk és maradtunk: szomszédaink kultúrája ismeretlen számunkra ma is. Közös történelmünkről csak felületes és előítéletes fogalmaink vannak.

Sokszor nem vettük komolyan a felénk nyújtott kezét. Gyenge választ adtunk, amikor František Mikloško, a Szlovák Nemzetgyűlés elnökeként, nyilvánosan bocsánatot kért az 1945 és 1948 közötti időszak igazságtalanságaiért, vagy amikor Pavol Hrušovský megbékélési nyilatkozatot sürgetett. Mindig volt, még a legnehezebb időkben is, olyan szlovák személyiség, aki inkább akart békét, mint viszályt. Már nem is emlékszünk rájuk.

Magyarázat lehet, mentség nincs hibáinkra, bűneinkre. Van miért megkövetni a szlovákokat, amit most meg is teszek, bár tudom, hogy ebben a kérdésben ugyanúgy nincs közmegegyezés, mint ahogy Mikloško kijelentése mögött sem volt. Pedig a megkövetés nem megaláz, hanem felemel, ez a múlt tehertételeitől való megszabadulás útja.

Mit köszönhetünk magyarként a szláv, azon belül a szlovák kultúrának? Például szókincsünk egy részét. Ez számszerűen sem megvetendő, de még érdekesebb, hogy mely területeket érint. Olyan, az államiság alapjait érintő szavakról van szó, mint a *király*, a *vajda*. Szláv közvetítéssel épült be nyelvünkbe sok vallási fogalom is, például a *kereszt* vagy a *szent* szó. A földművelés és állattenyésztés szláv jövevényszavai arra utalnak, hogy ezeket a tevékenységeket is az itt élő népektől tanulta meg a honfoglaló magyarság. Csak néhány példa: *kasza*, *kalász*, *gereblye*, *széna*, *kacsa*, *bárány*.

A köszönni valók listáján azonban nemcsak szavak és fogalmak szerepelnek, hanem a közös harcok is. A török-tatár elleni védekezés mellett a legfontosabb talán a szlovák jelenlét a kurucok táborában. Észak-Magyarország népe, egy vékony Habsburg párti nemesi réteg kivételével, szinte egy emberként állt Thököly majd Rákóczi mellé. Nem tetszik ez azoknak, akik az ellentétek szításából élnek, de jó, ha nem feledjük: tudtunk vállvetve küzdeni közös érdekekért.

Kiemelkedő személyiségeket is köszönhetünk a szlovákságnak, olyanokat, akik vagy mind a két kultúra részei, mint Bél Mátyás, vagy bár szlovák eredetűek voltak, csak minket gazdagítottak, mint Petőfi Sándor.

Az elmúlt két-három évszázadban tehát sértettünk és sérültünk. Mit tegyünk, hogy megállítsuk ezt a folyamatot? Hat területet említek.

1. Megtanulni és megbecsülni a közös múltat és a hídembereket.
2. Megismerni a szlovák kultúrát és megérteni a szlovák gondolkodást.
3. Megszabadulni görcsös előítéleteinktől.
4. Megvallani hibáinkat.
5. Megkeresni és megbecsülni a hasonlóan gondolkodó szlovákokat.
6. Megvédeni a megalázottakat.

Ezek a feladatok magukért beszélnek. Kiemelem az előítélet mentes gondolkodás fontosságát. Magyarokat ért sérelem esetén például ne tételezzünk fel azonnal etnikai indítékot. Roppant fontos a hatodik pont. A jó együttműködés nagy érték, de nem önfeladás. A nemzeti összetartozás alapján megvédjük a kisebbségben élő magyarok emberi jogait. Ez akkor igazán hatásos, ha együtt lépünk fel minden kirekesztés és türelmetlenség ellen a hasonló elkötelezettségű szlovákokkal. Elengedhetetlen, hogy a határon túl élő magyarok jogaiért kiállva a határainkon belül élő szlovákok jogait is egyenlőképp tiszteletben tartsuk.

Ne tagadjuk: a magyar közgondolkodástól még idegen a szlovákok felé való nyitás, túl erős a sérelmek megtorlása iránti vágy, és a hiú remény, hogy egy külső erő igazságot szolgáltat nekünk. De ez az út nem járható. Viszont nagyon sürgős legalább az elit hangulatváltása, az egymás felé nyitás, oly módon, ahogy az tükröződik például a Terra Cognita Alapítvány körül tömörült történészek munkáiban, és másokéban. Ez azonban nem maradhat szűk szakmai körök elzárt kincse. Mi, a Charta XXI hívei, szeretnénk, ha a nyitottság és a kiengesztelődés szelleme átjárná az egész társadalmat, megjelenne az iskolai tankönyvekben. Jöjjön egy előítélet nélküli, új nemzedék, és építsen békésebb, szebb világot a fájdalmas múlt köveiből. A franciáknak, németeknek sikerült, nekünk is sikerülni fog.

Štefan Hríb: Magyarok, szlovákok és a megbékélés

A Megbékélési és együttműködési díj átvételekor elhangzott beszéd

Tisztelt Jelenlevők!

Amikor ma én kapom a megbékélési díjat, elsősorban két alapvető kérdés merül fel bennem: miért létezik egy ilyen díj egyáltalán, s mivel érdemeltem ki azt pont én. Ha ugyanis létezik egy ilyen megbékélési díj, az azt jelenti, hogy mi szlovákok és magyarok még mindig nem békélünk meg egymással, s az egymás iránt kifejtett kölcsönös baráti gesztusok inkább mennek különleges számba, mint, hogy ez lenne a normális hozzáállás a másikhoz. Ez a díj azt is mutatja, hogy 23 évvel a kommunizmus bukása után még ma is valami nagyon alapvetően nem értik meg egymást nemzeteink, valami nagyon fontosban még mindig gyanakvással tekintenek egymásra, és hogy a bennünket egymástól elválasztó fal olyan erős, hogy azt még a nyílt határok, a mindkét nemzet visszatérése a szabad Európába és közös európai érdekeink sem képesek széttörni. Mi ez a hatalmas fal tehát nemzeteink között?

Sokan most azt mondanák, hogy történelmi feszültségeink, melyektől nem tudunk szabadulni, jelentik elsősorban a közeledés gátját. Hogy a magyarok a 19. - 20. század fordulóján kifejtett magyarizáció során és a bécsi döntés után bántották a szlovákokat. A szlovákok pedig (a nagyhatalmak bűnrészességével erősítve) Trianon után, illetve a Beneš dekrétumok végrehajtása során bántották a magyarokat. Butaság ez, de szembe kell nézni a valósággal: Az elmúlt 150 év során kölcsönösen egymáson ejtett sebek felülírták a sok évszázados közös történelmet a Magyar Királyság keretei között.

Mindehhez még az is hozzájön, hogy a magyarokban régtől gyökerezik egyfajta sértettségi és elmagányosodottsági érzés a világban, a szlovákokban pedig erős a kisebbségi érzés, így fontosságunkat gyakran nem tettekkel igazoljuk, hanem a hol a magyarok, hol a csehek, állandóan pedig a zsidók által ellenünk elkövetett igazságtalanságokon való siránkozással. Igen, egy ilyen történelmi felállásban a nemzeteink közötti barátság csaknem lehetetlen. De én mégsem hiszem azt, hogy a közelmúlt történelme, legyen az akármilyen fájdalmas is, nem a valódi fő oka békétlenségünknek.

A fő ok, mely miatt például mi rendkívül civilizálatlanul megakadályoztuk, hogy az Önök államelnöke belépjen a mi országunk területére, s amely ok miatt viszont Önök felsőbbrendűen rosszul elfogadtak egy törvényt a kettős állampolgárságról, tulajdonképpen a Félelem. Félelem Önöknek magyaroknak önmaguktól, s nekünk szlovákoknak önmagunktól. Valószínűleg Önök azért félnek, mert nem érzik nemzetüket elég életerősnek, vitálisnak, és hogy a trianoni igazságtalan szétdaraboltsága a nemzetnek a mai demográfiai krízis idején, amikor európai próbálkozások vannak a nemzetek feloldására gyakorlatilag a magyarság folyamatos eltűnéséhez vezethet.

Mi viszont saját szellemi és hatalmi gyengeségünktől félünk, s azt gondoljuk, hogy ezt Önökkel szemben erőfitogtatással tudjuk eltakarni. Ezért nem vizsgáljuk hát Malina Hedvig ügyében az igazságot, hanem inkább az örök magyar bűnre koncentrálunk; és ezért állítottuk meg a komáromi határnál nemcsak Sólyom elnököt, hanem tulajdonképpen vele együtt az egész magyarságot. Túl sok félelmünk van, melyek nem engedik, hogy igazán barátokká váljunk.

Mindez viszont nem reménytelen helyzet. Szerencsére mindig is éltek közöttünk emberek, akik lerázták magukról a félelem adta béklyókat, és pont ezek az emberek voltak képesek arra, hogy történelmünkön változtassanak. Hiszen az Önök önbizalmát nem Kádár táplálja, hanem az

1956-os hős forradalmárok, Mindszenty bíboros vagy épp a bátor 1988-as FIDESZ. S nem Husák a mi hőszünk, hanem Vlado Jukl titkos földalatti egyháza, a Václav Havel körüli disszidensek köre vagy épp az 1988-as gyertyás felvonulás a büszkeségünk.

S elérkeztem az elején felvetett második kérdéséhez. Mivel érdemeltem pont én ki a ma átadott megbékélési díjat? Hiszen nem tettem semmi egyebet, minthogy újra és újra megírtam, hogy:

- Malina Hedvignek van igaza, s nem a szlovák állami szerveknek;
- hogy a magyar államelnököt örömmel és szívesen kellene fogadni nálunk, nem pedig fizikailag elutasítani őt;
- hogy a mi közös történelmünknek a szlovákság büszkeségének, nem pedig félelmének kellene a forrása legyen;
- s hogy ha valaha bántottuk egymást, azért hangosan bocsánatot kell kérnünk.

Ilyen kevésért díj járna?

Ha én szlovákként kijelentem, hogy Trianon nagy bűn volt a magyar nemzet ellen, s hogy a Beneš dekrétumok igazságtalanok voltak és kegyetlenek sok ártatlan emberrel szemben - s én ezt bizony valóban állítom - már méltó vagyok egy ilyen jelentős kitüntetésre?

Nekem nem úgy tűnik. Hedvig mögött fokozatosan nagyon sok szlovák felsorakozott, közöttük például bátor ügyvédje Roman Kvasnica, illetve vizsgáló pszichiáttere Jozef Hašto. A háború utáni magyarok ellen elkövetett bűnök miatt pedig nagyon hangosan, s épp itt Budapesten kért bocsánatot az én barátom, a szlovák parlament egykori elnöke, František Mikloško. Talán csak a Trianon-kérdés megvitatása kicsit tabu még nálunk.

Ezt a szép díjat azzal a reménnyel fogadom el, hogy mindez csak egy első lépés, s hogy a jövőbeli díjazottak sokkal messzebbre jutnak bátorságban és tettekben is a közös jóért. Mert nemcsak a múltból kell kimondani az igazságot, sokkal többre van annál szükségünk. Megmondom kerek-perec: Szlovákoknak és magyaroknak egyaránt meg kell szabadulni önnön magunktól való félelmünktől. Csak aztán jöhet a megbékélés a másikkal.

Székely János: Kereszt vagy púp?

A pünkösdi esemény, amikor a sok nyelvű, sok nemzetiségű zarándok mind a maga nyelvén hallotta az örömhírt visszautal egy ősi történetre, a Bábel tornya történetére, ahol a nyelvek összezavarásáról hallunk. Igen gyakran mind a két történetet egy kicsit félreértjük, azt gondoljuk, hogy a nemzetek és nyelvek sokfélesége a bűn következménye és a Szent Lélek egyik ajándéka az, hogy ezeket megsemmisítve teremt egységet. Azonban a Biblia egyáltalán nem erre tanít. A Bábel tornya történet az ókornak rettenetes világbirodalmait ítéli el, elsősorban Babilont, de más hozzá hasonló világbirodalmakat is, amelyek kicsi nemzeteket eltiportak, deportáltak, tönkretettek, úgy, hogy Babilon környékén valóban igazi bábeli zűrzavar volt, sokféle nyelv, amelyek mind a megsemmisítésre voltak ítélve. Nem a nyelveket és népeket megszüntető globalizmust tartja helyesnek a Biblia. A Szent Lélek ajándéka nem egy a nemzetek sokféleségét fölülmúló egység, hanem ennek a sokfajta népnek a saját kultúráját, múltját, nyelvét őriző, egy családba összefogó hitben, szeretetben való egyesítése.

Elérkeztünk ebben az idei évben a trianoni békediktátum századik évfordulójához. Azt gondolom, hogy Pünkösdnek nagyon fontos üzenete van ebben az évben nekünk magyaroknak. Szeretnék egy pár szót arról mondani, hogy hogyan is tekintsük keresztény emberként a történelmünknek ezt a nagyon nagy tragédiáját, fájdalmát. Hogyan tekintsünk rá úgy, hogy közben szeretni akarjuk a szomszédos népeket, és leginkább van-e kiút, s merre van-a kiút a történelmünknek ebből a nagy mélypontjából. A múltat földolgozni és megbocsátani nem azt jelenti, hogy úgy teszünk, mintha ennek a fájdalomnak nem létezne. Nem tudjuk kitörölni sem az emlékünkből, sem a szívünkben ennek az eseménynek a rettenetes fájdalmát és nem is akarjuk. A megbocsátás nem azt jelenti, hogy a feketét is fehérnek mondjuk, a rosszat is jónak mondjuk. A Biblia erre tanít: a szeretet nem örül a gonoszságnak, hanem örömet az igazság győzelmébe leli.

Kedves Testvérek! Ami 100 évvel ezelőtt történt, az fáj 100 évvel ezelőtt és fáj ma is. Igazságtalan volt 100 évvel ezelőtt és igazságtalan ma is. Trianon földolgozásának az egyik első lépése, hogy merjük bátran kimondani a fájdalmunkat. Fáj az, hogy a kis Magyarország határain belül összesen kb. 7,6 millió magyar maradt csak, s a határainkon kívül rekedt 3 és fél millió magyar. S ezeknek a fele közvetlenül a határaink mellett élt, szín tiszta magyar területeken. Nagyon könnyen lehetett volna egy sokkal igazságosabb határt meghúzni. Fáj az, hogy az akkori európai győztes hatalmak nagyon nagy könnyel nézték egy kicsi népnek a fájdalmát, nem törődtek vele. Trianon első földolgozása a fájdalmuk kimondása.

Sokféle oka van annak, ami történt. Az egyik legfőbb oka nyilvánvalóan a török hódoltság. A török idők előtt Magyarország lakossága körülbelül 4 millió volt, a török kiverése után körülbelül csak kétmillió. A történelem egy nagy csodája, hogy ebből Magyarország föl tudott még egyszer támadni. De az okok között ott van a magunk felelőssége is, és úgy gondolom, erről is fontos beszélnünk és tudnunk. Ott van például az, hogy a magyar politikai elit a nemzetiségeink vágyát, az önállóságra, a függetlenségre vagy egyáltalán nem hallotta, nem érezte, vagy nagyon-nagyon későn. Fájdalmas példája ennek 1871, amikor a Monarchiában nagyon sokan javasolták a cseh kiegyezést, ami a cseheknek is egyenlő jogokat, függetlenséget adott volna a Monarchián belül, mint Magyarországnak. Ennek az egyik legfőbb ellenzője sajnos akkor a magyar parlament volt. Nem hallottuk meg a nemzetiségeink vágyát és kiáltását. De azt gondolom, hogy Trianon földolgozásának van egy következő nagyon fontos lépése, amit talán

sokan nagyon nehezen teszünk meg. Meg kellene tanulnunk átélni a szomszédos népek örömét. Azt az örömet, hogy Szlovákia, Horvátország, Szlovénia, Románia, Ukrajna a szomszédos népek sokan történelmükben először megvalósíthatták az álmukat, hogy a saját kultúrájukat maguk alakíthatják, ápolhatják. Azt gondolom, meg kell tanulnunk őszintén átélni a szomszédos népek örömét.

S talán még ez sem elegendő, a legfontosabb lépés a negyedik. Mégpedig az, hogy megtanuljunk száz év után lasanként talpra állni. Úgy gondolom, hogy a XX. században a magyar nép rettenetes tragédiákon ment át. Két szörnyű Világháborút éltünk végig. Vérbe fojtották az 56-os forradalmat. Két rettentő diktatúra volt fölöttünk, s a legszörnyűbb a század elején a trianoni békediktátum. Ezeket a terheket a népünk mind a mai napig hordozza, görnyedünk alatta. Száz év után meg kellene próbálnunk lassan talpra állni. Ahogyan mondja a Biblia: az ellankadt kezeket emeljétek föl, az elrozkodó térdeket egyenesítsétek ki. A magyar népnek meg kellene tanulnia újra alkotni. Egymás kezét újra megtalálni. Meg kellene tanulnunk újra hinni és remélni, újra építeni. Mindenekelőtt a családjainkban. Emlékezve Márton Áron Erdély püspökének tragikus de igaz mondatára: Erdélyt a magyar anyák vesztették el. Meg kellene tanulnunk újra építkezni, élni, álmodni, küzdeni. S ennek úgy gondolom, hogy egy nagyon-nagyon fontos lépése az, hogy megtaláljuk a szomszédos népek kezét is. A történelmünk nagyon fájdalmas, de óriási tanulsága ez. A Kárpát-medencében Isten egymás mellé helyezett minket testvérek. Együtt tudunk boldogulni.

Ferences gimnáziumba jártam, és egy nagyszerű magyar tanárunk volt. Az atya rengeteg órát szentelt arra – amit ő úgy nevezett, hogy szomszéd népek irodalma. Tanultunk szlovén, horvát, szlovák, román költőktől, íróktól. Döbbenetesen nagy élmény volt. Nyitotta a szívünket a szemünket. Milyen jó lenne, ha minden magyar iskolában valami hasonló történe. Zarándokolni voltunk egyszer Erdélyben s bementünk egy román ortodox kolostorba. Ahogy beértünk a templomba kérdeztem a román vezető atyát, hogy imádkozhatunk-e. Látszott, hogy az atya nagyon ideges, remegett- a keze, nem tudta mit mondjon, végül bólintott s mondta imádkozzunk. S akkor először is elmondtuk a Miatyánkot románul, mert megtanultuk, olvastuk, de szépen tudtuk olvasni. Aztán énekeltünk egy éneket is románul. Az atya teljesen meg volt döbbenve. Aztán imádkoztunk és énekeltünk magyarul. A végén a román ortodox atya megszólalt magyarul, köszöntött minket, sokféle ajándékot adott. Sok ott lévő pap azt mondta, hogy soha életében ezt a román atyát magyarul megszólalni nyilvánosság előtt nem hallották. Megtalálni egymás kezét. Isten egymásra bízott minket, együtt boldogulhatunk.

Egy nagyvállaltnak a vezetője egy fiatal sikeres ember csodálkozott azon, hogy a sofőrje milyen nyugodt, milyen nagy méltósággal végzi a munkáját. Az egyik alkalommal, pont a sofőr háza környékén mentek az autóval, mondta, hogy beugorhatnánk magához, hallottam, hogy gyönyörű szép a kertjük. A sofőr bólintott, ahogy beléptek a házba a fiatal dús gazdag főnök ámulattal látta, hogy régi, antik bútorok vannak a lakásban. És aztán odalépett egy képhez és meglátta a sofőrjét főnemesi díszruhában, egy gyönyörű szép, csillogó Mercedes mellett, akkor hirtelen rádöbbsent, hogy ki is volt valaha ez a sofőr. Megkérdezte tőle: maga hogyan tudta ezt földolgozni? Mire az öreg sofőr elmosolyodott és azt mondta édesapámnak volt egy nagyon különleges mondása. Azt mondta a sorsodat viselheted, úgy, mint egy púpot, s akkor összeszedsz alatta, de viselheted úgy is, mint keresztet, s akkor ember leszel fiam. S aztán még hozzátette, s mire megöregszel, talán azt is megérted, hogy nem te hordozod a keresztet, hanem a kereszt hordoz téged. Az öreg sofőr még hozzátette: ez az én örökségem.

Kedves magyar Testvérek! Isten keresztet rakott a vállunkra. Ne úgy viseljük, mint púpot, úgy viseljük, mint keresztet. Engedjük, hogy tanítson minket alázatra, együttérzésre, hitre. Ez a talpra állásunk egyetlen útja.

Sokan Székely János püspök atya pünkösdi beszédét tartják a lefontosabbnak a centenárium kapcsán elhangzottak közül.

Herczku Ágnes: Bartók szemével

Legyen vezérfonalunk Bartók Béla eszméje a népek testvérré válásáról: „Az én igazi vezéreszmém, amelynek, mióta csak mint zeneszerző magamra találtam, tökéletesen tudatában vagyok: a népek testvérré válásának eszméje, a testvérré válás minden háborúság és minden viszály ellenére. Ezt az eszmét igyekszem – amennyire erőmtől telik – szolgálni zenémben; ezért nem vonom ki magam semmiféle hatás alól, eredjen az szlovák, román, arab, vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás!”¹⁵⁴

Amikor megbékélésről beszélek, nem pátosszal teli, feltétlen és odaadó szeretetre gondolok. Nem ez a feladatunk. Hiszen súlyos okai vannak, hogy ma, a XXI. században, Európa közepén, az Unión belül, Megbékélési Mozgalomra van szükség. Ez bizony azt jelenti, hogy valami nem működik... Sebeket ejtett a háború, a békedöntés pedig nem hozott rá gyógyírt. Hogy lehet nekifogni a sérelmek kimetszéséhez és a „rehabilitációhoz”? Ingmar Bergman *Suttogások és sikolyok* című filmjében három nővér közül kettőnek, a látszólagos jó viszonya semmisül meg pillanatok alatt, a gyerekkorig visszanyúló sérelmek, igazságtalanságok durván szókimondó felhánytorgatásával. A vádak kölcsönösen igazak. Ezt a lelke mélyén mindkét nő tudja. Látszólag totálisan „lenullázzák” egymást. De ezen a – kiürített és porig rombolt – terepen el lehet indulni... Innen lehet felépíteni valami egészen újat, egy olyan kapcsolatot, amit már igaz tartalmak töltenek meg.

Ne riadjanak meg, a „kapcsolatunk–újraépítéséhez–a-jelenlegi–lerombolásának–szükségessége” alatt *nem a trianoni döntés revízióját értem*. Párbeszédre van égető szükség, amit tettek is követnek, ennek szellemében szeretnék szókimondóan beszélni a problémákról és lehetséges megoldásokról. Kérem, fogadják nyitott szívvel!

Sine qua non - közhelyek

1. A megértéshez – szeretethez – az *egymás kölcsönös megismerése kell*. Azt szeretjük, amit ismerünk. Amit nem ismerünk, attól félünk, a félelem pedig agressziót szül.
2. A magunk jobb megismeréséhez *más kultúrák ismerete is kell*, hiszen legjobban a különbözőségekben tudjuk megragadni sajátosságainkat.
3. Mások kultúrájának megismerésével mi magunk gazdagodunk.

Ismerik a szomszédaik kultúráját? És a sajátjukat? Ezen belül a népzenejüket? Ha három mondatban meg kellene fogalmazniuk, milyen is a saját népzenejük, tudnának rá válaszolni? Mitől magyar a magyar népdal, mitől lesz szlovák a szlovák és román a román? Szkeptikus vagyok: az átlagember zavarba jönne már a saját kultúráját firtató kérdéstől is, nemhogy ami a szomszédokról faggatja!

Bartók kritikusan, elfogulatlanul szemlélte azt a társadalmat, azt az osztályt, amelynek maga is részese volt. Hogy a széthúzás helyett összefogásra van szükség, erről 1912-ben (!) így ír Ioan Busițianak, a belényesi gimnázium tanárának, akivel később életre szóló barátságot kötött:

„Küldök Önnek egy verseskötetet Adytól, aki legfiatalabb, de legjobban tisztelt költőnk Petőfi és Arany óta. Különösen felhívom a figyelmét a 30, 34, 38, 43, 44, (...) lapon lévő versekre. Az első vers azt mondja, hogy a magyaroknak, románoknak és szlávoknak ebben az országban

¹⁵⁴ B.B. levele Octavian Beunak, 1931.jan.10. In: 99 Bartók-levél. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1974. Válog.: László Ferenc. O. Beu – román folklorista, aki egy Bartókról szóló rádióelőadásával kapcsolatban kezdett Bartókkal levelezni.

egyesülniük kell, mert mindannyian testvérek a nyomorúságban. Sohasem volt még költőnk, aki ilyet le mert volna írni.”¹⁵⁵ [Lásd Ady Endre: A magyar jakobinus dala].

Mi a történelemóráinkon ezeréves *együttélésről* tanulunk. Úgy tudom, Szlovákiában a könyv-írók ezt ezeréves *elnyomásnak* aposztrofálják. Lehet, hogy a bajok innen, az oktatásban gyökeresnek? István királyunk intelmeit („az egynyelvű ország gyenge és esendő”) hosszú évszázadok alatt minden uralkodónk komolyan vette. A török elnyomás ellen hőiesen harcoló szlovák ember ugyanúgy magyar nemességet kapott és a magyar nemzet részévé vált, mint bármelyik magyar nemes. És még csak meg sem kellett tanuljon magyarul! Persze a nemzet-nemzeti-nemzetiség fogalom a 19. századra egészen más értelmet kap, immár nem a „nemzetséghez” – „nemességhez”, nem a kutyabőrhez kapcsolódik, hanem egy egészen új, egészen más szellemi-kulturális közösség alapjaira épül. A Monarchia idején a magyar vezetés Béccsel szemben kompromisszumokra kényszerült, így az saját erejét a nemzetiségekkel szemben szeretne volna megmutatni. Apponyi Albert intézkedései vitathatatlanul nagy visszalépést jelentettek Eötvös József nemzetiségi politikájához, és az 1868-as nemzetiségi törvényekhez képest. De ezek miatt a – jogos – sérelmek miatt vesszen az azt megelőző 800 év, és... a jövő is?

Pár éve készítettünk egy hagyományos folklór-műsort a Magyar Állami Népi Együttessel, magyar és szlovák alkotókat egyaránt bevonva. A címe: Kincses Felvidék. Magyar, szlovák anyaggal 45-45%-ban, a fennmaradó 5% egy ruszin dalszöveg (saját gyűjtéseinkből), illetve 5%-a egy lengyel (gurál) összeállítás. Tavaly ezt a műsort játszottuk – óriási sikerrel és elismeréssel – Szlovákiában is. De! más címmel... Hogy nehogy *baj* legyen belőle. Hát normális ez?! A XXI. században??!

Folytassuk még kényesebb témával: az erőszakkal. Agócs Gergely¹⁵⁶ szerint „Nagyon sok családnak van »Malina Hedvigje«, csak épp az kapott olyan óriási sajtó-visszhangot. Engem életben azért gyepáltak el legjobban – 16 évesen – szlovák fiatalok, mert magyarul beszéltem a magyar barátaimmal, az akkor még csehszlovákiai Pozsonyban. Ebben nem az a baj, hogy M.H.-et, vagy engem elverték, hanem a *miért*.” – És szerinted miért? – kérdeztem. – Mi az oka? A szinte mindenhol és mindig megosztó politika? – „Amikor a politikát hibáztatjuk – válaszolta –, akkor nem a pártpolitikára vagy az államvezetésre kell gondolnunk, hanem annak összes folyományára: dokumentumfilmekre, papi prédikációkra, az egyház azon igyekezetére, hogy magyar pap ne szolgáljon magyar faluban, tankönyvekre, könyvekre stb. Amíg a tankönyvek következetesen „az ezeréves elnyomás”-ból indulnak ki, addig nagyon nehéz lesz közös kapcsolódási pontokat találni...” – Eltelt azóta pár év, most milyennek látod a viszonyt? – „Érdekesnek... – nevet – a politikai reprezentáció igyekszik a köznép hangulatának megfelelni, ami még mindig erősen magyarellenes. Az értelmiség körében viszont egyre normálisabb ez a viszony, érezhetően terjed az »európai gondolkodás«”. – Lehet gyógyír szerinted az idő? Ha már nem lesz annyira „közeli” a trianoni emlék? – „Amíg a szlovákok attól félnek, hogy vissza akarjuk kapni a Felvidéket, és ebből a félelemből komplexusok garmada születik, addig a magyarokban is mindig ott lesz a gyanakvás...”

... és következtetések

Mi a hiba? Mi a megoldás? Mit csinálunk rosszul? És van, amit jól?

A hiba szerintem: a tudatlanság, az elzárkózás, az érdektelenség. A megoldás: az érdeklődés, a megismerés, a nyitottság. Jó pár évvel ezelőtt Spiró György¹⁵⁷ egyik szemináriumán ültem az

¹⁵⁵ – B.B. levele Ioan B.-nak. 1912. Jan. Uo.76.p. A versek Ady *Illés szekerén* c. kötetében vannak. Az a bizonyos első vers *A magyar jakobinusok dala*.

¹⁵⁶ Dr. Agócs Gergely népzeneész, népzenekutató.

¹⁵⁷ Spiró György író, költő, műfordító, irodalomtörténész, dramaturg, 1992-től 2010-ig az ELTE esztétika szakán tanít.

ELTÉ-n, aki kifakadt, hogy elképesztőnek tartja, hogy mi magyarok, az értelmiség nagy részével egyetemben, teljes tudatlanságban élünk a szomszédainkat illetően. Hamarabb informálódunk az USA-ról, Angliáról, a németekről és a franciákról, mint pl. a lengyelekről, akiket ugye barátunkként tartunk számon. Nem beszélve a közvetlen szomszédainkról... Lapítottunk. Döbbenetes volt, mennyire igaza van, és hogy még csak meg sem fordul a fejünkben, hogy ennek nem így kellene lennie.

Úgy viselkedünk tehát, mintha Nyugat-Európa lenne a szomszédunk. Ez legkönnyebben a tv-csatornákon, a tv és rádió hírein mérhető le. Az összes környező ország szállodáiban foghatók a szomszédos országok csatornái! Nálunk nem. Nálunk nincs olyan szolgáltató, amelyik kínálatában megtalálnánk a szlovák, román, ukrán, horvát stb. adókat... Vagy: a bankautomaták. Eperjesen, ahol kb. 50 km távolságra van az első magyarok által is lakott település, a bankautomatánál a következő nyelvek közül választhatunk: szlovák, lengyel, német, angol, francia, magyar. Ahol felnőttem, Sátoraljaújhelyen (határőrváros(!), szlovák oldalon: Nové Mesto), magyarul, angolul, németül és franciául juthatok a pénzemhez... Ezek a jelenségek részünkről, valami hihetetlen közönyről árulkodnak. Nem vagyok rá büszke.

Másik példa: Magyarország az elmúlt húsz évben megpróbált a kultúrdiplomácia terén erőfeszítéseket tenni. Kulturális évadokat, heteket szervezett, ezekből jónéhány koncerten én is énekeltem. Hol? Olaszországban, Németországban, Franciaországban, Hollandiában, Angliában. Holott a szomszédos országokban erre igazán szükség volna. Nem kulturális hetekre, de teljes Szlovák, Román, Szerb, Horvát, Ukrán Évadokra lenne szükség!

A végére tartogattam a rendhagyó és abszolút pozitív példát: a szlovák táncház mozgalom születését. 2001-ben Rockenbauer Zoltán, egykor néprajz szakot végzett akkori kulturális miniszter, Csehországban járt egy miniszteri találkozón. Felvetette, hogy legyen évenként egy kulturális fóruma országainknak, mondjuk a Visegrádi Együttműködés Országainak Folklor Találkozója. És mindjárt felajánlotta, hogy legyen az első nálunk, a Hagyományok Házában. A feladat kivitelezésével Agócs Gergelyt bízta meg, aki minden országból hívott egy hivatásos, egy amatőr és egy hagyományőrző együttest. Elsőként elvitte őket a kétnapos Országos Táncháztalálkozóra, majd a következő napokban napközben a Fonó Budai Zeneházban táncoktatás (szláv nyelven is beszélő táncpedagógusok magyar néptáncot tanítottak), valamint zeneoktatás is folyt, illetve esténként a Hagyományok Házában nemzeti esteken mutatkozhattak be az együttesek. A meghívottak egy része nem vett részt a foglalkozásokon, de a szlovák fiatalok közül hatan-heten óriási lelkesedéssel vetették bele magukat a programokba. Mindez történt márciusban. Októberben kapta Gergő az első meghívót az *első szlovák táncházba*... Nem tudott elmenni akkor. Decemberben jött egy újabb hír: Pozsonyban a V-klubban (a legnagyobb egyetemista klub) történelmi rekordot döntött a látogatottság a táncházban. Következő év januárjában látogattak el Sebő Ferenc¹⁵⁸ Szlovákiába, ahol nem hittek a szemüknek, rengeteg lelkes, táncoló fiatal, akik éljenezve ünnepelték őket... Az új „örületről” dokumentumfilm is készült, ekkor már Pozsony mellé Besztercebánya, Zólyom, Kassa is csatlakozott. A táncházakba rendszeresen hívnak felvidéki magyarokat táncolni és tanítani is. Sőt! Azóta erdélyi magyar és román táncokat is tanulnak, sokan járnak a kalotaszentkirályi, a kommandói, ill. a válaszüti táborba is. Ez egy óriási áttörés! Kialakult a fiatal progresszív értelmiségnek egy szűk, de nagyhatású rétege, akik olyan eredményeket értek el, amit az elmúlt 90 év diplomáciája meg sem közelít!

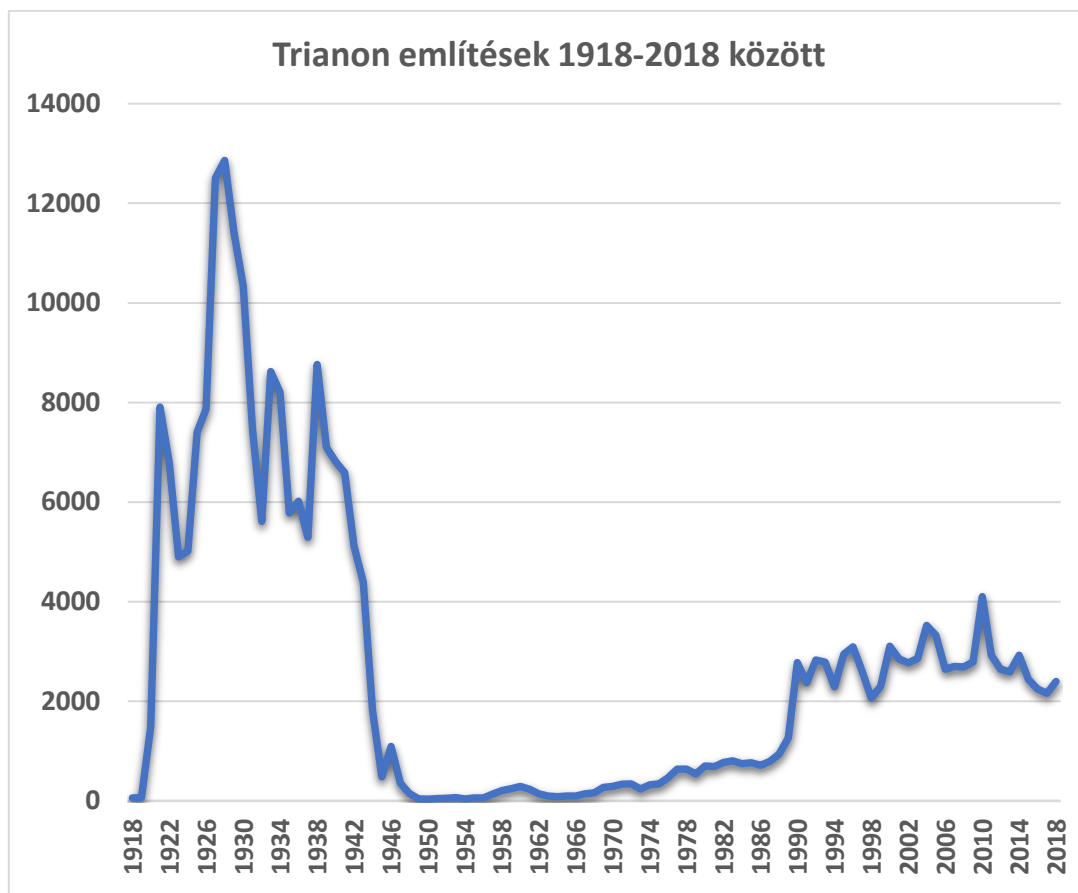
¹⁵⁸ Sebő Ferenc népművész, népműzenekutató, a magyarországi táncházmozgalom egyik „atyja”.

Surján László Mindig, mindig gondoljunk reá

„Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.”
Juhász Gyula: Trianon

Vegyük komolyan Juhász Gyula figyelmeztetését és mindig, ne csak a százéves évfordulón gondoljunk Trianonra. Az idézet első feléhez azonban nem könnyű csatlakozni. Nyilván annak idején (1920-ban) mindent elöntött ez a jelképpé vált szó, tehát a költő a locsogás helyett a gondolkodás mélységeire figyelmeztetett. De azután jött a bűnös hallgatás.

Az Arcanum adatbázisban a közel harminc millió oldalnyi adathalmazban a Trianon szó 278 677 alkalommal fordul elő. Érdekesség, de jelképes, hogy (ha figyelmen kívül hagyjuk a Nagy Francia Enciklopédia egyes köteteit) ebben az adathalmazban a Trianon szó első előfordulása is fél Európa lángba borításával kapcsolja össze Trianont. A Komáromban kiadott Minden Gyűjtemény 1790 januárjában megjelent 6. levelében leírták, XIV. Lajos és hadügyminisztere egyszer azon vitáztak, hogy a Trianon palota egyik ablaka rossz helyen van-e, vagy sem. Lauvois szerint minden rendben volt, de a pontos mérések a királynak adtak igazat. A Napkirály erre megszidta, a szolganép előtt megszegyenítette a hadügyminisztert, aki erre háborúba kergette Franciaországot, hogy a király ne a palota ablakával foglalkozzék. Az eredmény: „Fél Európa tűzbe 's lángba jött akkor, minthogy Trianonban egy ablak tágas vagy keskeny volt!!!” Alig több, mint 200 év múlva az ismét „tűzbe s lángba” borult Európát Trianonban próbálták eloltani. Az azóta eltelt száz évben Trianon számunkra átkozott neve gyakran szerepel a magyar sajtóban, de koronként változó mértékben.

Hogy érdemi előfordulás 1920 előtt nem volt, de azután sokat emlegették, az természetes. Az 1945-46-ban észlelet alacsony előfordulás már előrevetíti a következő négy évtized hallgatását 1948-68 között alig, 68 és 88 között is ritkán esett szó Trianonról. Ha kiemelnénk az emigrációban született írásokat, szinte egyetlen előfordulást sem látnánk.

Ez a négy évtizedes magyarországi hallgatás alapozza meg a mai helyzetet. Ennek szörnyű eredménye a tudatlanság és a 2004 decemberi népszavazás kudarca. Ezért Trianonra rossz felelet az elhallgatás, de szóvirágokra, habókos nosztalgiára nincs szükség. Kiutat kell találnunk, s az nem lehet sem az elfelejtés, sem a beletörődés. A trianoni seb viszont attól nem gyógyul, hogy bosszú és revans vezérelt sebeket okozunk szomszédainknak. Beszéljünk hát, sőt „párbeszéljünk” Trianonról.

Ennek a beszédnek fontos eleme, hogy lássuk mi vezetett Trianonhoz. A mértékadó szakemberek között többé-kevésbé egyetértés van abban, hogy a hazánkat szétdaraboló Trianoni döntést nem lehet egyetlen okkal magyarázni. Hogy Trianon bekövetkezett, abban a török időkgig viszszaanyúló népességfogyás és betelepítési politika ugyanúgy bele játszik, mint a nemzetiségi kérdés elhibázott kezelése, a győztes nagyhatalmak önző felelőtlenségéhez kapcsolódva a kis-antant kapzsisága, végül szerepet játszott a királyság megszűnése utáni két évben az országot kormányzó tökéletes alkalmatlansága. Trianon ezen gyökerei azonban nem köztudomásúak. Kevesen tudják, hogy hazánk a honfoglalás óta soknemzetiségű ország, pedig csak a valós tényekre alapozva közeledhetünk valamiféle elfogadható rendezés felé. A száz éve keletkezett feszültséget persze szomszédainkkal kell rendezni, de addig nehéz értelmes párbeszédet kezdeni velük, amíg nincs közöttünk, magyarok között legalább erős többségi egyetértés Trianon okaiban.

Szomszédainkkal nemcsak és nem is elsősorban a száz éve történeteket kell rendeznünk, hanem elsősorban azt, ami az utolsó száz év alatt történt, sőt, ami történik ma is. A háború után a győztesek nemcsak területet és vagyont kaptak, hanem embereket is, közöttük három és fél millió magyart. Fél igazság (ami mindig teljes hazugság) a felszólítás, hogy ne a régi dolgokon rágódjunk, és a múlt helyett nézzünk a jövőbe. Ez az tenné teljes igazsággá, ha a jelenre, a száz éve tartó jelenre néznénk. Magyarként nemcsak azért nem „dolgoztunk fel” a trianoni traumát, mert negyven évig nem lehetett beszélni róla, hanem azért sem, mert maga a trauma nem csupán egyszeri határrendezés, hanem egy ma is élő-égő folyamat. Idegborzolás. Megalázás. Lelki néptörtés. Nem az a csoda, hogy a három és félmillió elcsatolt magyarból csak kevesen maradtak meg a szülőföldjükön, hanem az, hogy egyáltalán van még határon túli magyarság.

Trianon élő keservét nálam sokkal hitelesebben leírta Herdics György c. apát, a Remény c. szlovákiai folyóiratban. Jó lenne, ha írását minden anyaországi magyar ismerné, különösen azok, akik nem értetik, hogy miért törődünk az elszakított nemzetrészekkel.

Mi tehát Trianon?

„Amikor az elárúsítónő azt mondja egy magyar többségű városban, hogy beszéljek szlovákul – ez Trianon.

Amikor valaki azt mondja, hogy téged kedvellek, holott magyar vagy, de a magyarokat egyébként nem szeretem – ez Trianon.

Amikor a pap az úgynevezett magyar misén szlovákul prédikál, s a hívek azt mondják, milyen kedves, legalább valamit mond magyarul – ez Trianon.

Amikor a magyar nemzetiségű pap mindenáron bizonyítani akarja a püspök előtt, hogy valójában mindenkinek mindene lett, így nemzetisége sincs – ez Trianon.

Amikor egy katolikus hetilap nem kap támogatást azért, mert magyar nyelvű – ez Trianon.

Amikor az orvos a beteget kérdezi, aki magyarul válaszol, a gyógyítás mestere pedig méltatlankodik – ez Trianon.

Amikor valaki, aki egy szót sem tud a nyelvünkön, azt mondja, hogy a nagyszülei magyarok voltak – ez Trianon.

Amikor nem kell a magyar iskola, mert államnyelven majd jobban boldogul a gyerek – ez Trianon.

Amikor kisebbség vagyunk mindenütt... A társadalomban, az egyházban... – ez Trianon.

Trianon mindenütt. Köztünk. Bennünk. Trianon – békeparancs. Szitokszó. Száz év: kitaszítottság, megbélyegzettség, hontalanság. És száz év reménység. „Megfogyva bár, de törve nem...” Száz év. Elszakítva egymástól, de nem elszakadva az Istentől. Ki tudja, mi lesz itt újabb száz év múlva... Ki tudja?! Múlik-e valamin? Valakin? Múlik-e rajtunk is? Igen, itt élned, halnod kell.”

Értelmetlen a múlton rágódni, és hamis a megbocsátás és bocsánatkérés is, amíg nincs emberhez méltó élete mindenkinek, aki itt él Európa közepén. 1920 is nagy gond, fájó seb, de ami alig megbocsátható, az az, ami utána következett. A Kárpát-medence poszt-Trianon szindrómában szenved. Jó hír, hogy ez a szindróma gyógyítható. Gyógyítani Budapest mellett főleg Pozsonyban, Kijevben, Bukarestben, Belgrádban, Zágrábban, Ljubljanában és igen még Bécsben is kell. Kellene.

Mit jelent Trianon? Aki nem ért a szóból, annak elmondja ez a hatvani emlékmű

Mi lehet a gyógyulás útja? „Aki fölveszi a maga keresztyét és úgy követi Jézust, az nemcsak cipeli a terhet, hanem hasznát is veszi annak. Fölhasználja és megváltozik alatta! Jézus keresztyéből erő, világosság, megváltás áradt ki az egész világra. Ezért lehet a te kereszted is alkalom, eszköz arra, hogy megváltozz alatta és felemelj vele másokat is. Ha életed akármilyen keresztyét összekapcsolod Jézussal: ebből a kapcsolatból mindig áldások fakadhatnak reád is, másokra is!”¹⁵⁹ Ezeket a mondatokat jól kiegészíti Teréz Anya egyik gondolata: Keressük mindenben, mindenki, mindenhol az Isten arcát, és minden történésben a keze nyomát¹⁶⁰. Nincs a magyar nemzetnek nagyobb keresztye, mint a trianoni szétagoltság. De felfedezték-e az ország szétszakításában az Isten kezét? Erőforrás-e ez számunkra, hogy megváltozzunk, és felemeljünk vele másokat is?

A békediktátumban többnyire csak a terhet, csak az igazságtalan büntetést látjuk. Sokan még ma is a tettesektől, azaz az I. világháború győzteseitől várnak valamiféle igazságszolgáltatást. Hiú remény! Ha követjük Teréz Anyát, akkor a száz éve önkéntelenül kimondott három nem helyét egyetlen elsőprő erejű igennek kell átvennie. Igent mondani a keresztre, hogy abból magunkra és másokra áldás fakadjon. Ez persze képtelenségnek látszik. Mert, ha nem is keresztyvívő lelkülettel, de épp elég ideje hurcoljuk ezt a terhet, és nem látjuk tőle, hogy mit kellene igenelnünk.

Ha a megoldásra nincs semmi kilátás, akkor utat tévesztettünk: valami nagyon fontosra, a legfontosabbra nem gondoltunk. Jézustól egyszer megkérdezték: Mester, melyik a legfőbb parancs a törvényben? Válasza: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szíveddel, teljes lelkeddel és egész értelemmeddel. Ez az első és legfőbb parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat.” (Mt 22 36-40)

Nagy Szent Teréz tanítja: „hogy szeretjük-e Istent vagy sem, azt nehéz megmondani, ellenben azt nem kell soká kutatnunk, hogy szeretjük-e embertársunkat”¹⁶¹. A Trianon probléma megoldásához azt kell tisztáznunk: az 1920 előtti időkben szerettük-e nem magyar polgártársainkat?

Lehetne az Eötvös féle nemzetiségi törvényre hivatkozni, aminél aligha volt nagyvonalúbb az akkori Európában. Mások azonban idézhetnék az érintetteket, akik szerint csak szűkmarkúan osztották nekik a jogokat. Ugyancsak hivatkozhatnának azokra, mint például Mocsáry Lajosra, akik szerint a törvény nemcsak túlságosan korlátozó, hanem a végrehajtás során sérül is. Sorakoztathatunk idézetet idézetre, nehéz lesz világos következtetésre jutnunk. Eligazít viszont Apponyi Albert gróf híres beszéde¹⁶², amellyel a békekonferencián próbálta megváltoztatni az elfogadhatatlan feltételeket. Idézek: „Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv, a nemzeti homogenitás elve nyerne ezen feldarabolás által. Egyetlen következménye volna ennek, amelyet bátor leszek megemlíteni anélkül, hogy bárkivel szemben is támadó szándékom lenne. Csak egyszerűen megállapítani kívánom azt a tényt, hogy e következmény a nemzeti hegemoniának átruházása lenne oly nemzetiségekre, amelyek jelenleg *többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak*.” Ezt konkrét számokkal támasztotta alá: „A magyarságnál az írni és olvasni tudók arányszáma megközelíti a 80%-ot; a magyarországi németeknél a 82%-ot; a románoknál a 33%-ot; a szerbeknél az 59 és egynéhány tizedet, majdnem a 60%-ot.” Apponyi kitért az érettségizettek etnikai összetételére is. Az össznépeség 54,5 százalékát alkotó magyarok adják az érettségizettek 84 százalékát, míg a románok (a lakosság 16 százaléka) négy, a szerbek (a lakosság 2,5 százaléka) egy százalékot tesznek ki. Mindebből Apponyi arra következtetett, hogy „a nemzeti hegemoniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség

¹⁵⁹ Jó Sándornak 1964. november 15-én elmondott beszéde.

¹⁶⁰ Mother Theresa: In the Hearth of the World. Thoughts, Stories and Prayers. New World Library, Novato CA, 2010. 33.

¹⁶¹ Belső várkastély, Ötödik lakás, III. fejezet.

¹⁶² http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/apponyi_albert_parizsi_beszede_forraskozles/

nagy kulturális érdekei szempontjából” sem. Ezekkel az adatokkal Apponyi valóban nem támadott senkit, de ami rosszabb: lenézte a többi nemzetet, észre sem véve, hogy a számok épp a magyar politika hibáját bizonyítják. Apponyi négy évig kultuszminiszter volt, erőltette a magyar nyelvű oktatást, s fel sem merült benne, hogy a nem magyar népesség alacsony iskolázottságáért a magyar állam is felelős. Ha úgy szerettük volna ezeket az embertársainkat, mint önmagunkat, akkor ez a helyzet nem állhatott volna elő. Apponyi nem szólt a szlovákokról. Bezártuk a középiskoláikat, betiltottuk kulturális egyesületüket. Furcsa lett volna számonkérni rajtuk a műveltség hiányát.

Az ország fele nem kapta meg azt, ami a polgári jogegyenlőség alapján járt volna neki. Szeretet helyett féltünk tőlük. Féltettük az ország területi egységét, s ez az aggodalom már száz évvel korábban bennünk élt. Wesselényi Miklós a *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében* című, 1843-ban megjelent könyvében¹⁶³ Szent Istvánon kezdve hibáztatta a mindenkori magyar vezetést: „Eldődeink, mint hódítók, erejükben bízva, nem tartották szükségesnek: a' náloknál sokkal számosabb meghódított népeket, meggyőzött ellenségből rokonokká 's barátokká tenni.” A hibát az elmagyarosítás hiányában látta. Az elmulasztottakat - legalább a szláv népességben - a magyar nyelv kötelezővé tétele révén akarta pótolni.

Az ország egységének félelme alakította a kiegyezés utáni kormányok nemzetiségi politikáját is. Számos alkalom lett volna, hogy elfogadható kompromisszum szülessen a magyarok és a nemzetiségek között, de kormány inkább a magyarosítási nyomás hatására megerősödő magyar többség erejében bízott. Mindez érthetővé teszi, hogy ma a szomszéd államok felé való közeledés első lépése az, amit a szlovák és a magyar püspöki kar vezetői 2006-ban kijelentettek: Megbocsátunk és bocsánatot kérünk. Valóban van mit megbocsátanunk, de van miért bocsánatot kérnünk. Az azóta eltelt másfél évtized alatt a két nép érdemben nem közeledett egymáshoz. Igaz, régiókban több kormány felismerte a közös érdekeket, és vallja a közös értékeket is, de még ez sem vezet el – Tamási Áron szép szavával – a két nép közötti szívbéli barátsághoz. Bárhol is húzódik a határ, a Kárpát-medencét sokféle nép lakja. Igent mondani e népek közötti jó kapcsolatokra, azaz arra a szeretetre kellene, amiről Jézus beszélt: szeretni a másikat, mint magunkat. Ennek egyik nagy akadálya, hogy voltaképp nem ismerjük, sőt félreismerjük egymást.

Trianon revíziója ma azt jelenti, hogy ismerjük meg szomszédaink kultúráját, és ismertessük meg velük a magunkét. A feladathoz szinte eszköztelenek vagyunk, és maradunk is mindaddig, amíg egyetemeink nem képeznek kellő nyelvtudással és irodalmi, valamint történelmi ismeretekkel rendelkező tanárokat és kutatókat, amíg nem nő azoknak a száma, akik nemcsak pár szót ismernek, hanem képesek olvasni és beszélni legalább egy szomszéd nyelvén.

Azt, hogy 1920 után a kivérzett, megcsönkített ország talpon tudott maradni, jórészt annak köszönhetjük, hogy az akkori súlyos gondok ellenére jelentősen növelték a kulturális és oktatási kiadásokat. Ma ugyanezzel a Klebelsberg Kunóra jellemző lendülettel be kellene építeni a közoktatásba a körülöttünk élő nemzetek történelmét, kultúráját, értékeit. Ismeretekre van szükségünk, hogy szeressünk, és szeretetre, hogy békében élhessünk a Kárpát-medencében.

Területi revízió? Sokak kevésbé titkolt vágya, pedig a fogyatkozó népességű Magyarország nem volna képes a nagy létszámú nem magyar anyanyelvű népességet integrálni. Viszont nem nézhetjük tétlenül, hogy a határokon kívül élő magyaroknak folyamatosan küzdeniük kell alapvető jogaik érvényesítéséért, olykor – bár ritkán - sikerrel. Épp a közelmúltban volt példa arra, hogy nemzetközi támogatást is kapunk¹⁶⁴. De a jogszerűség mellett kiemelt fontossága van a szeretetnek és a tudásnak. Nincs sok időnk, mert egyrészt a magyarok létszáma folyamatosan

¹⁶³ b Wesselényi Miklós: *Szózat a' magyar és szláv nemzetiség' ügyében*. Lipcsében Wigand Ottónál 1843.

¹⁶⁴ <https://felvidek.ma/2020/05/kiderult-az-igazsag-a-szlovak-jog-ma-is-alkalmazza-a-75-evvel-ezelotti-jog-foszto-rendeletet-az-allam-szukseges-tekintelyenek-megorzese-erdekeben/>

csökken, másrészt azok a viharok, amelyek Közép-Európát a nyugati értékvesztés miatt fenyegetik, csak akkor vészeltethők át, ha sikerül egy erős térségi összefogással kiállni a valódi értékek mellett. A szeretetre épülő közeledés ezt alapozhatja meg.

Az elmúlt jó kétszáz év, s azon belül Trianon nemcsak magyart választott el magyartól, hanem szét tépte a Kárpát-medencében élő népek egymással való kötelékét is. Ha egymásra találunk, akkor Trianon „revíziója” is megtörténik, ami azt jelenti, hogy ismét békességben élhetünk egymással, és számíthatunk is egymásra. Erre pedig a mai áldatlan és igazságtalan állapotok helyett érdemes igent, egy nagy, akár háromszoros igent is mondani.

Érdekes látni, hogy a magyar Szent Koronának ma is van vonzereje, kultusza a nem magyar lakosság körében is. Hiszen őseink mindannyian a Szent Korona alattvalói voltak. A Szent Korona az évszázadok folyamán sok helyen megfordult, de Pozsonyon kívül csak Ipolybalog templomának tornya hirdeti hajdani jelenlétét, amit 2005 óta minden év augusztusában a Szent Korona másolatának ünnepélyes jelenlétében ünnepelnek meg ezen az alig nyolcszáz lelkes településen.

Próbáljuk megfejteni: mi ma a Szent Korona üzenete. Elsősorban az iránta való tisztelet. IV. Béla idején már Szentnek mondták eleink az Árpádok legendák ködéből kiemelkedő koronáját. A III. András halála utáni időkben 13 évesen trónra került Vencel hiába vette fel a magyaroknak kedves László nevet, nem tudta elfogadtatni magát, noha a kezében voltak a koronázási ékszerek is. Ezeket Prágába vitte, nevezzük nevén: ellopta. De még benne is volt annyi tisztelet, hogy a Szent Koronát éjjeli őrzésre az ipolybalogi templomba, tehát szent helyre vitette.

A másik fontos üzenetet már említettem: nem csupán egyetlen nemzet kincse. Régi királyaink korában a Szent Korona népeiről beszéltek. Békésen megfértek egymás mellett: mind a magyar király alattvalói voltak. Magyarok és szlávok, Szent László után délen a horvátok, a tatárjárás pusztítását követően az észak-keleti területekre behívott szászok és ruszinok, később a románok, valamint az ide menekült szerbek együtt alkották a Szent Korona népeit. Sok nyelven beszéltek, de mind hungarusok azaz magyarok voltak, a szónak abban az értelmében, amit ma magyar állampolgárnak mondunk.

A nemzeti öntudatra ébredés után a „hungarusok” közötti egység megbomlott. Az eredmény: Trianonban szétesett az ország. Ez évtizedeken át tilalmas téma. Hogy eddig nem sikerült begyógyítani a sebeinket, annak fő oka épp az, hogy nem volt alkalmunk sem nyugodtan végig gondolni a történeteket, sem megkeresni azt a megoldást, ami nem egy újabb viszály magvát veti el, hanem megfelel minden hajdani polgártársnak.

A megoldás az lehet, ha a Kárpát-medence minden szülőtte egyenjogú és egyenrangú polgára lesz az országnak, amelyben él. Ez még a politikai korrektségnek is megfelelő cél, hiszen úgy is mondhatjuk: szűnjön meg minden etnikai megkülönböztetés. Nem túlzott kívánság. Elvben a jogokat minden ország biztosítja polgárainak. Ha a vonatkozó törvényeknek az állam legalább a betűjét megtartaná, a többségi nemzet pedig a szellemét is, akkor kevesebb lenne a jaj, kisebb volna a fájdalom. Ám nemcsak jogról van szó. A tudatos történelemhamisítás évtizedei után fel kell számolni a megértés akadályait jelentő tévedéseket, hamisításokat és a tudatlanságot is.

Bár soha nem voltunk úgynevezett nemzetállam, a kiegyezés utáni évtizedekben sajnos épp erre törekedtünk. Gözerővel folyt a magyarosítás az oktatásban, a közigazgatásban. A településnév rendezés során például sok olyan hely is magyar nevet kapott, ahol magyarok soha nem éltek. A másik oldalon a történelemhamisítók összekeverték az osztályhelyzetből fakadó kiszolgáltatottságot az etnikai elnyomással. Ezeréves magyar elnyomás nem létezett, a földesurak anyanyelvűtől függetlenül használták ki a jobbágyaikat.

A sérelmeket sorolhatnánk napestig. Nincs értelme. Aki elszenvedte, érzi. Aki elkövette, szégyenkezik, vagy rosszabb és gyakoribb esetben örül, hogy jól betett a másiknak. Az egymás

elleni akcióknak a gyökere a félelem. A többségiek félnek, hogy az idők változásai során elveszthetik jelenlegi területeiket vagy azok kisebb-nagyobb részét. Mi magyarok pedig attól tartunk, hogy a többségiek szelídebb vagy durvább eszközökkel elűznek bennünket szülőföldünk-ről, őseink sírjának közeléből. A félelem agresszívvá tesz, s emiatt sérelem sérelmet követ, a sebek nem gyógyulnak, hanem elgennyesednek.

Kövessük a lengyel példát, akik azzal fordultak a németekhez, hogy „megbocsátunk és bocsánatot kérünk”. Ez annál is inkább lehetséges, mert a sérelmek zömét nem mi, hanem elődeink szenvedték el, és a sebeket sem mi, hanem elődeink okozták másoknak.

Száz éve kik döntöttek a határokról? Hajlamosak vagyunk a nyerteseket, tehát a szlovákokat, románokat, szerbeket hibáztatni. De ők csak éltek az alkalommal. Az akkori nagyhatalmak, elsősorban a franciák, kevésbé az angolok és az olaszok húzták meg a határokat. Nem véletlen, hogy a Wilson elnök által felvetett népszavazások rendre elmaradtak. A szlovákokat például senki meg nem kérdezte, hogy akarnak-e Prágához tartozni. Mindez azért fontos, hogy némileg csillapodjék bennünk a döntés igazságtalansága miatti felháborodás, és az ne elsősorban a szomszédokra irányuljon. Megkönnyíti ezt, hogy kevesen bár, de vannak szlovákok, akik olykor még nyilvánosság előtt is kijelentik, hogy Trianonban igazságtalanság érte a magyarokat, sőt a 75 éves Beneš dekrétumokkal sem értenek egyet abban, hogy a magyar nemzet minden tagja háborús bűnös lett volna.

Hogyan lehet az elszenvedett igazságtalanságokon, pontosabban gaszágokon túllépni? Talán úgy, hogy végre rendezzük közös dolgainkat. Ehhez azonban a gondolkodásunknak változnia kell. Eleink a „Nem, nem, soha!” jegyében területi revíziót követeltek. A területi közigazgatásnak ma már sokkal kisebb a jelentősége, mint száz éve. Ahhoz, hogy a revízió ne területet, hanem emberi jogokat jelentsen, teljesítsük a főparancs második részét, azaz szeressük embertársainkat, mint önmagunkat. Esterházy Lujza, Isten szolgája Esterházy János nővére, a Miatyánk szellemét kérte számon a magyarokon. Hiteles-e az imánk, ha akár naponta százszor is elmormoljuk, hogy „Bocsásd meg a vétkeinket”, de nem tudatosítjuk, hogy ehhez nekünk is meg kell bocsátanunk az ellenünk vétőknek? A Miatyánk hét kérése közül ez az egy, amihez Jézus feltételt szabott, amit olyan fontosnak tartott, hogy visszatért rá, és külön nyomatékosította. Máté evangéliumában (Mt 6 14-15) két kemény mondatot is olvashatunk erről: „Ha megbocsátjátok az embereknek, amit vétettek ellenetek, mennyei Atyátok is megbocsát nektek. De ha nem bocsátok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.”

Van mit megbocsátanunk: 1920-ban nagyot vétettek ellenünk, és az elmúlt száz év alatt ezt csak tetézték. Ám önáltatás volna, ha a saját vétkeinkről megfeledkeznénk. Nyilvánvaló tehát, hogy jó és tartós megoldást csak a *megbocsátunk és bocsánatot kérünk* kijelentés szellemében érhetünk el, amit egyébként a szlovák és magyar püspöki kar vezetése már 2006-ban, Esztergomban megfogalmazott, de ami a létező sebek mélysége miatt sokunk erejét meghaladja. Be kell kapcsolni tehát egy új erőforrást. Ez pedig a keresztények számára adva van, és a következő év különösen is felhívja a figyelmet erre az erőforrásra: az Oltáriszentségre. Az evangélikus Roger Schütz, a taizéi közösség alapítója, azt mondta, hogy a katolikus egyház legnagyobb kincse az Oltáriszentség. Jövőre a világ katolikusai a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából itt a Kárpát-medencében vallják meg a hitüket, és itt terjesztik gondjainkat-bajainkat az önmagát az Oltáriszentségben nekünk adó Krisztus elé. Teréz anya a házaspároknak mondta, hogy ha együtt imádkoznak, együtt is maradnak. Ez a nemzetek együttélésére is vonatkozhat. Az első budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus évében Ipolybalog, és lényegében Szlovákia magyarok lakta déli részei ismét egyesültek az anyaországgal. Most a második hasonló alkalommal - remélhetőleg a szlovákokkal együtt - másért, ennél többért fogunk fohászolni: Azért, hogy a Kárpát-medence minden lakója otthon érezze magát azon a helyen, ahol él, és hogy senkit ne érhessen hátrány az anyanyelve miatt. Jogi nyelven ez úgy is mondható, hogy az alkotmány foglalja magába egy ország összes polgárát, ne csak egy kitüntetett

nemzetet. A politika nyelvén Miroslav Kusý fogalmazta meg: Senki ne legyen albérlő a saját szülőföldjén.

Talán szokatlan, hogy egy politikus a nyilvánosság előtt a saját hitének megfelelő szavakat használ. Ezt azok, akik a magánélet zárt világába számúznék a vallást, valószínűleg elfogadhatatlannak tartják. A magam részéről azt a világot tartom elfogadhatatlannak, amelyben élünk. Amelyben egy bíróság a szülők akarata ellenére is elrendelheti a beteg gyermek megölését. Amelyben nemileg éretlen gyermekeket nemváltásra kényszeríthetnek, ha a szülő szívesebben látna leányt, mint fiút, vagy fordítva. Amelyben a gyermekekkel való nemi érintkezés mellett nyilvánosan érvelnek, s közben tiltanak, hogy az osztálytermekben kerestek legyenek a tanulók szeme előtt. Amelyben a rasszizmus elutasítása okán elpusztítják a keresztet, mert azon Jézus fehér emberként van ábrázolva. Milyen világ az, amelyben a gyermeknek a saját szüleihez való joga kevésbé fontos, mint egy azonos nemű párnak az a vágya, hogy gyermeket nevelhessen? Nem folytatom a napi hírekben garmadával található visszasságok sorát. Vladimir Palko, Szlovákia volt belügyminisztere a Jönnek az oroszlánok című könyvében rámutatott, hogy a világ talán épp azért van olyan állapotban, amilyenben, mert a keresztény politikusok először a véka alá rejtették a maguk hitét, majd a gondolkodásukból, végül a döntéseikből is eltűntek a keresztény szempontok. Kilenc évtizede Julien Benda és nyomában Babits Mihály is az írástudók árulásáról beszélt. Ma a korábban példának tekintett Nyugaton – tisztelet a kivételnek – a politikusok, elsősorban a keresztény politikusok árulásának korát éljük.

Nem kell beállni ebbe a sorba. Tegyük világossá, hogy az ember öröme, boldogságra vágyik, s ezt csak akkor találja meg, ha felismeri: nem véletlenül, hanem annak az Istennek az akaratából született, aki kétezer éve belépett a történelembe, és elhozta nekünk az örömhírt. Mi itt Közép-Európában még sokan hisszük ezt, s ahogy annak idején az Oszmán birodalom hódításának, ma a divatos eszméknek állunk ellen, s így ismét javára lehetünk az egész nyugati világnak. De csak együtt: lengyelek, szlovákok, magyarok, horvátok. Közép-európaiak. Ha ezt a csak közösen megnyerhető feladatot vállaljuk, szinte észrevétlen gyógyulnak a trianoni sebeink. Ha más értelemben is, de ismét polgártársak leszünk!

Csák Attila Trianon 100 rajza nagyon megérintett. Mint kiderült: másokat is. Él Zsolnán egy szlovák ember, Rastislav Galia, aki a facebookon így reagált: „A kép nagyon jól fejezi ki azt, amire mindannyiunknak szüksége van – hogy Trianon ne maradjon a magyar nemzet halálos sebe, hanem legyen a Magyar Királyság **civilizációt teremtő öröksége**, ami erőt és ösztönzést ad mai létünkhöz is. Magyarország, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Szlovákia, azaz valamennyi legyen, viruló, jószándékú és egymást tisztelő ország.”

A rajz Mikó Imre (1911-1977) sokat idézett mondatát is illusztrálja: „Hiszen a múlt nem mögöttünk van, hanem alattunk. Azon állunk.”¹⁶⁵ Trianon kérdéséről gondolkodni nem múltba révedezés. Rastislav Galia pár mondata is a jövőről szól: Trianon ne maradjon a magyar nemzet halálos sebe. Az elmúlt száz év egyébként épp azt bizonyítja, hogy a seb nem halálos. Apponyi Albert ugyan élesen kimondta, hogy a béketerv minket halálra ítél¹⁶⁶, mivel életképtelen országot kanyarított ki számunkra, de hazatérve ő is, sőt akkor egységben az egész ország keményen azon dolgozott, hogy csak azért is életben maradjunk. Sikerült.

A seb ugyan nem halálos, - hiszen látjuk a Csák Attila rajzon is, hogy az eltemetett országból életképes fa nőtt ki, - de ebből nem következik sem az ítélet jogossága, sem az, hogy ne lennének máig ható káros következményei, amiket helyre kell igazítani.

¹⁶⁵ Mikó Imre: Akik előttem jártak Kriterion 1976

¹⁶⁶ „...ha Magyarország abba a helyzetbe állíthatnák, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lennie, nehogy megöljék.” Apponyi Albert „védőbeszéde” 1920 január 16-án.

Arról, hogy ezt mit jelent, sokan sokféleképp gondolkodunk, s ez baj. Az a nemzeti egység, ami száz éve megvolt, ma hiányzik. A vélemények eltérnek, de vannak tények, amiket mindenkinek figyelembe kell venni. Az elmúlt száz évben, de különösen a II. világháború után, szomszédaink, elsősorban Románia, arra törekedtek, hogy a határmenti régiók magyar többsége eltűnjön. Ezért ma már nem lehet olyan határt meghúzni, ami érdemben csökkentené a Kárpát-medence területén a kisebbségben élők számát. Trianonban még lehetett volna. A negyvenes években is. Ma már a részleges revízió lehetetlen, a teljes revízióra pedig a politika még a Horthy korszakban sem törekedett. Ha valami csoda folytán mégis lenne visszacsatolás, a megnagyobbodott országban pokol lenne az élet. Megnőne a kisebbségek száma, akik persze lázadnának az új helyzet ellen, a magyarok közül pedig sokan törleszteni akarnának az elmúlt száz évért. A továbbra is határon kívül maradt magyarokat még inkább veszélyforrásnak éreznék a szomszédok: a Kárpát-medence nem szűnő etnikai konfliktusok terepe lenne.

A szólásszabadság, az internetes kommunikáció lehetővé teszi, hogy mind a revizionista magyarok, mint a magyarokat ellenségnek tekintő szomszédaink hallassák hangjukat. Ezek a hangok sajnos egymást erősítik, ezt tükrözi a sportstadionokban lezajló sok durva jelenet.

A hamu alatt pislákoló területi revizionizmus veszélyes: semmittevésre ösztönöz. A tétlenkedés alatt felmorzsolódhatnak az elszakított nemzetrészek. Károsak a hamis legendák, például, hogy a békeszerződés lejárt, ami szerintük akár egy nemzetközi bírósági tárgyalásra is vezethet¹⁶⁷. A legfájdalmasabb az, hogy vannak, akik szerint nincs is probléma. Nem ismerik a tényeket. Nincsenek határon átnyúló családi, emberi kapcsolataik. Azon is meglepődnek, hogy élnek magyarok a határon kívül is. Kérdéseik: *Hogy kerültek oda? Miért mentek el? Mi közünk hozzájuk? Hiszen szlovákok, románok, szerbek. Be van írva az igazolványukba.*

Mit tegyünk hát? Valós nemzeti önismeretre és a tények elfogulatlan szemléletére van szükségünk. Ezek nem népszerű gondolatok. Kimondásuk könnyen a hazaáruló minősítésre készíti némely felhevült honfitársunkat. Vezérelvünk mégis csak az igazság lehet, ami szabaddá tesz (Jn 8,32). A szerteágazó témából mozaikszerűen vetek fel néhány fontosnak tartott elemet.

Mikor kezdődött Magyarország feldarabolása?

Fizikailag a folyamat 1918-ban elkezdődött. A novemberi fegyverszünet aláírásakor még érintetlen volt a határ, de a későbbi demarkációs vonalak északon, keleten és délen már kisebbsítették az országot. A következő hetek, hónapok során pedig a terület egyre szűkült. Ritkán idézzük Petőfi megdöbbentő sorait: Meddig alszol még, hazám? / Szántanak szomszédid, / S a magokéhoz oda- / Szántják földed szélit. Ezt a verset 1847-ben Koltón írta a költő.

Az ország területi feldarabolása azonban sokkal régebbi. Legalább a kettős királyválasztásig kell visszamenni. 1526-ban Szapolyai Jánost királlyá választották, de az ellenpárt a török ellen V. Károly segítségét remélve egy hónap múlva Habsburg Ferdinándot emelte a trónra. Mindkét párt talált a maga döntéshez jogalapot, de sem érvekkel, sem erővel nem győzték le egymást, így 1538-ban megkötötték a váradi békét. A török benyomulással az ország három részre szakadt. A török jogtalan hódító volt, a két király viszont egymást elismerő valóság. Kialakult „a két haza”. Ez a kifejezés a XVIII. század végén, a magyar nyelv „pallérozódásának” kezdetén kaphatott lábra, pedig akkor már semmi józan indoka nem a kettősségnek. A Rákóczi szabadságharc leverése után véget kellett volna vetni az 1526 óta tartó természetellenes állapotnak De Bécs számára a megosztottság előnyt jelentett. Az erdélyi vezetőréteg sem tüsténkedett az egységes ország részévé válni. Maradt tehát a két haza, de maga a kifejezés is arra utal, hogy eleink

¹⁶⁷ 2019-ben Sárosi István megírta a **Trianon - A Nemzetközi Törvényszék Előtt** című nagyszerű művét, aminek már van színpadi változata is. Irodalmi formában tehát létezik egy Trianon tárgyalás. A könyv mondhatni kötelező olvasmány, mert bár a Trianon problémát nem oldja meg, de az olvasó szemléletét hatékonyan tereli a realitások felé.

ezeket egységben látták, mindkettőt magyarként kezelték, holott Erdélyben jelentős szász autonómia volt, és a népesség egyre nagyobb részét románok alkották. A két magyar haza egyesítése 1848-ban került napirendre. A szabadságharc leverése megállította a folyamatot, amit 48-ban - rövid lelkesedés után - nagy ellenszenvvel fogadtak a románok, nehezményezve, hogy az egyesítés megkérdezésük nélkül történt. (A gyulafehérvári népgyűlésen törlesztettek.) A kiegyezés során a magyarság végül keresztül vitte az akaratát. A gépkocsikra ragasztott Nagy-Magyarország térképek láttán nem árt tudatosítani, hogy az országhatár abban a formában távolról sem az ezeréves Magyarországot mutatja, hanem az 1867-1920 közötti időszakot. (Ide kívánczok még egy gondolat Horvátországról, ami az említett matricán Magyarország részének látszik. Soha nem volt teljesen az. A nyolcszáz éves perszonálunió végig megőrizte a horvát különállást, a Sabor, azaz a horvát parlament, 1918-ig folyamatosan működött, bár a kiegyezés után Budapest eléggé feszegette a horvát-magyar kiegyezés korlátait. A matrica nem veszi figyelembe, hogy Horvátországnak saját címere is volt, amit egy ilyen ábrázolás eltüntet.)

A Trianon előtti feldarabolás része még a török utáni idők délvidéki katonai közigazgatás alá vont területek kérdése is. Ezeréves határaink tehát nem olyan köbevésettek, ahogy azt sokan képzelik.

Mit hibáztunk a nemzeti öntudatra ébredés idején?

A reformkor mindannyiunk számára a magyar történelem lelkesítő időszaka. Az ország felemelkedése, öntudatra ébredése, modernizációja, jogos büszkeségünk tárgya. Mennyire örvendünk még ma is, hogy akkor végre magyar lett a hivatalos nyelv! 1844. november 13-án fogadta el az országgyűlés a *magyar nyelv és nemzetiségről szóló* 1844. évi II. törvényt. 2011 óta ez a nap a magyar nyelv napja. A kor követelményeinek egyre kevésbé megfelelő latin és a Bécs által erőltetett német helyett más nemzetekhez hasonlóan mi is saját nyelvünkön intézhettük a dolgainkat. A reformkori magyar számára nyelvének hivatalossá tétele a nemzeti öntudatra ébredés nagy sikere. Ugyanakkor hasonló nemzeti öntudat kezdett kialakulni az ország szláv és román népeiben. A pánszlávizmustól való félelemtől vezetve Wesselényi Miklós a magyar nyelv kötelezővé tétele révén - barátságos hangon ugyan, - a szláv népesség elmagyarosítását követelte.

Hogyan értékeljük a kiegyezés utáni nemzetiségi politikánkat?

A kiegyezés után elfogadták a már említett és a korszerűbbnél korszerűbb nemzetiségi törvényt¹⁶⁸. A XIX. század a nagy nemzetállamok kialakulásának kora. Ekkor jött létre az egységes Franciaország, Németország, Itália. Eltűntek a regionális különbségek. A beolvadás volt a kor parancsa. Ehhez a szemlélethez képest az 1868-as magyar nemzetiségi törvény korát megelőző alkotás. Biztosította a kultúra és a nyelv gyakorlását mindazon körzetekben, ahol az adott nemzetiségi lakosok aránya eléri a 20%-ot. Az alsó- és középfokú bíróságokon anyanyelvükön képviselhették ügyeiket. A nemzetiségi iskolahálózat fenntartását az állam kötelességévé tették. A polgári egyesülési jog alapján nemzetiségi egyesületek jöttek létre, korlát csak az állam egységének tiszteletben tartása.

A végrehajtás azonban már nem ennyire lelkesítő. A körzeteket például úgy formálták, hogy a nemzetiségi arány a lehető legkevesebb helyen legyen a 20 százalék felett. Amikor Szlovákiában a harmadik Mečiar kormány keresztülvitte a maga közigazgatási reformját, hatalmas felháborodás tört ki, hiszen maga Mečiar jelentette ki egy 1996. április 26-i tv-nyilatkozatban, hogy

¹⁶⁸ 1868. évi XLIV. törvénycikk a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában.

a tervezet „egyszer s mindenkorra megakadályoz minden magyar autonómiatörekvést Szlovákiában”. A felháborodás jogos, de a szlovákok csak a kiegyezés utáni gyakorlatot másolták le, bár durvább formában. **Napjainkban az elszakított nemzetrészek érdekében többnyire azt követeljük, amit a monarchia Magyarországa nem adott meg az akkori nemzetiségeknek.**

Az 1868-as nemzetiségi törvénynek fontos előzménye volt az 1849-es. Az orosz betörés és az osztrák katonai sikerek nyomása a Szemere kormány megpróbálta a nemzetiségeket maga mellé állítani. Július 28-án a Szegeden ülésű országgyűlés 90 százalékos többséggel elfogadta Európa első nemzetiségi törvényét. Tizenhat nappal később pedig Világosnál letettük a fegyvert. Jó illusztráció Adyhoz: Mi mindig mindenről elkésünk... Két évtizeddel később az országgyűlés nem tanult a húsz évvel korábbi helyzetből, s így az Eötvös féle törvény szűkmarkú volt Szemere elképzeléseihez képest.

A trianoni diktátum

Ugorjunk egy nagyot. Nem jószántunkból, de részesei és vesztesei lettünk az első világháborúnak. A háborút azután lezárta az úgynevezett béke. Sokáig hittem, hogy csak a vereségbe bele-törödni nem képesek nevezik békediktátumnak. De nem lehet másnak nevezni.

A Pallas Nagylexikon elődjének számító Magyar Lexikon 3. kötete 1879-ben¹⁶⁹ úgy fogalmazott, hogy *a béke a háború és általában a vita ellentéte, az államok azon állapota, melyben — a mindegyiket megillető jogokra nézve legalább tényleg megegyezvén — a fölött nincsenek egymással erőszakos vitában*. Ebből a „tényleg megegyezvén” szavakat kell kiemelni. Ezt hiányolta Apponyi Albert¹⁷⁰ is: „*Megvan a szerződés; aláírták azt a mi meghatalmazottjaink épp-úgy, mint a velünk szemben állott országoknak megbízottjai, tehát kifogástalan szerződési formában jött létre e megállapodás, de hol van az, ami a szerződésnek lényege: az egymással szemben álló felek szabad megegyezése? (Úgy van! Úgy van! — Taps a Ház minden oldalán.)*”

Az Apponyi vezette magyar delegációnak 1920-ban csak arra volt módja, hogy általánosságban kifejtse a magyar álláspontot. Tárgyalás, kölcsönös megértésre való törekvés? Ugyan. A főhatalmak a veszteseknek nem adtak más lehetőséget, mint amit az un. utolsó szó jogán minden vádlott elmondhat. Azok a nemzetek, amelyek a háborúban velünk együtt harcoltak, de végül a győztes oldalhoz pártoltak, sőt még az első pillanattól fogva velünk szembenálló szerbek sem szólhattak bele a döntésbe, persze a tárgyalótermen kívül befolyásolták a döntést. Trianoni békeszerződés tehát nincs, nem is volt, csak a győztes főhatalmak diktátuma. Ezt a nézetet nem kisebb tekintély támasztja alá, mint Immanuel Kant, akinek Az örök béke című munkáját Babits Mihály fordította magyarra¹⁷¹. A mű egyik legelső tétele: *"Nem szabad igazi békeszerződésnek tekinteni az olyant, mely egy jövőendő háború anyagának titkos fenntartásával köttetett."* Még a ratifikációs vitában is elhangzott, hogy a trianoni döntést kényszer hatása alatt írta alá a magyar delegáció, és kényszer hatására ratifikálta a törvényhozás. Erre azonban ma már felülvizsgálati igényt építeni nem lehet. Erkölcsi szempontból viszont okkal tekinthetjük az eljárást elfogadhatatlannak.

Kik vették el tőlünk területeink kétharmadát?

Ezt a látszólag értelmetlen kérdést azért teszem fel, mert sokat hallani azt, hogy *a románok / szlovákok / szerbek előbb adják vissza, amit tőlünk elvettek*. De nem ők, hanem az angolok, franciák, olaszok vették el országunk kétharmadát. Ha a területről a Wilsoni önrendelkezés

¹⁶⁹ Magyar Lexikon – Az összes tudományok enciklopédiája Szerkeszti Somogyi Ede Budapest 1879.

¹⁷⁰ Felszólalás a képviselőházban, az 1927. évi ciklus 402. ülésén 1930. június 4-én, napirend előtt.

¹⁷¹ Kant ezen munkája több magyar kiadást is megélt, és elektronikusan is elérhető:
<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/filoz/tiszta/html/01.htm>

értelmében népszavazással döntöttek volna, ma máshol állna a határ. Ma is úgy véli például sok szlovák, hogy elődeik nem Prágát, hanem Budapestet választották volna, ha választhattak volna. Jó lenne, ha sikerülne ezt tudatosítani, mert megkönnyítené az egymáshoz való közeledést.

Mi lehet a megoldás?

Az nem baj, ha június 4-én valakinek eszébe jut a 17 éves József Attila verspróbálkozása: „*Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége /Nem lehet, nem, soha! Oláhország éke! / Nem teremhet Bánát a rácnak kenyeret! /Magyar szél fog fújni a Kárpátok felett!*” Az viszont tragédia, ha már másnap nem jut eszébe a felnőtt költő üzenete: „*A harcot, amelyet őseink vívtak, / békévé oldja az emlékezés / s rendezni végre közös dolgainkat, / ez a mi munkánk; és nem is kevés.*”¹⁷²

Közös dolgaink rendezéséhez mindaddig nem kezdtünk hozzá, noha számos értelmiségi körből származó próbálkozás volt, és napjainkban is van. A továbbiakban egy kivitelezhetőnek látszó rendezés lehetőségét vázolom, aminek a neve akár Revízió 2020 is lehet. Nem a terület, hanem a gondolkodás és a mindennapi élet revíziója.

A megbékélés keresztény gyökere

Induljunk ki abból, ami a száz évvel ezelőtt élőknek a szeme előtt lebegett: váratlan és méltánytalan igazságtalanság történt velünk. Az igazságtalanságot annak kell jóvá tennie, aki elkövette. Ha ezt megteszi, jöhet a megbocsátás. De a keresztény megközelítés nem ilyen. Sok bibliai idézet igazít el, a legismertebb, amelyet Ferenc pápa is kiemelt¹⁷³, a Miatyánk ötödik kérése: „*Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek*” (Mt 6,12), és ez a kérés az egyetlen, amelyet Jézus megismétel: „*Ha megbocsátjátok az embereknek, hogy vétettek, mennyei Atyátok nektek is megbocsát. De ha nem bocsátotok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket*” (Mt 6, 14-15).

Közhely, hogy a bűnbánatnak meg kell előznie a bűnbocsátást. Ez azonban az Isten – ember relációban igaz. Az ember-ember kapcsolatokban nem játszhatjuk az Isten szerepét. Az Úristen nem ítélkezésre hívott minket. Ha valaki megbántott, nem kell arra várnom, hogy bocsánatot kérjen, hanem én siessek neki megbocsátani, a magam üdvössége végett. Ez bizony kutya nehéz még, a legegyszerűbb hétköznapi esetekben is. Hányszor halljuk/mondjuk: addig én meg nem bocsátok, amíg ő ezt meg azt meg nem tesz. Jézus arra figyelmeztetett, hogy az üdvösségünket kockáztatjuk, mert ha ilyenek vagyunk, mennyei Atyánk sem bocsátja meg a mi bűneinket.

Ami az egyes emberek közötti kapcsolatokra érvényes, az a nemzetek közti vitákra is vonatkoztatható. Lásd erről Esterházy Lujza cikkét.¹⁷⁴

Ferenc pápa fentebb idézett elmélkedésében csokorba szedte a keresztény megbocsátásra utaló bibliai helyeket. „*Boldogok az irgalmasok, mert nekik is irgalmaznak*” (Mt 5,7). *Van ennek a boldogmondásnak egy sajátossága: ez az egyetlen, amelyben a boldogság oka és gyümölcse megegyezik; ez az irgalmasság. Azok, akik gyakorolják az irgalmat, irgalomra is fognak találni... A megbocsátás kölcsönösségnek ez a témája nemcsak ebben a boldogságban van jelen, hanem visszatér az egész evangéliumban. És hogyan is lehetne másként? Az irgalom magának Istennek a szíve! Jézus mondja: „Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek. Ne ítélkezzetek, hogy benneteket se ítéljenek el. Bocsássatok meg, hogy nektek is megbocsássonak.* (Lk 6,37). Mindig ugyanaz a kölcsönösség. Ezt Jakab levele is megerősíti: „Az irgalmasság azonban győzelmet arat az ítéleten” (2,13).

¹⁷² Surján László: Béke szerződés, törvény. <http://mkdsz.hu/content/view/37576/202/>

¹⁷³ <https://www.magyarKurir.hu/hirek/ferenc-papa-mindenkinek-szuksege-van-megbocsatasra-es-szuksege-van-turelemre>

¹⁷⁴ Esterházy Lujza: A Duna-völgyi béke lélektani előfeltételeiről. Magyar Hírlap 1944. aug. 6. 7.p.

A keresztény megbocsátás kulcselemei: a határtalanság (hetvenszer hétszer), az egyoldalúság és a feltétel nélküliség. Nem számolgathatom sérelmeimet, nekem kell elsőnek lépnem, és nem szabad feltételeket szabnom. A kölcsönösséget csak remélhetem. Egyoldalú lépésemnek még egy sajátossága van: a bocsánatkérés alázatossága. A megsértett kér bocsánatot. Ezért szólították meg a lengyel püspökök a németeket a „megbocsátunk és bocsánatot kérünk” formulával 1965. november 18-án¹⁷⁵.

Sorsközösség, érdekközösség és értékközösség

A keresztények, ha valóban magukévá tennék is a fentieket, akkor sem tudnák a megbékélés irányába fordítani az érintett nemzeteket. Kevesen vannak. Román és szerb viszonylatban még felekezetek közötti feszültség is nehezíti a közeledést. Nemcsak vallási érvekre van tehát szükségünk. Régióink országai az Európai Unió tagjaként rájöttek, hogy az érdekérvényesítéshez szövetségesek kellenek. Szoros együttműködéssel mérsékelni lehet a közös piac hátrányait. Az összmunkát kikényszerítette a közös érdek. A viták lezárásához adjunk időt egymásnak, hiszen sehol nem ment gyorsan: az első közös német-francia történelemkönyv, a *Histoire/Geschichte* csak 2006-ban jelent meg¹⁷⁶.

A közös múlt és a közös történelmi tapasztalat miatt a régió országai közel azonos választ adtak a migráció kihívására. A probléma kezelésében voltak eltérések, európai és keresztény hagyományainkat mind meg akarjuk őrizni. Számunkra a mások kultúrájának megbecsülése nem jelenheti területünkön párhuzamos társadalmak kiépülését. Ugyancsak egyformán gondolkodunk a szerintünk durva túlzásokba esett Nyugat elfogadhatatlan életellenes akcióiról és az emberi természetet átformáló gender elméletről.

Kötőanyag tehát jócskán van: együtt éltük át az elmúlt ezer évet, érdekeinket csak közösen tudjuk érvényesíteni, és alapvető dolgokban egyformán gondolkodunk.

Kanyarodjunk vissza Csák Attila Trianon 100 rajzához. Käfer István a rajz láttán arra gondolt, hogy a Nagy-Magyarország méretű gyökérfából több fának is sarjadnia kellene, hiszen például a szlovákokkal teljesen közös az ezer évünk. Mélyértelmű gondolat, és rámutat arra a hibára, amit az utódállamok mindegyike elkövetett azzal, hogy megpróbálta eltüntetni a magyar múltat. Ez jogosan felháborít minket, s mindentől eltekintve is barbárság. Ráadásul ezzel saját magukat is szegényítették. A radírral írt történelem sok keserűséget okoz, ráadásul a tudomány megcsúfolása. De fordul a szél. Lucian Boia az első világháborúról szóló, nagy feltűnést keltett könyvében Erdéllyel kapcsolatban ezt írta: „*a románok természetesen hivatkozhattak és hivatkoztak is etnikai érvekre, hiszen többséget alkottak, de történelmi jogra nem. Vádolhatták a magyarokat azzal, hogy elnyomták és diszkriminálták a románokat, de nem vádolhatták őket azzal, hogy Erdélyt valaha is tőlük rabolták volna el.*”¹⁷⁷ Bár még mindig van Romániában magát történésznek képzelő személy, aki kiáll a kontinuitás elmélet mellett, Boia mondatai a politika vezérelt történelmet szemétkosárba helyezték.

De ettől még nem oldódnak meg gondjaink.

Trianon 200

Van tehát sok vallási, politikai és történelmi érvünk, hogy megbékéljünk, de ennek fel és elismerésén túl vázolnunk kell egy olyan jövőképet, ami kellően vonzó és meg is valósítható.

¹⁷⁵ Lásd bővebben itt: <https://mult-kor.hu/hazaarulasnak-tekintettek-a-kommunistak-a-lengyel-nemet-megbekelest-20151118>

¹⁷⁶ https://mult-kor.hu/20061003_kozosen_ertelmezik_a_francianemet_multat

¹⁷⁷ Lucian Boia: Vesztesek és győztesek. Cser kiadó Budapest 2015. 71-72 lap.

A jövőkép lényege, hogy a Kárpát-medencében élők minden etnikai megkülönböztetés nélkül élhessenek emberi jogaik teljességével. „*Ahogy a szlovák Miroslav Kusý mondta volt: senki ne legyen albérlő a saját hazájában. Vagy ahogy a román Gabriel Andreescu gondolja: a közösségeknek ugyan úgy meg kell adni a maguk jogait, mint az egyéneknek.*”¹⁷⁸ Trianont nem feltjük el, és nem törődünk bele, de megpróbáljuk „kinőni”, túl lépni rajta. Átlépünk az árnyékán.

Ez persze nem elégíti ki azokat, akik csak területben tudnak gondolkodni. Számukra keserves szembesülni azzal az önkéntes terület átengedéssel, amit Wesselényi Miklós 1848-ban azért javasolt, hogy Magyarország megmaradhasson magyar országnak¹⁷⁹. Trianon után száz évvel az ember beleremeg, hogy akadt a reformkori nagyok között, aki nemzeti megmaradásunkat csak az ország csonkolásával látta biztosíthatónak.

Wesselényi Miklós

Egy évvel később, már kétségbeesett helyzetben Pálfi Albert¹⁸⁰ - mivel Bécs Ausztriához csatolt, szabad nyelvhasználatú és belügyekben önállósággal rendelkező területeket ajánlott a nemzetiségeknek, - úgy vélte, nekünk ennél többet kell adni: az országot szövetségi köztársasággá kell alakítani, s ehhez most „*jó korán vessük meg az alapokat, melyekre egykor a pesti kormányban egyesült foederatív republikak felépülhessenek.*”¹⁸¹ Az elképzelés Trianonhoz képest valóban jó korán volt, de a szabadságharc kimenetelére nézvést viszont igencsak megkésett.

A területek elcsatolása, ráadásul igazságtalanul meghúzott határokkal, megtörtént. Ám ez nem hozott megnyugvást a nyertéseknek sem, ma is félnek a kisebbségeiktől, illetve egy jövőbeli területi revíziótól. A mi oldalunkon viszont nemcsak Trianon a probléma, hanem ami azóta

¹⁷⁸ Surján László: A középső célba jut Magyar Krónika 2017. november 2.

¹⁷⁹ Ld. 6. lap

¹⁸⁰ Pálfi Albert (Gyula, 1820. – Bp., 1897.) jogi végzettségű szerkesztő, író, politikus. Petőfi baráti köréhez tartozott. 1848. márc. 19 – 1849. júl. 6. között a Marczius Tizenötödike c. forradalmi-radikális lap felelős szerkesztője. A szabadságharc után 1853-ig bujdosott, akkor elfogták és 2 évre Csehországba internálták. A kiegyezést pártolta, radikalizmusa megszélidült, a Kisfaludy és a Petőfi Társaságnak tagja, az MTA levelező tagja lett.

¹⁸¹ Marczius tizenötödike 1849. 22 szám 86.o.

történt. A háború utáni jogfosztás, kitelepítés és a kisebbségbe taszítottak emberi jogainak folyamatos korlátozása valamiféle revíziót, bocsánatkérést kíván.

Területet adunk jogokért? Nem jó fogalmazás. A területet nem adtuk, hanem elvették. Amit követelünk, az inkább kárpótlás az elvesztett területekért. Mit jelent egy terület birtoklása? A modern állam szolgál. Intézi a közigazgatást, oktatást, egészségügyet. Általában többet költ, mint amennyit bevesz, azaz veszteséges üzem. Az Európai Unió adta lehetőségek kitágították országunk határait. Nincs akadálya, hogy a magyar állampolgár a Kárpát-medencében bárhol letelepedjen, ott élhessen, nyaralhasson vagy éppen vállalkozzék. Az Unión belül bárki küldheti a gyermekét a térség bármelyik egyetemére vagy akár középiskolájába. A magyarok éltek is ezekkel a lehetőségekkel, kétségbe ejtve az azóta már a szlovák politikából kiesett szélsőségesen nacionalista Ján Slotát. „Úgy járnak ide, mintha otthon lennének” kárálta. Igen. Otthon lehetünk a Csallóközben, Mátyusföldön, a Szepességben, a Partiumban, Erdélyben, Bánátban, akárhol az egész térségben. Nyelvi akadály? A kétnyelvűség a vegyes lakosságú területeken hajdanán természetes volt. Aki „haza” akar költözni például Erdélybe, annak valamiképp tudnia kell románul, de ez így volt Trianon előtt is. Mindez persze feltételezi, hogy előbb utóbb minden szomszédunk az Európai Unió tagja lesz. Ez a folyamat zajlik, miközben az Unió maga recseg ropog. (Ha esetleg a végelgyengülés jeleit mutatja majd, alighanem szükségünk lesz egy Közép-Európai Unió megteremtésére, mert egy a maihoz képest viharosabb, széteső világban csak egymást támogatva maradhatunk meg.) Sokszáz évig éltünk békében együtt, ez a teremtmény örökség, ahogy az említett szlovák Rastislav Galia fogalmazott. Egy új, jobb, békésebb világot kell teremtsen mindazoknak, akik itt élnek a Kárpátok alatt.

Tehetünk-e ezért a talán túl optimistának látszó jövőért valamit? Igen.

- Ismerjük meg önmagunkat: a múltból ne csak a szépre emlékezzünk, legyen erőnk szeme nézni a hibáinkkal, mulasztásainkkal is, de főleg a tényekkel: a Kárpát-medence a honfoglalás óta több nemzet lakóhelye.

- Gyógyítsuk sebeinket. Kezdjük a magyar-magyar sebeken, ez a nemzeti összetartozás programja. Nemcsak állami feladat. Akinek rokonsága él kint, az könnyebben teheti, de bárki alakíthat ki baráti, emberi kapcsolatot valamelyik másik nemzet rész tagjaival.

- Ha nem magyarokkal is sikerül kapcsolatba lépni, akkor már a következő szinten vagyunk: a Kárpát-medence népeinek a megismerésénél és megszeretésénél. Akit nem ismerünk, attól félünk, a félelem pedig agressziót szül. Nézzünk olykor magunkra az ő szemükkel is.

- A történeszekre, írókra, zenészekre, általában a művészekre ennél nagyobb feladat hárul: megismerni a szomszédokat, megismertetni velük magunkat párbeszéd, illetve a szavakba nem önthető kulturális értékek révén. Ez a nehéz de megkerülhetetlen munka olyasmi, mint a szántás, és ez a civil világ feladata¹⁸². A vetés, az aratás a politika dolga, ami viszont szántás nélkül fabatkát sem ér. 1920 óta szebbnél szebb politikai nyilatkozatok születtek, de nem voltak őszinték. Nem csoda, hogy közeledés, szívbéli barátság nem fakadt belőlük. Most a politikai széljárás kedvező, mert Közép-Európa országai egymásra vannak utalva. Most kell tehát a mélyszántást elvégezni azoknak, akik megoldást keresnek Trianon átkára. A minimális cél, hogy száz év múlva ez az elhibázott szerződés csak történelmi emlék legyen. Az összmunka révén Szent István föld alá került országa nem elporlad, hanem éltető gyökér lesz, amiből ki-fejlődhet egy új közép-európai civilizáció.

¹⁸² Több civil szervezet működik és még több működhetne ezen a téren. Kiemelem a Rákóczi Szövetség nemzetmentő munkáját, és megemlítem a megbékélés gondolatát terjesztő, a XX. században kirobbant feszültséget XXI. századi módon oldani kívánó Charta XXI megbékélési mozgalmat (ld. chartaxxi.eu/chartaxxi). Sokat várhatunk az erősödő cserkésztől is, hiszen a cserkész minden cserkészt testvérének tekint. Mindent, azaz szlovákot, román, szerbet stb.

- Semmilyen rendezési terv sem sikerülhet, ha nincs rajta Isten áldása. Ehhez nem elég azt emlegetni, hogy első szent királyunk a Boldogasszonyra bízta az országot. Nekünk is tennünk kell, például azt, hogy komolyan vesszük a főparancsot, s annak nemcsak első, hanem második részét is. A Biblia magyar szövegében a felebarát szó mintha elfedné a lényegét. Más nyelvek a szomszéd szót használják. Szeretjük-e a térségünkben velünk élő nem magyarokat, mint önmagunkat? A remélt közép-európai civilizáció akkor születik meg, ha erre igennel tudunk felelni. Az önzésre, hatalomra, pénzre épített nyugati civilizáció a vak ló bátorságával rohan a pusztulás felé. Úgy tűnik, hogy nemcsak a Kárpát-medence sorsáról van szó. Történelmünk, s benne Trianon arra tanít, hogy a szeretet társadalmára van szükség. Trianon szenvedése, mint Isten oltó kése vágott belénk. Aki ezt megérti, joggal mondhatja Tóth Árpáddal az Úristennek: „győztes távolokba néz / Könnyekkel szépült, orcád-fényű arcom.”¹⁸³
- Ez a mi teremtető örökségünk. Ne herdáljuk el.

¹⁸³ Tóth Árpád: Isten oltó kése.

Tóth Gábor interjú Surján Lászlóval: A kocsmapolitika sosem gyógyította a trianoni sebeket

Egyetlen esélyünk van nekünk, magyaroknak a Kárpát-medencében, illetve Közép-Európában: hogy közös történelmi tapasztalataink és erkölcsi felfogásunk alapján összefogunk, és egy nagyobb, már el nem söpörhető erőként szembe szállunk az önsorsrontó irányzatokkal – mondta a Vasárnapnak adott interjújában Surján László, a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) politikusa, az Antall-kormány egykori népjóléti minisztere.

– A napokban volt a trianoni döntés századik évfordulója. Az Antall-kormány több intézkedést is tett a határon túli magyarság érdekében – melyeket tartja a legfontosabbaknak?

– A határon túli magyarság témája azonnal robbant, amint *Antall József* kimondta, hogy lélekben és érzésben 15 millió magyar miniszterelnöke kíván lenni. „*Hogy képzeled, miként lehet nem magyar állampolgárok miniszterelnöke? Visszatért a Horthy-korszak?*” – mondták egyesek. Ekkor kettészakadt a hazai politikai élet, létrejött a nemzeti és az internacionalista tábor. „*Maradi nacionalisták*” álltak szemben „*hazafiatlanokkal, gyökértelenekkel*.”

Antall miniszterelnök úr azt az álláspontot képviselte, hogy a határon túl élőknek maguknak kell kialakítaniuk a politikájukat, nekünk Budapestről ebbe nem beleszólunk kell, hanem azt segíteni. A népjóléti tárca nem állt ennek a kérdésnek a frontvonalában, de két fontos ponton mégis érintkezett vele: az egyik a határon túli, főleg erdélyi betegek ellátása volt. Ezt igyekeztünk alapítványi keretek között segíteni. A másik sokkal nehezebb ügy volt, ugyanis az enyhüléssel nem történt igazi javulás az erdélyi magyarság életében, ezért megindult a kivándorlás, ami Erdélyben már a magyar nyelvű orvosi ellátás létét fenyegette.

Azt kérték tőlem az erdélyiek, hogy fékezzem meg ezt a folyamatot. Meg is tettem: vizsgára köteleztük az álláskeresőket, ami részben sértő volt, mert a magyar nyelv ismeretére is kiterjedt, másrészt valóban indokolt volt az eltérő társadalombiztosítás szabályok, közegészségügyi előírások miatt. A rendeletnek mérsékelt hatása lett, a vizsgáztatók nagy jóindulattal kezelték a kollégákat. Az egyik megyei lapban így is elég durva támadást fogalmaztak meg miatta: milyen magyar ember az „ilyen”.

Fontosnak tartottuk, hogy jó kapcsolatunk legyen a szomszéd államokkal, Antall József tőlem a szlovák kormánnyal való kapcsolat ápolását kérte, a kereszténydemokrata együttműködés szellemében. Tettem, amit tehettem, elég sok csalódást éltem meg. Bizalmatlanságot, gyanakvást tapasztaltam.

– Számos városi legenda született arról, hogy az elcsatolt országrészek (például Kárpátalja, Délvidék) visszatérhettek volna Magyarországhoz a rendszerváltozáskor. Valójában milyen lehetőségeik voltak a szabadságukat visszanyerő kelet-európai országoknak?

– Ezek a történetek valóban legendák, még ha olykor komolynak látszó emberek adják is a táptalajt a kocsmapolitizáláshoz... Ukrajna esete viszont különleges volt a korabeli viszonyok között: a miniszterelnök úr Ukrajna függetlenségét magyar érdeknek tartotta, elvégre jó, hogy van egy 50 milliós ország köztünk és Oroszország között. Elsőnek ismertük el tehát az új államot, és elsőként nyitottunk ott nagykövetséget. Ez volt a pozitív része a dolognak. Az alapszerződésnek az a bizonyos mondata viszont, ami a jövőbeli területi követelésekről is lemond a nevünkben, szarvashiba volt. Senki nem nyilatkozhat a messzi jövőndőről.

Ismerjük a viccet, hogy a diplomata *igenje* talán, a *talánja* nem. Aki pedig azt mondja: *nem*, az nem diplomata. A hibát ott követtük el, hogy az előkészítő tárgyalásokkor ezt a szöveget elfogadtuk, ugyanis nem volt lehetőségünk később visszatáncolni, mert azzal egyértelművé tettük

volna, hogy *de*, lesznek területi igényeink... A külügyminiszter úrnak ekkor le kellett volna mondania.

A miniszterelnök úr személyesen próbálta kijavítani a hibát. Nem sikerült, noha Kijev nem is tőlünk, hanem a lengyelektől féltette a határait. Végül én magam is megszavaztam az alapszerződést, mert kárpátjai kapcsolataink ezt kérték.

–A szorult helyzetben lévő, frissen megalakult Ukrajnával miért nem lehetett a határok kiigazításáról tárgyalni? Főleg, ha a térség együttesen nem ismeri el az új állam létét...

– Ukrajnát gyorsan elismerte a többi állam is. A politikát főleg az különbözteti meg a kocsma-politizálástól, hogy képviselőinek előre számot kell vetniük minden lehetséges következménnyel. Minket belföldön állandó támadás ért, hogy a Horthy-rendszert akarjuk visszahozni. Egy részleges revízió világossá tette volna, hogy amennyiben módunkban áll, azonnal területi igénytel fogunk fellépni szomszédjainkkal szemben – tehát ellenségei vagyunk Csehszlovákiának, illetve Szlovákiának, Jugoszláviának, Romániának is. Elvesztettük volna a nyugati államok szimpátiáját, amelyek az időtájt már nem a közép-európai marakodásban voltak érdekeltek, mint a két világháború között. Az európai gondolkodás a megegyezésről, kompromisszumkeresésről szól.

De ezeknél a megfontolásoknál is fontosabb, hogy az esetleges határkiigazítás után a kívül rekedő magyarság létszáma, illetve érdekérvényesítési képessége még kisebb lett volna, sőt, ellenségnek tekintették volna őket. *Matl Péter* a sátorlajújhelyi turulszobor avatása kapcsán is elmondta, hogy a magyarság létszámának csökkenése milyen veszélyes. De minden szomszédunkban felerősödött volna a magyarellenesség és az asszimilációs nyomás. Kárpátalja számára volt jobb megoldás – amelyre talán még mindig van esély. Ugyanis még a Szovjetunió részeként érvényes népszavazás követelte az Ukrajnán belüli autonómiát. Az ezzel kapcsolatos előterjesztés ma is él. Nem könnyű, de nem is lehetetlen a megvalósítása.

– Az elmúlt harminc év magyar politikájában a fontosság szempontjából hol helyezkedett el a határon túli magyarság kérdése? Milyen politikai szándékok vezettek el 2004 decemberének rossz emlékű népszavazásához?

– Magyarországon a két politikai pólus között a határon túli magyarság kérdése vízvázasztó. A baloldalon is voltak ugyan haza- és nemzetszerető emberek, ők azonban viszonylag gyorsan marginalizálódtak, vagy el is hagyták a pártjukat. *Pozsgay Imrétől Szili Katalinig* elég hosszú a sor...

– Igen, de Szili Katalin sem mert a miniszterelnökével és a pártjával szemben felszólalni 2004-ben. A MSZP-sek a határon túli magyarok állampolgársága ellen kampányoltak, vagy egyszerűen meghunyászkodtak.

– Szili Katalin épp ezen a ponton került élesen szembe a pártjával, amiért tiszteletet érdemel és nem kritikát. Keresztény politikusként nem helyes mások tévedéseit, hibáit, bűneit kérlelhetetlenül számon tartani és számonkérni. Hiszen mindenki jön valahonnan, és megy valahová, az út a fontos és az irány. Aki nem tud örülni annak, hogy valaki ellenfélből barát lesz, az igen távol áll a keresztény gondolkodástól. A mérce nagyon magasra van téve, nehéz átugrani, de nem az ítélkezés a feladatunk, hanem az ellenfeleink vétkeinek a megbocsátása. Az ellenség szeretete kiemelt része *a hegyi beszédnek* is.

Visszatérve 2004. december ötödikéhez: a gyalázatos népszavazással kapcsolatban minden hibás volt, már maga a referendum gondolata is. Az állampolgárság, mint olyan, eleve egy megkehetősen bonyolult kérdés, népszavazással pedig világos, könnyen átlátható ügyeket érdemes eldönteni, olyasmiket, amelyekkel kapcsolatban a választók ellenőrizni is tudják az egyes pártok állításait.

Hihetetlen, de a határon túl élőknek magyar állampolgárságot egyedül az SZDSZ 1989-es programja ígért. A liberálisok akkor – sokakat sikeresen megtévesztve – a legkövetkezetesebb rendszerváltónak festették le magukat. Kormányra kerülve aztán eszük ágában sem volt elővenni ezt a kérdést. Amikor a *Magyarok Világszövetsége* felelőtlenül kezdeményezte a népszavazást, a pártok többsége úgy vélte, nem lesz meg az elegendő aláírás. Tévedtünk.

Ezek után a jobboldal számára egyértelmű volt, hogy az igeneknek kell győzniük. Az akkori parlamenti folyosói hírek arról szóltak, hogy a szocialisták hallgatni akarnak a kampányban. Állítólag ők is a sajtóból értesültek, hogy *Gyurcsány Ferenc* a kormány nevében a „nem” mellé állt, azt a látszatot keltve, hogy a népszavazás bukása egyben a Fidesz bukása is. Az eredmény felrázta az MSZP-t, és ez nagyon kellett a 2006-os győzelmükhöz. Gyurcsány az irigységre játszott (ha az igenek győznek, akkor elveszik a munkahelyed, kimerül az egészségügy, nem lesz pénz nyugdíjra...). A 2010 utáni kormányzás, amit tehetett, megtette, hogy kiköszörölje az anyaország becsületén esett csorbát. De a pofon, amit a népszavazás adott a határon túl élőknek, ma is sokaknak fáj.

– A határon túli magyarság élete nem függetleníthető az ottani államhatalomtól. Hogyan tekintenek ma a magyarságra? A problémát látják benne, vagy kezdik felismerni az értékeit?

– A szomszéd országok politikája kormányról kormányra erősen változik. Szlovákiában, Szerbiában mostanában ritkán veszik elő a magyar kártyát, de Romániában el sem tették. A szlovén baloldal „*leorbánozza*” a szlovén jobboldalt. Közismert, hogy *Orbán Viktor* nyíltan kampányolt *Janez Janša* mellett, testvérpártról lévén szó. Janša győzött, de a baloldal létre tudott hozni ellene egy koalíciót. A szlovéniai baloldali sajtó még ellenzékben is folyamatosan támadta a kereszténydemokratákat. Az egyik vád az volt, hogy jó a kapcsolatuk a diktatórikus magyar vezetéssel. Odáig elmentek – különösen akkor, amikor a koalíciójuk összeomlott, és Janša kormányt tudott alakítani –, hogy Orbánt a Muravidék elszakításának szándékával vádolták, Janšát pedig azzal, hogy a magyar revíziós hangokat szó nélkül tűri. Amúgy a szlovén társadalom többsége jónak tartja a magyarokkal való viszonyukat.

Friss esemény, melynek még nem látni a végét, *Igor Matovič* gesztusa, hogy szlovák miniszterelnökként megértő beszédet mondott Trianonról. Ez példa nélkül álló nyitás a szlovákiai magyarok felé. Elfogadta, hogy június 4-e számunkra az összetartozás napja. Elismerte, hogy jogunk van a fájdalomhoz, kimondta, hogy a magyar történelemnek a szlovákok is részesei.

Ez éles fordulat: eddig a magyar emlékek elhalványítása, eltüntetése volt napirenden, hogy akadálytalanul hazudhassanak az ezeréves magyar elnyomásról. A szlovákság valóban sokban járult hozzá a magyar történelemhez és kultúrához, amire éppúgy joga van büszkének lenni, mint nekünk. Persze erről mi se, ők se tudunk eleget, mert nem tananyag. A közös múltból csak akkor fakad közös jövő, ha megismerjük. E téren nagy az elmaradás. Ha pótoljuk, közeledünk.

Ez a beszéd kinyújtott kéz volt a magyarok felé, egyfajta szövetségszövetségkötés reményét jelezte, amelyben a magyarok egyenjogú, egyenrangú polgárai lehetnek az államnak. Ha a szlovák nacionalizmus nem lesz képes sikeres ellentámadásra, megélhetjük, hogy legalább Szlovákia felé Trianon sebei begyógyulnak. A magyar kormány *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes közvetítésével üdvözölte Matovič lépését.

Számunkra az is fontos, hogy miként gondolnak ránk a szomszéd nemzetek. Ezt a *Nézőpont Intézet* öt esztendeje minden évben megvizsgáljuk. Romániát kivéve, ahol csak 47 százalék, a többségnek mindenütt jó véleménye van a magyarokról, élen a szlovákokkal, akiknél ez a szám 78 százalék. Tehát nem a szlovákok akarata ellenére való Igor Matovič miniszterelnök békülékeny, fájdalmaink iránt megértő beszéde.

– **Melyik határon túli magyar közösség van a legnagyobb veszélyben?**

– A helyzet Kárpátalján a legrosszabb, de mindegyik nagy veszélyben van. Jugoszlávia szétesése, a háború óriási kivándorlási hullámot indított meg a Délvidékről. Romániából a megélhetési viszonyok romlása milliószámra vonzotta Nyugatra az embereket, s ez alól a magyarok sem voltak kivételek. A romló viszonyok a tehetségtelen román politikusokat a magyarok elleni hangulatkeltésre készítették. Ukrajna az oroszoktól okkal félti nemzeti identitását, de védekezni csak úgy volt képes, hogy azzal a magyaroknak is ártott.

Horvátország, Szlovénia, Ausztria? A magyarság ott jelképes, bár talán épp ezért nagyon fontos maradék. Tehát nem állunk jól. Bajnak tartom, hogy a szomszéd nemzetek nem érezték szükségét, hogy megtárgyalják a náluk élő magyarok helyzetét. Amíg erre nem kerül sor, addig ők mindig félni fognak a kisebbségek elszakadási vágyától és Magyarország revíziós igényeitől. Amíg őket ez a fortélyos félelem vezeti, addig bennünk is – kisebbségben és az anyaországban egyaránt – a megsemmisítésünkre törő politikától való félelem bujkál. Szlovákia most lépett, itt a kegyelmi idő, hogy változás legyen.

– **Mi a Kárpát-medencei magyar megmaradás jövője? Mit tehetünk annak érdekében, hogy a közös múlt után közös jövőnk lehessen?**

– A Kárpát-medencei magyarság jövője elválaszthatatlan az európai és globális folyamatoktól. Ugyanaz a polarizáció látszik az Észak-atlanti térség egészében, mint amiről a nemzethez való viszonyt illetően magyar vonatkozásban beszéltünk. Míg itthon a polgárok többsége a nemzeti érdekvédelmet támogatja, Európa nyugati felében egyfajta nemzetfelettséget idealizálnak, és ezen a téren az *Egyesült Államok* is végletesen megosztott. Az *Európai Unióban* a kérdés a tagállamok szövetsége, illetve az *Európai Egyesült Államok* közötti választás formájában jelenik meg, de ehhez komoly értékvita is kapcsolódik.

A Kárpát-medence, sőt szélesebb értelemben véve Közép-Európa inkább az élet pártján áll, idegen nekünk a halálnak az a kultúrája, amely nemcsak engedi a betegségből a halálba menekülést, hanem néhány extrém esetben már bírói úton megtiltotta a szülőknek, hogy nagybeteg gyermeküket megpróbálják életben tartani. Nálunk fontos a család, amelyet férfi és nő lehetőleg élethosszig tartó kapcsolatának szeretnénk látni. Szerintünk a gyermeknek joga van valódi anyjához és apjához. Mi a maga természetességében fogadjuk el, hogy az ember biológiai neme a fogantatással eldőlt, és nem gondoljuk, hogy évekkel később kell eldönteni, hogy ki fiú, ki lány.

Tudjuk, hogy vannak a többségtől eltérő nemi vonzalmak, de ezeket a magánélet részének tekintjük, és visszatetsző számunkra, ha közügyet kreálnak belőle. Hosszasan lehetne sorolni, hogy az ügyesen lefoglalt, bár tartalmatlan szóval magukat progresszívnek nevező erők hány ponton mennek szembe az emberi természettel. Törekvéseiket hatalmas erővel támogatja a modern média. Úgy tűnik, általában véve az emberi közösségek lebontása a céljuk, s ez vonatkozik a családra és a nemzetre egyaránt. A demokrácia veszélyét látom abban, hogy a „progresszívek” erős nemzetközi nyomás alá helyeznek minden országot, ahol a többség elveti az elgondolásait.

Erre a sajtótámadásokon kívül két komoly eszközük van: az egyik a nemzetközi szintű politika, például az Európai Parlament vagy az ENSZ közgyűlése. A másik a nemzetközi bíraskodás. Nem egy esetben feltűnő, hogy a bírói mérlegelés ideológiailag befolyásolt, az egyes csoportok által „érzékenyített” bíró döntése élesen szembe kerülhet a népakarattal. A nyílt társadalom megvalósítását bizonyos szervezetek nem demokratikus úton, a választók bizalmának elnyerésével akarják elérni, hanem nyomásgyakorlással.

Az eltérő gondolkodás elemei még hosszan sorolhatók, csak egyet emelek ki. Közép-Európában az emberek nagyobb számban gondolják, hogy az életnek van valamilyen felsőbb értelme, s

hogy tetteinkért az Isten előtt felelőséggel tartozunk. Mifelénk az egyházaknak is nagyobb társadalmi szerepet tulajdonítanak, mint a „progresszívek”. A progresszió az emberiség számára semmi haladást nem jelent, inkább a bukófélben lévő Római Birodalom dekadenciájára emlékeztet, mint az emberiség történelmének valamelyik felfelé vezető szakaszára. Ha pedig a helyzet így áll, a mai globalizált világban egyedül egyetlen ország sem tud ellenállni azoknak az erőknél, amelyek szerintünk téves úton járnak. Egy esélyünk van a Kárpát-medencében, illetve Közép-Európában – hogy közös történelmi tapasztalataink és erkölcsi felfogásunk alapján összefogunk, és egy nagyobb, már el nem söpörhető erőként szembeszállunk az önsorsrontó irányzatokkal. Ennek a feladatnak a nagyságához képest eltörpülnek azok a bajok és fájdalmak, amelyek most, Trianon centenáriuma okkal foglalkoztatnak bennünket.

Szomszédainkkal közös a múltunk. Komoly esélye van a közös jövőnek is. A közép-európaiaknak fontos a nemzeti önazonosságuk. Ha az ehhez való jogot kölcsönösen elismerjük, akkor a nemzeti kisebbség nem veszélyt jelent a többségeknek, hanem inkább erőforrást és egyben hidat a szomszédok felé. Ebben a légkörben magunkat, kultúránkat, nemzeti értékeinket és keresztény meggyőződésünket is át tudjuk menteni az új generációknak.

A magyar jövőt tehát nem a szomszéd országok veszélyeztetik, hanem a világ egészére kiterjedő értékvesztés. Az emberiség jelentős hányada mind a közéletből, mind az egyének gondolkodásából kiiktatta a vallást. A jövő azon múlik, képesek leszünk-e korrigálni ezt a tévedést. Úgy látom, hogy a maradék kereszténységnek óriási felelőssége van. Reményeim szerint a következő *Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus* egyrészt közelebb hozza egymáshoz a közép-európaiakat, másrészt közelebb hozza az embereket az Istenhez. *Mindszenty bíboros* jól látta, imádkozó magyarokra van szüksége az országnak. Tegyük hozzá: imádkozó közép-európaiakra van szüksége a világnak.

Forrás: vasarnap.hu

Lehet, hogy valóban elkezdjük rendezni közös dolgainkat?

Convivence Vallási Pluralizmus Kutatócsoport: Állásfoglalás

Az alábbi állásfoglalás a Trianoni Békeszerződés 100. évfordulójára készült

A „Convivence” vallási pluralizmus kutatócsoport célja az, hogy komplex értelmezéseket, megoldási stratégiákat és döntés-előkészítési ajánlásokat dolgozzon ki a társadalmi megértés és támogató együttműködés előmozdítása érdekében. A régió kollektív identitását és az itt élő nemzetek közötti viszonyt nagymértékben befolyásolja a történelmi traumákra vonatkozó emlékezet. A pluralizmus kutatása során nyert belátások érvényesíthetők a történelmi traumák feldolgozására is. A kulturális és vallási pluralizmusképeség a sajáttól eltérő vallás ismeretének növelésével arányos.

A Trianoni békeszerződés súlyos veszteségélményként értelmeződik a magyar kollektív emlékezetben, amelyben sokan Magyarország legnagyobb 20. századi tragédiáját látják, s amely mentén kiengesztelhetetlennek tűnő ellentétek terhelik a magyarországi és a nemzetközi viszonyokat. *A békeszerződés évfordulóján különösen fontosnak tartjuk azoknak a belátásoknak hangsúlyozását, amelyek a történelmi traumák sikeres kezeléséhez hozzájárulhatnak, és amelyek érvényesek a régió bármely országára nézve.*

Nemzeti veszteségek és feldolgozás

A kollektív trauma szakirodalma mind az elmélet és a klinikai gyakorlat terén egységesen azt állítja, hogy a veszteség-feldolgozás sikeressége az események újra és újra ismételt elbeszélésében rejlik. Az elbeszélés összetett és szimbolikus folyamat, és *minél árnyaltabb a szereplők kognitív és érzelmi megértése, annál eredményesebb a gyógyulási folyamat.*

A történelmi traumák feldolgozása azért fontos, mert a kortárs társadalmi csoportok csak ennek révén képesek kiegyensúlyozottan tekinteni a történelmi veszteségeikre. Továbbá a feldolgozatlan nemzeti sérelem igazoltan erős, generációkon átívelő létfenyegetettséget hoz létre. A Trianonnal kapcsolatos *társadalmi viták és egymással ellentétes értelmezések a feldolgozás szerves és nélkülözhetetlen elemei, amelyek ugyanakkor különösen sérülékennyé teszik a társadalmi megértést és együttműködést.*

Emlékezet és gyógyulás

A feldolgozás egyik alapvető módja és egyben eredménye a kollektív áldozati szerepből való tudatos kilépés. A vallási hagyományok gazdagon dokumentálják, hogyan kaptak értelmet az elszenvedett traumák, és hogyan lettek akár gyújtópontjai a kiengesztelődésnek, az elszenvedett sebek gyógyulásának és az együttműködési felületek megtalálásának. A feszültségek és érzékenységek feloldása a regionális összefüggések megismerése révén lehetséges, ugyanis ezek a régió nemzeteinek közös geopolitikai és geokulturális örökségéből fakadnak. A nemzeti identitás és a nemzetállami szuverenitáshoz fűződő vágyaik, törekvéseik és szenvedéseik egymáshoz hasonlóvá teszik őket, s egyben megalapozzák a kölcsönös megértést. A különböző korokban minden mai nemzet megküzdött azért, hogy önálló állama lehessen. A 21. század Európájában *elérkezett az idő, hogy a nemzetek és a kormányok kölcsönösen elfogadják és ünnepeljék egymás szuverén államiségát és tudatosítsák, hogy a nemzetközi együttműködés célravezetőbb, mint a nemzetközi feszültségek fenntartása.*

Lépések, megoldások

A legfontosabb annak belátása, hogy a térségben a sokféle nemzeti, kulturális és vallási jellegzetesség egyszerre van jelen, és minden egyediség e plurális sokféleség alkotóeleme. A “másik” kultúra, vallás vagy népcsoport kizárása, megbélyegzése rombolja a sokféleséget és destruálja a magát kívül helyezőt is. Meggyőződésünk szerint az alábbi konkrét lépések elősegítik a regionális együttélés kultúráját.

- Az eltelt 100 évben a történelmi tények szakszerű feltárását sokszor akadályozták politikai elfogultságok és kényszerek. A történelmi vegyes bizottságok revitalizálása és más nemzetközi kutatások hozzájárulhatnak a *történelmi adatok* feltárásához és árnyaltabb megértéséhez.
- Új szemlélet bevezetése a *történelem oktatásában*, mert a történelmi elbeszélések identitásalkotó erővel bírnak. Kíváncsú, hogy az oktatásba most belépők már ne az egymástól szétartó, fenyegetettséget sugalló történelmet, hanem a közös, egymásra reflexív történelmi elbeszélést tanulhassák. A transzgenerációs traumák átörökítésének folyamata a tanulás, találkozás és közös játék által kezelhető eredményesen.
- Szükségesek a megértést, megbocsátást és együttműködést szimbolizáló *politikai gesztusok* az egykor ellenséges országok politikai elitjei részéről, miközben tartózkodni kell a politikai érzékenységek provokációjától.
- A *vallások* a megbocsátás és az irgalom kultúrájának üzeneteivel képesek motiválni az együttműködési készségekre. Szent forrásaik genuin tanításának tükrében számot adhatnak saját múltjukról és így növelhetik tanúságtételük eredetiségét és hitelességét.
- A nemzeti és nemzetközi *politikai és kulturális kapcsolatok* területén a nyílt párbeszédre kell törekedni, amelyek során kölcsönösen elismerhetők a veszteségek és megérthetők a kirekesztő állásfoglalások és rutinok közös forrásai és jellemzői.
- A társadalmi jóvátételre a *helyreállító igazságosság* jegyében van szükség, amely során a történelmi tények szakszerű közös feldolgozása mellett kölcsönösen elismerik az áldozatok méltóságát és az egymásnak okozott sérelmeket. Így válik lehetővé a tettesekkel való kiengesztelődés és megbékélés. Ami ma az egyik ország számára ünnepnap, a másiknak gyásznapi, a sérelmek sikeres feldolgozása révén a találkozás és kiengesztelődés alkalmává válhat.
- Fontos annak belátása, hogy a *kisebbségi autonómiák* elismerése növeli a nemzetállamok kulturális gazdagságát és színességét, megerősíti a társadalmi bizalmat és kohéziót, amely a nemzeti lét megtartásának és hatékonyságának alapja.

Ezek a lépések képezik az alapját az áldozati szerepből való kilépésnek, a történelmi traumák-ból való gyógyulásnak, a nemzeti önértékelés stabilizálásának és a nemzetek, országok közötti konstruktív együttműködés kialakításának. *A trianoni békekötés 100 évfordulója Magyarország számára alkalom a regionális közösségtudat elmélyítésére, a nemzeti, nyelvi és felfogásbeli különbségek tiszteletteljes elfogadására, valamint a lojalitás és együttműködés kultúrájának megerősítésére.*

Szeged, 2020. június 4.

MTA-SZTE „Convivence”

Vallási Pluralizmus Kutatócsoport

A kiengesztelődés lélektanáról szeretnék pár szót szólni. A Bibliában nagyon erősen jelen van, és a katolikus kontextusban pedig a bűnbocsánat helyzetében idéződik fel az az erős kijelentés, hogy *Isten kiengesztelte önmagával a világot. Isten kiengesztelte önmagával a világot.* És hogy ezt az ember megértse, ahhoz fontos reflektálnia önmagára. Ha valaki valami olyat tesz, amit nem kellett volna, akkor hát részben magára is, jó esetben, haragszik egy idő múlva. Hogy miért követte el, miért tett ilyet, de sokkal inkább ezt kivetíti, és a belső nyugtalansága inkább újabb problémákra serkenti. Amikor Isten kiengeszteli önmagával a világot, ahogy folytatódik a szöveg, Krisztus kereszthalála és feltámadása által, akkor ez mutat arra, hogy pont az, aki nem haragszik, akin nem lehet csorbát ejteni, akit nem lehet megsérteni, teszi azt a nagyságából, végtelenségéből eredő lépést, hogy megpróbálja megbékíteni a rossz fát tűzre tett ember lelkét, elhiteti vele, hogy valóban szereti, hogy valóban el lehetne engedni azt a nem jó dolgot, amit cselekedett. Azt gondolom, hogy ez egy igen fontos pontja a visszatekintésnek, hogy valahogy eljussunk arra a helyzetre, hogy ez az isteni erő benne legyen, hogy a veszteségek és igazságtalanságok helyzetében is meg legyen benne az a nemes lélek, ami képes arra, amit Jézus mond, hogy ha elveszik a köntösödöt, add oda, és ha valaki kényszerít ezer lépésre, menj kétezerre, és a többi. Persze ez egy isteni pedagógia, de az, aki Istennel próbál teljesebb lenni, annak a számára ez egy útmutatás. És tudja, hogy nem a saját erejéből, hanem a Végtelen Titoknak az erejéből teszi. Fontos mindezek közben állandóan tudatosítani az embernek, hogy én **azért vagyok felelős elsődlegesen, amit én teszek.** Nem azért, amit az elődeink tettek. Ez rám is vonatkozik, meg a másokra is, úgy tekintünk egymásra is. És ha ezt a helyén kezeljük, akkor sok minden sokkal könnyebbé és elviselhetőbbé válik.

Még egy pontot szeretnék befejezésül hozni, és ez a talán a legerősebb, és a lényege, amiből fakad az egész. Jézus családjában történő középponti feladat ugye, hogy a kiengesztelés szolgálatát ránk bízta Krisztus. Az ő kiengesztelődésének a szolgálatát, amiről az elején szoltam. És ami ebben nagyon fontos, az egyfajta rákbetegsége a modern világnak, a közösségi tudat megroppanása, aminek következtében a közjó, és sok minden más problémává válik. Annak a ténynek nem a kivetítése, hogy „jó lenne, ha közösségben lennénk”, hanem annak a tudatosítása, hogy *minden létező összetartozik.* És ha bárki ebből az összetartozásból ki akarja vonni magát, azzal magát is valami kincstől fosztja meg, és a közösség is szegényebb lesz. Tehát arról az alapvető tényről, hogy minden létező fontos értéket hordoz magában, nem mondhatunk le. Néha történelmi személyiségektől hallhattuk, hogy mi magyarok olyan kevesen vagyunk, hogy egyetlen honfitársunkról sem mondhatunk le. Mi, keresztények, egyetlen létezőről sem mondhatunk le. Mert azzal magunkat szegényítjük el. Tehát hogy hogyan tudjuk magunkban ezt az alapvető tényét tudatosítani, hogy csak együtt vezet az út előre. És ez nem valamiféle magunkra kényszerített, vagy politikai erő, hanem a dolgok belső természete szerint *összetartozunk.* Az Istenben *egy vagyunk.* És azt nézni, hogy hogyan kell ebben az egységben úgy mozdulnunk kölcsönösen, hogy az ne egymás tyúkszemére taposás legyen, mert ha mindenki a helyén van, akkor rajzolódik ki a szép kép. Persze ehhez hozzátartozik, hogy *a múlttal nem lehet nem szembeülni,* hiszen az sok meghatározottságot ad, és azt valahogy ugyanebben a kontextusban elhelyezve kell megpróbálni szétszalazni és a helyére tenni. Összefoglalva az egész mondandómat, az összetartozás ténye nem tőlünk függ, az adottság. Ezt erősíthetjük vagy gyengíthetjük, felfoghatjuk rosszul, vagy jól, de ez egy tény. De ha ezt jól fogjuk fel és ebben kölcsönösen segítjük egymást, akkor ez egy hatalmas ajándékká válik.

¹⁸⁴ Évadnyitó beszéd a Jean Monnet esték 2019. évi őszi sorozatához szept. 19-én.

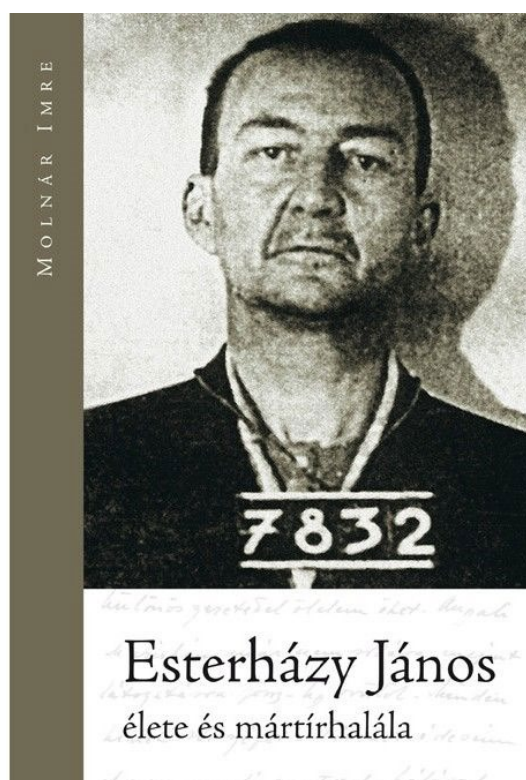
Molnár Imre: A sorsközösségről Az Esterházy János élete és mártírhalála című könyvből

Hihetetlen szolgálatot tett Molnár Imre, amikor a fenti címen hatalmas monográfiát írt a XX. századi magyarság talán legnagyobb mártírjáról, Isten szolgája Esterházy János életéről és haláláról. Antológiánk természetesen ennek az ötödfélszáz oldalas tanulmánynak még az áttekintésére sem vállalkozhat, csupán néhány a Kárpát-medencében élő népek együttélésére vonatkozó részletet emelünk ki.

Esterházy a parlament költségvetési vitájában a szlovák kormány által hangoztatott reciprocitás elvvel kapcsolatban azt mondta, hogy „Nézetem szerint a Duna-medencében élő kis nemzeteknek, különösen most, ebben a háborús légkörben egymásra kell találniuk, hogy függetlenségüket megőrizve biztosítsák a Duna-medence, vagy ha úgy tetszik, a Kárpátok-medencéjének békés életét.”

„Minden nemzetnek vagy nemzetiségnek joga van arra, hogy saját nemzeti létét itt a Duna-medencében maradéktalanul megőrizze, még abban az esetben is, ha azt nem élheti saját független államának kereteiben. Ennek természetes következményeként vallom azt az elvet, hogy a magyarországi szlovákoknak meg kell kapniuk mindazt, amihez, mint nemzetiségnek istenadta joguk van. Viszont a magam részéről nem mondhatok itt le semmilyen magyar jogról.”

„Egy alkotásnak a maradandóságát nem az biztosítja, ha azt állandóan az ellentétek kiélezésével, mások hátrányára iparkodnak megalapozni, hanem egyedül az, ha azt a mindenkiért való munka átfogó ereje és a felebaráti szeretet melegsége hatja át. Amikor mi magyarok jövő céljainkat kovácsoljuk, ebből indulunk ki. Nem az a jelszavunk, hogy valaki vagy bárki ellen, hanem mindenkiért, akivel egy a sorsközösségünk a dunai medencében.”

Surján László Az én Trianonom

2009-ben a Klebelsberg szobor előtti Trianon megemlékezésre készülve élesen hasított belém a fájdalom: 89 év óta nincs működő megoldásunk az 1920-ban ránk szakadt problémára. Sze mélyes kudarcnak is éreztem ezt. Édesanyám ugyan az anyaországban, Szombathelyen született, de nagyanyám Felsőpulyáról ment be a kórházba. Anyám szülővárosa gyerekkoromban határsávbán lévő, általunk nem is látogatható város volt, épp így nem mehettünk el Fiuméba se, ahol apám született, vagy Kolozsvárra, ahol én. Anyai nagyanyám csallóközi lány volt, a gyö kerek tehát minden égtáj felé határral leválasztott, előlünk elzárt területre vezettek. Ezért már gyerekként szembesültem történelmünk e fájó pontjával. Szüleim orvosi pályájuk kezdetén a visszatért Kolozsvárra kerültek. Szép helyen, a Házsongárd feletti Majális utcában laktunk. Ők mindig meghatódva beszéltek Erdélyről, az ottaniak tisztességéről, kultúrájáról. Nem voltak „anyások”, akik sajnos sokan, főleg a Felvidéken, lenézték a visszatérteket. Nálunk az „erdélyi” értékjelző szó volt és fájó vágyakozás.

Ugorjunk az időben egy nagyot. Szakvizsgára készülő orvosként váratlanul behívtak katoná nak. Három hónapot a Haditechnikai Intézetben orvuskodtam. Időnként a kor szokása szerint politikai továbbképzésen is részt kellett vennie a tisztikarnak. Egy ilyen alkalom az intézmény egyik vezetőjének tágas irodájában zajlott. Meglepve vettem észre, hogy a falon Nagy-Magyar ország térképe lóg, s rajta az 1940 utáni határvonal. Az ezredes szünetben is ülve maradt az íróasztalánál, én meg a térképet csodáltam. – Érdekes ez a térkép! – Igen, jött kissé zavartan a magyarázat: Még itt maradt, a régi időkből. – De jó! Tudja, én Kolozsvárt születtem, - nyugtat tam meg. A nevét már nem tudom az illetőnek, de akkor nagyon örültem, hogy volt bátorsága kitenni a térképet. Abban az időben az iskolai történelmi atlaszban sem lehetett ilyen látni. Tri anont magát is csak néhány félmondatban tanították, a visszacsatolásokat még annyiban sem. 1948 után ezt a sokunkban élő - égő fájdalmat elhallgatással vélték gyógyítani. Ez volt a lehető legrosszabb választ, amit Trianonra adtunk. Akár nemzetgyilkossági kísérletnek is mondhatjuk.

Kivitelezhető és tartós megoldásra van szükségünk, amit el tud fogadni mindenki, aki a Kárpát medencében él. Ennek sok akadály van, első helyen az ismeretek hiánya. Felsorolok néhány gondolatot, egyfajta mai 12 pontot, amit jó volna közösen vallani.

1. Magyarország a honfoglalás óta többnemzetiségű ország. A honfoglalók az itt talált népességet nem pusztították és nem is zavarták el. A későbbiekben is betelepülőket csábítottak az ország lakatlan vagy például a tatár betörés után elnéptelenedett területeire.
2. A trianoni tragédiára több, egymástól független folyamat vezetett. Az okok között saját hibáink is ott voltak, talán elsősorban az, hogy a nemzeti öntudatra ébredés korában gőgösen semmibe vettük a velünk élő többi nemzet hozzánk hasonló igényeit.
3. A népességfogyásnak (háborús veszteség, csökkenő népszaporulat) óriási szerepe volt az ország szétesésében.
4. Trianon nem váratlanul érte a politikai vezetést. Már Wesselényi Miklós, az árvízi hajós, egy területileg kisebb, de etnikailag homogén magyar állam létrehozását javasolta 1848-ban. A „váratlanság” a struccpolitika következménye volt.
5. A trianoni „békét” az első világháborúban győztes nagyhatalmak diktálták, a kis antant persze élt a lehetőséggel, de száz év múltán ezért nem hibáztathatjuk a ma élőket.
6. Trianon nyilvánvaló igazságtalanságára a szomszéd országok kormányai rossz választ adtak. Féltették a megszerzett területeket, ezért fel akarták számolni a kisebbség magyarságot,

el akarták tüntetni a térség magyar múltját is. Az elmúlt száz év legalább annyi kárt okozott, mint maga Trianon.

7. Az Európai Unió adta lehetőségek kitágították országunk határait. Nincs akadálya, hogy a magyar állampolgár a Kárpát-medencében vagy bárhol az Unióban letelepedjen, ott élhessen, nyaralhasson vagy éppen vállalkozzék. Otthon lehetünk a Csallóközben, Mátyusföldön, a Szepességben, a Partiumban, Erdélyben, Bánátban, akárhol az egész térségben. Nyelvi akadály? A kétnyelvűség a vegyes lakosságú területeken hajdanán természetes volt. Aki „haza” akar költözni például Erdélybe, annak valamicskét tudnia kell románul, de ez így volt Trianon előtt is.

8. Az elmúlt évtizedben az európai közösséget önmaga karikatúrájává tette a Nyugaton lezajlott világnézeti változás, az eredeti liberalizmustól is idegen ideológiai terror, a szólásszabadság politikai korrektség címén folyó erőszakos korlátozása. Az Unió homogenizálásra törekszik, közben a vak ló bátorságával rohan az európai keresztény kultúra felszámolása felé.

9. Ebben a helyzetben térségünk államai egymásra találtak, és egymásra is szorulnak. Ez kedvező légkört jelent a közöttünk lévő problémák felszámolására is, aminek, ha nem is minden országban, de van komoly társadalmi támogatása, és néhol már kormány szinten is vannak ígéretes elképzelések.

10. Célunk egy olyan Kárpát-medence, illetve egy szélesebb kelet-közép-európai térség, amelyben minden etnikai megkülönböztetés nélkül élhetünk emberi jogaink teljességével. Senki sem lesz albérló a szülőföldjén (Miroslav Kusý), és a közösségek ugyan úgy élvezhetik a jogaikat, mint az egyének (Gabriel Andreescu). Trianont nem elfelejtjük, és nem törődünk bele, de „kinőjük”, túl lépünk rajta.

11. Sok teendőnk van. Ismerjük meg önmagunkat: a múltból ne csak a szépre emlékezzünk, legyen erőnk szeme nézni a hibáinkkal, mulasztásainkkal is. Gyógyítsuk sebeinket. Kezdjük a magyar-magyar sebeken, ez a nemzeti összetartozás programja, ami nemcsak állami feladat. A következő szint a Kárpát-medence népeinek a megismerése és a magunk megismertetése. Akit nem ismerünk, attól félünk, a félelem pedig agressziót szül. Ezt kell megszüntetni.

12. Semmilyen rendezési terv nem sikerülhet, ha nincs rajta Isten áldása. Ehhez nem elég azt emlegetni, hogy első szent királyunk a Boldogasszonyra bízta az országot. Történelmünk, s benne Trianon arra tanít, hogy a szeretet társadalmára van szükség. Szeretjük-e a térségünkben élő nem magyarokat, mint önmagunkat? Ha majd igennel tudunk felelni, akkor az önzésre, hatalomra, pénzre épített Nyugat mellett létrejöhet egy szeretetre épülő új közép-európai civilizáció. Tehát nemcsak a Kárpát-medence sorsáról van szó. Trianonnal Isten oltó kése vágott belénk. Ha ezt felismerjük, és ennek megfelelően cselekszünk, joggal mondhatjuk Tóth Árpáddal, hogy arcunk „győztes távolokba néz”. Ezért hiszek a szétszakított magyarság megmaradásában, összetartozásában és boldog jövőjében.

Majnek Antal: Bocsássunk meg és kérjünk bocsánatot!

Kedves Testvérek!

Tudjuk, hogy az egyéni sebek gyógyulásához is feltétlenül szükséges a megbocsátás. Hisszük, hogy az elmúlt száz év kollektív traumáinak gyógyulásában is segít, ha meg tudunk bocsátani mindenkinek. Ezért imádkozzunk most mennyei Atyánkhoz:

Imádság a trianoni trauma és az elmúlt évszázad okozta szenvedések gyógyulásáért

Urunk és Istenünk! Te ismered mindazt a fájdalmat, szenvedést, amit az elmúlt 100 év során Kárpátalja népei megéltek. A történelem viharait nem felülről nézted, hanem együttérző szívvel voltál jelen néped körében a háborúk, a határok változásai, a diktatúrák, az elnyomás és minden nehézség közepette. Hisszük, hogy most is velünk vagy, és életet akarsz ajándékozni nekünk. Hiszen azt mondtad: „azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen!”

A bőséges, jó életre csak a Te politikáddal lehet eljutni: aki a bántásokra megbocsátással válaszoltál. Te most is azt kéred tőlünk: „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért! – Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak.”

Urunk, tőled tudjuk, hogy a megbocsátásból gyógyulás fakad. Szeretnénk most kérni Tőled emlékezetünknek, történelmünknek, a generációs tapasztalatoknak a gyógyulását.

Ahhoz, hogy ez megtörténhessen, Kárpátalja megyéspüspökeként arra buzdítalak benneteket, hogy bocsássunk meg az ellenünk vétkezőknek.

Mondjuk tehát együtt, hogy Jézus nevében megbocsátjuk a következőket: (A hívek válasza: Jézus nevében megbocsátom.)

Az elnyomást és a kisebbségi lét fájdalmait – **Jézus nevében megbocsátom.**

A megtört életeket – Jézus nevében megbocsátom.

Elhurcolt szeretteink szenvedéseit és halálát – Jézus nevében megbocsátom.

A háborúk és diktatúrák alatt elkövetett borzalmakat – Jézus nevében megbocsátom.

Híveink: a magyar férfiak és a német nők és férfiak lágerbe hurcolását – Jézus nevében megbocsátom.

A nemzetiségünk miatt ért hátrányos megkülönböztetést és a jogoktól való megfosztást – Jézus nevében megbocsátom.

A családok szétszakítását – Jézus nevében megbocsátom.

A megaláztatásokat – Jézus nevében megbocsátom.

Hogy más nemzetiségek lehetőségei kinyíltak, amíg a mi lehetőségeink beszűkültek – Jézus nevében megbocsátom.

A határokat, melyek annyi akadályt jelentenek – Jézus nevében megbocsátom.

Az anyagi veszteségeket – Jézus nevében megbocsátom.

Szüleink, rokonaink és felmenőink minden szenvedését – Jézus nevében megbocsátom.

A papok és sok hívő meghurcolását és szenvedését – Jézus nevében megbocsátom.

Urunk, nehéz mindezt megbocsátani, elengedni – de hisszük, mert Te mondtad, hogy ez az élet útja! Ezért kimondjuk, nem a saját erőnkől, hanem a Te erőddel: megbocsátunk. Azonban a mi népünk is vétkezett más nemzetiségek ellen. Ezért alázatos szívvel kimondjuk: Bocsánatot kérünk minden fájdalomért, amit népünk más nemzetiségeknek okozott.

Urunk és Istenünk – Te gyógyítsd be ezeket a sebeket is, s fordítsd jóra az okozott fájdalmakat és károkat. Áldd meg népünket és minden népet, akikkel együtt élünk ezen a helyen. Gyógyítsd sebeinket!

Szentlélek Úristen, az igazság és a békesség lelke, segíts nekünk, hogy Jézus lelkületével élhessünk azon a földön, amit otthonunknak adtál, és egyre többen járjunk a kiengesztelődés zarándokútján, amely az életre vezet.

Szűz Mária, akinek Szent István felajánlotta országát minden benne élő nemzetiséggel együtt, könyörögj értünk és Kárpátalja minden népéért. Terítsd ránk édesanyai palástodat, vedelmezd a békét szíveinkben és földünkön, és vezess minket közelebb Fiadhoz. Oltalmad alá futunk...

Szent Márton püspök, egyházmegyénk védőszentje, Szent II. János Pál pápa, egyházmegyénk megalapítója és Boldog Scheffler János vértanú püspökiünk, könyörögjetek érettünk!

(Június 7-én a magyar szentmisék végén közösen imádkozták a Munkácsi Egyházmegyében.)

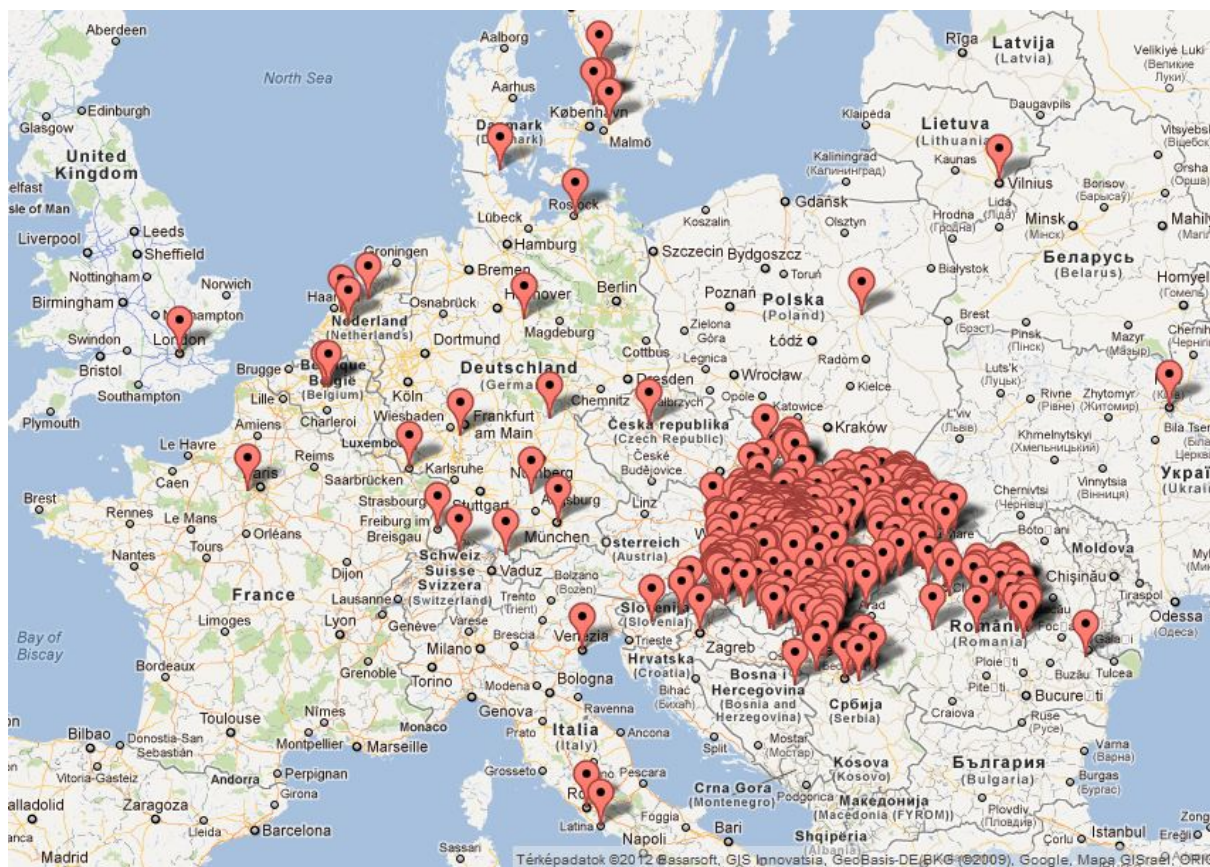
Majnek Antal

Tárgy és név mutató

- Ablonczy Balázs, 96, 97
Abortusz, 66
Ady Endre, 92, 102, 159
Aftenie, Vasile, 107
Albina Bank, 26
Andrásfalvy Bertalan, 25
Andreanum, 103
Andreescu, Gabriel, 162, 175
Anyások, 174
Apponyi Albert, 152, 159
Arad, 88
Aranybulla, 26
Arcanum, 149
Asszimiláció, 101
Asztra, 31
Átélni a szomszédos népek örömét, 144
Áttelepítés, 22
Ausztria, 27
Avram, Iancu, 31
Babits Mihály, 156, 159
Bajban van a világ, 15, 92, 156, 164, 168
Bălan, Ioan, 107
Balázsfalvi gyűlés, 31
Bécs, 157
Bécsi Napló, 98
Beksics Gusztáv, 32
Bél Mátyás, 140
Benda, Julien, 156
Beneš, 25, 80, 141, 155
Beregszász, 13
Berettyóújfalu, 99
Boia, Lucian, 161
Borbély Alexandra, 19
Bőjte Csaba, 109
Budai Ilonka, 88
Bukarest, 27
Bukaresti Magyar Hírlap, 40
Bukaresti Magyar Újság, 36
Bukuresti Híradó, 35
Bukuresti Magyar Közlöny, 34
Burgenland, 78
Charta XXI, 8
Convivence Vallási Pluralizmus
 Kutatócsoport, 170
Csák Attila, 156, 161
Csaplovics János,, 7
Cserkészlet, 65
Csernik Pál Szende, 23
Csibi Barna, 81
Demmel József, 59
Domokos Pál Péter, 92
Dormánfalva, 90
Egry Gábor, 97
Egykézés, 27
Egységes nemzetállam, 105
Együttélés kultúrája, 170
Életvédelem, 67
Elhibázott nemzetiségi politika, 103
Ellenség szeretet, 166
Elszlovákosodás, 79
Emke, 33
Erdély, 88
Erdélyi Románok Szövetsége, 26
Erdélyi Zsuzsanna, 85, 88, 89, 92, 93
Eredj, ha tudsz, 9
Érsekújvár, 22
Esterházy János, 155, 173
Esterházy Lujza, 155
Ezeréves magyar elnyomás, 29, 154
Fábry Géza, 88
Fedinec Csilla, 13
Fekete Nagy Béla, 49
Felelősségünk, 143, 153
Felvidék, 79
Ferenc pápa, 160
Feszültség, 109
Filantróp, 15
Fiume, 97
Freisingeni Ottó, 53
Galán Angéla, 73
Galia, Rastislav, 156
Globalizmus, 143
Gojdicz Pál, 106
Görgei, 97
Grendel Lajos, 6
Gulág, 70
Gulyás László, 97
Gyulafehérvári nyilatkozat, 103
Halotti kultusz, 91
Harangozó Imre, 85
Határon túli magyar, 75
Hatos Pál, 97
Haza, 61
Herczku Ágnes, 146
Herdics György, 150
Hídépítés, 108
Hitler, 101
Honosítás, 23
Horvátország, 158
Hossu, Iuliu, 107
Hríb, Štefan, 139, 141
Hrušovský, Pavol, 139

Hunčík Péter, 16
 Hungarisztika, 59
 Hungarus, 154
 Hviezdoslav, Pavol, 60
 Hykisch, Anton, 58
 I. Tóth Zoltán, 27
 Identitáskeresés, 75, 82
 Illyés Gyula, 53, 100
 Imádság, 176
 Ipolybalog, 154
 Ipolyi Arnold, 93
 Ipolyi Arnold Népfőiskola, 85
 Istenes József, 22
 Janša, Janez, 167
 Jég alá lövetés, 54
 Jelenits István, 99
 Jeszenszky Ferdinánd, 87
 Joó Sándor, 152
 József Attila, 8, 160
 Jugoszlávia, 76
 Juhász Gyula, 149
 Jukl, Vladimír, 142
 Käfer István, 161
 Kalandozások, 53
 KALÁSZ, 85
 Kallós Zoltán, 89, 90, 92, 93
 KALOT, 85
 Kant, Immanuel, 159
 Karácsony Sándor, 93
 Karc FM, 72, 84, 94
Karcolat, 73
 Kárpátalja, 12, 13, 61, 77
 Kárpátaljai Család és Élet, 61
 Kárpát-medence, 101, 163, 173, 175
 Katona József Színház, 19
 Kényszermunka, 22
 Két haza, 157
 Kétnyelvűség, 163
 kettős identitás, 19
 Kiáltó szó, 44
 Kiegyezései béke, 51
 Kiengesztelődés, 105, 109
 Kisfaludy Károly, 7
 Kiss Gy. Csaba, 96
 Kivándorlás, 91
 Klauzál Gábor, 6
 Klebelsberg Kunó, 153
 Kocsmapolitizálás, 166
 Kodály Zoltán, 93
 Kollektív bűnösség, 22
 Kopp Mária, 27
 Kós Károly, 31
 Kozma Imre, 61
 Kölcsény Ferenc, 139
 Kölcsönös belátás, 50
 Közép-Európa, 58, 156, 168
 Közép-Európai Unió, 163
 Kusý, Miroslav, 156, 162, 175
 Kuzmányi István, 99
 Láncránjan, Ion, 52
 Legenda, 165
 Legfőbb parancs, 152
 Liberalizmus, 15
 Lovász Irén, 88
 Lúdvít Štúr, 59
 Lükő Gábor, 88, 89
 Madéfalva, 26
 Magyar himnusz, 103
 Magyar kártya, 167
 Magyar nemesek, 26
 Magyar útlevele, 70
 Magyar Lajos, 94
 Magyarok lenni, 73, 74
 Magyarország federalizálása, 59
 Magyarosítás, 139, 154, 158
 Mai fiatalság, 93
 Majnek Antal, 64, 176
 Makkai Béla, 34
 Márai Sándor, 12, 111, 137
 Mária Terézia, 26, 27
 Máriaradna, 88
 Mariazell, 109
 Marosz Diána, 83
 Márton Áron, 144
 Matl Péter, 166
 Matovič, Igor, 167
Mátyás király, 81
 Mečiar, Vladimír, 158
 Megbékélési Mozgalom, 8
 Megbocsátás, 51
 Megbocsátunk és bocsánatot kérünk, 153, 155, 161
 Megismerni egymás kultúráját, 102
 Megmaradás, 22
 Megosztott társadalom, 27
 Miatyánk, 92, 155, 160
 Migráció, 58
 Mikloško, František, 139
 Mikó Imre, 156
 Mindenki Trianonja, 12
 Missziós kereszt, 106
 Mocsáry Lajos, 152
 Molnár Imre, 173
 Munkács, 64
 Muravidék, 78
 Nagy Szent Teréz, 152
 Nagycétény, 19
 Nagyszőlős, 14
 Nagyvárada, 88
 Nem, nem, soha, 155

Német nyelv bevezetése, 59
 Németh László, 8, 60
 Nemzeti összetartozás programja, 163
 Nemzetiségi ellentét, 71
 Nemzetiségi törvény 1868, 158
 Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, 106, 155, 169
 Népeség fogyás, 22
 Nézőpont Intézet, 167
 Nyílt társadalom, 168
 Orbán Viktor, 60, 167
 Órománia, 88
 Orosz Atanáz, 106
 Ottlik Domonkos, 19
 Önálló Erdély, 104
 Önismeret, 163
 Önvizsgálat, 96
 Örökös adósság, 15
 Pálfi Albert, 162
 Palko, Vladimir, 112, 118, 156
 Palojtay Márta, 61
 Párbeszéd, 101, 150
 Peternai Zsuzsanna, 18
 Petőfi Sándor, 15, 140, 157
 Politikai korrektség, 60, 175
 Popovics Béla, 64
 Porladás, 103, 168
 Prágai Tavasz, 139
 Reményik Sándor, 9
 Revízió, 157
 Revizionizmus, 99
 Román ország magyar nemzete, 49
 Romzsa Tódor, 106
 S. Benedek András, 14
 Sabor, 158
 Sajgó Szabolcs, 172
 Schütz, Roger, 155
 Sebeink gyógyulása, 27, 102, 156, 163, 170
 Selmezbány, 59
 Semjén Zsolt, 167
 Sever, Axente, 31
 Sienkiewicz, Henryk, 113
 Simon-Palov Judit, 61, 73, 85
 Slotá, Ján, 163
 Sorsközösség, 173
 Surján László, 29, 49, 149, 165, 174
 Szamosújvár, 89
 Szék, 88
 Székely János, 98, 136, 143
 Székelyföld, 78
 Szent Korona, 154
 Szent Pál, 94
 Szentlélek, 94
 Szerbia, 77
 Szeretet társadalma, 164
 Szeretni a szomszédokat, 143
 Szétszakítottságunk, 100, 104, 157
 Szlavónia, 78
 Szlovákia, 77
 Szlovakisztika, 59
 Szokolay Dongó Balázs, 88
 Szomszéd, 83
 Szomszéd népek nyelve, 100
 Szomszédaink kultúrája, 144, 153
 Szomszédaink megismerése, 163
 Szomszédaink, a magyarok, 73, 76, 82
 Szovjetunió, 66
 Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében, 153
 Szőnyi Szilárd, 103
 Szülőföld, 18
 Szvorák Kati, 88
 Talpra állni, 144
 Tamás Mihály, 13
 Tamási Áron, 7, 100, 153
 Tatu, Michel, 96
 Temesvár, 88
 Tengerre, magyar, 97
 Teréz anya, 155
 Teréz Anya, 152
 Terra Recognita Alapítvány, 140
 Területet adunk jogokért?, 163
 Tiszaújlak, 14
 Titkosított záradék, 12
 Totális Trianon, 15
 Tóth Árpád, 164, 175
 Tóth Gábor, 25, 165
 Tóth István, 87
 Török hódoltság, 143
Történelemoktatás, 79, 171
 Történelmi traumák feldolgozása, 170
 Trianon fájdalma, 143
 Trianon ma, 150
 Trianon revíziója, 153
 Újkígyós, 85
 Ukrajna, 165
 Vári Fábián László, 12, 89
 Vasgárdisták, 54
 Veszterségeink, 101
 Visegrádi négyek, 58
 Visszacsatolás, 13
 Vízi Elemér, 103
 Wass Albert, 26
 Werbőczy István, 25
 Wesselényi Miklós, 7, 153, 158, 162, 174
 Wilson elnök, 155
 Wlahovsky, Karol, 59
 Zámboreszki Ákos, 73

A Charta XXI hívei lakóhelyük szerint. A megbékélés chartája elolvasható és alá is írható a <http://chartaxxi.eu/chartaxxi> oldalon. Szeretettel várunk, és hozz magaddal még egy embert.

További információ: info@chartaxxi.eu

Vége

Ezzel ennek az összeállításnak valóban a végéhez értünk, de a Trianon történetnek még nem. Sok munka kell még, hogy Bakos István András által lerajzolt szív elszakadt részei között hidak, vagy ha tetszik, varratok készüljenek, hogy mind a maradék, mind az elszakadt részek megtalálják a maguk boldogságát. Mert itt, a Kárpátok ölelte térben csak együtt lehetünk maradéktalanul boldogok.